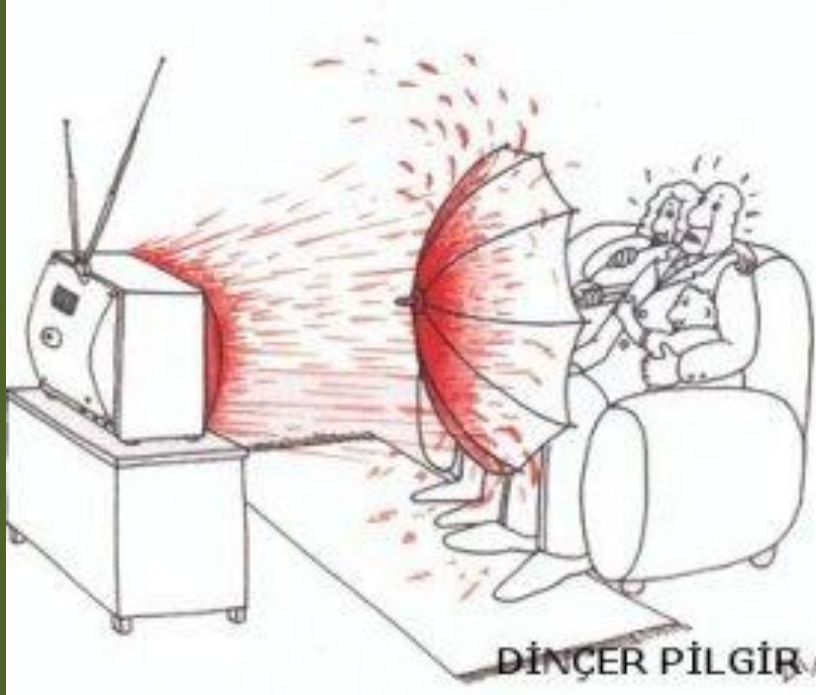

TÜRKİYE'DE BİREYSEL SİLAHSIZLANMA VE ŞİDDET HABERLERİ

UMUT VAKFI
YEREL MEDYA SEMİNERLERİ

UMUT VAKFI YAYINLARI

TÜRKİYE'DE BİREYSEL SİLAHSIZLANMA VE ŞİDDET HABERLERİ YEREL MEDYA SEMİNERLERİ

Yayıma Hazırlayan : Esengül Ayyıldız, Barış Günaydın

Yayın Numarası:9

Umut Vakfı Yayınları

ISBN: 978-975-94931-9-6

I.Baskı Aralık 2007 – İSTANBUL

Bu kitabın içeriği kısmen veya tamamen kopyalanamaz ve yayınlanamaz.

Kapaktaki Karikatür: Dinçer Pilgir

(III. Bireysel Silahsızlanma Ödüllü "Silahın Şakası Yok" Karikatür Yarışması, 1997)

Baskı Öncesi Hazırlık : Artikus Ajans

www.artikus.com.tr

Umut Vakfı

Yıldızposta cad.52, 34340 Esentepe / İstanbul

Tel : (212) 337 29 93

Fax: (212) 288 66 75

vakif@umut.org.tr

www.umut.org.tr

MEGAFORM BİL. MATB. SAN.ve TİC. LTD. ŞTİ.

Hürriyet Mah. Altın Sok. No:16/A Yenibosna / İstanbul

Tel: (212) 451 05 88

Fax: (212) 451 06 53

www.megaformmatbaa.com.tr

SUNUŞ

Bir toplumun zihniyetinin, algılayışının ve kültürünün yansıdığı çok önemli alanlardan biri medyadır. Bu nedenle, toplumsal yarar için çalışan tüm kesimlerin, özellikle çalıştıkları konulara ilişkin medya ile kesişim noktalarını iyi analiz etmeleri gerekir. Daha da önemlisi, Türkiye İstanbul, Ankara veya İzmir gibi büyük kentlerden ibaret olmadığı gibi medya da yalnız "yaygın medya"dan ibaret değildir. Yerel medya, belki de görmediğimiz ya da bakmayı unuttuğumuz ülkemizin diğer bölgelerindeki yaşamları görebileceğimiz, toplum yararına çalışırken bakış açımızı geniş tutmamıza olanak sağlayacak son derece önemli bir zemindir

Yerel medyanın öneminin farkında olarak "Türkiye'de Bireysel Silahsızlanma ve Şiddet Haberleri" Yerel Medya Eğitim Seminerleri projemize başlarken amacımız, şiddet olaylarının haber formatına dönüştürülmesinde yerleşmiş kalıpları, seminerlere katılan gazeteci dostlarımızla beraber sorgulamak ve yanlış olanları yerine doğruları birlikte koymaktı. Gazetecinin bir hikaye anlatıcı olduğunu ama olay evreni içinde öncelikle gazeteci olarak değil insan olarak var olduğunu gözönünde bulundurmamız şiddet haberlerinin önce insan olarak onları etkilediğini ve parçası oldukları gündelik yaşam kalıplarını haber diline yansıtarken kullandıkları kalıpların aslında toplumsal zihniyetin de bir parçası olduğunu kabul etmemiz gerekir. Medya ve medyadaki emektar gazeteciler, içinde yaşadığımız toplumda yaşanmışlıklardan üreyen bilginin toplum sahnesinde vücut bulmasını sağlarken, hem toplumsal zihniyeti ve algıyı oluştururlar ya da etkilerler hem de kendilerini toplumsal evrenin birer parçası olarak aynı zihniyeti ve algıyı paylaşırlar. Dolayısıyla, özellikle şiddetsiz bir topluluk için, toplumsal zihniyete dönüştürmeye hizmet edecek her türlü çabanın en değerli ortakları yerel ve yaygın medyada haber ve bilgi akışını sağlayan gazetecilerdir.

Yerel Medya Seminerleri'nin ilkini Diyarbakır'da ikincisini ise Rize'de gerçekleştirdik. Elinizdeki bu kitap, her iki seminerde sunulan tebliğlerin ve seminer katılımcılarının fikirlerinin açıkca yansıdığı tartışma oturumlarının bir bütünüdür. Seminerler; karşılıklı öğrenmenin, bilgi ve deneyim alışverişinin büyük verimlilikle yapıldığı, en önemlisi yerel medyada görev yapan her bir gazeteci dostumuz ile paylaştığımız deneyimin, yaptığımız çalışmalar açısından bakış açımızı zenginleştirdiği son derece önemli bir zemin olmuştur. Bu nedenle katılarak, bilgi ve deneyimlerini paylaşan her gazeteci dostumuza teşekkür ederim. Her iki seminerine de, değerli vakitlerini ayırarak tebliğleriyle katılan Sayın Nail Güreli, Sayın Av. Fikret İlkiz, Sayın Dr. Ayhan Akcan, Sayın Prof. Dr. Nurçay Türkoğlu, Sayın Ragıp Duran, Sayın Dr. Recep Yaşar, Sayın Yrd. Doç. Dr. Sevilay Çelenk ve Sayın Barış Günaydın'a; ayrıca Rize Valisi Sayın Kasım Esen'e ve Rize Semineri'nde Oturum Başkanlığı görevini üstlenen Trabzon Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Sayın Ahmet Şefik Mollamehmetoğlu'na ve Rize Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Sayın Faik Bakoğlu'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak, her iki eğitim seminerinin gerçekleşmesine maddi katkı sağlayan Hollanda İstanbul Başkonsolosluğu'na teşekkür ederim.

Umut dolu yarınlara,

Nazire Dedeman

Umut Vakfı Kurucu Başkanı

Türkiye’de Bireysel Silahsızlanma ve Şiddet Haberleri

Yerel Medya Semineri

ÖNSÖZ

İÇİNDEKİLER

27 Haziran 2007, Diyarbakır

Açılış Konuşması

Kurucu Başkan Nazire Dedeman adına

Av. Fikret İlkiz

Umut Vakfı Mütevelliisi ve Yönetim Kurulu Üyesi

I. BÖLÜM

Bireysel Silahlanmada Türkiye: Sosyal Açından Hangi Durumdayız? Medyanın Sorumluluğu?

Dr. Ayhan Akcan

Psikiyatrist, Umut Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi

Şiddet Haberlerinin “Şiddetin Toplumsal Algılanışı” Açısından Etkisi : Şiddet Haberlerinin Topluma Etkileri ve Medya Okuryazarlığı Açısından Şiddet Haberciliği: Şiddetle Sık Sık Karşılaşan İnsanlar Olarak, Şiddet Anlatıcısı Gazetecilerin Medya Okuryazarlığı Nasıl Olur?

Yrd. Doç. Dr. Sevilay Çelenk

Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi

Gazeteciler Olarak Şiddet Haberlerini Nasıl Sunmalıyız? Yerel ve Yaygın Medyadan (Ulusal ve Uluslararası) İyi ve Kötü Örnekler?

Ragıp Duran

Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Görevlisi, BİANET

Tartışma

II. BÖLÜM

Gazetecilik Etik İlkeleri ve Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi

Dr. Recep Yaşar

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yönetim Kurulu Üyesi

Sporla Şiddet ve Kanunu

Av. Fikret İlkiz

Umut Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Hukuk Danışmanı

Tartışma: Yerel Medya'nın Şiddet Haberciliğine Bakışı

Moderatör: Av. Fikret İlkiz

Açılış Konuşmaları

Nazire Dedeman

Umut Vakfı Kurucu Başkanı

Kasım Esen

Rize Valisi

I.BÖLÜM

Oturum Başkanı: Faik Bakoğlu, *Rize Gazeteciler Cemiyeti Başkanı*

Şiddetin İçselleşmesi

Nail Güreli

Umut Vakfı Onursal Mütevellisi, Milliyet Gazetesi Köşe Yazarı

Bireysel Silahlanmada Türkiye: Sosyal Açıdan Hangi Durumdayız? Medyanın Sorumluluğu?.....

Dr. Ayhan Akcan

Psikiyatrist, Umut Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi

Medya Okuryazarlığı Gazetecilere de Gerekli: Şiddet İçeren Haberlere Nasıl Bakmalı?

Prof. Dr. Nurçay Türkoğlu

Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi

II. BÖLÜM

Oturum Başkanı: Ahmet Şefik Mollamehmetoğlu, *Trabzon Gazeteciler Cemiyeti Başkanı*

Spor Haberleri Açısından: Sporda Şiddet ve Kanunu

Araş. Gör. Barış Günaydın

Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Araştırma Görevlisi

Şiddet Haberlerinde Toplumsal Cinsiyet Roller: Töre Cinayetlerine Kadın ve Erkek Gazetecilerin

Bakışı

Prof. Dr. Nurçay Türkoğlu

Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi

Tartışma: Yerel Medya'nın Şiddet Haberciliğine Bakışı

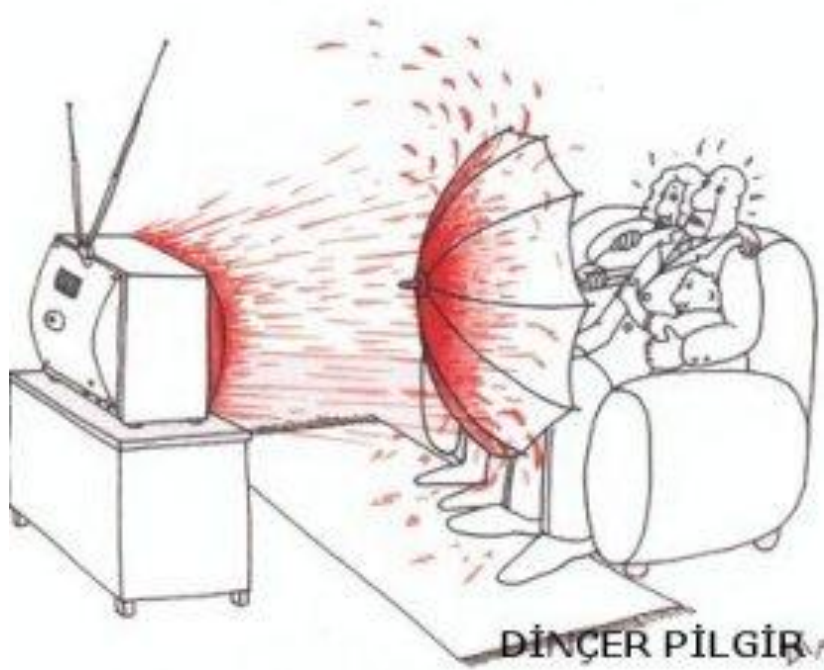
Moderatör: Nail Güreli

EK: Sonuç Bildirgesi

Türkiye’de Bireysel Silahsızlanma ve Şiddet Haberleri

Yerel Medya

27 Haziran 2007, Diyarbakır

AÇILIŞ KONUŞMASI

Av. Fikret İLKİZ

Çok değerli meslektaşlarım... Çok değerli gazeteci arkadaşlarım ve değerli katılımcılar... Hepiniz hoş geldiniz. Umut Vakfı Kurucu Başkanı Sayın Nazire Dedeman, geçen hafta geçirmiş olduğu kaza nedeniyle 2 hafta süreyle istirahatlı olduğundan dolayı bize katılamadığı için üzüntülerini iletiyorum. Onun açış konuşması olarak vekâleten size hitap etmek onuru bana düştü.

Biliyorsunuz şiddet, bireysel ve toplumsal hayatımızın neredeyse ayrılmaz bir parçası haline geldi. “Şiddet doğuştan mı vardır, yoksa içinde yaşadığımız çevre ve yaşam koşulları içinde sonradan öğrendiğimiz bir şey midir?” sorusu, sosyolojinin veya sosyal psikolojinin çok klasik bir sorusudur. “Şiddet doğuştan vardır” diyenler kadar, “şiddet sonradan öğrenilir”i savunanlar da çoktur. Benim kişisel kanaatim ise; canlının hayatta kalmak için doğaya ayak uydurma, uyumlaşma yeteneğine sahip olduğu gerçeğinden hareketle, insan-şiddet ilişkisinin doğuştan var olduğu ve toplumsal yaşamın bu ilişkiyi şekillendirdiği yönündedir. Yani şiddeti en aza indirmek de, tırmandırmak da topluma, toplumsal varoluş şeklimize, yetiştirilme sürecine ve yaşam içindeki sosyal ilişkilerin de karakterine bağlıdır.

Bireysel silahlanma ise şiddetin en uç noktasıdır. Bir kültürel özellik olarak gördüğümüz, şanın, şeref, coşkunun, kızgınlığın, öfkenin, düşmanlığın ifadelendirilmesinde adeta sosyal bir iletişim aracı olarak gördüğümüz silah, aslında işlevsel olarak yalnızca insanı öldürür veya yaralar. Başka hiç bir işlevi yoktur. Yalnızca bu basit neden dahi bireysel silahlanmaya karşı olmamızı gerektiriyor. Fakat yalnızca karşı olmak yetmiyor... Şiddetin artmaması için birlikte yaşadığımız insanları da bu konuda uyarmamız, bilgilendirmemiz gerekiyor.

Toplumsal değişimde ve toplumu bilinçlendirme konusunda en önemli itici güç, hiç kuşku yok ki medyadır. Siz gazetecilere, bu konuda çok önemli sorumluluk ve görevler düşüyor.

Özellikle 3. sayfa haberleri neredeyse yalnızca şiddet haberlerinden oluşuyor. Belki de en fazla okunan, dikkat edilen bu haberler gündelik yaşamın bir parçası olarak, medya izleyicisine türlü yaşamsal tecrübeler, insan hikâyeleri anlatıyor. Peki, bu haberlerin ve olayların tanıkları olan gazeteci arkadaşlarımız, bir tür hikâye anlatıcısı olarak, toplumsal kanaat ve davranışları şekillendirdiklerinin acaba farkında mıdır? Anlatıcı olarak gazeteciler, taşıdıkları sorumluluğun acaba bilincinde midirler?

Bu sorular, bugünkü eğitim programımızın konusunu teşkil ediyor. Birlikte konuşup tartışacağız ve birlikte çözüm üretmeye çalışacağız.

Biraz sonra başlayacak olan 1. Oturum, Umut Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi Psikiyatrist Sayın Dr. Ayhan Akcan'ın “Bireysel Silahlanmada Türkiye: Sosyal Açından Hangi Durumdayız? Medyanın Sorumluluğu” konusundaki konuşmasıyla başlayacak.

Ardından, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi Sayın Yrd. Doç. Dr. Sevilay Çelenk “Şiddet Haberlerinin ‘Şiddetin Toplumsal Algılanışı’ Açısından Etkisi: Şiddet Haberlerinin Topluma Etkileri ve Medya Okuryazarlığı Açısından Şiddet Haberciliği: Şiddetle Sık Sık Karşılaşan İnsanlar Olarak, Şiddet Anlatıcısı Gazetecilerin Medya Okuryazarlığı Nasıl Olur?” konusunda görüşlerini sizlerle paylaşacaklar.

Ve Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Görevlisi Sayın Ragıp Duran “Gazeteciler Olarak Şiddet Haberlerini Nasıl Sunmalıyız? Yerel ve Yaygın Medyadan (Ulusal ve Uluslararası) İyi

ve Kötü Örnekler?"i anlatacak ve sizlerle görüşlerini paylaşacak. Birinci oturum sonucunda da, hem sizin görüşlerinizden yararlanacağız, hem de bu görüşleri birlikte paylaştıktan sonra yönelteceğiniz sorularla yine birlikte çözüm üretmeye çalışacağız.

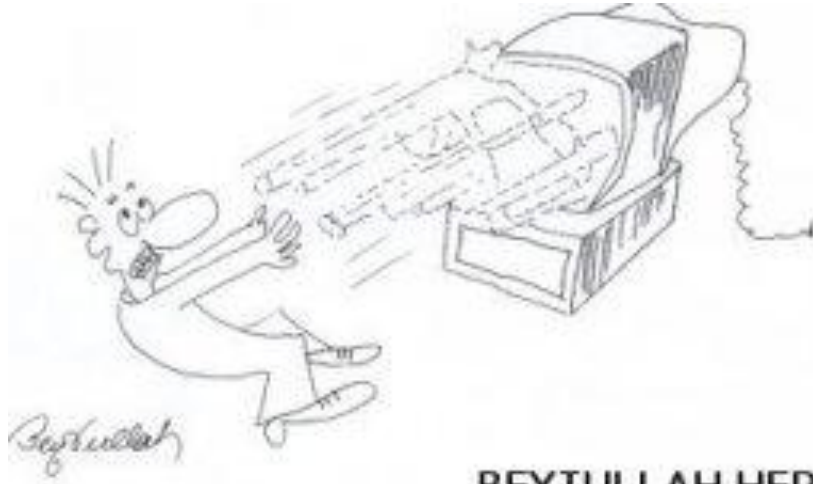
Bugünkü eğitimin öğleden sonraki 2. oturumunda ise "Sporda Şiddet ve Kanunu"nu ben sizlerle paylaşmaya ve anlatmaya çalışacağım. Yine Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yönetim Kurulu Üyesi Sayın Dr. Recep Yaşar'ın "Gazetecilik Etik İlkeleri ve Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi" ile de oturumumuza devam edeceğiz.

Nihayet sonunda, yani Moderatörlüğü'nü üstlendiğim son oturumda, özellikle katılan gazeteci arkadaşlarımızla "Yerel Medya'nın Şiddet Haberciliğine Bakışı" konusundaki karşılıklı tartışma ortamında bir arada olacağız. Bu oturum, karşılıklı olarak konuya bakış açımızı ortaya koyacağı için bizce son derece önemlidir. Bu nedenle son oturuma katılmanızı, fikirlerinizi, sorularınızı ve değerlendirmelerinizi bizlerle paylaşmanızı özellikle istiyoruz.

Bu vesileyle Umut Vakfı Mütevellisi ve Yönetim Kurulu Üyesi olarak, Umut Vakfı ve Kurucu Başkan Sayın Nazire Dedeman adına Sayın Ragıp Duran'a, Sayın Ayhan Akcan'a, Sayın Sevilay Çelenk'e ve Sayın Recep Yaşar'a sonsuz teşekkürlerimizi sunuyoruz. Ayrıca da bu toplantıyı gerçekleştirmemizde maddi katkıda bulunan Hollanda İstanbul Başkonsolosluğu'na da özellikle teşekkür ediyoruz.

Tekrar hepinize hoş geldiniz diyorum ve verimli geçeceğini umduğum, katılımlarınızla onurlandırdığınız bu eğitim çalışmasına 1. oturumla başlıyoruz. Buyurun efendim...

I. BÖLÜM

BEYTULLAH HEPER

I. BÖLÜM

Bireysel Silahlanmada Türkiye: Sosyal Açıdan Hangi Durumdayız? Medyanın Sorumluluğu?

Dr. Ayhan Akcan

Psikiyatrist, Umut Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi

Şiddet Haberlerinin "Şiddetin Toplumsal Algılanışı" Açısından Etkisi : Şiddet Haberlerinin Toplum Etkileri ve Medya Okuryazarlığı Açısından Şiddet Haberciliği: Şiddetle Sık Sık Karşılaşan İnsanlar Olarak, Şiddet Anlatıcısı Gazetecilerin Medya Okuryazarlığı Nasıl Olur?

Yrd. Doç. Dr. Sevilay Çelenk

Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi

Gazeteciler Olarak Şiddet Haberlerini Nasıl Sunmalıyız? Yerel ve Yaygın Medyadan (Ulusal ve Uluslararası) İyi ve Kötü Örnekler?

Ragıp Duran

Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Görevlisi, BİANET

TARTIŞMA

Öncelikle hoşgeldiniz. Birinci oturum yaklaşık bir saat, 20'şer dakikalık bir konuşmayla tamamlayıp, ardından mümkün olduğu kadar sizlere soru-cevap tarzında zaman bırakmayı düşünüyoruz. İlk konuşmayı ben yapacağım.

Tabii, bölgenin özellikleri açısından aslında bireysel silahsızlanma veya bireysel silahlanmayla ilgili başlarsak; aslında Diyarbakır ve bu bölge dünyayla karşılaştırdığımız zaman, silahla ilgili veya bireysel silahlanmayla ilgili çapraz sınır hareketi dediğimiz olayın olduğu bölge. Yani Türkiye'de bireysel silahsızlanmayla ilgili çok ciddi düzeyde yasal çözümler de üretseniz, çok ciddi kontrol sistemleri de üretseniz, en büyük risk faktörlerinden birisi çapraz sınır hareketi dediğimiz, yani kontrolü olmayan; özellikle sınır bölgeleri, Suriye, Irak, İran gibi bu bölgelerden silahların geçişi veya silahların bu bölgelere nakli gibi çok ciddi bir problem var. Tabii, bu konu, aslında Güney Afrika'da var, aynı zamanda Amerika, Meksika sınırında var. Yani Dünya'da da özellikle sadece silah konusu değil ama diğer konularda da bu bölgeyi ilgilendiren ve özellikle de Türkiye'yi ilgilendiren konu. Ama onun dışında tabii, bu bölgenin bireysel silahlanmayla ilgili en önemli özelliklerinden birisi, geleneksel yapının ve özellikle aşiret ilişkilerinin çok yoğun yaşandığı bir bölge olması... Dolaylı yoldan da tabii, devletin hem üst kimlik olarak, hem de diğer kurumlarını çok fazla oluşturması anlamında da, yani bireysel güvenliği sağlama anlamında da ciddi problemlerin yaşandığı bir bölge. Dolaylı olarak da tabii, insanların veya belli grupların bireysel silahlanması veya kendi güvenliğini kendi tarzıyla ya da aşiret ilişkileri mantığıyla yürütmesi de doğal. Tüm bunların sonucunda, Vakıf olarak, özellikle bilimsel açıdan, Türkiye genelinde özellikle hukukun üstünlüğü ve uzlaşma kültürünün her alanda egemen olmasını savunarak, bireysel silahlanmaya karşıyız. Buna bağlı olarak da tabii, Türkiye'de hem sosyal anlamda hem de diğer konularda ne durumda olduğumuzu size çok kısa bir şekilde anlatacağım.

Bölgenin özelliğini biliyoruz, bölgenin bu anlamdaki hassasiyetini çok iyi biliyoruz. Sizler de özellikle medya mensubu olarak bu konularla çok sık karşılaşıyorsunuz. Ama sonuçta da şiddet veya silah veya terör, her neyse, o konulardaki haber akışında veya haber yaparken de, en azından bugünkü toplantılar sonucunda sizlerin kafasında ufak da olsa bir şekillenme olur diye düşünüyorum.

Tabii biz vakıf olarak, özellikle silahlanmayla ilgili Türkiye genelinde ortak bir toplumsal bilinç oluşturma çabasına giriştik. Aslında geldiğimiz noktaya bakarsanız fena da değil. Yani en azından Türkiye'de silahlanmayla ilgili de sağduyulu bir karşı grup olduğunu hissettik ve bu insanlar en azından bizim Vakıf'ın önderliğinde veya bizim gibi düşünen diğer STK'larla beraber belli noktalarda gündeme gelerek oluştu. Sonuçta, silah eşittir kan; yani eşittir adam öldürme, eşittir cinayet. Bunun başka bir izah tarzı yok. Nasıl kalem yazı yazmaksa, silahın da temel işlevi maalesef insan öldürmek ve sonuç olarak da bunu simgeleyen bir görüntü. "Bireysel Silahlanma" tanımına bakarsak; aslında böyle bir tanımlama yok literatür anlamında. Kısaca söylenecek olursa, bireylerin herhangi bir ideolojiye ait olmaksızın, ateşli silahlar ve bıçaklar ile diğer aletlerle donanması bireysel silahlanma olarak tanımlanıyor. Dünya literatüründe de bir insanın taşıyabileceği her türlü savunmaya yönelik silahlar bireysel silahlanma olarak da tanımlanıyor kısaca. Bununla ilgili birçok literatür var. İşte; küçük silah, hafif silah tanımlamaları var. Burada tabii temel konu, örgütlenmenin sözkonusu olmaması. Tamamen devletlerin silahlanma ve savunma amacı dışında, tamamen bireyi ilgilendiren bir silahlanma davranışı sözkonusu. Tabii, burada "devletlerin silahlanmaları ile toplumun bireysel silahlanmaları arasındaki fark ne?" dersenez; tabii çok farklı bir alan ama burada temel yaklaşım şu:

Acaba toplumda yaşayan insanlar, kendi güvenliğini kendi silahıyla yapsa mı daha olumlu olur, yoksa veya o ülkenin kurumsal kimliği olarak polisi veya jandarması veya neyse o güvenlik gruplarının bireysel güvenliğini sağlaması mı daha ön planda? Tabii ki, demokratik bir ülkeyse veya Cumhuriyet ülkesiyse, bu ülkede kolluk kuvvetlerine bunun bırakılması gerekiyor. Zaten ana konulardan biri de bu. Belki bireysel silahlanmada en çok tartışılan konulardan biri de bu. Yani “benim polisim veya jandarmam benim mal ve can güvenliğini koruyamıyor, dolaylı yoldan da ben kendiminkini koruyabilirim.” mantığının yerine, acaba güven duygusuyla beraber baskı unsuru olarak bu kurumların, insanların temel can ve mal güvenliğini korumasıyla ilgili temel oran ne kadar olur? Tabii bu, zaman zaman tartışılıyor... Zaman zaman devletin üst kademelerinde de bu tartışmalar var ama şu anda bu ortada olan bir konu.

Maalesef dünyada baktığımız zaman, yaklaşık 600 milyona yakın bireysel silah var. Bunların yaklaşık %70'i bireylerin elinde ve yılda yaklaşık 300 bin kişi bu bireysel silahlardan dolayı ölüyor. Bize düşense, Türkiye’de ortalama 3 bine yakın insan bir yılda silahla cinayetten ölüyor. Yaklaşık 9 bine yakın insan yaralanıyor ve tabii bunların dışında da intiharlar, kazalar, soygunlar ve özellikle silahla ilgilene suçlarda ayrı bir ana konu var. Ama kabaca bakacak olursak, sivil toplum elindeki bireysel silahlardan ölenler dünyadaki karşılığı savaşta ölenlerin sayılarından daha fazla. Tabii bu dünyadaki en önemli konulardan ve özellikle de uluslararası düzeyde de bireysel silahların korunmasıyla ilgili, sınırlandırılmasıyla ilgili de birçok çalışmalar var. Biz Vakıf olarak buna da üyeyiz, bununla ilgili çalışmalarımız da var. Ama bizi ilgilendiren kısmı da bu. Onun için özellikle bireysel silahların yaygınlığı, özellikle Türkiye’de, artık sosyal anlamda bir problem; tıpkı trafik ya da işsizlik gibi. Onun için zaten her gün gündemde. İşte okulların tatil olmasıyla beraber özellikle törenlerin, sünnetlerin ya da düğünlerin ön plana çıkmasıyla beraber maalesef artık Türkiye’de “serseri kurşun” dediğimiz veya “maganda kurşunu” dediğimiz kurşunla hergün en az 5 kişi ölecek. Böyle bir rakam var... İşte bunu önlemenin özelliklerinden biri de, en azından sizlerle beraber bizlerin, bu anlamda Türkiye’de bu konuda sınırlandırma yapılması veya bu konuda acil tedbir alınması konusunda da baskı unsuru olmamız gerekiyor. Onun için bireysel silahsızlanma terminolojisini ön plana çıkarmaya çalışıyoruz.

“Neden silah alınıyor?” dersenez; tabi burada birçok nedenleri var. Daha çok %70 güvenlik nedeniyle silah aldığını söylüyor. Bunlardan ilginç olanları tabii hatıra... Belki “at avrat silah” olarak babadan kalma, yadigar olarak düşünebilirsiniz ama bu oran %5’leri geçmiyor. Meslek dediğimiz; yani hem güvenlik elemanı hem polis hem jandarma anlamında %7 civarında. Hobi olarak bakacak olursak %10 civarında. Ama geriye kalanların genel anlamda kendini korumak amacıyla silah aldığını biliyoruz.

Birçok neden var. Bunlardan birisi tabi ilkel güdü... Tabi doğrudur. İnsanların en temel davranışlarından birisi hayatta kalmadır. Bu hayatta kalmanın özelliklerinden birisi yemek, içmek, barınmaktır. Bunlar temel ihtiyaçlardır. Bunları hallettikten sonra, insan, ikinci bir aşamada üst psikolojik kurum olarak kendini güvende hissetmek ister. Kendini de güvende hissetmek için sigorta sistemleri veya birçok güvenlik sistemleri vardır. İşte en gelişmiş ülkelerde bu, insanın hayatını garanti anlamına gelen, her anlamda devletin desteğinin olduğu güvenlik sistemleridir. Onun en ilkel yapıda da kendi güvenliğini kendi sağlaması, kendi birikimini kendi yapması, kendisinin bu konuda tasarruf hakkı olması demektir. Onun için en temel güdülerden biridir silah edinmek ve silahla kendini korumak. Böyle bir özelliği var silahlanma nedenlerinden. Tabii, toplumsal özelliği de var bireysel silahlanmanın. Özellikle bizim toplumumuzda, Türkiye’de bireysel silah için başvuruların neredeyse %50,%60’ı etrafındaki insanların teşviki veya onlarla beraber aynı statüde olma isteğidir. Yani esnaf veya para sahibi veya herhangi bir yerde sosyal olarak kendini ifade edecek bir durumu var ve dolaylı yoldan da toplumda rağbet görme veya toplumda statü kazanma amacıyla da silah talebinde bulunduğu biliyoruz.

En çok tartışılan özelliklerden birisi de erkeklik simgesi... Doğrudur... Türkiye'deki silahların %95'i erkeklerdedir. Sadece ve sadece %5'i kadınlardadır. Cinsiyet farkı olarak baktığımız zaman, aslında kadınların silahla çok fazla ilgisi olmadığını, kadınların çok fazla silahla haşır neşir olmadığını, isteklerinin olmadığını biliyoruz. Bütün Dünya'da da bu böyle. Erkeklik simgesi olarak tanımlanabilir, evet. Ama burada şöyle bir özellik de var: Gerçek anlamda bir erkeklik davranışı mı silah edinmek veya silah sahibi olmak? Gerçek anlamda öyle birşey yok. Daha çok nötr cinsel kimliği ön plana çıkaran bir davranış biçimi. Yani cinsel kimlik algı düzeyi belli düzeyde olan, işte erkeksi olanların daha az silah edinme davranışı içine girdiğini, kadınların hemen hemen edinmediğini ama nötr cinsel kimlik algı düzeyinde olanların daha çok silah edindiğini de biz silah başvurusu için gelenlerde yaptığımız çalışmalardan biliyoruz. Dünyadaki literatürler de bu ama bunu çok fazla da tartışmaya açmaya gerek yok, çünkü çok tartışmaya açık bir alan ama temel anlamda erkeklik simgesi olarak algılanabilir.

Burada tabi 3 tane hipotez var: Birincisi deniliyor ki; insanın kendi özgüvenini tamamlayan bir obje. Tıpkı bir 'tespîh' gibi, tıpkı bir aksesuar olarak 'bileklik' gibi veya silah da o insanın özgüvenini tamamlayan bir unsur. İkinci bir özellik işte; öldüren ejakulat diye tanımlanıyor. Özellikle Freudyen açıdan bakıldığında... Yine "fallik" dönem dediğimiz, insanın 0-2 yaş grubunda özgüveninin oluştuğu ve daha çok temel güvenlik duygusunun geliştiği dönemde, eğer çocukta aksamalar varsa veya aile içerisinde anne baba arasında ilişkide bir kopukluk varsa, ileride bunu simgeleyen veya bunu tamamlayan, özellikle en fazla Dünya'da da rağbet gören silahın olduğu düşünülüyor. Böyle de teoriler var.

Güç simgesi... Evet, onu biliyoruz. Silah olan ortamda her türlü uzlaşma, her türlü hukuk, her türlü yasa, her türlü ahlaki değerler, her türlü etik değerlerin rafa kaldırıldığını biliyoruz. Onun için güç simgesidir bu... Ama bütün Dünya'da bu böyle... Onun için Afganistan'da, Irak'ta; işte aşiret ilişkilerinin yoğun olduğu yerde hemen hemen bire bir silah edinme davranışı var. "Silah bende var. O zaman yasayı ben korurum, o zaman benim dediğim olur" tarzında... Onun için güç simgesi anlamında da silah edinme var. Yani kişi silahlı alıyor ve kendi kuralını kendi koyduğunu düşünüyor.

Biraz önce dinamik olarak anlattığım gibi aslında işin özünde özgüven problemi var. Kendi özgüven problemini silahla tamamlama davranışı var. Dolaylı yoldan da bu sosyalleşme veya topluma adaptasyon konusunda da problemleri olduğunu gösteriyor.

İletişim kurmada zorluk... Evet, Türkiye'de özellikle %6'lık silah bağımlılığı düzeyinde olan insanlar var. Bizim 17 bin kişi üzerindeki yaptığımız çalışmadan bunu çıkarıyoruz. Bu insanların hayatı neredeyse silah üzerine kurulu. Silahla konuşmayan veya silaha ilgisi olmayan veya silah merakı olmayan insanlarla oturup kalkmadığını biliyoruz. Temel iletişimin sadece ve sadece silahla, silah koleksiyonu veya silahla ilgili aksesuarlarla ilgili olduğunu biliyoruz. Onun için böyle bir %6'lık grup var.

Evet... Geri kalmış alt kültür... Bunu şöyle yorumlayabiliriz: Japonya ve Güney Kore'de -aslında bizi ilgilendiren gruplardan birisi... Çünkü biliyoruz ki Dünya'da en önemli dil, kökenleri bakımından Ural-Altay grubu Ural-Altay grubundan gelen kültürleri baktığımızda da Viyana'dan Japonya'ya kadar giden grup. Yani Ruslar, Kuzey Kore, Kuzey Çin, Japonya ve Türklerin ağırlıklı olarak kökenlerini aldığı bir grup. Bu gruplar da aslında göçebe kültürünün çok fazla etkin olduğu bir alan ve göçebe kültüründe temel konulardan birisi de silah edinme ve silahla ilgili davranışlar. Güney Kore ve Japonya da aslında bu anlamda ilgisi olan bir kültürel alan olarak var. Ama 50 yıl önce kendi içerisindeki yasaklamalarıyla beraber şu anda bir nesli özellikle şiddet kültüründen arındırmış, özellikle her türlü silahı yasaklamış insanlar. Sonuçta da bu göçebe kültürünün getirdiği hareketlilik ve genetik yatkınlığa bağlı olarak şiddet kültüründen ve silah kültüründen arındırdığımız zaman

toplumda, işte önümüze Güney Kore modeli çıkıyor. Özellikle toplumda, satılabilir ekonomisi anlamında, işte LG'den tutun Hundai'ye kadar çok ciddi bir ekonomi var. Dünya'da neredeyse 5., 6... Japonya'yı da 4. sıraya sokabiliriz. Yani şunu söylüyorum: Eğer bizim gibi ülkeleri, bunu belki Rusya için de konuşabiliriz ama şiddet kültüründen veya silah kültüründen arındırırsanız, bunun bir tek yolu var: Kişilere veya topluma bırakmak tarzında değil, temel anlamda tamamen siyasi iradenin yasaklaması anlamında... Ama bu nasıl olur? Bu belli bir noktadan sonra olur. Yani, toplumsal baskıyla olabilecek konu.

Geri kalmış alt kültür... Yani biz aslında bu diğer kültürlerle karşılaştırdığımız zaman, bu anlamda henüz kendimizi silah kültüründen veya şiddet kültüründen arındıramadık. Bir nesli ayrı tutamadık. Belki birçok nedenler sayılabilir ama bu yapılabilir. Yapılabilme potansiyeli de var Türkiye'de. Örnek olarak özellikle Güney Kore ve Japonya'yı veriyorum, çünkü çok önemli. 40 yıllık bir süreç içerisinde şiddet kültüründen ve silah kültüründen arındırdığın zaman, Dünya'da neredeyse 3., 4. sırada... Hem kültürel anlamda hem de ekonomik anlamda belli bir noktaya geldiğinizi gösteriyor. Onun için bu altkültürden bir an önce kurtulmamız lazım.

Korku... Evet... Medya da en çok bu konuda sorumlu tutulan alan. Aslında, ben çok fazla medyanın sorumlu olduğunu düşünmüyorum. Etkisi var ama direkt sorumlu değil. Bunun sorumluluğunda birçok faktör var, medya da bunlardan birisi. Ama birinci faktör değil. Tabii ki şiddetle ilgili haberler özellikle dizi filmleri var ama bunların çok fazla da insanların davranışlarında etkili olduğunu, birinci derecede etkili olduğunu düşünmüyorum. Tabii korku göstermesi anlamında var.

Yalınış eğitim... Evet... İşte erkek çocuğuna silah hediye etmek veya silah oyuncak almak veya silahla ilgili ilgilerini artırmak. Temel noktalardan birisi, doğru.ama zaten bütün davranışların neredeyse %90'ı sosyal öğrenme. Yani, siz sigara içiyorsanız, çocuğunuz da sigara içiyor. Siz eşinizi dövüyorsanız, çocuğunuz da evlendiğinde o da eşini dövüyor. Veya işte usta-çırak ilişkisinden hepimiz biliyoruz. Usta ne yapıyorsa çırak da aynısını yapıyor. Sizin elinizde, sizin evinizde, sizin belinizde silah varsa, doğal yoldan sizin çocuğunuzda da silah olacak. Yani neyse o... Onun için en önemli noktalardan birisi de anne-babaya düşen sorumluluklardan birisi. Tabii eğitim bu anlamda da önemli.

Moda... Evet. Özellikle işte silah bir moda Türkiye'de. Belki bu %40 söylenebilir. Kişilik yapılanması bunu gösteriyor.

Suç işlemek için silah edinme var mı? Var. Maalesef önümüzdeki 10 yıllık süre içerisinde bu daha da artacak. Belki şöyle söylenebilir: Silahla işlenen suçlarda en son noktalardan birisi gençlerin eline, riskli gruplardan olarak gençlerin eline silah geçmesi ve gençlerin silahla suç işlemesi. Son 6 aydır Türkiye'de işte hem papaz cinayetinde, hem Hrant Dink cinayetinde, liselerde artık çocuklar silahla okulu basmaya, okulda öğretmen öldürmeye, akranlarını öldürmeye başladı. İkinci bir ciddi silahla ilgili suç verileri; önümüzdeki günlerde maalesef 10 yıllık süreç içerisinde silahla soygunlar artacak. Silahla soygunlar artınca da artık silahla ilgili suçların son noktasına geldiğimizi gösteriyor. Yani Türkiye'de şu anda mevzuat gereği silah alıp, soygun yapabilecek, adam öldürebilecek, bu anlamda gruplar oluşturabilecek potansiyel var. Onun için bu anlamda ciddi tedbir alınması lazım.

İntihar etmek denilirse.... Evet. Biliyoruz ki, Türkiye'deki intihar şekillerinin 2. sırasında silah var. 1. sırada yüksekte atlama... 1989 yılında silah çok yaygın değilken, bu 5. sırada idi. Gençlerde en fazla intihar nedenlerinden birisi silah. Yaşlılarda, özellikle 60 yaş üstündeki insanlarda en fazla intihar şekli de silahla. Silahla cinayet ile silahla intihar oranı, o ülkedeki silahla ilgili sosyal problemi de gösterir. Belki İngiltere veya İskandinav ülkelerinde bu bire birdir. Silahla intihar ile silahla cinayet oranları bizim ülkemizde 1'e 4 civarındadır. Yani 1 silahla intihara karşı 4'e yakın cinayet var. Bu oran ciddi bir rakamdır. Yani sadece olayı cinayet veya soygun anlamında değil ama intihar potansiyeli

anlamında... Çünkü biliyoruz ki en kolay, en kalıcı, en çözüm üreten de silahla intihardır. Onun için bu konunun da tartışmaya açılması lazım.

Silah insanı korur mu? Korumaz... Bir kere böyle birşey yok. Zannediliyor ki silah insanı koruyor. Şöyle bir örnek vermek lazım: Son 5 yılda Türkiye’de bireysel silahlanmayla ilgili %10’a yakın artış var. Aynı zamanda mala karşı işlenen veya soygunlarda, hırsızlıkta da %500’e yakın artış var. Yani silah insanı korusaydı veya evi korusaydı aynı şekilde hırsızlık veya mala karşı olan suçlarda da belli düzeyde azalma beklerdik. Onun için aslında bireysel silahların artması eşittir hırsızlık veya mala karşı suçların aynı oranda artması anlamına geliyor. Ama bu Türkiye’de nedense ters biliniyor. Çünkü şöyle bir örnek vermek lazım: Eğer silah insanı korusaydı, anlı şanlı mafya babalarının da ölmemesi gerekirdi. Ama böyle birşey yok. Böyle gündeme gelen her türlü cinayette de bunu biliyoruz. Aslında ölen kişilerin hemen hemen çoğunluğunda silah olduğunu biliyoruz ama o silahların o insanları korumadığının da o cinayetlerden sonra farkına varamıyoruz.

Özellikle Vakıf olarak bizim ÇOSA diye bir projemiz var. Çocukları Oyuncak Silahlardan Arındırma Projesi. Burada özellikle çocukların ruhsal ve bedensel gelişiminde oyun çok önemli. Oyuncak da burada çok önemli rol alıyor. Eğer siz çocuklarınıza oyuncak silah verirsiniz, temel yaptığınız şey anti-sosyal davranış dediğimiz, çocuğun şiddetle ilgili davranış örüntülerinde aynı zamanda alt yapısını oluşturmuşsunuz anlamına geliyor. O çocuk erişkinliğe geldiği zaman da problemlerini şiddet veya silahla çözmeye kalkıyor. Sadece ve sadece bu işe yarıyor. Onun için çocukları özellikle oyuncak silahlardan arındırmak gerekiyor. Onun için işte Güney Kore ve Japonya bunu yapmış. Onun için özellikle annelerin veya sorumlu olan çocuk yuvalarının veya çocuk gelişimini veya çocukların birarada olduğu okullarda özellikle silahların ya da silahla ilgili oyuncakların da arındırılması lazım. En azından bunun tartışmaya açılması lazım.

Yoksulluk diye tarif ediliyor... Evet... Böyle birşey yok. Türkiye’de silah alanların neredeyse 1/3’ü emekli veya esnaf. Yani aslında geliri olan grup çok fazla değil. Bunun, yani yoksulluk bireysel silahlanmada çok belirleyici değil ama orada kültürel özellik ön plana çıkıyor. Yani Türkiye’de silah mevzuatı belli bir geliri olanların bireysel silah almasını veya taşıma ya da bulundurma ruhsatı almasını öngörüyor ama başvuranların çoğunun aslında ekonomik anlamda da çok fazla iyi olduğunu göstermiyor.

Spor olarak kabul edilebilir ama bu anlamda da tartışma var. Çünkü bunun da bir disiplin altına alınması lazım. Türkiye’de işte hayali olarak avcılık atıcılık var. Hayali olarak insanlar ruhsat üzerinden avcı ve atıcı ama hiç avcılık ve atıcılıkla ilgisi yok. Tamamen kendi evinde silah bulundursun mantığıyla silah alıyor. 1 milyona yakın da böyle bir av tüfeği tezkeresi var. Bunun tartışmaya açılması lazım.

“Evde bulundurma oranı ne?” dersenez; %60 civarında ve bu evde bulundurulan silahın aslında 5–6 tane ana nedeni var. 1.si aslında o kültürel özelliğine bağlı olarak evdeki diğer bireyleri tehdit unsurudur. Yani eşi için, çocukları için bir tehdit unsuru veya komşusu için bir tehdit unsuru. Yani aslında dışarıdan gelecek tehditler veya dışarıdan gelecek herhangi bir probleme yönelik evde silah bulundurmuyor. Aslında temel neden evdeki diğer bireylere bir tehdit unsuru... Bunu şöyle biliyoruz: Türkiye’deki cinayetlerin %80’inin illiyet bağında maalesef anne, baba, kardeş veya akraba veya komşu var. Ama bütün Dünya’da da bu böyle... Yani aslında silah dışarıdan gelen tehditlere yönelik değil evdeki diğer insanların birbiriyle olan tehdidi ve en ufak bir tartışma veya en ufak bir olayda kullanılabilir ve çok ciddi problemler oluşturabiliyor. İşte 3000’e yakın bir yılda ölü sayısı... Yani, dolaylı yoldan tabii bu evde silah bulundurmak, dışardan gelen tehditlerden çok evdeki diğer bireylerin ciddi düzeyde yaşama hakkını tehdit ediyor.

“Üstün kılar” diye bir özellik var. Evet, böyle birşey yok. Çünkü silahın olduğu yerde her türlü şey rafa kalkıyor. Dolaylı yoldan da böyle bir göreceli olarak üstün kılma kavramı ortaya çıkıyor.

Silah ruhsatı için başvuran her kişi silahı aldığı anda veya alırken, o silahı hiçbir zaman kullanmayacağı tarzında da kendini kandıran bir düşünce yapısı var. Sonra verilere bakıyorsunuz; Türkiye’deki cinayetlerin %25’i maalesef ruhsatlı silahlarla işleniyor. Yani ¾’ü kaçak silahlar ama %25’i de bu mantıkla o silahı alanların kullandığını görüyoruz. Dolaylı yoldan da aslında insanı öldüren silah değil, o silahı harekete geçiren insan. İnsanın doğasında da tabii şiddet var, insanın doğasında kıskançlık var, tartışma var, kontrol edemediği öfke var. Dolaylı yoldan da tabii bunun her an kullanılabilir ve hareket edebilir bir potansiyeli var. Tabii, kullandığında da maktul veya katil sıfatını alabiliyor.

Çift taraflı tabii ki... Yani siz silahla cinayet işlediğinizde maalesef ya ölüyorsunuz ya da öldürüyorsunuz. İki tarafı da çok ciddi düzeyde ortadan kaldıran bir konu. Onun için de aslında işi kolaylaştıran silah. Yani, temel konu silah. Ama silah konusunda da ciddi tedbirler almak lazım. Bu insanların keyfine bırakılacak konu değil. Onun için özellikle bu konuda yasal anlamda caydırıcı tedbirler, yasal anlamda zorlaştıran tedbirler alındığı zaman en azından bu mağduriyetle ilgili olan konuda da belli bir noktaya gelinebilir.

Toplumda silahla ilgili 3 tane uluslararası düzeyde veriler var: Birincisi, o yüzbinde cinayet oranıdır. Türkiye’de bu 6 civarında. Dünya’da en fazla silahla cinayet işlenenlerden birisi Güney Afrika, ikincisi Amerika. Orada bu %12 civarında. Japonya örneğini verirsek, %0 civarında Japonya’da. İkinci bir veri; sivil toplumdaki silah sayısının o toplumdaki asker ve polisteki silah sayısına oranı bizim ülkemizde 4’e 1 civarında. Bu oran 1’i geçtiği zaman yine ciddi düzeyde sosyal yara ve problem olduğunu gösteriyor. Özellikle gençlerin eline silah geçtiği zaman lise cinayetleri... İkincisi de silahla ilgili soygunların artış oranı. Türkiye olarak biz bu noktada son noktaya geldik. Özellikle belki bu dönemde siyasi irade bir şeyler yapmak için çabaladı ama yapamadı. Önümüzdeki dönemde belki bu anlamda yine baskı unsuru olmaya devam etmemiz lazım. Onun için ben konuşmayı burada bitiriyorum. Soru cevap kısmında da –vardır eminim birçok sorularınız- onları cevaplamaya çalışacağım.

Şiddetin toplumsal algılanışı açısından etkisi, şiddet haberlerinin topluma etkileri ve medya okuryazarlığı açısından şiddet haberciliği:
Şiddetle sık sık karşılaşan insanlar olarak şiddet anlatıcısı gazetecilerin medya okuryazarlığı nasıl olur?

Yard. Doç. Dr. Sevilay ÇELENK

Teşekkür ederim... Ben de sizlere hoşgeldiniz diyorum.

Ayhan Bey gerek bireysel psişelere gerek toplumsal ve kültürel özelliklere odaklanarak “neden bu kadar şiddet eğilimimiz var, neden silahlanma eğilimimiz var”, sorularına cevap aradı. Ben de bununla çok ilişkili olan, “medyada neden bu kadar şiddet var” meselesi üzerinde durarak, bu konuda genel bir çerçeve sunmaya çalışacağım.

Konu başlığımıza baktığımızda, şiddet meselesi yalnızca “haber” üzerinden anlatılacak gibi görünse de, sadece haberlerde değil bütün medyada şiddet uygulamaları her zaman yoğun bir içerik oluşturuyor. Hatta bundan bile önce, yani görsel medyadan ya da yazılı basından bile önce, eğlence sektörü ve “şiddet” tahmin edemeyeceğimiz kadar içiçe geçmiş durumda idi. Bu içiçeliğin en ilkel örnekleri belki cadı yakma törenleridir... Yani “cadı” olarak damgılanlar cezalandırılırken insanlar bunu seyrediyordu. Ya da romanlardan, filmlerden, siyasi tarihten biliyoruz; suçluların idam edilmeleri, giyotinle cezalandırılmaları olayı da seyrettirilen bir şeydi ve bunun arkasında da bu cezalandırmaları izlettirmenin popüler bir haz kaynağı olduğuna dair bir inanç vardı. Tabii esas mesele bir mesaj vermektir... Cezanın infaz anı izlettirilirken, diğer kişileri suç işlemekten caydırmak da amaçlanıyordu. Yine de biliyoruz ki, şiddet olayını seyretmede insanların bundan haz almalarıyla ilişkili bir durum da var. Tarihe ilişkin çalışmalar şöyle birşey gösteriyor: 19. yüzyılda Paris morgu, insanların sinemaya gider gibi ziyaret ettikleri bir mekân olarak anlatılıyor bazı çalışmalarda. Bu çalışmalar sayesinde, hafta sonları sabahın köründe gidip sıraya girerek, morgdaki cesetleri görmek için bekleyen insanlar olduğunu biliyoruz. Tabii, Paris morguyla ilgili elimizde böyle bir kayıt olduğu için bunu biliyoruz; belki de Dünya'nın pek çok başka yerinde, ölü bedenleri sergileme yönünde bir eğilim hep vardı.

Paris morgunu anlatan bir yazı okumuştum, çok ilginç gelmişti bana. Diyelim ki, yazılı basında bir suç öyküsü dolaşıma giriyor, bir kız çocuğu bir cinayete kurban gidiyor. yazılı basından bu haberi okuyan kişiler hemen morga koşturuyorlar. Böyle zamanlarda morga bir günde 40 bin kişinin giriş çıkış yaptığını dair kayıtlar var. Aslında bunu okuduğumuzda, Paris morgunun yazılı basına bir tür görsel malzeme desteği yaptığını da anlayabiliyoruz.

Bu durumun bizim ülkemizde nasıl olduğunu da hatırlayabiliriz: yazılı basın, 1950 – 60'lı yıllarda, cezaların infaz edildiği meydanlarla nasıl bir ilişki kurduğuna bakabiliriz. Buraya baktığımızda, yazılı basının, meydanlarda yapılan infazları günlerce gündeminde tuttuğunu görüyoruz. 1954 tarihli bir Hürriyet Gazetesi haberini bulmuştum geçenlerde, burada da bahsederim diye biraz inceledim onu. Küçük bir kız çocuğuna tecavüz edip öldüren bir berber çırağı, 6 Haziran 1954'te Sultanahmet Meydanı'nda idam ediliyor. Hürriyet Gazetesi bunu günler boyu tefrika halinde haber yapmış. Biz aslında geçmişe bakarken hep sanki orada birşeyler daha iyiymiş ve medya ortamındaki bu şiddet sergileme eğilimi de çok yeni bir şeymiş gibi düşünüyoruz. Özellikle 90'lı yıllarda, ticari yayıncılığın çetin rekabet ortamının sanki medyadaki şiddet içeriğini arttırdığını düşünüyoruz. Ama o haberi görünce açıkçası o dönemdeki yazılı basının da – 1954 gibi bir tarihten söz ediyorum- bugünkünden hiç farklı olmadığını düşünmemek elde değil. Hatta bugün, medya eleştirisi geliştikçe, bir tür

özfarkındalık yavaş yavaş oluşuyor. Bizler bunun üzerine konuştuğça ya da toplumdan eleştiri yöneldikçe şiddet haberlerini vermekte de belirli bir dönüşüm yavaş yavaş gelişmeye başlıyor. Sözümlü ettiğim habere baktığımız zaman, sanki hiç böyle bir süzgeç yok gibi. O kadar tuhaf ki; suçlunun hüccresinden nasıl alındığı, o gün neler yaptığı, darağacının nasıl nereye kurulduğu, onu beklemek için insanların kaç saat önceden geldiği, asılarak ölen bir insanın nasıl can çektiği, onu seyredenlerin neler konuştuğu, hatta bunun “beleş bir eğlence olduğu” gibi ifadeler kullanılıyor haberde.

Şimdi bugün, herhalde biri meydanda asılmaya kalksa, bir gazete bunun bedava eğlence olduğunu söylese başka türlü bir tepkiyle de karşılaşır. Tabii bu günümüz medyasında, ciddi anlamda yoğun bir şiddet içeriği olmadığı anlamına da gelmiyor. Ama aslında bunun biraz da insanların şiddet eylemlerini izlemeye yönelik eğilimleriyle ilişkili birşey olduğunu söylemeye çalışıyorum. Tabii, bu şöyle birşey de demek değil: Medya yetkilileri, özellikle haberlerdeki şiddet içeriğiyle ilgili olarak kuruluşlarına eleştiri yöneltildiği zaman, sıklıkla, “insanlar bunu görmek istiyor” diyorlar. Ben de aynı şeyi söylüyor gibi görünmek istemem... İnsanlar bunu istediği için şiddet var değil, sadece eğer gerçekten bizi, daha demokratik bir haberciliğe, daha demokratik bir basına götüren, yapıcı bir eleştiri yapmak istiyorsak, bizdeki bu şiddet eğiliminin, şiddeti izleme eğiliminin nedenleri üzerinde düşünmemiz gerekir düşüncesiyle bu örnekleri anlatıyorum. İnsanların şiddet içeren eylemleri izlemeye yönelik marazi bir ilgisi var maalesef. Medya da bu ilgiyi biliyor ve bunu kullanmayı da tabii ki çok iyi biliyor. O zaman nedir bu ilgi? Neden ilgi duyuyoruz bu uygulamalara? Birinin idam edildiğini, başka birinin ailesinin bütün üyelerini doğradığını okumaktan neden hoşlanıyoruz? Bunun üzerine düşünmek lazım.

Elbette bir psikiyatrist olarak Ayhan Bey çok daha detaylı biçimde bu eğilimlerle ilgili birşeyler söyledi, en azından silahsızlanma meselesiyle ilişkili olarak söyledi bunu. Ama medyayla bireylerin ilişkisinde bu şiddeti yeniden üreten şeyi ben de kendi adıma düşünürken, esas olarak şu üç noktanın çok önemli olduğunu fark ediyorum: Bir kere insanlardaki o ilkel merak güdüsü çok önemli ve buna eşlik eden de üç faktör var.

Birincisi, şiddet eylemi gündeliğin dışına bir sıçrayışı ifade ediyor. Ne demek bu gündeliğin dışına bir sıçrayışı ifade etmek? Genel olarak birbirine benzer hayatlar yaşıyoruz. Eğer, aynı kültür içinde benzer ekonomik koşullara, benzer yaşam biçimlerine sahipsek, hayat bir rutinler dizisinden oluşuyor aslında. Ve bunun dışına çıkış da o kadar kolay birşey değil. Eğer olanaklarımız da kısıtlıysa, yapabileceğimiz şey nedir? Sadece bir izleyici olarak gündeliğin dışına sıçrayabilmektir. Ya televizyon izleyerek, ya sinema filmi izleyerek, ya roman okuyarak kendi hayatımızın dışına sıçrayabiliyoruz.

Sadece insanların bazı ilkel dürtülerinin ve buna eşlik eden yaşam deneyimlerinin şiddet izlemeyi bir haz kaynağına dönüştürebileceğini söylemeye çalışıyorum. Dolayısıyla, diyelim ki Diyarbakır’da, diyelim ki Ofis semtinde, 15 yaşındaki bir kız çocuğunun, sevgilisiyle işbirliği yapıp anne ve babasını doğradığını okumak, gündelikte acayip bir sıçramaya tanıklık etmek gibi oluyor. Bildiklerimizi, algılarımızı çok tuhaf biçimde kıran birşey ve bu bizim ilgimizi çekiyor. Bu çok sağlıklı bir ilgi olmayabilir ama hiçbirimiz bunun varlığını inkâr edemeyiz. Bazen gına gelse de üçüncü sayfa haberlerinden, buradaki bir tuhafılık, bizim “hayat olarak bildiğimizin” dışında bir şey, çok ilgi çekici de oluyor.

Birincisi düşünce ve tanıklık düzeyinde bir gündeliğin dışına sıçramaysa, ikinci bir faktör de şöyle birşey: Biz bunları izleyerek deneyim anlamında o rutinin dışına çıkmış oluyoruz. Nasıl çıkıyoruz? Normal şartlarda asla bakamayacağımız birşeye bakıyoruz. Diyelim ki, Saddam ipe götürülüyor... Bu bizim tanık olamayacağımız birşey. Belki tanık olmayı da istemeyiz ama bunun böyle medya

dolayımından geçmiş bir versiyonu bize ona bakabilme cesareti veriyor. En azından bazılarımız buna bakabiliyoruz. Yani, katı gerçeklikle aramıza bakılabilir bir yer, bir mecra inşa ediyor medya. Dolayısıyla da bakamadığımız, başa çıkamadığımız göremediğimiz şeyleri, evimizin o güvenli ortamında görmek de bu anlamda bir deneyim farklılığı yaratıyor ve maalesef bu nedenle de biz hem şiddete çok ilgi gösterebiliyoruz, hem de medya bu ilgimizi çok güzel sömürüp, kendi ticari mantığı içinde şiddeti çoğaltan bir etki yaratabiliyor.

Tabii şiddetle ilgili toplumların ya da bireylerin şiddet görüntülerine, şiddet haberlerine olan ilgisiyle ilgili başka birşey daha söylenebilir. Belki pek çok şey söylenebilir ama ben özellikle üç faktörün önemli olduğunu söylemiştim. Bunlardan bir tanesi de; bu tür haberlerin sonuçta hep başkaları hakkında olmasıyla ilişkili bir şey. Bu haberleri okuduğumuz ya da izlediğimiz zaman; kendi yakınlarımızın, kendi sevdiklerimizin bizimle birlikte yaşayanların değil de başkalarının başına birşeyler geldiğini görüyoruz. Hayatın kötü olduğunu görüyorsak bile, nedense bu hep başkalarıyla ilişkili birşey oluyor. Belki bu coğrafya için bu o kadar kolay söylenemeyebilir; buradaki herkes ve onların yakınları da daha yoğun bir risk altında yaşıyor. Bir dönem bunu özellikle daha yoğun bir biçimde yaşadınız. Ama diğer birçok insan için televizyondaki şiddet böyle birşey. Hep bakıp bakıp kendi hayatına şükretme imkânı sağlıyor. “Dünya kötü bir yer, ama şükürler olsun ki ben iyiyim. Sevdiklerim iyi, herkes sağlıklı” gibi... Bu duygu çok bilincimize çıkmasa da, buradan da bir haz üretiyoruz aslında. Çok tuhaf haberler okuyoruz çünkü üçüncü sayfa cinayetlerinde ya da televizyon haberlerinde, medya bize hep bu tuhaf hikâyeleri gösteriyor. Özellikle eğer bir politik şiddet, büyük bir doğal afet ya da savaş gibi birşey değil de bireysel hayatlardaki bir şiddet biçimi habere konu olmuşsa, orada muhakkak bir tuhafılık, insanın başına geleceğini hiç düşünmeyeceği türden birşey de vardır. Üstelik bunun başkalarının başına gelmiş olması, bize, böyle bir tehdit de var, bundan da korunmak gerekir gibi birşey de söylemiş oluyor. Sevdiklerimizin başına bu tarz bir şey gelebileceğine dair bu kötü ihtimali de, “bir hayat dersi” olarak bir yere kaydetmiş oluyoruz. Tedbiri olmak gibi bir tavır geliştiriyoruz. Bütün bunlar da şiddet uygulamalarını, şiddet haberlerini seyretmedeki hazzın nereden kaynaklandığı sorusuna cevap oluşturuyor.

Sonuçta biz gerçekten şiddet eylemlerini, şiddet haberlerini seyretmekten bilinçli ya da bilinçsiz, belli belirsiz bir haz üretmiyor olsak şiddet de bu kadar medyanın gündeminde olmayacaktı, medya bu kadar şiddet içeriğine yer vermeyecekti diye düşünüyorum.

Daha önce de söyledim, masallardan başlayarak mitlerden, halk şarkılarından, bir dolu yerden hayatın hep böyle tehditlerle dolu olduğunu, insanoğlunun ölümle burun buruna yaşadığını, hiçbirşeyin garantisi olmadığını öğreniyoruz. Neden böyle? Çünkü bir hikâyenin her zaman bir çatışmaya ihtiyacı var. Ne demek çatışma (dramatik çatışmadan söz ediyorum)? Haber için de böyle... Ben habere öyle çok fazla odaklanmak istemiyorum; çünkü haberin aslında bütün diğer medya içeriklerinden bağımsız bir tür olduğunu da düşünmüyorum. Bu masallardan, mitlerden beri aşına olduğumuz şiddeti medya bütün formlarında içeriyor, haberde de içeriyor. Şimdi bunların hepsi aslında birer hikâye anlatıyorlar ve biz çocukken dinlediğimiz hikâyelerden de biliyoruz ki, her hikâyenin bir çatışmaya ihtiyacı vardır. Bir çatışma doğacak ve bu çatışma bir çözüme ulaşacak, izleyici de çatışmalı bir durum içindeki karakterlerle kurduğu özdeşlik sayesinde bir haz üretecek.

Öyleyse bizdeki medya ortamı nasıl bir ortam ve bu çatışma nasıl kuruluyor orada? Bizde haber bile, hikâye eder gibi hep böyle bir çatışma-çözüm meselesi üzerine kuruluyor. Bunu farketmenin önemli olduğunu düşünüyorum.

Bizim medya ortamımız, özellikle 90'lardan sonra, reklam gelirlerinin yetersiz olmasından kaynaklanarak, çok rekabetçi bir ortam oldu; özellikle televizyon sektöründe çok rekabetçi bir ortam vardı. Pek çok kanaldan yayın yapılıyor ve reklam gelirleri bunların kendini finanse etmeleri için

oldukça yetersiz görünüyor. Dolayısıyla da bu gelirden en büyük payı kapmak için, hep bu en ilkel merak güdülerini üzerinden, onu sömürmek üzerinden bir rekabet yürütülüyor. Dolayısıyla, haber de, belgesel de, kadın ve çocuklara dönük kuşak programları da hepsi insanları ekran karşısına kilitlemeye yöneliyor, en büyük enerjiyi ona veriyor. Bu kilitlemeyi yaratmada da şiddetin önemli bir kanca işlevi gördüğünü biliyorlar. Yani çizgi filmde başlayarak, dizi filmlere, belgesellere ve haberlere kadar şiddet içeriği arttıkça, izleyicinin, bu şiddetin varacağı yeri görme arzusu pekiyor. Dolayısıyla da haberler, “izleyiciyi ne kadar, hangi süreyle ekran karşısında tutarız” konusuna endeksli bir biçimde üretilmeye başlıyor. Şiddet bu anlamda çok önemli bir malzeme sunuyor ve bütün çatışma bu şiddet hikâyeleri üzerinden kuruluyor. Aslında uluslararası haberlere baktığımız zaman orada da durum farklı değil. Türkiye dışındaki dünyada olup biten olaylarda da eğer 5-6 ceset, kitlesel ölümler, yıkımlar yoksa bunlar önemli görülüyor. Oysa dünyanın bunlar dışında da çok önemli meseleleri var. Hergün çok farklı, ekonomiyle ilgili kararlar alınıyor, dünyanın bir yerlerinde toplantılar düzenleniyor ya da işte bir sürü başka konularda olaylar cereyan ediyor. Biz ancak ölümleri, bomba patlamalarını ve beklenmedik kayıpları bir haber hiyerarşisi içinde görüyoruz.

Kısacası, eğer bir servis aracı kaza yaptıysa, küçücük çocuklar hayatlarını kaybettiyse, biz günler boyunca o çocukların ölümleri üzerinden duygularımızın sömürülmesini ve ekran başına kilitlememizi yaşıyoruz. Tabii, bunların hepsinin üzerine birlikte de düşünebiliriz... Bunlar haber olmamalı mı? Ne zaman haber olmalı? Sadece bu şiddet meselesinin sömürüye her zaman en açık birşey olduğunu söylemek için bunun üzerinde bu kadar çok durdum.

Bizim medya ortamımız –özellikle televizyonu düşündüğümüz zaman; yazılı basının çok daha farklı bir işleyişi var- uzun süre bir yasal çerçevesi, yasal zemini de olmadığı için, bu rekabet ortamında bu şiddet-severliği ya da bu ceset-severliği, insanlarda belli belirsiz biçimde her insanda var olan şeyi, çok had safhada sömüren bir biçimde işlemeye devam etti. Haberler bunu aslında diğer programlarla birlikte de yaptı ve birbirlerine benzeyerek yaptılar. İşte biz haberlerde diyelim ki Susurluk’u mu izliyoruz yıllar boyu; çeteler ve mafyalarla ilgili şeyler mi duyuyoruz; Türkiye’deki yolsuzlukları mı izliyoruz... Bir süre sonra dizi sektörü bunları keşfetti ve böyle birbirlerini besler bir biçimde hep bizi bir şiddet ortamını seyrederek vaziyette tuttular. Oysa ki daha sakin, daha düzenli, yasal çerçevesi daha tanımlı; belki işte reklam için bu kadar ölesiye, öldüresiye rekabetin olmadığı bir yerde yine çatışmalar kurulabilirdi –çatışma derken, hani hep böyle haber, belgesel, reklamda da bir çatışma - çözüm meselesi ilginçtir diyoruz ya- sakin bir ortamda bu çatışmalar başka şey de olabilirdi. Sonuçta hayatta herbirimizin çok farklı çatışmaları var: hayallerimizle gerçekler arasında bir çatışma var. Olmasını istediklerimizle olanlar arasında bir çatışma var. İlişkilerimizde, diyelim ki anne-baba, evlat, kardeşlerarası ilişkilerde bir çatışma var. Gerek diziler, gerek bütün diğer medya türleri, bunları çok daha verimli, başka türlü daha sofistike bir biçimde hikaye ederek de karşımıza çıkarabilirdi. Ama bizim medya ortamımızın böyle bir durumu olmadığı için, biz hep böyle bir şiddetle karşı karşıya kaldık. Açılıyorsunuz herhangi bir diziyi, bakılıyorsunuz bir sahnede 20 kişi birbirinin kafasına silah doğrultuyor. Sahiden de geçenlerde “Sıla” dizisinde böyle bir sahneye rastladım. Aynı anda 2 grup karşı karşıya geliyor ve 20 kişi birbirine silah dayıyor. Şimdi bu “Sıla” dizisi, nereden bizim ekranlarımıza indi ve nasıl bir düşünce içinden üretildi? Töre cinayetleri, kadın cinayetleri gibi bir mevzu bizi bu mevzuyla karşılaştırıyor. Bunları nereden duyuyoruz? Haberlerden duyuyoruz... Hemen hergün yazılı basını açın; bir kadın bir biçimde, kocası tarafından, sevgilisi tarafından, abisi tarafından ya da eski eşi tarafından kurban ediliyor. Töre cinayetlerinin yazılı basına daha fazla sızmasıyla birlikte böyle de bir dizi furyası başladı. Şimdi bunlar, bir yandan sözde bu konuda bir eğitici olmayı vaadediyorlar; ama bakılıyorsunuz ki, eğitici olmayı vaadeden ya da işte töre cinayetlerinin sosyal bir sorun olarak nasıl birşey olduğunu tarif etmeye kalkın bir dizide aynı sahnede 20 kişi birbirine silah doğrultuyor, bütün dizide belki onlarca adam ölüyor, bir sürü kadın

başka türlü mağdur oluyor. Sonuçta bütün bunları izlemenin izleyicide bir duyarsızlaştırma yarattığı gibi birşey hep gözardı ediliyor. Şiddet var; şiddete karşı çıkmak için yapılan içeriklerde yine şiddet var. Aslında toplum şiddet ilişkisinde, -toplumu nasıl etkiler gibi bir başlık var benim konuşmamda-bugüne kadar bilinebilen en net şey şu ki; ağır şiddet içeriği şiddete karşı bir duyarsızlaştırma ve kanıksama getirir. Dolayısıyla şiddeti eleştirmek için şiddet gösterirseniz, bu izleyiciyi daha çok duyarsızlaştırmaktan da başka bir işe yaramaz.

Sürem biraz azaldı; nasıl bu kadar çabuk bitiyor farkedemedim.

Toplum- şiddet ilişkisinde bu duyarsızlaşma meselesinden daha net birşey söyleyemiyoruz. Uzun vadede korku dolu bireyler yaratıyor, duyarsızlaşma getiriyor şiddet içeriği.

Bir medya okuryazarlığı meselemiz var, belki ona çok kısa değinebilirim. Haberciler olarak "şiddet"i nasıl haber yapacağız? Medya okuryazarlığı etkinliğimiz nasıl bir etkinlik olacak? Açıkçası çok kısa bir süreye sığdırabileceğim bir konu değil ama, bu medya okuryazarlığı meselesi 1970'lerden beri dünya gündeminde olan, medyayla toplum ilişkisini doğru bir biçimde yönlendirme amaçlı olarak akademinin gündeminde olan birşey... Bize biraz daha geç geldi. Daha doğrusu kamusal alanda duyulması biraz daha yakın bir döneme tekabül ediyor.

Nedir medya okuryazarlığı? Medya içeriklerinin, her zaman, ister haber olsun, ister kurmaca olsun hepsinin bir kurgu olduğunu, seçilerek karşımıza getirildiğini, her zaman bir mesaj içerdiğini, ideolojik bir tarafı olduğunu, değerler içerdiğini fark etmek; bununla ilgili bir farkındalık yaratmakla ilişkili birşey. Biz haberciler olarak bunu nasıl, daha demokratik bir haberciliğin aracı olarak kullanabiliriz, daha etkin bir medya okuryazarlığını? Az önce verdiğim örneklerde, hani şiddeti eleştirmek için yapılan her tür program, haber, yazılı basın malzemesinin kendisinin şiddet üreten birşey olabildiğini, böyle bir risk taşıdığını da söyledim. Belki yaptığımız haberlerde böyle bir farkındalık, etkin bir medya okuryazarlığı için iyi bir çerçeve sağlayabilir bize.

"Biz şiddet haberlerini nasıl veriyoruz? Onu verirken o şiddet dilini yeniden üretiyor muyuz? Seçtiğimiz görsel malzeme insanların şiddet edimlerine alışmasına, onu kanıksamasına, yadırgamamasına yol açıyor mu?" gibi bir farkındalıkla hareket etmek zorundayız. Hatta sadece şiddetle ilgili değil, başka yaptığımız haberlerde bir şiddet dilini içselleştirmemizden kaynaklı olarak, şiddet sözcükleri kullanıyor muyuz? Çünkü haberlere bakın, aslında şiddet olmayan pek çok şeyde şiddet terminolojisiyle konuşulur. Nasıl birşey bu? İşte iki siyasi parti, iki cephe olarak anılır. Oysa "cephe" bayağı bir savaş terminolojisine ait bir şey artık. Ya da siyasiler birbirlerini "topa tutarlar", "taaruza geçerler" Hep böyle gündelik konuşmalarımızda bile farkında olmadığımız, bu şiddet terminolojisini çok içselleştirmiş bir dilimiz var. Bizim haber yaparken bunlarla ilişkili bir seçmeye kafa yormamız çok önemli. Sadece bu tür haberlerde değil, diyelim ki kapkaç olaylarını ya da bu bölge için çok önemli birşey olan töre cinayetlerini haber yaparken, sözgelimi "öfkeye kapılan koca karısını doğradı" gibi cümlelere dikkat etmek gerekiyor. Orada hemen kocaya bir meşruiyet atfetmek gibi bir şey yaratılıyor. "Öfkesinin kurbanı oldu" ya da... Niye? Orada kurban olan aslında kadındır Ama biz hep böyle okuruz haberleri. "Öfkesinin kurbanı oldu, karısını doğradı hapse gitti"... Böyle farkında olmadan çok kalıplaşmış bir dil içerisinde haber üretiyoruz ve kendimiz de bunun bir parçası olabiliyoruz.

Etkin bir medya okuryazarlığı haberciler açısından görsel olarak, etik olarak, estetik olarak böyle bir farkındalık içinde, kalıpları sorgulayarak yapılan bir haberciliği anlatıyor.

Soru - cevaplarla açabiliriz diye düşünüyorum. Şimdilik sürem doldu sanıyorum.

**“Gazeteciler olarak şiddet haberlerini nasıl sunmalıyız?
Yerel ve yaygın medyada iyi ve kötü örnekler”**

Ragıp Duran

Teşekkürler.

Bir sonbahar akşamüstü... Bir Ege veya Akdeniz sahil kasabasında, bir adam işinden çıkmış evine dönüyor. Mavi, beyaz badanalı evlerden oluşan bir sokak. Hava sıcak olduğu için insanlar dışarıda yaşıyor, kadınlar kapının önünde toplanmışlar örgü örüyorlar, sohbet ediyorlar, çocuklar top oynuyor... Bir-iki evden radyo yahut televizyon sesi geliyor. Ilık bir rüzgâr var... Bu adam da zaten on yıldır her gün işinden çıkıp evine bu sokaktan gidiyor. Her şey son derece normal. Ama bir gün adam aynı sokaktan geçerken, beklenmedik bir şey oluyor. Evlerden birinden –çok klasik- bir kadın ve bir erkek canhıraş bir şekilde bağırarak birbirlerine hakaret ediyorlar ve şiddet sesleri, tokat, tekme, havada uçuşan vazunun kırılma sesleri filan... Haliyle bu adam, o her gün ağır aksak yürüyüp geçtiği sokaktan, yani rutin haline gelmiş yürüyüşünde, -Sevilay Hoca'nın demin kullandığı rutin bozma ya da rutin kırılması- nedeniyle durur ve bakar. Yani minimum bir insani yanı varsa, “ne oluyor” diye şaşırır. Çünkü bu şiddet sesleri her gün olan bir şey değil. Rutini kırılmıştır o adamın. Üstelik de kötü bir şekilde kırılmıştır. Yani mesela şen şakrak bir kahkaha da duysa rutini bozulacaktır, ama iyi bir şekilde bozulacaktır.

Benim görebildiğim kadarıyla medya, şimdiye kadar Ayhan Hoca'nın, Sevilay Hoca'nın söylediği bu merak unsurunu bu şekilde kullanıyor. Hiçbirimizin orada eskisi gibi yolumuza devam etmesi mümkün değil. Mutlaka durur bakarız. Medya da işte şiddeti böyle bir şaşkınlık ya da merak unsuru olarak kullanıyor. Dikkat edin programların arasına serpiştirilen reklam kuşaklarında da sesin hacmi artırılıyor. Ses şiddeti... O sırada ekrana bakmıyorsak mesela, ses yükseldiği için çoğu zaman döner bakarız.

Bir tane de yabancı örnek... Tarantino –Amerikalı film yönetmeni... Şiddet sahneleri içeren çok film çekiyor. Bir gün NBC'de röportaja gelmiş. Stüdyoda röportaj yapıyorlar Tarantino'yla. Birinci soru: “Efendim, sizin filmlerinizde neden bu kadar çok şiddet sahnesi var?” Cevap: “Ben Harlem tarafında oturuyorum” diyor... İşte 5 kilometre geldiği yere... “Ben buraya gelene kadar üç kavga, iki de bıçaklama sahnesine tanık oldum” diyor, 15-20 dakika içinde oluyor bu olaylar. “Benim filimlerimde öyle fazla şiddet yok” diyor, “Ben günlük hayatta olan şiddeti bir şekilde aktarmaya çalışıyorum” diyor.

Bu medya-şiddet meselesi çok geniş bir mesele, çok zengin bir literatür var bu konuda, yabancı dillerde özellikle. Türkçe'de daha yeni yeni bir takım çalışmalar oluyor. Ben bu yayınlardan bir iki örnek aktarmak istiyorum. Bir Fransız bilimkadını var: Marie José Mondzain, “İmaj felsefesi” diye yeni bir dal geliyor son on yıldır. Bu bilimkadını da zaten, Hıristiyanlığın İznik konsülü, ikonalar, isimle resim arasındaki ilişki, ikonayla iktidar arasındaki ilişkilerden başlamış çalışmaya. Sadece iki kitabının başlığını söyleyeceğim, oradan bu bilimkadınının ne üzerine çalıştığını anlayabilirsiniz. 2003'te çıkan kitabının kapağında New York'da devrilen o İkiz Kuleler'in yanmakta olan, dumanlar çıkan ünlü fotoğrafı var. Kitabın başlığı “Terorizmin Görüntüsü, Görüntünün Terörizmi”... 2006'da çıkan kitabının başlığı, “Bakışların Ticareti”.

Şimdi biraz daha eskiye gidip Antik Yunan dönemi filozoflarından bir alıntı: “İnsan aynı suda iki kere yıkanılmaz”. Hani yazın ırmak kenarındaysak, serinlemek için ırmağa gireriz, çıkarız, kurulanırız. Sonra bir daha gireriz. O ikinci kere girdiğimizde aynı su değildir o. Çünkü ırmak akmaktadır. Aslında hayat da öyledir. Hayatta hiçbir şey iki kere olmaz, her şey yalnızca bir kere olur. Hiçbir şeyin tekrarı

mümkün değildir; tekrarin tekrarı da mümkün değildir. Her şey bir kere olur hakiki hayatta. İkinci olan, birincinin taklidi, kopyası, yeniden üretilmiş hali ya da en fazla benzeridir.

Şimdi biz akşam televizyon izliyoruz. İşte bilmem; Türk Silahlı Kuvvetleri bölücü teröristlerin mağaralarına operasyon düzenledi, behava etti, ölü olarak ele geçirdi, imha etti filan... Televizyon verilen aslında bizim izlediğimiz olay değildir. Olay çünkü bir kere oldu. Bilmem ne dağında çatışmış iki grup. Akşam televizyonda izlediğimiz, o olayın, medya tarafından alınıp, işlenip, yeniden üretilip, paketlenip, cilalanıp, ekrana yansıtılmasıdır. Yeniden üretimdir, hakiki gerçeğin farklı bir versiyonudur. Çünkü olay bir kere oluyor. Bu yeniden üretim, çatışma, basın toplantısı gibi her türlü olay için geçerli. Haberle olay ayrı şeylerdir. İşte bütün mesele de olayı haber haline getiren o medya dediğimiz mekanizma, özellikle medya mülkiyeti nedeniyle, bazen bizim için çok hoş olan herhangi bir olayı öyle bir hale getiriyor ki, biz akşam televizyonda “aa!” diyoruz. Bilhassa burada muhabir arkadaşlar çok; kendi yaptıkları haberler konusunda da yakınan arkadaşları biliyoruz.

Bu medya-şiddet ilişkisinde 20-30 yıldır Batıda şöyle bir tartışma var –Sevilay Hoca da değindi:- Medyada çok fazla şiddete maruz kalırsak, yani çok fazla şiddet görüntüleri, filmler, kurgu olsun, haber olsun çok fazla şiddet görürsek bundan etkilenir miyiz? Biz de şiddete meyleder miyiz? Bu özellikle çocuklar için geçerli... Deniyor ki, gerçek hayattaki şiddetin bir sorumlusu da medyadaki şiddet. Çünkü medyatik şiddetin hayattaki şiddeti teşvik ettiği, cesaretlendirdiği hatta arttırdığı söyleniyor. Bir başka teze göre, benim “medyatik gerçek” dediğim, yani hakiki gerçekten farklı olarak; medyatik gerçekte çok fazla şiddet görürsek şiddetten soğur muyuz? “Ay, bu şiddet çok kötü bir şeymiş. Sakın hakiki hayatta böyle bir şey yapmayalım, bak görüntüsü bile korkunç, trajik...” diyenler de var. Bu iki tez büyük ölçüde çarpışıyor. Bir takım araştırmalar, anketlerin çoğu medyaya ne kadar maruz kalırsak, aslında o kadar çok etkilendiğimizi gösteriyor. Bu özellikle 0-18 yaş çocukları için geçerli... Belirli bir filtre takarsak, medyadaki şiddetten daha az etkileniriz. Çok iyi oldu, Ayhan Hoca söyledi... Hakikaten medya diğer alanlarda olduğu gibi hiçbir zaman lokomotif olmaz. Yani biz şiddete karşıysak, esas olarak ve birinci olarak medyadaki şiddete değil, hakiki hayattaki şiddete karşı çıkmamız gerek. Çünkü medyatik şiddetin ana kaynağı da hakiki hayattaki şiddet. . Çünkü şiddet esas olarak medyada değil. Gerçek hayatta bir şiddet var. Medya onu alıp sadece yansıtıyor. Eğiyor, büyüyor, tahrif ediyor, abartıyor filan ama o ayrı mesele. Şiddete karşı mücadele, esas olarak toplumda var olan şiddete karşı mücadelede olabilir. Onu medya yoluyla yapmak da mümkün. Türkiye’de kimse yapmadı ama... İşte “bölücü teröristler” deniyor mesela... Oturup mesela şöyle bir soruyu herhangi bir medyada tartışmak da ne yazık ki pek mümkün değil; akademik yahut siyasi bir konu da değil. Tartışılması gereken bence şu: “Bu insanlar niye şiddete başvuruyor?” Bu soru çok önemli bir soru... Hakiki hayattaki şiddete karşı çıkmak, medyadaki şiddete karşı çıkmaktan çok daha önemli. Şiddete usulen karşı çıkmanın anlamı yok, etkisi yok. Şiddetin köken ve nedenlerini anlamamız gerekir ki, şiddete muhalefet edebilelim.

Bir de bizde –“biz” derken, genel olarak doğulu toplumları kastediyorum- hakikaten çok fazla şiddet var. Yani daha bebek doğar doğmaz, ebe bir tane şaplak atıyor kıcına bebeğin. Daha dakika bir, gol bir...

Çocuk büyürken anası babası ha bire döver; işte “herkes çocuğunu döver...” Abartmayalım ya da genelleştirmeyelim ama çok fazla çocuk dövülüyor bu ülkede. E çocuk yazın boş durmasın diye çıkar veriyorlar bir atölyeye... Orada usta dövüyor çocuğu. Sonra okula gidiyor, öğretmen dövüyor. İşte geleneksel olarak; çocuk öğrenciyken gösteriye katılıyor, orada polis dövüyor, köydeyse jandarma dövüyor, işe girince patron dövüyor... Sürekli dayak yiyoruz biz bu hayatta... Ciddi bir şekilde dayak yiyoruz ve korkuyoruz. İşte şu anda ekranda görülen şeyden... Öyle şemsiye memsiye de yetmiyor;

çünkü şemsiyeyi de kırıp, dövüyorlar. Bu kadar fazla şiddet olan bir yerde bunun medyaya yansması –işte Tarantino'nun da dediği gibi- çok da garip bir şey değil.

Bir de dikkat edin bizim dilimizde de çok fazla şiddet var: “Dayak cennetten çıkmadır”. Oh iyi! Cennete gitmek için vuralım birbirimize! “Öğretmenin vurduğu yerde gül biter”. Zaten Türkiye gül bahçesi! Yani, herkes öğretmen! “Kızını dövmeyen dizini döver”. Yani hem kızını döveceksin, hem dizini döveceksin... Olağanüstü yerleşmiş, kökleşmiş, halk içerisindeki deyimler de şiddeti meşru kılma açısından kötü.

Benim başıma bir şey geldi... Dilin bu kadar şiddet içermesinin ne biçim tahrifatlara yol açtığını gösteren iyi bir örnek... Biz öğlen uykusundayız, bir kadın bağıyor... Anladığım kadarıyla kadının çocuğu denize açılmış. “Açılma boğulursun. Boğulursan gebertirim seni.” diyor kadın. Uuh, gebertmeler, öldürmeler, boğulmalar böyle... Anne çocuğuna söylüyor, sevginin ifadesine bakın... Korkunç...

Sembolik şiddet diye bir şey de var... Fransız sosyolog Pierre Bourdieu üzerinde çok duruyor... Bizim çok kıymetli bir arkadaşımız var. Barış Erdoğan, Fransa'da doktorasını yaptı. “Türk basınında sembolik şiddet” diye Kürt meselesini ele aldı. Türk basınında Kürtlere ne tür ve nasıl sembolik şiddet uygulanıyor, meselesini irdeledi.

Sembolik şiddet şu: Fiske vurmada, yumruk atmadan şiddet kullanmak esas olarak da sözle oluyor. Bazen de görüntüyle ya da dolaylı bir jestle. Başka bir sembolik şiddet örneği vermek istiyorum: Milliyet Gazetesi'nden örnek: Bir gün –bir sene filan oluyor- Hürriyet gazetesinin Pazar ekinde dörtte bir sayfa, Los Angeles'de “T-bone Steak” denilen, iri yarı pirzola uzmanı bir lokantanın tanıtımı vardı. Pazar günü öğleye doğru okuyorsun, iştahın açılıyor. Çok güzel de yazmış. Bu Hürriyet Gazetesi'nde yazılıyor. Bir de gastronomi dergisinde -1. kuşe kâğıda basılmış gastronomi dergileri vardır- orada basılmış olsa böyle bir yazı belki bir anlamı vardır. İşte Los Angeles'da T-bone Steak Lokantası anlatılmış ayrıntılı olarak, işte servis çok iyiydi, şuydu buydu... Kardeşim, şimdi bu sembolik şiddettir. Niye? Hürriyet Gazetesi Ümraniye'de de Cizre'de de satılıyor ve o insanlar ayda 300 gr. et ancak yiyebiliyor. Türkler ve Kürtler genellikle hafta sonlarını Los Angeles veya Cannes'da geçirirler! Biz öyle severiz gezmeyi, lokantalara gitmeyi... Zaten adam da yazmış, “şarap dahil 27 \$”... Çok da ucuz yani! Bu sembolik şiddettir. Bu insanlarla alay etmektir... Bu kendini dev aynasında görüp, “bakın ben hafta sonu Los Angeles'a gittim”. Ertuğrul Özkök de yazıyor ara sıra; işte “Geçen hafta İtalya'da bilmem ne lokantasında bilmem ne şarabı içtim...” .Bana ne senin nerede olduğundan! Yemeğini, içtiği şarabı filan anlatıyor. Bu sembolik şiddettir. Şu açıdan: “Sen yiyemiyorsun ben yiyorum. Ben senden üstünüm, ben senden zenginim.” Bu mesajda aşağılama var, bu mesajda kendini yüceltme var. Hele bir de doğru dürüst et yiyemeyen kırk yılda bir, o da köpek öldüren şarap içebilen yoksul okurlar bu tür yazıları okuyunca tahrik olur.

Bu şiddet meselesini daha iyi kavramak için bir de şiddetin türlerine bakmak lazım. Yani, şiddeti kim uyguluyor, şiddetin mağduru kim? Kadınlara, çocuklara, azınlıklara, mülksüzlere, muhaliflere yönelik şiddet. Her bir şiddet türünün kendi içinde kendine has, bir mantığı vardır ama sonuç olarak –işte dün akşam konuşuyorduk- avcılık... Avcılıkta da olağanüstü şiddet var. İnsan öldüremeyen, hayvan öldürmeye bakıyor. Ayhan Hoca söyledi... Bir tane Costa Gavras'ın filmi vardır: Amerika'nın güney eyaletinde insan avı yapıyorlar. Siyah bir insanı, av olarak kullanıyorlar... Salıyorlar, kim vurursa kazanıyor. İnsan vuruyorlar yani!

Bu farklı türlerdeki şiddete karşı bilgi sahibi olmak bile –bu şiddet kadına niye uygulanıyor? Kim uyguluyor? Çocuğa niye uygulanıyor? Muhalife niye uygulanıyor? Hayvana niye şiddet uygulanıyor?- bunların mekanizmalarını kavramak bile bizim açımızdan –muhabir veya vatandaş- bir direniştir. Bir şeye bilmeden direnemeyiz.

Şöyle bir paradoks var bizim meslekte: Medya veyahut gazetecilik, habercilik yazı, çizi ve söz işidir. Radyoda, televizyonda konuşuyoruz, gazetede de yazı yazıyoruz veyahut bilgisayarda yayın yapıyoruz. Oysaki şiddet, en basit tanımıyla, sözün bittiği yerde başlar. Ben mesela Ayhan Hoca'yla bir konuda anlaşamıyorum. Konuşuyoruz "Hayır, ben haklıyım, sen haklısın... O senin dediğin öyle değil, böyle değil" Yani olmaz ya, örnek olarak veriyorum... Bir yere kadar sözle idare ederiz. E söz, anlaşmazlığımızı, ihtilafımızı çözemediği zaman, bir ihtimal önce bağırır çağırır, hakaret ederiz birbirimize –hani etmeyiz ya örnek olarak söylüyorum-; hakaret de yetmeyince kafa, göz, yumruk birbirimize gireriz. İnsanlar arasında da devletlerarasında da bu böyle. Dolayısıyla medya aslında şiddeti överken, bol bol şiddet reklamı yaparken –Sevilay Hoca anlattı; rating için, merak gidermek için filan- kendi ayağına kurşun sıkıyor. Çünkü sen yazının, çizinin ve sözün sembolüsün. Senin alanının bittiği yerde başlayan başka bir şeye bu kadar övünürsen, senin yazının sözünün kıymeti kalmaz.

Sevilay Hoca işin bir de bu eğlence yanına değindi... Doğru; bir örnek de benim aklıma geldi. Evimizde güven içinde televizyonda bir takım şiddet sahneleri seyrediyoruz. Hatırlayın –buradaki herkesin yaşı müsait- 1991, Amerika'nın Irak'a ilk müdahalesinde, ekranda füzeler, toplar vs. uçuşuyor... CNN muhabiri "Havai fişekler gibi" dedi. Havai fişek düğünde atılır, yani eğlenceli bir şeydir. Orada insanlar ölüyor. Biz evimizde savaşı havai fişek gösterisi gibi izliyoruz. İşte Amerikalılar patlamış mısır yer, bizimkiler çekirdek yer... Böyle oturup bir nasırlaşma, bir kanıksama belki de şiddeti kabullenme, meşru olarak algılama durumundayız.

Bir, iki örnek var: MÖ. 2000'de Mısırlılar, Tanrıları Osiris'in cinayetini bir tiyatro oyunu olarak temsil ediyorlar. 4000 yıldan beri (MÖ olduğuna göre) daha yakında, M.S. 400'de bu meşhur arenalarda insanları aslanlara parçalatmak vs. ve o sırada da tribünlerde, özellikle şeref tribününde içkiler içilip, o vahşetten zevk alınıyor. Bugün Türkiye'de futbol maçlarında da biraz öyle bir durum var. Benim çok kıymet verdiğim bir iletişim bilimci - toprağı bol olsun- Neil Postman, bu konuları incelediği kitabının adı "Öldüren Eğlence" yahut "Ölümüne Eğlence". Pink Floyd'un ikinci lideri Roger Waters'ın da bu konuda bir CD'si var. O da o kitaptan esinlenmiş, etkilenmiş. Yani böyle eğlenceden, ölümden, şiddetten zevk alan yanımızı çok iyi teşhir ediyor. Başka bir sürü olumsuzluk sayabilirim.

Üç tane çözüm önerisiyle bitireceğim: Demokrasi, özgürlük dediğimiz şey öyle herkesin her şeyi yapabileceği bir rejim değildir. Esas olarak serbestlik rejimidir ama düzenli, düzenlenmiş, kurala bağlanmış bir serbestlik rejimidir. Mesela Amerikan Hukuku'nda –Amerikan Hukuku ticarete dayalı olduğu için- Kıta Avrupa'sı hukukunda yasak olan bir çok edim serbesttir. Amerika'da ırkçılık da serbesttir, pornografi de serbesttir. Kıta Hukuku'nda, yani Avrupa Hukuku'nda bizim de benimsediğimiz bir takım kısıtlamalar var. Kamu idaresi, kamu makamı –yani devlet- bazı şeyleri yasaklamaktadır. Avukat Fikret daha iyi bilir; RTÜK'de bir sürü yasaklama var ama uyulmuyor bunlara. Dolayısıyla şiddet, pornografi ve ayrımcılık, başta ırkçılık olmak üzere her türlü ayrımcılık serbest olmamalı. "Senin yaptığını Çorumlu yapmaz" laf mı yani şimdi bu... Ben gittim Çorum'a son derece de şirin bir yer, işte leblebisi meşhur. Birisi öyle bir laf etmiş, kalmış o deyim olarak. "Senin yaptığını Çorumlu yapmaz." Yok, aranızda değil mi Çorumlu? Ayrımcılığın daniskası bu deyim!

Dolayısıyla hukuki yaptırım şart. Hukuk çok esaslı bir mekanizma. Olmadığı zaman her şey çözümlüyor.

İkincisi; çok inanmasam bile –Cem Yılmaz durumuna da düşmek istemiyorum- eğitim önemli. Eğitim demin söylediğim, anladığım anlamda önemli. Rakipler, yani şiddetseverler bu şiddeti niye, nasıl kullanıyor? Bunları bilmemiz, muhabir olarak yahut vatandaş olarak bilmemiz çok yararlı. Biz mesela bu sene üniversitelere –bizim Galatasaray'a, bir iki yere daha- kadın haberciliği, çocuk haberciliği diye dersler koymaya çalışıyoruz. Bu sene olmasa, gelecek sene koyacağız. Bu bile iyi bir şey. 3., 4.

sınıfta iletişim fakültelerinde lisans okuyanlar, kadınlara yönelik şiddet konusunda, çocuklara yönelik şiddet konusunda, bunları haberleştirirken nelere dikkat etmesi gerektiği konusunda bilgi sahibi olmalılar.

Üçüncüsü, çok ilginç bir deney onu aktarayım: Sarı Kart... Mücadele etmek mümkün... Sarı Kart şu: Biliyorsunuz futbol maçlarında hata yapan futbolcuya hakemin uyarı olarak gösterdiği bir işaret sarı kart. İkinci sarıda da atılıyor adam, kırmızı kart alıyor. Fransa'da bir kuruluş bu. Üç farklı kesimden gelen insanlar oluşturmuş: Bir: Ebeveynler, 0-18 yaş arasındaki çocukların anneleri, babaları; İki: Avukatlar; Üç: Aktif ve emekli televizyoncular... Her yerde olduğu gibi, Fransa'da da televizyonlarda bir sürü şiddet, pornografi ve ayrımcılık var. Orada da bir sürü yasa olmasına rağmen, bunlar büyük kuruluşlar olduğu için ve reyting alan programlar olduğu için yayınlanıyor. Bu Sarı Kart derneği oturuyor, dört beş tane de televizyon almışlar, kayıt yapıyorlar. Ve hangi televizyonda yasadışı ve gayri-meşru bu üç alana -şiddet, pornografi, ayrımcılık- giren yayını saptıyor; avukatları aracılığıyla hem yapımcı kuruluş hem de yayıncı kuruluş aleyhine tazminat davası açıyor. Doğrudan mağdur olarak dava açıyor: "Benim çocuğum dün akşam 08.00 ile 08.30 arasında sizin bilmem ne dizinizi seyretti ve orada 2 tane küfür öğrendi ve o diziyi seyrettikten sonra saldırganlaştı..." vs. Baktım mahkeme sonuçlarına, %90 kazanmışlar tazminat davalarını. Çünkü yapımcı ve yayıncı kuruluşlar fazla tantana olmasın diye, bazen mahkûm olmadan para teklif edip, vazgeçirmeye çalışıyorlar. Kabul de ediyorlar onlar. Buraya kadar normal. Bizde de vatandaş yakındığı bazı noktaları RTÜK'e şikâyet ediyor yahut dava açıyor filan. Tazminat davası açmasının bir inceliği var. Adamı paraya mahkûm ettirmek... Ve bayağı yüksek paralar. Bu birinci aşama, bunu birçok yurttaş yapıyor.

Sarı Kartın özelliği şu: Bu aldıkları tazminatla şiddet yerine barış, rekabet yerine dayanışma, ayrımcılık yerine birliktelik temalarını işleyen video filmler yapıyorlar. Biliyorsunuz; video televizyondan çok farklı bir mecra. Videoyu istediğiniz zaman istediğiniz yerde seyredersiniz. Üstelik siz seçersiniz videoyu... Televizyon gibi değil. Televizyonda belki kanal seçiyorsunuz ama program seçemiyorsunuz. Ne varsa o var. Ne varsa onu izlemek durumundasınız. Dolayısıyla mevcut olumsuzluklara, şiddete, pornografiye ve ayrımcılığa karşı şiddetin karşıtı barış, pornografinin karşıtı herhangi bir estetik güzellik olabilir, doğal güzellik olabilir, ayrımcılığın karşılığı da tam aksine dayanışma, enternasyonalizm vs. gibi temaları işleyen, profesyonel kişiler tarafından videolar yapıp, bedava olarak dağıtılıyor.

Bu insan doğası, Ece Ayhan'ın dediği "kötülük toplumunda yaşayan her insan biraz kötü olur"... Takip ettim ben bunları, bunlar kişisel iktidar ve galiba para yüzünden birbirlerine girdiler ve maalesef dağıldı bu Sarı Kart. Çok iyi bir deney olmasına rağmen, devamı gelmedi çalışmaların.

Bitirdim... Sonuç olarak şunu söyleyeceğim: Muhabirler önemli. İzleyiciler, yani yurttaşlar daha da önemli. Muhabir-yurttaş birlikteliği çok daha önemli. Yaptığımız haberlere karşı, özellikle sizin gibi yerel medyada çalışan, dolayısıyla hizmet ettiğiniz, yani haber verdiğiniz insanlarla daha yakın ilişkide olan insanlar, profesyoneller olarak bu birlikteliği sağlayabilirsiniz, sağlayabilirsek, medyada hem daha az şiddet içeren haberler, röportajlar, fotoğraflar yapabiliriz; hem de medya aracılığıyla - gazetemiz, radyomuz, televizyonumuz aracılığıyla- toplumdaki mevcut şiddeti haberlerimizle, incelemelerimiz, araştırmalarımız, röportajlarımız hatta köşe yazılarımızla hiç olmazsa sorgulayabiliriz.

Teşekkürler.

TARTIŞMA

Dr. Ayhan AKCAN: Biz de teşekkür ederiz Sayın Ragıp Duran'a. İlk bölümdeki konuşmaları bitirdik. Yaklaşık 15-20 dakikamız var. Ben öncelikle sizlerden katkılarınızı, kendi deneyimlerinizi veya bu konudaki bize de farklı gelebilecek düşüncelerinizi öğrenmek istiyorum. Ardından da sorulara geçmek istiyorum. Lütfen konuşmacılar önce kendini tanıtsın. Buyrun başlayalım...

Behvar ŞEREFHANOĞLU: Bitlis'in Sesi Gazatesi Sorumlu Müdürü. Dünya'da eşitsizliğin kaynağı, ilkel komünal toplumdan sonra, bir Çinli'nin çıkıp, bir arazi parçasını çitlerle çevirdikten sonra "burası benimdir" demesiyle başlar. Bunları biz gazeteci olarak hiç araştırmıyoruz. Gazetecilik araştırmacılıktır. Bir topluluk içerisinde yürürken, arkamızdan ense kökümüze bir tokat inebilir. Eğer siz o anda fevri davranıp, dönüp de arkanızdaki bir kişiye tokat atarsanız, gazeteci değilsiniz. Eğer ki, tokat atan kişiyi araştırmaya çalışırsanız, o zaman gazetecisiniz. Demokratik gazetecilik ile Neron gazetecilik arasında büyük farklılıklar vardır. Çağımız demokrasi çağıdır, çağımız şiddeti göklere çıkarma çağı değildir.

Ben çok açık söylüyorum: Belirli bazı şiddet olaylarını, özellikle etnisite olaylarını gerekçe göstererek, şiddeti tırmandırmaya çalışan herkes benim nazarımda Neron gazetecisidir. Roma'yı da yakar, Türkiye'yi de yakar, Kürtleri de yakar, Lazları da yakar ve Ortadoğu'nun en zengin mozaik kültürünü bile yakar. Anasını da yakar, babasını da yakar... Şiddet içgüdüsel bir olay olduğu kadar aynı zamanda insanı çevreleyen şartlardan oluşur. Ben 22 yaşında gazeteciliğe başladım, yaşamım boyunca birçok kez gözaltına alındım. O zaman gözaltılar böyle 3-5 gün değildi, 90 gündü... Her gözaltından sonra biraz daha hırçınlaştım. Toplam 390 gün gözaltında kaldım. Önce çevreme karşı hırçınlaştım, sonra eşime, sonra çocuklarıma karşı ve bu hırçınlık arttı... O gözaltılardan önce gayet şen ve şakraklıtım. Hırçınlık ruhuma işledi. Asileştim... Devlet'e karşı da asileştim, valisine karşı da asileştim, savcısına karşı da asileştim... Asileşmek benim içime işledi. Oysaki bölgede doğru dürüst bir psikiyatrist olmuş olsaydı, ben tedavi olabilirdim. Yani tedaviye ihtiyacım var, ben bunu kabul ediyorum.

Tüm bunların yanı sıra ben şunu da öğrenmek istiyorum: Sınır bölgelerinde, özellikle Suriye ve Irak'tan giren silah sayısı, aynı zamanda son günlerde bu kaçak mazot olayları var... İran'dan Türkiye'ye üç beş tane zavallı katırcının sokmuş olduğu mazotu dünyalar gibi yükselterek, Körfez'e giren bir mazot tankerinin miktarının onda biri olmayan kaçak mazot göklere çıkarıyorlar da, Körfez'e giren mazota kimse değinmiyor. Ne medya değinebiliyor, ne bu işin üzerine en fazla giden Bitlis Milletvekili Vahit Çiler değinebiliyor. Biryerlere sıra geldi mi orada duruluyor. Çünkü onun arkasında devletleşen çeteler var. Oraya gelince hepimiz sus pus oluyoruz.

Silahlanma... Silahlanmayı, Türkiye'de devlet teşvik ediyor. Bugün gidin, bütün Kürt köylerinde gönüllü korucu denilen bir olay vardır. Geçici köy korucuları, gönüllü köy korucuları... Hepsinin elinde keleş vardır, hiçbirisinin ruhsatı yoktur. Jandarma bunu yakaladığı an, adam ruhsatsız silah bulundurmaktan yargılanmak zorundadır. Bunu devlet bilmiyor mu? Biliyor, göz yumuyor.

Ayhan AKCAN: Bitirebilir miyiz?

Behvar ŞEREFHANOĞLU: A köyünde bir silah varsa, B köyü de 10 silah alıyor. Silahlanma beraberinde şiddeti getirir. Eğer birisi, çocuğu öbürüne tokat vurunca, o da gidiyor hemen keleşle cevap veriyor.

Ve medyada bir olay daha vardır: Töre cinayetleri... Elbette ki herkes töresine sahip çıkabilir... Ama bunu cinayet haline gelmesini engelleyebilmek medya mensuplarının görevidir. Niçin öldürülmüştür? Yani, bizde bir töre cinayeti oldu... Güldünya diye bir bayan öldürüldü... Oysaki düşünün buradaki feodal düşünce o kadar kurnaz ki, erkeği öldüremiyor... Erkeği öldürmüş olsa kan davası başlayacak... Kendi kızını öldürüyor... Bu korkaklığın simgesidir. Ama biz medya olarak bunu sorgulamadık, habire gittik haber yapmaya. Niçin öldürüldü bu? Yani toplumsal bir yargıdan dolayı mı veya neden dolayı öldürüldü? “Töre, töre, töre” diyoruz... Töre kimse yerden yere çalmıyor. Silah erkeklik simgesi değil, korkaklığın simgesidir. Kişi bireysel olarak silahlandığı zaman, diyor ki “tamam, ben kendimi güvenceye aldım”... Oysaki hukukun üstünlüğü Türkiye’de yerli yerine oturtulmuş olsa, kimse silahlanmaya gereksinim duymaz.

Diziler ve şiddet konusu... Şimdi biz bakıyoruz bir TV’ye, bu son günlerde çok moda oldu. İzleyemiyoruz doğru dürüst, haberlerini dahi izleyemiyoruz; sürekli sinyal atılıyor. Uluslararası yasalarla yasaklanmasına rağmen sinyal atılıyor. Yahu peki bu diziyi sen niye almıyorsun? Adam bir dizide 20 kişiyi öldürüyor...

Dr. Ayhan AKCAN: Toparlarsanız efendim, lütfen...

Behvar ŞEREFHANOĞLU: Peki, ben şöyle toparlayayım: Türkiye’deki şiddete en büyük örneği ben TBMM’yi gösteriyorum. “Seçemezsin”, seçerim. Eğer bu adam sayısal olarak gelmişse, sen de onunla birlikte o Meclis’de görev yapmışsan, onun komisyonlarına üye vermişsen, o demokratik oluyor da neden seçilme veya onun istemiş olduğu bir aday demokratik bir seçim oluyor.

Şu var; Türkiye’de artık bu tür siyasi yelpazeyi zıtlştırma, kutuplaştırma şiddetin en büyük kaynağıdır. Şiddetin kökeni çözümlenmediği müddetçe karşılığını bulur. Bugün eğer şiddet, biz PKK terörü diyorsak, PKK terörünü kim yarattı? Üç beş tane “baldırı çıplak” veya “Ermeni dölü” dediğimiz insanlar mı yarattı. Şiddet karşılığını şiddetle buldu. Eğer siz bir köye gidip, 60 yaşındaki bayanlara, 70 yaşındaki erkeklere şiddet uygularsanız, onun çocukları dağa kaçır. Dağda firari bir insan silahlı bir gruba karşılaştığında kendisine güven bulur. O da bir silah edinip, o gruba katılır. İşte Türkiye’nin yıllardan beri kanayan bir yarasına hiçbir gazeteci cesaret bulup da, -özür dilerim, yani istisnalar kaideyi bozmaz- önce biz içimizde 1983 yılından beri çözülemeyen bu şiddete çare aramazsak, hiçbirşeye çözüm bulamayız.

Dr. Ayhan AKCAN: Pekâlâ, teşekkür ederim efendim, sağolun...

Semih HOCAOĞLU: Mardin Sesi Gazetesi’nin Genel Yayın Yönetmeniyim. Öncelikle bize bu güzide toplantı imkânını sunan Umut Vakfı yöneticilerine teşekkür ediyorum. Aramızda olan katılımcı hocalarımıza bizi aydınlattıkları için teşekkür ediyorum.

Şimdi ben kısa tespitlerimi burada bulunan gazeteci arkadaşlarımla, sizlerle paylaşmayı düşünüyorum. Bu arada birer bölge insanı olarak bölge gerçeklerinden de bir iki satır bahsedeceğim için bazı arkadaşlarımla da canını sıkımsı olabilirim. Şimdiden özür diliyorum, bölge insanı adına...

Kanaatkâr koşullarda yetişmiş bölgemizin insanı, ufak tefek şeylerden mutlu olur ve bu mutlulukla başkalarının yaşantısını değiştirecek düzeyde hanesine artı olarak yerleşir. Düğününe bir çiçek gönderen, taziyesine telefonla arayıp başsağlığında bulunan, işyerinde otururken yanına gelip bir bardak çay içen milletvekili vazgeçilmez olur onun için. Köyünün yolu, suyu yokmuş; sağlık ocağı yıllardır kapalı olduğu için kadınları yollarda doğum yapıyormuş; okulda öğretmeni yokmuş, ürünü elinde kalıyormuş... Hiç biri umurunda değil. Zamanında o ufak tefek dediğimiz şeylerle mutlu

olmasını bilmiş ya... Bir de belindeki 14'lük tabancaya, 6136'ya göre taşıma ruhsatı da aldı mı o milletvekilinin yapacak bir görevi kalmamıştır onun için. Altından kalkılmaz bir minnet borcu yüklenmiştir insanıma ve de yapmış olduğu bu büyük hizmetlerin karşılığını üç, dört dönem parlamentoya gitmekle alır sayın vekilim. Seçmenine silah ruhsatı aldirmekle asli görevini yapmanın mutluluğunu yaşayan vekilimin sadece kendi istiyor olması yetmiyor. Ruhsatı verecek valinin bu konudaki telefon veya hamili kart isteğini geri çevirmemesi de gerek. Bu nedenle valilerimiz arasında iyi seçimler yapılır. İşte bireysel silahlanmanın bir türü burada başlıyor. Telefon ve kart taleplerini geri çevirmeyen ve hatta bazıları politize olmuş sayın valilerimizin görev yaptığı dönem içinde bir patlama yaşanır. Hak edenden çok hak etmeyen beline silah verilir. Silahlanmaya karşı olan, her isteyene silah vermeyi benimsemeyen, her telefon ve karta olumlu cevap vermeyen, devletin valisi olduğunu unutmayan sayın valilerin döneminde bu sayının oldukça aşağılara çekildiğini biraz sonraki rakamlarında göreceğiz.

Mardin'de sadece polis bölgesinde 1999 yılından 2006 yılının sonuna kadar verilen silah ruhsatları üzerinde küçük bir araştırma yaptım. Şimdi bu rakamları sizlerle paylaşacağım... Yıllar arasındaki gözle görülür rakamsal farklılıkları, artış ve azalmaları sizler de fark edeceksiniz, bu konudaki saptamaların yerinde olduğuna umarım hak vereceksiniz.

Mardin'de sadece polis bölgesinde 1999 yılında 847 adet taşıma ruhsatı veriliyor. Bu 2000 yılına gelindiğinde 263 sayıya, 2001'e gelindiğinde 154'e, 2002'ye gelindiğinde 195'e, 2003'te 182'ye, 2004'te 255'e, 2005 yılında 477'ye çıkıyor. 2006'da da bu sayı 247 olarak kalıyor. Burada 1999 – 2006 yılları arasında özellikle can güvenliği statüsüyle taşıma ruhsatı alan insanlarımızda %85 oranında korkunç bir azalma görüyoruz. Bu biraz önce yapmış olduğum tespitin açık bir göstergesidir diye düşünüyorum. Bu tespitlerden sonra ben, konumuzun, bu toplantımızın asli konusu olan bireysel silahsızlanmanın nasıl önlenebileceğini sadece bir başlıkla bitirmek istiyorum bu küçük konuşmamı... 6136 sayılı kanuna daha caydırıcı yaptırımların getirilmesi ve bu taşıma ruhsatlarının özellikle, ruhsatların daha bilinçli bir şekilde dağıtılmasının sağlanması ve bunda politikanın elinin çekilmesi gerekli diye düşünüyorum. Beni sabırla dinlediğiniz için teşekkür ediyorum, sağ olun.

Dr. Ayhan AKCAN: Semih Bey'in katkılarından dolayı teşekkür ediyoruz. Özellikle tabii Mardin ile ilgili bu verileri vermesi önemli. Çünkü biliyoruz ki taşıma ruhsatında en sık gerekçe can güvenliğinden dolayı başvurma nedeni. 1999- 2006 yıllarında %85 düzeyinde düşmesi tabii önemli bir tespit. Yani buradan da aslında çok fazla da can güvenliği nedeniyle silah alma talebinin gerçekte örtüşmediğini gösteriyor. Yani, bu bile çok önemli bir tespit. Ama tabii dinamikler daha farklı. O açıdan, özellikle Mardin için konuşursak, tabii burada sizin temennileriniz var ama biz de bunu vakıf olarak dillendiriyoruz, mümkün olduğu kadar ulusal düzeyde yapmaya çalışıyoruz; yani zorlaştırmak, daha kontrollü hale getirmek, daha sistemli hale getirmek... Tabii bu bir zaman meselesi... Ama 10 yıl öncesine bakarsanız tabii geldiğimiz nokta daha iyi. Önümüzdeki süreçte, büyük ihtimalle 10 yıllık süreçte de daha farklı noktalara geleceğiz diye düşünüyorum. 3. kişi varsa...

Nizamettin KAPLAN: NTV Güneydoğu Temsilcisiyim. Tabii bölgemiz, genel anlamda bakıldığında şiddetin sürekli yaşandığı bir bölge. Özellikle 1984 yılından bu yana başlayan özellikle terör olaylarıyla birlikte 23 yıldır birçok meslektaşım gibi ben de şiddet içerikli haberler geçmek zorundayım. Altını çizerek söyleyeyim... Çünkü baktığınızda bölgemizde başta terör olayları, töre cinayetleri ve kan davaları söz konusu. Bu çerçevede baktığınızda ne kadar iyimser olursanız olun, günlük geçtiğiniz haber limitinin içerisinde ağırlığı bunlar alıyor. Doğal olarak geçtiğiniz haberlerin büyük kısmı şiddet içerikli oluyor. Biz buna çok dikkat ediyoruz.

Özellikle, ben son 11 yıldır NTV gibi bir kurumda çalışıyorum ve kurumumun bakış açısı da bu anlamda çok önemli. En azından çok şiddet içerikli ağırlıklı haberleri benden istemiyorlar. Ama ondan önceki meslek hayatıma dönersem, geçtiğimiz haberlerin önemli bir bölümü şiddet içerikliydi ve Ragıp abinin de –Ragıp Abi ile uzun yıllardır tanışıyoruz, o yüzden “abi” demek istiyorum- uzun yıllar sözünü ettiği gibi, yani geçtiğimiz haberlerin sayfalarında değiştiğini de gördük. Hatta tanık olduğumuz birçok haberde, mesela meslektaşlarım, işte bir cinayete gidiyorsunuz, cinayet işlenmiş ve ölen kişiyi çekiyorsunuz... Yüzünü çevirip çeken arkadaşlarımız oldu. Öyle haberler isteniyordu o dönemde... Ama son dönemlerde ben bu konuda kendimi şanslı hissediyorum. Kurumum bunu istemiyor...

Yani şunu demek istiyorum: Biz ne kadar dikkat edersek edelim merkezlerin bakış açısı da çok önemli... Çünkü sizin geçtiğiniz halini kullanmaları bazen mümkün olmayabiliyor. Ben bir örnek de vermek istiyorum: Bazen çalıştığım bir kurumdan, bir gazetede bir fotoğraf çıkmış... İşte şalvarlı bir adam salıncakta sallanıyor. Benim başımda bulunan amirim aradı... Dedi ki; “biz Diyarbakır’da havuzda şalvarla yüzen adam çekebilir miyiz?” Ben de şunu söyledim, dedim ki “Diyarbakır medeni bir kent, insanlar yüzme ihtiyacı hissederseniz mayolarını giyip yüzerler, şalvar giyip yüzmezler. O yüzden kusura bakmayın...” Ama şunu da belirtiyim; eğer o başımda bulunan insan ısrar etseydi, bir noktada belki ben de direnemeyecektim. Dolayısıyla, sözlerimi bitiriyorum, yani bizim dikkat etmemiz gerektiği kadar merkezlerin de dikkat etmesi gerekir. Çok teşekkür ederim.

Dr. Ayhan AKCAN: Biz de teşekkür ederiz. Tabii burada özellikle şiddet görüntülerinin görsel medyada yayınlanmasıyla ilgili biliyoruz ki Amerika’daki 11 Eylül olayından sonra Dünya’da da değişmeye başladı. Türkiye de etkilendi bu konuda. Çünkü biliyoruz ki kanlı, çok fazla parçalanmış cesetlerin özellikle görsel medyada yer alması, insanlarda –işte ilk konuşmacı, Bitlis’ten arkadaşımızın da söylediği gibi- belli bir noktada, öncelikle çocuklar ve gençler ve ardından da hangi kültüre aitseniz onlarla ilgili bir “seçici travma” dediğimiz bir olay yaratıyor. Yani neredeyse genetik olarak aktarılan, işte bizim Türk-Yunan düşmanlığı gibi aslında insanlar açısından baktığımız zaman çok fazla değil ama geçmişteki olaylarla, o görüntülerle beraber sizin beyninizde ‘chosen trauma’ oluşturuyor ve dolaylı olarak da önyargılı ve o şekilde düşmanca bakıyorsunuz. Tabii burada da görsellik çok önemli. Onun için yani NTV gibi özellikle ulusal düzeyde bu anlamda duyarlı olan medyanın artması lazım. Her ne kadar TRT veya birçok kurum bunu yapsa da tabii, seyredilebilmek veya rating arttırmak kaygısını bir kenara bırakıp, yani uzun vadede travma oluşturacak görüntülerden uzak kalmak ve bu konuda bakmak da tabii bir bilinç. Yani, ama burada da lokomotif koyan yine bir nokta olarak o 11 Eylül’deki olay... Türkiye’ye de yansdı. Tabii, aynı olayı Irak’daki savaşla beraber de görüyoruz dünyada. Tabii, bu bölge de o anlamda hassas. Nizamettin’in de anlattığı anlamdaki duyarlılık da tabii tüm medyada yer almasını biz yürekten istiyoruz. Buyrun...

Nail KADIRHAN: Anadolu Ajansı’ndan... Şimdi ben, benden önce konuşan arkadaşlarımın ve abilerimin söylediklerine paralel birşeyler söylemek istiyorum. Özellikle bu bölgede çalışan meslektaşlarım en az birer kez ölümle burun buruna gelmiş insanlardır. Bu Türkiye içerisinde ya da Türkiye dışındaki bölgede çalışmalarını sebebiyle, Irak’a, Suriye’ye ya da diğer yerlere gidip gelen insanlar...

Şimdi Türkiye’de bir gerçek var; bunu en iyi bilen Ragıp Duran... Ragıp Duran, 80’li, 90’lı yıllarda Cizre’de, “Cizre BBC” dediği anda kaldığı otel o gece içeride kim var kim yok, hiç fark gözetmeksizin şiddete maruz kalıyor. Şimdi şöyle birşey var: Töre cinayeti, diziler, -Sevilay Hanım’ın biraz önce söz ettiği- bugün “Sıla” dizisi töre cinayetini konu almış. Ama hasbelkader izlediğim bir bölümünde, dizideki bir kahraman İstanbul’dan gelen bir sosyete bayanla başka bir ilişki yaşıyor. Aslında töre cinayetini konu alırken, başka bir töre cinayetine maalesef ışık tutuyor. Ya bunları, bu bölgede

çalışan arkadaşlarım ya da başka bölgede muhabir düzeyinde çalışan arkadaşlarımın çok da istediği birşey değil. Bunları kimse severek ya da isteyerek yazmaz. Ama yazılması gereken birşey var. Siz sanırım bir öğrenci servisinden söz ettiniz. Öğrenci servisi gitti, kaza yaptı, onlarca öğrenci öldü. Orada yazılması gerektiğine inandığım bir konu. Çünkü o öğrenci servisinin o koşulları taşımadığı ortada ve bu geliyor, polis noktasını geçiyor, öğrencileri götürüyor, yolda kaza yapıyor. Bu yazılmalı ki, en azından –bunu savunduğum için değil, şiddeti savunduğum ya da silahı savunduğum için değil, kesinlikle tamamen karşıyım- ama bir dahaki otobüs öğrenci taşıdığı zaman, en azından onun seyahat belgesi var mı, o araba sağlam mı, şartları taşıyor mu taşıyor mu? Bunlar biraz daha irdelenir, bunlara biraz daha dikkat edilir.

Öbür taraftan baktığımız zaman medyatik şiddetten söz ediyoruz. Medyatik şiddet maalesef var. Şimdi bir mankenin silahlı olarak değil, cinsel olarak uğradığı bir şiddet haberi; televizyonları açılıyorsunuz, ana haber bülteninde birinci haber... Oysa kadın örgütlerine veya diğer kuruluşlara baktığınız zaman, kadın, işte eşiyile isteği dışında bile birlikte olduğu zaman şiddete maruz kalıyor. Bu bölgede ya da bu ülkede her gün yüzlerce, belki binlerce kadın o mankenin yaşadığının çok daha fazlasını yaşıyor. Ama o haber manken olduğu için ya da birilerini bir yerlere getirebilmek için hep günlerce birinci haber olarak yer aldı. Kimse madalyonun öbür tarafına bakmadı. Buradaki arkadaşlarımın çoğu, çoğu zaman haberi geçtiği gibi başlık değişti, bilmem neyi değişti... Buradaki insan zor durumda kalıyor. Özellikle bu bölgede çalışan insanların, batıdaki bir magazin muhabiri gibi ya da bir alanın herhangi birinde çalışan bir arkadaş gibi değil... Burada çalışan insan hem magazin haberini yapar, hem spor haberini yapar, hem terör haberini yapar, eğlence haberini yapar, hepsini yapar... Orada sadece bir alan seçme şansı yoktur. Onun için, buradaki arkadaşlarımın yaşadıklarına ben aynen katılıyorum... Onların söyledikleri az bile... Daha fazla vaktinizi almak istemiyorum. Teşekkür ederim.

Dr. Ayhan AKCAN: Teşekkür ederiz. Tabii meslek icra ederken şiddete maruz kalma veya ölüme kadar gidebilen durumlara maruz kalma anlamında tabii medya bu anlamda da nasibini alıyor. Aslında, biz Şanlıurfa'da yaptığımız bir toplantıda da, orada avukatların, Şanlıurfa'da avukatların mesleğini yaparken silahla ne kadar öldürüldüğü... 7 sayısı vardı... Yani tabii ki sizde bu bölgede mesleğinizi yaparken tabii çok ciddi problemler var, çok keskin taraflar var, çok keskin yaklaşımlar var... Dolaylı yoldan tabii yüzyüze gelmeniz, ölüm riski taşımanız da doğal. Ama bunun arkasında şöyle bir gerçek de var: Marmara depreminden sonra, her ne kadar depreme maruz kalanlardan çok depreme ilk müdahale eden ekiplerin de uzun vadede psikolojik destek görmesi gerekliliği bilimsel bir gerçek. Yani siz mesleğinizi icra ederken zaman zaman o görüntülere sahne olmak veya o görüntüler içerisinde haber yapmak da aslında aynı zamanda uzun vadede tarvmaya maruz kalmak veya burada nasıl anlatıldığı gibi medyadaki şiddetin belli bir noktadan sonra insanlarda duyarsızlaşmaya neden olması ve dolaylı yoldan siz de bu bölgede bu işi yaparken, yani şiddete, görüntüler ve şiddetle ilgili haberler ön plana çıkarırken doğal olarak da şiddet karşısında duyarsızlaşmanız veya mesleki anlamda şiddete maruz kalmanız da doğal. Ama bu anlamda da kendinizi korumanız lazım. Bunun da yolu şudur: En azından haber veya meslek dışında da kendinizle ilgili hobiler geliştirmeniz lazım. Yani en kötü ihtimalle işte spor yapmak, yürüyüş yapmak veya stresi alıcı bireysel yaklaşımları yapmak çok önemli... Yani eğer bunu yapamazsanız uzun vadede size bu şiddetle ilgili bir davranış, ne bileyim bir tansiyon, bir felç, bir şeker hastalığı gibi de geri dönebilir. Yani bu her anlamda var. Bunun içinde özellikle muhabir arkadaşların bu konuda da duyralı olmasını ben bir psikiyatrist olarak da öneriyorum.

Diğer konuşmacı...

Mehmet GÖNENÇ: Batman'dan... Medya Gazetesi'nin Genel Yayın Yönetmeniyim. Sayın Akcan'ın bazı sözcükleri var, hoşuma da gitti aslında... Onlardan bir tanesi, bir öngörü: Önümüzdeki 10 yıl içerisinde gençler daha fazla silahlanacak ve belki de soygunlar artacak. Yani, ciddi anlamda silahlanıyoruz. Sizin bir tespitiniz daha var: %25... Ruhsatlı silahlarla işlenen cinayetler Türkiye'de %25 civarında. Bu tespitler ışığında, Güneydoğu'da işlenen faili meçhul cinayetlerin hemen hemen belki %99'una kadar tamamının ruhsatsız silahlarla işlendiğini, hiç bir tanesinin doğru dürüst aydınlanmadığını biliyoruz. Dolayısıyla, bir şekilde insanlar silahlanacaklar bu ülkede. Eğer, önümüzdeki 10 yılda, sizin o öngörünüz gibi gençler daha fazla silahlanır –Ankara'da yaşadığımız bir olay var. Ankara'dan Adana'ya kadar adam kaç kilometrede, 2 genç gelip 4 kişiyi öldürdüler... Ama karşıdaki insanların kendilerini koruyacak herhangi bir pozisyonları yoktu. Dolayısıyla bireysel silahlanma konusunda biraz daha bize aydınlatıcı bilgiler verirseniz iyi olacak. Çünkü Batman'da, Batman Valiliği silah ruhsatı için 20 bin YTL istiyor. Diyarbakır'da 5 bin YTL bu. Silah vermemek için Valiler ellerinden geleni yapıyorlar. Ama nihayetinde insanlar, kendilerini korumak için de silahlanmak zorundalar gibi düşünüyorum. Neden? Adam iş adamı.. İhale –ki burda ihaleler çok çirkin yapılır- , dolayısıyla o ihaleye katılan, iş adamı olan ya da farklı konumlarda bulunan insanlar can güvenliği istiyorlar. Winston Churchill'in çok güzel bir sözü var demokrasiyle ilgili... Diyor ki; “sabahın tanyelinde kapınız çalındığı anda, kapıyı çalanın sütçü olduğundan eminseniz” diyor, demokrasiyi bu şekilde tarif ediyor... Bu ülkede, geceyarısı ya da tanyelinde kapımız çalındığında gerçekten irkiliyoruz.

Bu konuda biraz daha aydınlatıcı bilgiler verirseniz sevinirim.

Dr. Ayhan AKCAN: Şimdi ben faili meçhullerle ilgili bilimsel konuşma yapmak istiyorum. “Faili meçhul”ün özelliği şudur: Bütün dünyada faili meçhul cinayetlerin neredeyse tamamında silah kullanılır ve faili meçhul cinayetlerin özünde de silahlanma vardır. Türkiye'de bu oran 10 yıl önce %14 civarında iken, son yıllarda bu %20, %30 civarına çıkmış durumda. Yani, faili meçhul cinayetlerin oranı dahi o ülkedeki silahlanma ve polise olan güven duygusunu ortaya koyar. Yani, bu anlamda ciddi problem var Türkiye'de... Ama “neden yapılır, kim yapar, kimlerdir” tarzındaki tartışmalardan çok bence, asıl özünde silahın çok kolay temin edilebilir ve kullanılabilir olmasıdır. Bu gerçeklik üzerinden bakılırsa, aslında faili meçhul ile ilgili olan olay önemli. Yani, Almanya'da bu oran %11 civarındadır, Belçika'da %9 civarında... Çünkü biliyoruz ki, bütün yasa dışı veya bütün olayların içerisinde silah vardır. Silah olmadan bu tür işleri yapamazsınız. Bu bölge bu anlamda hassas... Evet, ama faili meçhulle ilgili biz, özellikle İstanbul'daki 1996-2002 yıllarındaki cinayetlerin tümünü taramıştık... Oradaki oran da yaklaşık %14 civarında çıkmıştı. Ne yapılabilir? Yani yapılabilecek olan şeyler var ama farklı dinamikleri etkilediğinden dolayı tabii işi kolaylaştıran yine silahtır. Silahın üzerine gitmeden, silahla ilgili zorlaştırıcı tedbirler almadan bu konuda da yol katedemezsiniz... Onun için faili meçhul olayı önemli. %25 verisi Emniyet Genel Müdürlüğü verileridir. Türkiye'deki cinayetlerin %25'inde ruhsatsız silah kullanılır. Öngörüm nedir? Öngörüm doğrudur. Çünkü veriler öyle gösteriyor. Amerika'daki veya diğer bize benzeyen ülkelerdeki veriler aşağı yukarı böyle... Çünkü çok ciddi bir ekonomik problem var ve kontrolsüz gençler var. Eğer siz gençleri çözüm arayışı olarak veya bakış açısı olarak silah endeksli bir yaklaşım yaparsanız, dolaylı olarak çetelerde ve soygunlarda da artış olacaktır. Çünkü öyle gözüküyor.

Buyurun efendim...

Bir katılımcı: Öncelikle buradaki gazeteci arkadaşların kaçında ruhsatlı silah var, hiç bunu sorguladık mı? Bölgede görev yapan gazeteciler silah ruhsatı alıyor mu? Alırsa hangi vasıflarla alır? Mesela biz,

yasa çıkarırız ama sürekli bir yerde bir boşluk vardır. Nedir o boşluk? Sarı basın kartı sahiplerinin sıfır vergiyle silahlandırılması... 20 bin YTL Batman Valiliği'nde, 5 bin YTL Diyarbakır Valiliği'nde diyoruz ama bir de işin bu tarafı vardır. Yani biz silahlanmayı buradan bir bırakmalıyız.

Bir de başka bir şey... Türkiye'de asayiş olaylarında Konya, Antep, Adana ilk 3 sırada gider. Yani bugün polis muhabirliği yapan, bu 3 bölgede de polis telsizinden her gün iki ya da üç intihar, vurma, kırma, aile içi şiddet gibi olayları görür. Bu oran Diyarbakır'da çok düşüktür. Diyarbakır, Türkiye'de 7. sırada gibi görünüyor. Son 6 ay içerisindeki Emniyet Müdürlüğü'nün verileri... Oysa 6 ay önce 72. sıradaydı. Bir de böyle bir veri var önümüzde... Terör dışında Diyarbakır'da ciddi asayiş olayı olduğunu, kapkaç ve terör dışında, yani silahlanmaya, yaralanmaya yönelik böyle birşey söylenemez sanırım. Son 3 aylık bir veri var elimizde... Yani gördüğümüz tablo var, şablon var... Özellikle Ankara'daki patlama olayından sonra Diyarbakır'da hergün iki ya da üç tane şüpheli paket patlatılıyor. Yerel medya başta olmak üzere hangi biriniz bunu izlediniz televizyonlarda? Hiçkimse bunu çekmedi. Ben televizyon haber müdürüyüm, benim hiçbir kameramanımı yönlendirmedim. Yani bunları da biz görüyoruz ama bu sadece bizle olmuyor. Sadece Valilikle de olmuyor. Bunu bir üniversiteler arası ya da meclis olarak, yasa olarak, biraz da böyle olaya bakmak lazım... Bunları söyleyecektim... Sağolun...

Dr. Ayhan AKCAN: Teşekkür ederiz katkınız için... Son bir konuşmacı varsa alalım. Çünkü saat 12:20... 13:30'da öğleden sonraki oturumumuz başlayacak. En azında bir saatlik yemek molası verebiliriz.

Aydın ARSLAN: Simurg Eğitim Danışmanlık Hizmetleri'nden, İstanbul. Diyarbakır'da misafir olduğum için katılım ihtiyacı hissettim. Teşekkür ediyorum.

Türkiye'de bireysel silahlanmanın nedenlerinden bir tanesi devlet politikası diyebiliriz. Birinci neden, mahkemelerin, hukukun iyi işlememesi. Tespitlerimizden bir tanesi bu... Hukukun iyi işlememesinin nedenlerinden sayarsak, olağan kanıt ve gerekçeleri kanıtlama yöntemi yerine vicdani kanaatlara dahi dayanmayan gerekçesiz kararlar, insanların hukuka olan güvenlerini tartışılır hale getiriyor. Bu bir.

Bir ülkede hukuk işlemediği zaman, hukuk olayların üzerine gidemediği zaman, derinleşmediği zaman muhakkak ki güvensizlik ortamı daha da artar. Türkiye'de 1. meclisin kuruluşundan bu yana faili meçhul cinayetlerin başlaması, faili meçhullerin devlet politikamız olduğu tezini de güçlendirmektedir. Türkiye'de faili meçhullerin ortada olması ve çözülememesi, Türkiye'deki bireysel silahlanmayı tetiklemektedir. Tabii ki, hukukun işlerlik kazanması lazım. Hukuk kararlar alırken bağımsız ama tarafsız olmamalı. Muhakkak ki, haktan yana taraf olmalı. Eğer bölge bazında duyulan ihtiyaçlar doğrultusunda karar vermezse, ideolojik kararlar verilirse, ülke insanları yapay alt gruplara bölünerek çatışma ortamına çekilir. Bu da bizim şiddet politikasının devlet tarafından yürütülmesini desteklemektedir. Bir defa siyasilerin ulu orta beyanatlarına baktığınız zaman, siyasiler işin başını çekmekte ve bölgeyi çatışma ortamına sürüklemektedirler. Parti isimleri vermek zorunda değil ama siz de bu konulara aşinasınız. Teşekkür ediyorum, sağolun...

Dr. Ayhan AKCAN: Biz de teşekkür ederiz. Bir kaç dakika sabrınızı alarak, özetlemek istiyorum. Ardından da oturumu kapatmak istiyorum. Pekâlâ, önce Ragıp Bey'e söz hakkı verelim...

Ragıp DURAN: Çok memnun oldum ben... Çok olgun ve bilgi dolu üç-dört tane –daha doğrusu hepsi- konuşma dinledik. Üç yere takıldım onları çok hızlı anlatmak istiyorum. Şimdi biz gazeteciyiz. Onun

için kullandığımız her kelimeye dikkat etmek lazım, kahvede veya evde konuşmuyoruz... Bizim söylediğimiz radyoda bin kişiye, on bin kişiye, televizyonda bir sürü insana gidiyor...

Töre ve namus cinayeti... Bu biraz meşrulaştırın bir deyim. Bildiğim kadarıyla feodal cinayet daha uygun birşey. "Töre bunu gerektiriyor, yapıyorum" yahut "namusumu temizlemek için yaptım..." Birinci nokta bu...

İkincisi; Nizamettin'in anlattığı olay çok önemli... Muhabirler ne kadar iyi davranırsa davransın, sonuç olarak İstanbul'daki editör önemli. Farukla şeyi hatırladım... O Dohut'ta MİT Kızılaycı hikâyesine... Gözümüzün önünde Faruk son derece düzgün bir haber yazdı, ertesi gün gazeteyi gördük alt üst olmuş. Faruk da güç durumda kaldı... Açtı İstanbul'daki merkeze, afedersiniz "ya boşver İstanbul'daki eşcinsel yazışmaları müdürü öyle yapmış" dersin dedi ona... Yani kendini o duruma sokuyor oradaki adam.

Öğleden sonra Recep'in açıklaması, bizim Gazeteciler Cemiyeti Hak ve Sorumluluklar Bildirgesi ile ilgili muhabirlerin de -Nizamettin şanslı tabii NTV'de çalıştığı için ama- en olumsuz editörleri bile etkileme şansı var.

Son nokta şu: Şiddet-medya sınıfsal bir mesele... CNN International'da Saddam'ın asılışını gördük... Saddam'ın oğullarının delik deşik cesetlerini gördük. Halbuki 3000'i aştı orada Amerikalı asker öldürüldü. Onların hiçbirini göstermiyor. Onlar gösterilmez, onlar kutsal ölümler... Saddam'ınkini gösteriyor, Saddam'ın oğullarınınkini gösteriyor tehdit mesajı olarak...

Son nokta şu: Bizim gazeteci olarak, siyasi ideolojik olarak herkes kendi mezhebine, meşrebine göre birşey seçebilir. Ama, gazeteci olarak kesinlikle her türlü şiddete karşı çıkmamız lazım. Bir kanadın şiddetini destekleyip, öteki kanadın şiddetine karşı çıkmak gazetecilik açısından yanlış. Yani bizim kaçınılmaz olarak eşit mesafede, eşit uzaklıkta bulunmamız için birinin şiddetini destekleyip -bu resmi şiddet veya örgüt şiddeti olabilir- ötekine karşı çıkmak inandırıcı değil. Sorarlar adama: "Sen şiddete karşı mısın?" "evet karşıyım"... E o zaman hepsine birden karşı çık... Şiddetin kaynağına rengine bakmadan... Çok merci...

Dr. Ayhan AKCAN: Sabrınız için teşekkürler...

II. BÖLÜM

II. BÖLÜM

Gazetecilik Etik İlkeleri ve Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi

Dr. Recep Yaşar

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yönetim Kurulu Üyesi

Sporda Şiddet ve Kanunu

Av. Fikret İlkiz

Umut Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Hukuk Danışmanı

Tartışma: Yerel Medya'nın Şiddet Haberciliğine Bakışı

Moderatör: Av. Fikret İlkiz

Teşekkür ederim. Merhaba arkadaşlar. Aslında benim anlatacağım şeyler bizler için bir anlamda tekrar olacak. Çünkü biz gazeteciler, her zaman yaşam haline getirdiğimiz mesleğimizin temel ilkelerini yeniden birlikte gözden geçirme ihtiyacı içinde olacağız. Etik değerler niçin önemli diye önce kısaca ona bir değinmek istiyorum sizler için. Bir kere demokratik bir toplumda yaşıyorsak eğer bizim açımızdan demokratik ve çoğulcu bir toplumun gelişmesinde temel değerlerden biridir, etik değerler. Çünkü demokratik bir toplumda eğer biz demokratik hassasiyetleri, demokratik eylemlerimizi ortaya koymazsak sorunların çözümünü de zorlaştırırız, sorunlara çözüm de üretmemiş oluruz. Ama bu çözümün, bu demokratik eylemlerin, demokratik hassasiyetlerin ortaya konulması içinde toplumda sağlıklı bir bilgi akışının olması lazımdır. Bu sağlıklı bilgi akışını da sağlayacak olan basındır. Daha doğrusu özgür basındır. Çünkü artık biliyoruz ki bireyin haber alma hakkı yerini artık bilgi edinme hakkına dönüştürmüştür. Eskiden kabul ettiğimiz temel haklardan biri haber alma hakkıydı ama haber alma hakkı gazetenin ya da medya kuruluşunun bize verdiği ile sınırlıydı. Artık bizim için o yeterli bir özgürlük değildir, birey olarak, yeterli bir hak değildir. Bizim her konuda bilgi edinme hakkımız var ve bu hakkı kullanmanın temel aracı biraz öncede söylediğimiz gibi özgür basındır. Peki, özgür basın bu hakkı nasıl kullanır? Gazeteciler, “gazeteci kimliği” çerçevesinde hareket ettiği sürece yani etik değerleri bağlı olarak mesleklerini icra ettikleri sürece basın “özgür basın” olarak kalır ve bu bilgi edinme hakkını sağlıklı bir şekilde yerine getirir. İşte gazeteci kimliği dediğimiz şey de bizim mesleğin anayasası olarak kabul ettiğimiz etik değerlerdir. Eğer siz etik değerler çerçevesinde hareket ederseniz, etik değerleri gözeterek haberlerinizi oluşturursanız siz özgür bir gazeteci olarak yolunuza devam eder ve temel çıkış noktanız olan kamunun temel çıkarlarını koruyan, gözetilen bir gazetecilik yapmış olursunuz. İşte etik değerler bunun için önemlidir. Bu etik değerleri mesleğimizin anayasası olarak kabul ettiğimiz ve Türkiye Gazeteciler Cemiyeti’nin Hak ve Sorumluluklar Bildirgesi olarak kitaplaştırdığı bu bildirgeyi temel alarak hep beraber irdelemek istiyorum. Bu bildirgeyi de Türkiye Gazeteciler Cemiyeti de tek başına hazırlamadı arkadaşlar. Bu bildirge diğer sivil toplum örgütleri, Barolar Birliği, Tabipler Odası gibi örgütlerin de katılımı ile geniş bir tartışma zemininden sonra oluşturulan bir bildirgedir. Bu ilkeler birçok yayın kuruluşunda da vardır. BBC’nin kendi yayın ilkeleri vardır. TRT’nin vardır, Doğan Grubunun vardır. Ama Gazeteciler Cemiyeti belki hepimize önder olabilecek bir bildirge hazırlama yükümlülüğü hissetti, bence de o dönemde görev alan arkadaşlara teşekkür etmek lazım. Gerçekten en azından elle tutulabilir, somut bir şey ortaya çıktı.

Etik değerleri biz bu anlamda, bu bildirge çerçevesinde dört ana başlıkta topluyoruz. Birincisi gazetecinin hakları, ikincisi sorumlulukları, gazetecinin temel görevleri ve ilkeleri diğeri de doğru davranış kuralları. Şimdi gazeteci olarak bize tanınan bazı haklar vardır. Bu haklar bizim mesleğimizin yapısından kaynaklanan haklardır. Mesleğimizi diğer mesleklerden ayıran haklardır. Bu haklar nelerdir diye baktığımızda birincisi, en önemlisi gazeteci tüm bilgi kaynaklarına serbestçe ulaşma hakkına sahiptir. Kamunun yaşamını belirleyen, halkı ilgilendiren her türlü olayı izleme, araştırma hakkına biz sahibiz, gazeteciler olarak. Bu bizim hakkımızdır ama biz bu hakkımızı kamu yararına yapıyoruz. Yapmamız gereken temel çıkış noktamız bu. Hiç kimsenin gazeteci olarak bize “sizin bu olayı izleme veya bu olayı araştırma hakkına sahip değilsiniz” deme hakkı yok. En çok karşılaştığımız özellikle yerel ölçekte çalışan arkadaşların karşılaştığı temel sorun bu. Bu seni ilgilendirmez sorusu ile karşılaşsınız, hayır, unutmamamız gereken bir şey vardır. Gazeteci dünyanın her yerinde gazetecidir yani yerel medyada, yaygın medyada ya da bölgesel medyada çalışmamız bizim mesleğimizin kimliğini değiştirmez. Bizim sorumluluklarımız, haklarımız aynıdır

sadece çalıştığımız yayın kuruluşunun niteliği ile ilgili bir şeydir. Biri yüz bin basar, biri on bin basar, biri beş bin basar, biri radyodadır, biri televizyondadır, biri gazetedir ama bizim gazeteci kimliğimizi bunlar değiştirmez. Onun için gazeteci dünyanın her yerinde gazetecidir, bütün olayları araştırma, inceleme hakkına sahiptir. Gazetecinin temel alması gereken esas şey de sözleşmesidir yani gazeteciyi fikir işçisi olarak kabul eden, fikir işçisi olarak tanımlayan bizdeki 212 sayılı yasa olarak kabul ettiğimiz yasadır ve gazeteci bu gazeteci kimliğini esas alan sözleşme dışındaki her türlü öneri, telkin ve isteğe karşıdır ve bunları reddetme hakkına sahiptir. Bu da yine bize tanınan bir hak. Yine gazeteci olarak bizler inanmadığımız herhangi bir görüşü savunmaya ve meslek ilkelerine aykırı davranmaya da zorlanamayız, bunu gazete sahibi dahi sizden isteyemez. Bırakın öbür kamu otoritesi, yerel yöneticileri, gazetenin sahibinin bile sizden bunu isteme hakkı olmadığını bilmemiz lazım. Hatta biz bir adım daha atıyoruz, diyoruz ki eğer çalıştığımız medya kuruluşunun, işletmenin geleceğini etkileyen kararlar alınacaksa bunda özellikle yazı işleri, haber merkezi çalışanlarının bu karara katılmasının gerektiğine bu kararı tartışması gerektiğine inanıyoruz. Yani gazeteciler bir anlamda o işletmenin geleceğine ilişkin kararlarda da söz sahibi olabilmeli. Ben sattım, buyurun hepinizin patronu artık Recep'tir deme hakkı olmamalıdır. Ortadaki sadece bir işletme değildir, kamusal bir alan vardır, kamusal bir hizmet vardır. Gazetecilik aynı zamanda kişisel yetenekleri de olan becerileri de gerektiren bir meslektir onun için gazetecinin örgütlenme hakkının yanı sıra kişisel sözleşme yapma hakkına da sahip olduğunu biliyoruz. Bir diğer önemli hakkımız gazeteci olarak haber kaynağımızı açıklamama hakkımızdır. Bizim haber kaynağımızı açıklamama hakkımız vardır ve tanıklık yapmaya da zorlanamayız bu bizde yasalar anlamında da güvence altına alınan bir hak.

Peki, bu haklar bize niçin verildi? Bu kadar ayrıcalıklı bir mesleği yapmanın getirdiği sorumluluklar da vardır. Biz gazeteci olarak öyle bu hakların hepsini kendi canımızın istediği şekilde de kullanma hakkına sahip değiliz. Bir kere her şeyden önce kamusal bir görev yaptığımızın bilincinde olmalıyız. Yani bir ayakkabı üreticisi gibi davranamazsınız, fason çıkar ayakkabısını gider ikinci elde satma hakkına sahiptir. Ama sizin böyle bir hakkınız yoktur. Sizin yaptığınız her hata toplumsal sorun olarak sizlere geri döner. Olumlu ya da olumsuz olarak toplumu etkileme şansına sahipsiniz, onun için yapacağımız, yazacağımız her haberde, çekeceğimiz her kare fotoğrafta kamusal bir görev yaptığımızı, bu kamusal görevde de temel bakış açımızın halkın, toplumun genel çıkarlarını korumak olduğunu gözeterek hareket etmek zorundayız. Biraz önce de belirttim temel sorumlu olduğumuz kitle halktır, gazeteci olarak biz halka karşı sorumluyuz ve bu halka karşı sorumluluğumuz yeri geldiğinde işverene karşı olan sorumluluğumuzun da önündedir. Halkın çıkarının gerektirdiği yönde yayın yapmak zorundayız. Buna kamu otoritesi de dâhildir, nedir? Belediye başkanı olsun, vali olsun kim olursa olsun. Bunların söyledikleri değil, kamunun yani halkın genel çıkarlarını gözeterek haberlerimizi yapmamız gerekiyor.

Gazeteciler olarak biz bu haklarımızı dürüstçe kullanmak zorundayız. Yani bu hakları kendi çıkarlarımızı için de kullanmamamız gerekiyor. Yine bir diğer sorumluluğumuz, sansür. Hem sansüre hem de aynı zamanda oto sansüre de karşı olmalıyız. Biz de en büyük tehlikelerden biri, kafalarımızda kendimizin yarattığı sansürdür, oto sansürdür. Kraldan çok kralcı olmanın bir anlamı yok, bizim için temel olan bakış açısı, kamunun genel çıkarları yani halkın genel çıkarları ama bireyin hak ve özgürlükleri yani kişinin hak ve özgürlüklerini koruyacağız kişinin çıkarları değil kamunun çıkarlarını gözeterek haberlerimizi yapmak zorundayız. Bu anlamda görevlerimiz ve ilkelerimiz nelerdir diye baktığımızda elde ettiğimiz bilgilerin, verilerin sonuçları ne olursa olsun biz bu gerçeklere saygı duymak zorundayız ve uymak zorundayız. Bizim çıkarlarımızla örtüşmedi diye haberleri görmezden gelmemeliyiz.

Yine aynı zamanda gazeteci olarak barış, demokrasi ve insan hakları başta olmak üzere çok sesliliği korumalı, farklılıklara saygı göstermeliyiz. İnsanları farklı kimliklerinden dolayı suçlamamalı ve

eleştirmemeliyiz. Özellikle milliyet, cinsiyet, ırk, dil, din, sınıf ve felsefi inanç ayrımcılığı yapmamalıyız, tüm bireylerin haklarına saygı göstermemiz gerekiyor. Bir zanlı varsa, onun milliyetine, ırkına bakarak ya da cinsiyetine bakarak olayı genelleştirmemeliyiz. En çok karşılaştığımız olay töre cinayeti ise Diyarbakırlıdır ya da İstanbul'da bir kapkaççı yakalanırsa Diyarbakırlıdır. "Diyarbakırlı kapkaççı yakalandı" değil, Diyarbakırlıları kapkaççı ilan etmeye hakkımız yok bizim. Ya da cinsiyetine bakarak bütün kadınlar böyledir deme hakkımız yok. Yine gazeteci olarak bizler uluslararası nefreti düşmanlığı körükleyici yayınlardan da kaçınmalıyız. Yani işte bunun somut örneklerini en çok Yunanistan'la aramızda yaşadık, gazeteci gazetecidir. Gidip kayalıklara bayrak dikmemelidir. Ben bayrak diktim deme hakkına sahip olmamalı ya da bir gazeteci arkadaşımız Bosna-Hersek'teki savaşı izlemeye gittiğinde manşet attı "Ben bir sırp vurdum" deme hakkına sahip değil gazeteci, o zaman gazeteci kimliği ile hareket etmemiş olursunuz.

Elde ettiğimiz belge ve bilgileri tahrif etme, onları değiştirme, onlar üzerinde oynama hakkına da sahip değiliz. Temel bilgileri yok etme hakkına da sahip değiliz, yine biz gazeteciler olarak bilgi ve belgeleri elde etmek için yanıltıcı yöntemler de kullanmamalıyız. Biz gazeteciyssek gittiğimiz haber kaynağının karşısına da gazeteci kimliğimizle çıkmalıyız, bizim için temel olan odur, insanları yanıltarak bilgi elde etme hakkına sahip değiliz, dürüst davranmak zorundayız.

En çok tartışılan konulardan biri "özel yaşamın gizliliği" ilkesidir. Sınırları çok net olmamakla birlikte özel yaşamın gizliliği yine bizim özen göstermemiz gereken davranışlarımızdan biri olmalı. Özel yaşamın gizliliği ilkesini ihlal etmemeliyiz, özel yaşamın sınırı nerede başlar nerede biter sorusu çok tartışılır. Bir kere kamuya mal olmuş kişiler, kendi evlerinden sokağa çıktıkları andan itibaren özel yaşantılarının kamulaştığını buna göre hareket etmeleri ve gazetecilerin karşısına çıkabileceklerini unutmamalıdır. İnsanların yatak odasına girme hakkımızın da olmadığını bilmek zorundayız. Benim araştırmamdaki konulardan biri olduğu için söylüyorum İSKİ haberlerini bir dönem incelemiştim. Ergun Göknel, İSKİ olayında sorgulanıyor, evine giriyor, kamera sokak boyunca peşinde hiç ayrılmıyor. Evinin kapısını açıyor içeri giriyor, kapıyı kapatmaya çalışırken kameraman ve muhabir ayağını kapıya koyuyor, kapıyı kapatmasını engelliyor içeri girmeye çalışıyor. Yani bunu yapma hakkımız yok, gazetecilik değildir bu. O artık onun evidir, insanların evine girmek gibi bir hakkımız hiçbir yerde olmamalı.

Yine gazeteciler olarak bizler çalıntı, iftira, hakaret, lekeleme, manipülasyon, söylenti ve dayanaksız suçlamalardan kesinlikle uzak durmalıyız. Karalamak en kolay şey ama bunu yapmamamız lazım, gerçekten doğru bilgilerle hareket etmemiz lazım. Son dönemlerde çok tartışılan bir şey belli maddi ya da manevi herhangi bir koşula bağlı olarak haber yapmak ya da yapmamak ya da olayı görmemezlikten gelmek, gazetecinin böyle bir hakkı yok arkadaşlar. Bir haberin yayınlanması ya da yayınlanmaması karşılığı hiçbir şekilde ister maddi olsun ister manevi bir avantaj peşinden koşmamalıyız ve daha da önemlisi bizim elde ettiğimiz bilgileri yayınlamadan o bilgilerden elde ettiğimiz verileri kendi çıkarlarımız için de kullanmamalıyız. Son dönemlerde özellikle ekonomi basınında tartışılan konulardan biriydi. Borsa haberleri yapan arkadaşlar, şirketlerle ilgili bilgileri önceden öğrenme şansına sahiplerdi. O bilgiler gazetede yayınlanmadan borsada hisse alınıp satıldığı konusunda ciddi iddialar gündeme geldi. Gazetecinin bunu yapma hakkı yoktur. Siz gazeteci olduğunuz için o bilgiler size ulaşıyor ve sizin göreviniz o bilgileri halka paylaşmak, illa o bilgileri bir yurttaş olarak kendim için de kullanacağım yatırım yapacağım diyorsanız o bilgi gazetede yayınlanır, giderseniz siz de herkes gibi yatırımınızı yaparsınız ki ona rağmen ben prensip olarak özellikle ekonomi basını olmak üzere gazetecilerin özellikle hisse senedi gibi manipülasyona, spekülasyona açık bir alanda bir alım satım yapmasını doğru bulmuyorum, hiç bulaşmamalı çünkü gazetecinin temel işlevi başka bir şeydir zaten gazetecinin resmi tanımlarından biri de gazetecilik dışında bir gelirin olmamasıdır. Sizin bütün geçiminiz, gelir kaynağınız gazetecilik mesleğinden olmalıdır.

Yine çok sık özellikle hem medyanın mecra değiştirmesi hem de reklamcılık halkla ilişkiler şirketlerinin çok ciddi şekilde çalışması sonucu bizim mesleğimiz bu mesleklerle karıştırılır hale geldi. Biz gazeteciyiz, gazetecilik reklamcılık ve halkla ilişkilerle bir tutulmamalıdır. Gazeteci herhangi bir şirketin tanıtım elemanı gibi çalışmamalı, A şirketinden gelen bir basın bültenini olduğu gibi sayfaya koymamalıyız, oradaki bilgileri mutlaka sorgulamalı o bilgilerin hangi amaçla verildiğin incelemeliyiz. Sevgili hocamızın dediği gibi medya okuryazarı olarak, burada verilen mesajların ne olduğunu algılamalı, onu bir gazeteci süzgecinden geçirdikten sonra kendi üslubumuzla, kendi dilimizle yeniden kaleme alıp öyle yayınlamalıyız.

Gazeteci yine tehdit ve şantaja da başvurmaz, bu şekildeki baskılara da karşı koyar, diyoruz. Eğer benim gazeteme şu kadar ilan vermezsen senin şu fabrikanın çevreyi kirlettiğini yazacağım, örneğin bunu deme hakkımız yok veya tam tersi de olabilir kardeşim bak bu haberi yazma ben sana şu kadar ilan vereceğim diye de gelebilir size. Hayır, bizim için kutsal olan haberdir.

Dikkat etmemiz gereken temel kurallardan biri de bağımsız yargı kararlarıdır. Evet, yargının bağımsızlığını, yargının işleyişini tartışabiliriz ama sonuçta yargıdan çıkan kesin kararlara da saygı göstermemiz gerekiyor.

Yine gazetecinin doğru davranış kuralları olarak adlandırdığımız diğer bölüme baktığımızda, günlük hayatta haber yazarken karşımıza çıkan ilkeler geliyor. Nedir? Haber, yorum ayırımına dikkat etmeliyiz. Yani haberimize yorumu katmamalıyız eğer yorum yapmamız gerekiyorsa ayrı bir köşede haberimizi yorumlayabiliriz ama mümkün merteye haberi nesnel bir biçimde vermemiz gerekiyor. Aslında haber dediğimiz olay, Ragıp Hoca da değindi, Sevilay Hoca da değindi, kurgusal bir olay. Biz var olan bir olayı yeniden kurguluyoruz, yeniden düzenliyoruz kendi bakış açımızla bu anlamda da en çok tartışılan şey gazetecinin tarafsızlığı gibi çok soyut bir kavramdan söz ediyoruz ama gazetecinin o anlamda, yeniden kurgulama sürecini göz önüne aldığımızda gazetecinin tarafsızlığı diye bir şey yoktur. Yani gazeteci her olayı yeniden kurgulanmaya başladığı andan itibaren bir taraftır. Buradaki temel kriter bizim için gazetecinin var olan gerçeği ne kadar olduğu şekilde kurguladığıdır ne kadar nesnel olabildiğimizdir. Temelde haber ideolojik bir metindir ve ideolojik bir metinde de tarafsızlık diye bir kavram yoktur ama biz gazeteci olarak nesnel olabildiğimiz ölçüde o kadar olayı iyi biçimde kamuoyuna yansıtmış oluruz.

Yine güncel olarak düştüğümüz hatalardan biri fotoğraflar ve görüntüler televizyonlar için. Bir patlama oluyor o an hangi görüntü elimizde varsa koyuyoruz. Yangın oluyor, Fire filminden, sinema filminden haber görüntüsü veriyoruz insanlara. Hayır, arkadaşlar yani böyle bir şey yok. Haber var olan bir olayın görüntüsü olmalı eğer elinizde görüntü yoksa eski görüntü kullanacaksanız bile hiç olmazsa onun arşiv olduğunu belirtmemiz gerekiyor.

İlan ve reklam metinleri biraz önceki konu ile bağlantılı olarak anlatabilirdik. İlan ve reklam artık haber formatında bize geliyor. Çünkü halkla ilişkiler ve reklam şirketleri de çok profesyonel çalışarak ve gazeteci gözüyle de bir anlamda bakıyorlar. Özellikle gazetede çoğu ilanın ilan olduğunu fark etmiyoruz. Bu yanlış bir şeydir. Bir haberin ilandan ayrı olması lazım. İlan ve reklamın mutlaka ilan ve reklam olduğu belirtilmelidir. Eğer gazetede haber formatında yazılıyorsa bile o onun tercihi ama üzerine mutlaka bunun bir ilan olduğunu biz belirtmek zorundayız. Unutmamamız gereken bir şey vardır. İlan ve reklamın amacı bellidir, tüketime yönelik bir mesajdır, amacı vardır, hedefleri bellidir. Gazeteci gözüyle objektif değildir, olayları sorgulayıp, kamunun genel çıkarlarını gözetten bir metin değildir. Orada A ya da B şirketinin A ürününün satımına yönelik bir metindir. Onu eğer siz onu haber formatında sunarsanız kendi mesleğinize ihanet etmiş olursunuz.

Yargı süreciyle ilgili olarak yine söylememiz gereken bir şey lütfen yargı kararı olmadan hiç kimseyi suçlu ilan etmeyelim. Suçlu diye tanıttığımız birçok insanın daha sonra beraat ettiğini ama bunlar

beraat ettikten sonra maalesef gazetelerde ya da televizyonlarda hiç yer almadığını biliyoruz. Gözaltına alınabilir, zanlıdır ama o olayın suçlusu bir numaralı suçlusu değildir. Bunu mutlaka belirtmek zorundayız yani işte Katil Ahmet dememek lazım, onun katil olduğu ancak yargılama sürecinin sonucunda alacağı hükümlerle ilgilidir.

Yine çok sık yaptığımız ihlallerden biri çocuklarla ilgili suçlarda, özellikle cinsel suçlarda çocukların kimliklerini açıkça belirtiyoruz. Lütfen on sekiz yaşının altındakilerin açık kimlikleri ve fotoğraflarını yayınlamayalım. Kesinlikle tanınmayacak bir şekilde gözüne küçük hafifçe bir bant çekerek yargıya karşı hile yoluyla, ben gözüne bant atmıştım demekle sorumluluktan kurtulamayız. O çocuk tanındığı an hem ailesi hem kendisi hem sosyal çevresi büyük bir baskı altına girecek. Onun bütün hayatını karartmış olacağız bunu yapma hakkımız yok. Bizim amacımız insanların hayatlarını karartmak değildir. Tabi ki, olayın nedenlerini sorgulayacağız, faileri varsa onları yazacağız, sorgulayacağız ama o insanların kimliklerini açık bir şekilde belirtmememiz gerekiyor. Özellikle çocuklarla ilgili olarak illa görüşmemiz gerekiyorsa mutlaka yapacağımız görüşmelerde anne ve babalarında izin alalım. Ama çocuğun ruhsal durumunu da gözeterek eğer bir olaya maruz kalmışsa görüşme sırasında uzmanlardan destek alalım yanımızda mutlaka ya bir psikolog ya da bir pedagog ya da hiç birisi yoksa evebeynlerinin bulunduğu bir ortamda ve onlara geçmişini o olayın izlerini tekrar yaşatmayacak şekilde soru sorarak olayı çözümlenmeye çalışmamız gerekiyor.

Biraz önce de vurguladık ilk başta söylediğimiz şeylerden biri, bizim bildirmede de ikinci kez vurgulama ihtiyacı duyulduğu için tekrar söylüyoruz. Olayla ilgili doğrudan bağlantısı bulunmadıkça işlenen bir suçu ya da davranışı o kişinin dinine, milliyetine, cinsiyetine bağlamamız gerekiyor ya da ailesi ile ilgili bir bağlantı kurmamamız gerekiyor. Çok somut bir örneği, geçen Hürriyet'teydi galiba İbrahim Tatlıses'in amcasının teyzesinin torunu yani Urfa'da birini öldürmüş. Yani amcasının dayısının torunu bu olayı İbrahim Tatlıses'le bağlantı kurmak için bu kadar da kör gözüne parmak sokulmaz ki yani İbrahim Tatlıses belki o kişinin adını bile bilmiyor o kalabalık sülalede ama bunu illa İbrahim Tatlıses'le bağlantı kurmamız mı gerekiyor? Yanlış bir şey yani İbrahim Tatlıses'in kişiliğini ya da kendisini sevip sevmeme olayı değil. Onu eleştirebilirsiniz, sanatçı yönünü eleştirebilirsiniz ama bir kişinin amcasının dayısının torunu bir olaya karışmış, sizin getirip tanımlamanız İbrahim Tatlıses olmaz, yani kardeşi amcası, dayısı bile eğer olayla bir bağlantısı yoksa kurmamamız gerekir.

Sağlık haberleri son dönemde çok revaçta çünkü ciddi bir rant var, ekonomik olarak sağlık haberlerinin ön plana çıkması sağlık sisteminin paralı olması ve sağlık hizmetlerinde yüksek kar elde edilmesi nedeniyle ciddi bir haber bombardımanı var her ne kadar ilaçların tanıtımı, reklamı yasak olsa bile hastaneler bu anlamda haber yoluyla ciddi bir tanıtım atağına giriyorlar. Biz bu anlamda sansasyondan kaçınmalıyız özellikle umutsuzluk ve sahte umut yaratan yayınlardan kaçınmalıyız. Bir ilacı kanserin ne bileyim işte tedavisi diye hemen lanse etmememiz gerekiyor. En çok yapılan hatalardan biri özellikle sağlık haberleri gerçekten ciddi ekonomik rant var, biz gazeteciler olarak bunlara alet olmamak zorundayız.

İntihar haberleri, fotoğraf ve görüntü kesinlikle kullanılmaması gerektiğine inanıyoruz. Haber yazılırken bile çok kısa yani ayrıntıya hiç girmememiz gerekiyor ama bunun ters örneklerini yaşıyoruz. En çok tartışılan örnek Saddam Hüseyin'in idam görüntüleri defalarca ekranlarda yayınlandı. Hemen arkasından da onu örnek alıp intihar eden çocuk haberleri gelmeye başladı. Bunu yapmaya hakkımız yok, o çocukları ölüme o yayınlara sevk etti. Bizim Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin BBC ile bu konuda ortak bir çalışması vardı. BBC'deki editörün bize söylediği şeydi, biz Saddam'ın idam görüntülerini nasıl verelim diye çok tartıştık en sonunda gece yarısından sonra kısa bir görüntü yayınlama kararı verdik ama ertesi gün bir aile bizi şikâyet etti gece yarısında havaalanındaymış ve çocuğu ile beraber o esnada o yayını izlemişler ve ertesi gün bizi aradılar dediler. Siz gece yarısı

verdiğiniz o görüntüler esnasında ben havaalanında çocuğumla beraberdim, çocuğum o görüntülerden çok etkilendi, bunu yayınlama hakkınız yok diye ve o eleştiri üzerine gece yarısı yayınlamamızın bile hatalı olduğunu öğrendik, bir kere yayınlanmasına rağmen. Biz bunu defalarca yayınladık arkasından da kendini asan çocuk haberleri geldi bize, Hürriyetin tam sayfa bir iki ay önceki haberi idi. Balkondan aşağı atlayan bir intihar haberi vardı, kaynanası ile kavga eden bir gelinin evin balkonuna koşarak gidip atlaması, birinci sayfa, ayrıntılı bir şekilde manşete çıkartılmıştı. On gün sonra aynı olayı başka birisi tekrarladı çünkü örnek alınıyor, model oluşturuyorsun. Bizim bunu yapmaya hakkımız yok. Bir intihar haberini birinci sayfadan, manşetten vermek üstelik sıradan bir insanın yani kamuya mal olmuş bir insan bile değil. Bunu yapma hakkımızın olmadığını düşünüyoruz arkadaşlar.

Her türlü hediye, özellikle yılbaşı bayram dönemlerinde hediye değerinin çok üstünde hediyeler kabul ediliyor. Evet, bir ajanda gelmiştir bir çikolata gelmiştir ama çok yüksek değeri olan meblağı olan saatlermiş, şunlarmış, bunlarmış, gazetecinin hediye kabul etme gibi bir lüksü yok, buna da tenezzül etmememiz gerektiği inancındayım.

Özel televizyonların çıkmasıyla en çok tartıştığımız konulardan biri herhangi bir olayın görgü tanığı ya da sanığının para karşılığında yayına çıkarılması. Bu konuda ciddi duyular var bu da doğru değil ve etik olmayan bir davranıştır. Herhangi bir para karşılığı belge ya da görüntü sağlamak amacıyla başkalarının kapısını çalmamız gerekiyor.

En çok karşılaştığımız olaylardan yine biri uzmanlık alanlarına giren alanlardaki kişilerle özdeşleşmek. Biz gazeteciler olarak bir süre sonra çabuk karşı tarafın kimliğine bürünebiliriz, bu en çok polis adliye muhabirliğinde karşımıza çıkıyor. İstanbul'da polis adliye muhabirleri sabah emniyete giderler oradan evlerine giderler gazeteye çok az uğrarlar ya işte fotoğraf getirmek için ya da günlük ihtiyaçları varsa onları karşılamak için ama bir süre sonra bakıyorsunuz, gözaltına alınan bir kişiyi polisten daha kötü bir biçimde bizim arkadaşlarımız sorgulamaya kalkıyor ya da sokakta polis gibi davranmaya çalışıyor. Hatta fırsatını bulsa tabancasını da taşıyacak yani. Hayır, arkadaş biz gazeteciyiz. Bir başka örnek Fenerbahçe kulübünün muhabiridir, bir süre sonra Fenerbahçe sözcüsü gibi davranmaya çalışıyor, bizim bunları yapma hakkımız yok.

Yine Allah göstermesin diyoruz ama felaket ortamlarında özellikle depremlerde, büyük sellerde yaptığımız yayınlarda olayın insani boyutunu göz ardı etmememiz gerekiyor, duygu sömürsünden uzak olmamız gerekiyor ama var olan gerçeği de göz ardı etmememiz gerekiyor. Eğer gazeteciler, orada olması gereken insanlardan önce, işte Kızılaydan önce, kurtarma ekiplerinden önce bölgeye gidip yayın yapabiliyorsa uyduya çıkıp, hala kimse ortalıkta yoksa tabi ki sorgulayacaksınız, burada bir terslik var onu belirtmemiz gerekiyor ama o anda insanların ruhsal yapısını göz önünde bulundurmamız zorundayız.

Gazeteci haber kaynağı ilişkisi üzerinde de durmak istiyorum en çok sıkıntı yaşadığımız alanlardan biri. Biz haber kaynağı ile ilişkilerimizi eğer gazetecilik mesleği dışında tutarsak belki farkında olmadan bu haber kaynağı tarafından çok ciddi biçimde kullanıldığınızı göreceksiniz, onun için gazeteci haber kaynağı ile olan ilişkilerini kesinlikle gazeteci kimliği çerçevesinde yürütmelidir, onunla çok fazla samimi olmak, dost olmak çok zor bir olay bu tip ilişkiler hem sizi yanıltır hem mesleğinizi yapmanıza engel olur. Bir süre sonra o insanlarla ilgili elinize geçen bilgi ve belgeleri belki de yayınlamayacak duruma gelebilirsiniz onun için gazeteci haber kaynağı ilişkisi nasıl olmalıdır diye sorduğumuzda başta belirttiğimiz gibi 'etik kurallar çerçevesinde' olmalıdır. Onun dışında başta açıkladığımız bir kural vardı, kaynağımızı açıklamaya zorlanamayız bu bizim hakkımız, tanıklık yapmaya zorlanamayız ama eğer haber kaynağınız izin veriyorsa bu gizliliği kaldırabilirsiniz bir diğeri de eğer haber kaynağınız sizi yanıltıyorsa, sizi yanıltmışsa ve bu yanıltmadan dolayı siz kamuoyunu

yanlış bilgilendirirseniz haber kaynağınızı açıklayabilirsiniz. Haber kaynağı ile ilişkilerimizde saygı çerçevesini göz arđı etmemeliyiz, saygı kuralları dışına ıkmamalıyız. Nedir? Bir kere her Şeyden önce biz haber kaynağımıza saygı duymak zorundayız. Nedir? Çok basit birkaç örnek, buğun bu saatlerde konuşuyoruz ama bizde biliyoruz ki bu saatten sonraki bilgilerin ertesini günkü gazeteye yetişmesi biraz zordur teknik anlamda, o zaman diyoruz ki ya arkadaşlar biz bu toplantıyı yaptık 24 saat ambargo koyalım, bu haberimizi yarın değil, ertesini gün yayınlatalım, derse haber kaynağınız buna saygı gösterelim. Eğer kamuoyuna öncelikle ulaştırılmasında bir sakınca yoksa ama içimizden biri uyanıklık yapıp da ben bunları bir atlatayım, gideyim nasılsa kimse yazmayacak, ertesini gün yazarsa iki satır bir Şey, haber zaten kısa girecektir büyük ihtimalle nkn sayfa çizilmiştir, bülten bağlanmıştır. Ertesini gün o arkadaşımızın o haber kaynağı ile göz göze gelme şansı da kalmayacaktır. O haber kaynağının güvenini yitireceği gibi kendi meslektaşlarının da güvenini yitirecektir. Bu tip kk anlaşmaları bozmamalım, 24 saat ambargo varsa, 24 saat sonra haberimizi koyalım. Bir diğer temel kuralımız, haberimizde mutlaka kaynak kullanmak; kimse nerden aldıysak onu belirtelim, bu bizim temel kuralımızdır nkn haberde kaynağı belirtmek, sizin haberinizin güvenilirliğini artıran temel unsurdur. İnsanlar, bunu nerden uyduruyorsun demezler, sizin gvenilirliğinizi artıran temel unsurdur. Bunun için mümkün merteye her haberi nerden aldıysanız, kim verdiyse onu belirtelim ama kaynak kendi güvenliği ya da kendinin açığa çıkmaması ya da haberin devamı açısından sizden belirtilmemesini isteyebilir, o zaman kaynağın bu isteğine saygı duyup kaynağımızı belirtmeyeceğiz. Kaynak bazen size bazı bilgileri yazılmaması koşuluyla verebilir, olayları daha iyi analiz edebilmeniz için. Yazılmamak koşuluyla size verilen bilgileri de yazmamamız gerekiyor. Haber kaynağı ile olan ilişkilerimize bu tip saygı çevresini aşmayan kuralları göz arđı etmememiz gerekiyor ama unutmamız gereken temel bir Şey vardır; her haber kaynağı mutlaka gazeteciyi kullanmak isteyecektir, sizi kendi çıkarları, kendi mesajlarının kamuoyuna verilmesi, kendi gözüyle olayları yorumlayıp yazmanız için sizi kullanmak isteyecektir, gazeteci buna izin vermemelidir. Buna izin vermemenin yolu nedir? Gazetecinin donanımlı olmasından geçer, gazeteci yazdığı olay konusunda eğer yeterli bilgiye sahipse haber kaynağının onu kullanmasına izin vermeyecektir. Unutmamız gereken bir Şey vardır ne kadar aranız iyi olursa olsun haber kaynağının güvenilirliğini biz gazeteciler olarak sürekli olarak sorgulamak zorundayız eğer bunu yapmazsanız günü geldiğinde çok büyük bir gol yerseniz haber kaynağınızdan, olmayan bilgileri olmayan haberleri varmış gibi size yazdırırlar.

Yine bir temel konu kaynağını bilmediğimiz bilgi ve belgeleri, haberleri yayınlamamak. İşte bunun en son rneği, Genelkurmay Başkanlığı önünde dağıtılan zarflardı. Hala kimin verdiği bile belli olmadı, birileri telefon etti sizlere çok önemli bilgiler vereceğiz, zarflar vereceğiz ve büyük medyanın köşe başındaki gazetecileri aldılar ve yazdılar ve bunun kaynağının belirli olmadığını da ortaya koymadılar ama sonunda ne oldu? Hala kimin yaptığı belli olmayan bir manipülasyon ve dezenformasyon ortaya ıktı. Onun için haber kaynağını bilmediğimiz bir olayı kesinlikle yayınlamamalıyız ama illa yayınlamak istiyorsanız elinize gelen bu bilgilerde kamu yararı olduğuna inanıyorsanız o zaman bu olayın haber kaynağının belli olmadığını, kamuoyunun bu konuda bilgilendirme ihtiyaı duyduğunuzu haberinizde açıkça belirtmeniz gerekiyor.

Temel olarak aslında hepimizin gündelik hayatında uyduğumuz, uymamız gereken ama yine burada bu toplantı vesilesiyle tekrar paylaşma ihtiyaı duyduğum temel ilkelerdir bizim bildirdiğimizden yola çıkarak sizlere aktardıklarım. Sizden gelmeden ben söyleyeyim tamam bunlar çok gzeldede bunları nasıl yapacağız? Bunları yapmak bu kadar kolay mı? Hayır değil ama işin doğrusu budur eğer işin doğrusunu kabullenmezsek zaten biz baştan bazı Şeyleri yapmaya kendimiz gönüllü olmuş oluruz. Koşullar ne olursa olsun biz bu doğruları bilerek hareket etmek zorundayız. Hele hele bu bölgede gazeteci olmak...nkn biliyoruz ki maalesef ülkemizde hala sular tam olarak mecrasında gitmiyor,

ekonomik olsun, sosyal olsun, kültürel olsun, siyasal olsun taşların tam yerine oturmadığı bir süreçte gazetecilik yapmak daha da zordur .Gazetecilikte temelde zaten bu zorluklarla bir anlamda boğuşmaktır, bir yaşam biçimidir. Biz bu yaşam biçimini kabul ederek bu doğrularla hareket ettiğimiz sürece bu topluma daha çok şey vermiş oluruz. Temel kuralımız başta da bir ara söyledim. Bir şeye dikkat edelim gazeteci olarak, halkın çıkarı ama kişinin hak ve özgürlüklerini göz önüne aldığımız zaman biz doğru yoldayız, eğer akşama evinize gidip de gönül rahatlığıyla kafanızı yastığa koyuyorsanız, vicdanınız da rahatsa... çünkü bunun yargılaması da yok. Sabrınız için teşekkürler.

Sevgili Recep Yaşar, çok teşekkür ederiz.

Şimdi benim konum kanunlarla ilgili. Aslında kanunlar ve içeriği pek o kadar sevimli bir konu değil. Konuşmamın konusu hem kanun ve hem de futbol. Bu nedenle de kanunla futbolu nasıl yan yana getireceğiz o da başka bir konu. Hafızam beni yanıltmıyorsa 2001 yılında ben Diyarbakır'a gelmiştim. Burada Türkiye Barolar Birliği Genel Kurulu vardı. Ama aynı tarihte de Diyarbakırspor' la Altay'ın maçı vardı. Kim kazanırsa, galiba birinci lige çıkacaktı. Genel Kurul arasında birçok avukat arkadaşımızla beraber bu maçı izledik. Maça gittiğimiz zaman buradaki genel kurulda Türkiye'deki hukuk düzeni konusunda konuşmalar yapan, görüşlerini açıklayan, hatta ciddi biçimde tartışan pek çok meslektaşımı Diyarbakır Altay maçında ben tanıyamadım. Atılan sloganları başında şöyle bir söz vardı: "Burası cehennem buradan çıkış yok!". Şimdi o maçta edindiğim izlenim şu: Altay'ın galip gelmesi olanaksız. Hatta gol atması da mümkün değil. Nitekim öyle oldu. Şimdi bu niye böyle olur ya da başka bir soru! Kırk yıl önce 1967'de 40 kişi Kayseri'deki maçta neden öldü? Peki, futbol müsabakaları bakımından fair play denilince ne anlaşılması gerekiyor? Veya hukukla futbol karşılaşmalarında şiddeti ortadan kaldırmak için stadyumların yanına gezici mahkemeler götürsek olur mu? Yargıçları, Savcılarını bir otobüse bindirsek ve orada bir şiddet olayı ile karşılaşıldığı andan itibaren derhal müdahale etsinler mi? Ya da yeni Türk Ceza Kanunu veya kabul etmiş olduğumuz yeni kanunlarla bağlantılı olmak üzere sürekli futbol karşılaşmalarında ya da spor müsabakalarında şiddet hareketlerini yaratanları maçın olduğu gün karakolda zorunlu ikametgâha tabi tutsak mı? Onlar maç saatinde karakolda ve maç sonrasında karakolda bir gün zorunlu olarak tutulsunlar mı? Tabii bütün bu soruların yanında benim size sözünü edeceğim spor müsabakalarındaki uygulanacak yöntemlerle ilgili olarak Türkiye'de 2004 yılında kabul edilmiş olan bir kanun. Ama toplumu bu kadar saran bir başka örneği bilginize sunuyorum. 2010 yılında Güney Afrika Dünya Şampiyona'sındaki sloganlardan bir tanesi "Daha iyi bir dünya için futbol"... Yani bu sloganla yaratılacak olan bir dünyada daha iyi bir dünyayı futbol karşılaşmalarıyla elde etmemiz veya yakalamamız mümkün mü?

Aslında futbolun geçmiş tarihi çok enteresandır M.Ö. 2500 yılında Çin İmparatoru Huang-Ti, askerlerine iki direk arasından topla nasıl geçilir ve "topla nasıl geçersiniz" şeklinde çeviklikle ilgili antrenmanlar yaptırdığı ve futbolun bir anlamda buradan doğduğu söylenir. Daha sonrada Kaşgarlı Mahmud'un kitabında yani Divan-ı Lügat-i Türk'te de Orta Asya'da Türklerin "Tepük" adı verilen bir oyun oynadıkları söylenmektedir. Yine Ortaçağ'da köylüler, top diye adlandırılan şişirilmiş bir işkembeye vurmak suretiyle iki direk arasında ve belli bir sahada oynadıkları söylenir hatta ve hatta Katolik kilisesi bütün bunları desteklediğinden dolayı herhangi bir düşman yenilirse, düşmanın yenilmesinden sonra futbol maçı yaptıkları da anlatılır. Yine futbol dinsel anlamda törenlerin bir parçası olmuştur. İnsanların giderek daha çok oynadığı konusunda çeşitli rivayetler vardır ama bir türlü futbolun geçmiş gerçek kaynağı şudur şeklinde bir veri bu zamana kadar da tespit edilemedi. Diğer yandan İngiltere'de mi ortaya çıktı yoksa İtalya'da mı ortaya çıktı? Yoksa Fransızlar bunu İngiltere'ye mi götürdü? Tartışmalar var fakat bütün bunlara rağmen köylüler ve soylular, futbol maçları nedeniyle Britanya'da birbirleriyle kavga ettikleri için ve köylüler arasında futbol müsabakaları gerçekten çeşitli kavgalara neden olduğundan dolayı da 1314 yılında Kral II. Edward tarafından futbol oynanması İngiltere'de yasaklanmıştır. İlk kez 1857 yılında profesyonel anlamda futbol kulübü kurulmuştur, bunun kurulduğu yer de İngiltere'dir ve İngiliz Futbol Birliği'nin kurulması 26 Ekim 1863 tarihidir. Sonrası biliniyor ve bugün 2010 yılında yapılacak olan Güney Afrika'da müsabakaların

yapılmasına varıncaya kadar gelinen nokta “iyi bir dünya için iyi bir futbol”un aracı olup olmayacağı konusundaki tartışmalar yapılıyor.

Bizdeki futbolun gelişmesi ile ilgili bölümü anlatmadan geçiyorum ve futbolla şiddeti yan yana getirdiğiniz zaman veya futbol karşılaşmalarıyla şiddeti tanımlamaya kalktığınız zaman şiddeti nasıl tanımlamak gerekir? Şiddet sözcüğü aslında genel anlamda, aşırı duygu durumunu bir olgunun yoğunluğunu, sertliğini kaba ve sert davranışı, eylemi nitelendirmektedir. Ve özel olarak, saldırgan davranışları ifade eder ya da kaba kuvveti, beden gücünün kötüye kullanılmasını, yakan, yıkan, yok eden eylemleri taşlı, sopalı, silahlı, bıçaklı saldırıları, ferde ve topluma zarar veren eylemleri ifade eder. Bütün bunlar yan yana geldiği zaman acaba Türkiye’deki futbol oyunlarında seyircilerin şiddeti mi yoksa taraftarların şiddeti mi veya kulüp yöneticilerinin, idarecilerinin veya maçtan önce kulüp yöneticilerinin yapmış oldukları açıklamalar mı acaba bu denli ölümlü ve bu denli kırıcı ve bu denli şiddet eylemlerine neden olmaktadır?

Gerçekten dünyaya baktığınız zaman 1964’de Peru’da 320 kişinin öldüğünü 1967’de Kayseri’de yine konuşmamın başında söyledim 40 kişinin öldüğünü yine 67’de Nijerya’da 24 ölü olduğunu ve 71’de Glasgow’da da 66 kişinin futbol karşılaşmaları sırasında bu anlamda ortaya çıkan olaylar nedeniyle öldüğüne dünya tanık olmuştur. Hatta İtalya’daki futbol maçları sırasında yani 2002–2003 yılları arasında yaralı sayısında %260 oranında artış görülmüş ve bu süre içerisinde yani o karşılaşmalar devam ederken 150 seyirci ve 367 emniyet mensubu ve polisin de yaralandığına tanık olunmuştur. 1967 Kayserispor-Sivas maçında ise 40 ölü ve 600 yaralı vardır. Dolayısıyla bu anlamda herhangi bir futbol takımının 2.ligden 3.lige veya 1.Ligde kalma mücadelesinde karşılaştığımız rakamlar benim fikrime göre düşündürücü ve endişe verici boyutlardadır. Öyle bazı sonuçlar vardır ki bu sonuçlara baktığınız zaman Türkiye’de bazı olayların farklı değerlendirildiğini görürsünüz.

Acaba bütün bunların sebebi medya mıdır? Size hemen bir bilgi...19 Ağustos 1985 tarihli Sportif Karşılaşmalarda ve Özellikle Futbol Maçlarında Seyircilerin Şiddet Gösterilerine ve Taşkınlıklarına Dair Avrupa Sözleşmesi”ne baktığınız zaman Sözleşmede bir saptama vardır. Bu saptama şudur: Güncel bir sosyal olgu niteliği taşıyan ve geniş etkileri olan şiddet hareketlerinin genellikle spor dışından kaynaklandığını ve sporun sık sık şiddet hareketlerinin çıkmasına sahne olduğu tespit edilmiştir. Yani aslında şiddet hareketlerinin kaynağı herhangi bir biçimde o spor müsabakasının içinden değil aksine spor karşılaşmasının dışından kaynaklanmaktadır.

O zaman herhangi bir ülkenin veya Türkiye’nin bu anlamdaki durumuna baktığımız zaman bazı verilerin ana hatları ile altı çizilerek tekrar gündeme alınmasında fayda vardır. Bunlardan bir tanesi şudur: Türkiye Aile İçi Şiddet sıralamasında Pakistan, İran, Hindistan’dan sonra dördüncü sırada gelmektedir. Yine 100 aileden 34’ünde şiddete başvurulduğu görülmektedir. Eğitime baktığınız zaman gerçekten bu anlamdaki şiddetin önlenmesi için eğitimin yapılması gerektiğinin altı çizilmektedir. Spor basınında kullanılan başlıkla göz atarsanız akıl almaz bir biçimde milliyetçi ideolojik söylemin yer aldığını görürsünüz. Hatta ve hatta bu savaş metaforları genellikle spor sayfalarında kullanılmaktadır.

Bakın başlıklara ve tek başına değerlendirmeye çalışın: Örneğin “bozguna uğratmak” ya da “ezmek”, “devirmek”, “zafer kazanmak” gibi söylemler yer almaktadır. Hatta Türk takımı yabancı bir ülke ile maç yapıyorsa o zaman galibiyetle sonuçlanırsa “tarih” ya da “destan” yazdığımız söylenmektedir. Yine herhangi bir biçimde beğenmediğiniz, sevmediğiniz taraftarı olmadığınız bir kulübün maç öncesinde büyük gazetelerin başlıklarında örneğin “Falanca seyirci Kadıköy’e yürümeye hazırlanıyor” başlıklarını görebilirsiniz veya büyük harflerle “ZİCO DEFOL” başlıklı haber başlıkları ve spor yorumlarıyla karşılaşabilirsiniz ya da bir maçın alınması için bir gün önceden veya aynı gün yayınlanan ve bazen ağırlıklı olarak basketbol maçlarında ya da futbol maçlarında kullanılan

sloganlara baktığınız zaman “Vur, Kır, Parçala, bu maçı kazan..” şeklinde başlıkları görebilirsiniz veya herhangi bir biçimde bir direktörün nasıl bir plan hazırladığı konusundaki gazeteye atılan başlık örneğin “Falanca teknik direktörün imha planı” olarak gösterilmektedir. Şimdi bu başlıklara baktığınız zaman, bu başlıkları değerlendirdiğiniz zaman özellikle uluslar arası maçlarda diğer ülkelerin yani rakip takımın, düşman ülke olarak adlandırıldığı ve milliyetçilik öğeleri ile yaklaşım açısından ırkçılık noktasına varabilen bazı söylemlere de rastlandığı görülmektedir.

Peki, bunları nasıl önlemek gerekir? Yani bunların önlenmesi için ne yapılması gerekir? Bir defa yeni olan bir bilgiyi sizlere aktarayım FIFA yeni yaptığı bir değişiklikle; - ki bu değişikliğin tarihi 16–17 Mart 2006’dır- kendi disiplin talimatınının 55.maddesine ırkçılığa ağır ceza verecek biçimde bir değişiklik getirdi. Getirmiş olduğu değişiklik kısaca şöyle: “Her kim alenen bir kimseyi, ırkı, rengi, dili, dini veya etnik kökeni nedeniyle insan onurunu zedeleyecek şekilde aşağılar, ayırırma tabi tutar, kararlarsa yahut başkasına karşı ayrımcı veya insanlık dışı davranışta bulunursa tüm düzeyde en az 5 maç oynamama cezasına çarptırılır. Bu kişi için ayrıca stada girişin yasaklanmasına ve en az 20.000 İsviçre Frangı para cezasına hüküm olunur.” denmektedir.

O halde bir yıl önce yapılan bu değişikliğe baktığınız zaman acaba siz Türkiye’de bunu nasıl uygularsınız? Türkiye’de bunu nasıl değişiklik yaparak herhangi bir talimatınıza ya da kanunuza koymanız gerekir mi diye sorarsanız, bizdeki Türkiye Futbol Federasyonunun Disiplin Talimatı’nın 31. Maddesinin de benzer biçimde bir değişiklik yapıldığını görürsünüz. İrkçi ve ayrımcı söylemlere karşı bir takım yaptırımlar getirilmiştir. Daha da önemlisi aslında 1985 yılında özellikle bu tür söylemler bakımından Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen ve spor müsabakalarında ayrımcılık, sportif faaliyetlerde belirli bir ırka ait bir grubun diğer bir grup ya da ırk üzerindeki hâkimiyetini kurmak ve sürdürmek amacıyla ırksal ayırımın kurumsallaşması amacını güden politika ve uygulamalar “ırkçılık” olarak tanımlanmıştır. Özellikle sportif faaliyetlerde bu tür söylemlere izin verilmemesi Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen sözleşmede daha 1985 yılında özellikle yer almıştır. Bu Sözleşmeler ve değişikliklere ve takınılan tavrın getirdiği sonuçlara baktığınız zaman gerçekten ne kadar dikkatli olunması gerektiği medya açısından çok açıktır.

Futbol seyircisini acaba şiddete yönelten faktörler nedir diye bir araştırma yapılmış ve iki değerli bilim adamı Hakan Salim Çağlayan ve Bülent Fişekcioğlu bir konuyu temel almışlar. Bu bir futbol karşılaşmasına katılan seyirciler üzerinde yapılmış. 2002-2003 futbol sezonunun 2.Lig A Kategorisinde ve 23. Haftada Konyaparla Akçaabatspor bir futbol karşılaşması yapacaklar ama bu futbol karşılaşması sonucunda birisi ligde kalacak birisi ise ligden düşecek.

685 adet anket uygulamışlar. Uyguladıkları anket çok ilginç. Siz stadyuma gittiğiniz zaman nerden maçı izlersiniz? Kapalı tribünden mi seyredersiniz? Kale arkasından mı seyredersiniz? Maraton tribününde mi oturmayı tercih edersiniz? Yapılan araştırmaya göre ilkokul mezunuysanız, ortaokul mezunuysanız herhangi bir biçimde yüksekokul mezunuysanız tercih ettiğiniz yerler ona göre farklılaşmaktadır. Küfretmeyi sever misiniz? Veya siz küfretmek yerine herhangi bir şekilde maçta bir kavga çıkarmayı mı tercih edersiniz? İşte bütün bu sorular aslında bu spor karşılaşmasını izleyen 685 kişi üzerinde yapılmış ve sonuçta 524 anket değerlendirmeye alınmış. Bu değerlendirme yapıldığı sırada 121 kişi kapalı türbinde oturuyor, 107 kişi kale arkası türbinde oturuyor, 114 kişi ise skorboard türbinde oturuyor ve maraton türbinde de 117 kişi var. Numaralı türbinde de 65 kişi var. Bu maçın seyircisinin ortaya çıkardığı sonuçlar gerçekten ilginç ve etkileyici sonuçlar. Bir defa 15–25 yaş grupları arasındaki yoğunlaşma yani bu maça gelen seyirci sayısının %49’u bu yaş grubu arasında. Şimdi bu anketi alıyorlar, bilimsel biçimde acaba 2002 yılında Fenerbahçe, Galatasaray, Beşiktaş seyircisinin izleyen sayısı nedir diye bakıyorlar ve sonuçta da diyorlar ki araştırmaya göre 15–24 yaş grubu Galatasaray seyircisinin %35,9’udur. Fenerbahçe seyircisinin ise %36’sıdır. Beşiktaş

seyircisinin ise %46,8'idir. 524 kişi üzerinde uygulanan anket sonucunda çok daha iyi bir araştırma ve çok daha iyi bir sonuç ortaya çıkıyor. Çıkan sonuca göre de acaba yaş grupları ile tuttıkları takımın mağlup olması veya galip gelmesinin maçtan sonraki yaşamlara etkisi nedir? Nasıl etkileniyorlar? Acaba arkadaşımızın söylediği gibi 360 gün gözaltında tutulsanız, acaba hayata karşı daha mı hırçın olursunuz? İnsanlara karşı daha mı hırçın olursunuz veya sizin tuttuğunuz takım mağlup olursa ne olur? Konyaspor-Akçaabatspor karşılaşması sonucunda elde edilen verilere bakıldığında zaman aslında seyircilerin %34,9'unun takımları mağlup olduktan sonra bir hafta boyunca bu mağlubiyeti ve bu kızgınlığı üzerlerinde taşıdığını gösteriyor. Yani hayatınızın bir haftası mağlubiyet nedeniyle kızgınlıklarla, mağlubiyet nedeniyle tedirginliklerle ve mağlubiyet nedeniyle yaşamdan hoş olmayan bir biçimde nefret etmekle geçiyor ve siz böyle yaşamaya başlıyorsunuz ama yapılan araştırmada ve uygulanan istatistiklerde bakılıyor ki küfretmek bu maç sırasında hatalı bir davranış mıdır? Yoksa siz bunu benimser misiniz diye sorulduğu zaman %56,9'u küfretmenin hiç de doğru bir şey olmadığını, küfretmemek gerektiğini ve küfürlü konuşmanın özellikle futbol karşılaşmalarında çok hatalı olduğunu söylüyorlar. Yani sonuçta büyük ölçüde bu spor karşılaşmasında sonra takımın mağlup olmasının yaşamlarını önemli bir ölçüde etkilediği sonucu ortaya çıkıyor. Bütün bunlar sosyolojik veriler.

Peki, biz şimdi acaba Türkiye'de böyle bir sorun varsa bu sorunu nasıl çözelim? Bir kanun mu yapalım? Çünkü ne FIFA'nın ne UEFA'nın ne de disiplin yönetmeliklerinin bu anlamda bu sorunları çözmeyeceği ortaya çıktı. Türkiye 28.4.2004 tarihinde 5149 sayılı Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun'u kabul etti. O halde bizim üç yıldan beri bu anlamdaki futbol karşılaşmaları olsun, spor müsabakaları olsun bir kanunumuz var. Bu kanunun adından da anlaşılacağı üzere ortaya çıkabilecek şiddetin veya düzensizliğin önlenerek spor müsabakasının yapılmasını sağlamak üzere kabul edilmiş bir kanun. Bu yasanın özellikle birinci maddesine bakıldığında zaman spor müsabakalarının yapıldığı alanlar ve bunların eklenti ve çevresinde isterseniz tercüme edin stadyumda ve çevresinde müsabaka esnasında ve sonrasında şiddetli rekabet ve bunun doğurduğu fanatizm sonucu kanunun maddesi tek tek sayıyor patlayıcı, parlayıcı, yanıcı, yakıcı, kesici veya delici maddelerin kullanılmasının, şiddet ve düzensizliğin, kişilik haklarına, ailevi veya manevi değerlere yönelik hakaret ve sövme veya aşağılayıcı sloganların yer aldığı, sporun ruhuna, ilke ve kurallarına uymayan kötü tezahüratın önlenmesi suretiyle; huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığı ve kamu düzeninin sağlanmasına yönelik olarak alınacak önlemler ve tedbirler bu kanunda gösterilmiştir.

Kısaca bu kanun sorduğunuz her soruya örneğin şiddetten tutunda küfretmeye veya kişilik haklarına saldırıya ya da sizin kişilik değerlerinizin korunmasına yönelik olmak üzere spor müsabakasının yapıldığı yer dışı eklentisi ve her yerde bütün bunları önlemek üzere kabul edilmiş olan bir kanundur.

Şimdi bu kanun bu anlamda neleri kapsar? Bakın, yayın kuruluşlarını kapsamaktadır. Bu kanun taraftar temsilcilerini kapsamaktadır. Bu kanun spor federasyonlarının tümünü ve spor kulüplerinin tümünü kapsamaktadır ve bu anlamda da burada görev yapan bütün kişiler bu anlamdaki düzensizlik ve şiddetten sorumlu olmak üzere bu kanun kapsamında bulunmaktadırlar. Yani seyirci iseniz varsınız, bu kanuna tabisiniz. Taraftarsanız varsınız, bu kanuna tabisiniz ve taraftar temsilcisi iseniz bu kanuna tabisiniz tabi bütün bunlara baktığınız zaman spor kulübü yöneticilerinin de bu kanuna tabi oldukları görülmektedir. Yasa bir adım daha atıyor, taraftar dernekleri de bu kanuna tabidir, diyor. Yani herhangi bir ad altında bir kulübü desteklemek üzere bir taraftar derneği kurmuşsanız yine bu kanun çerçevesinde hakkınızda işlem yapılabilmesi mümkündür. Bu yasanın en önemli özelliklerinden bir tanesi, özellikle spor alanlarının düzenlenmesini kapsamaktadır. Yani yasada il spor güvenlik kurulları ilçe spor güvenlik kurulları ile spor müsabakasının yapılacağı alanları ve yerleri düzenleyebilmektedir. Dolayısıyla siz bu düzenleme sırasında isterseniz tel duvar koyabilirsiniz, isterseniz duvar örebilirsiniz bu açıdan bir güvenlik önlemi sayarsınız ya da benzeri

fiziki engeller koyabilirsiniz. Bütün bunlar illerde veya ilçelerde kurulacak olan il spor güvenlik kurulları, ilçe spor güvenlik kurulları tarafından yapılacaktır. Bu kurullarda basın yayından birisi olacaktır. Yasaya baktığınız zaman birisinin olması gerektiğini özellikle söylenmektedir. Yine bu yasanın içeriğine bakıldığı zaman bütün kulüpler ve yöneticiler saha güvenliğini sağlamaktan da sorumludurlar. Bu onların bir anlamda görevidir. Peki, bunu nasıl yapacaklardır? Bunu, gerekirse güvenlik elemanları kanalıyla yapacaklardır. Özel güvenlik teşkilatı kurabileceklerdir. Güvenlik teşkilatı kurdukları andan itibaren, özel güvenlik teşkilatı ile bu anlamda spor müsabakasının yapılacağı yerin güvenliğini sağlayacaklarsa, silah taşımaları yasak olmak üzere devletin diğer güvenlik güçleri ile birlikte böyle bir güvenlik teşkilatının kurulması mümkündür ve hatta ve hatta müsabaka güvenliği başlığı altında da ayrıca bir düzenleme yapılarak bu işin başında da bir güvenlik amirinin bulunacağı kanun tarafından madde olarak gösterilmektedir. O halde il ve ilçe spor kurulları, il ve ilçelerle ilgili olmak üzere oluşturulacak olan güvenlik kurulları bütün bunları yapmayı yetkili ve muktedir kurullar olarak bu kanunda sayılmıştır. Ortaya çıkan sorunların getirdiği sonuç bakımından ev sahibi spor kulübü özellikle sorumlu tutulmuş ve ev sahibi spor kulüplerinin sorumlulukları ayrıca gösterilmiştir. Bu madde çok ilginçtir. Ev sahibi spor kulüplerince müsabakanın yapıldığı yerde, konuk takım seyircilerine bağımsız bir bölüm ayırmak ev sahibi spor kulübünün sorumluluğundadır. Taraftarlar arasında herhangi bir münasebetin olmaması için ilgili spor federasyonları ve uluslar arası spor federasyonlarının yönetmelik ve talimatları çerçevesinde de ev sahibi olan spor kulübü gerekli olan bütün önlemleri almakla yükümlüdür dolayısıyla federasyonların da bu anlamda yüklenmiş oldukları göreve baktığınızda sadece futbol karşılaşmaları değil ama diğer spor müsabakaları bakımından her federasyon ev sahibi spor kulübü kadar bu kanunla sorumlu tutulmuştur. Peki, taraftar temsilcileri diyor bu kanun acaba "taraftar temsilcileri" kimdir? Valilik ya da kaymakamlık soruyor, bütün spor kulüplerine soruyor, sizin taraftar temsilcileriniz kimlerdir diyor. Spor kulüpleri de bizim taraftar temsilcilerimiz şunlardır diyerek isim bildiriyorlar. Yasanın bu maddesine baktığınız zaman spor kulüpleri tarafından kendi taraftarları arasında yeterli sayıda taraftar temsilcisini belirleyerek il veya ilçe emniyet müdürlüklerine adresleriyle birlikte bildirilmesi gerektiğini hüküm altına almış bulunmaktadır. Dolayısıyla taraftar temsilcileri müsabaka öncesinden müsabakanın sona ermesine kadar sorumlu buldukları seyir alanında her türlü silah, kesici veya delici alet, sis bombası, ses bombası veya maytap gibi patlayıcı, parlayıcı, yanıcı veya yakıcı maddeler ile taş, metal gibi fırlatılabilecek veya yaralayıcı nitelikte olan sert cisim veya tehlike arz edebilecek diğer maddeler ile alkollü içecekler ve çevreyi kirletecek nitelikteki konfeti ve benzeri cisimlerin kullanılmasının, ferdi veya toplu olarak rakip takım taraftarlarının söz veya hareketlerle aşağılayıcı veya tahrik edici nitelikte hakaret ve sövme, kötü söz veya sloganla çirkin tezahüratta bulunmasını engellenmesine yönelik önlemlerin uygulanmasında güvenlik güçlerine yardımcı olacaktır. Yani amigoların görevi ana hatları ile söylemek gerekirse aslında budur. Peki, o zaman herhangi bir müsabakaya getirilmesi, taşınması, sokulması yasak olan maddeler var mıdır? Kanun bunları teker teker biraz önce saydığım gibi saymaktadır ve bunların kullanılması yasaktı ve bunların spor müsabakalarına getirilmesi yasaktır. Aynı kanun, çirkin ve kötü tezahürat yapılmasını engellemek üzere çirkin ve kötü tezahürat başlıklı maddesinde ferdi veya toplu olarak takımların veya taraftarların, bu anlamda herhangi bir kötü tezahüratta bulunması hallerinde görev yapan herkesin sorumlu olduğunu, hakemleri veya federasyon yöneticilerini bu anlamda bu kanunla sorumlu tutmaktadır. Dolayısıyla seyir güvenliği görevi ihlal edilirse yani sadece spor müsabakasının yapıldığı alan değil dışarıda bir seyir güvenliği yoksa bu anlamda bu kanun hükümlerine göre yine spor kulüpleri yöneticileri ve hatta taraftar temsilcileri de bu olaylardan sorumlu tutulmaktadırlar. Giderek bu kanun usulsüz bilet satışını yasaklamaktadır. Hatta ve hatta örnek olsun diye söyleyeyim, herhangi bir şekilde usulsüz bir bilet satışı gerçekleştirilirse o spor kulübüne bu anlamda satılan her bilet için ayrıca bir para cezası vardır ve bir usulsüz biletin karşılığı satılmış ise 1 milyar liradan

başlamaktadır. Kulüp başkanları acaba diledikleri gibi medyaya çıkıp konuşabilirler mi? İstedikleri beyanları verebilirler mi? Yasanın 15. Maddesinde yasak beyan ve demeçler yazılıdır. Yani spor kulübü başkanı veya yöneticileri, idari veya sporcuları ile spor kulüplerinin taraftarlarınca kurulan derneklerin başkan ve yönetim kurulu üyeleri ve taraftar temsilcileri, yani bu kişiler herhangi bir biçimde yazılı veya görsel medyaya; kendi taraftarlarını kışkırtıcı, hakemleri, rakiplerini veya taraftarlarını tahrik edici veya aşağılayıcı şekilde beyan veya demeç veremezler. Yasanın 15. maddesi maç öncesi ve sonrasında bu kadar geniş bir yelpazede özellikle rakiplerini ve taraftarlarını kışkırtan tahrik eden veya aşağılayan bir şekilde açıklama yapamazlar ve bunlar da yayınlanamaz. Spor müsabakalarını canlı olarak yayınlayan yayın kuruluşları ile diğer yazılı ve görsel yayın kuruluşları, bu Kanunun amacına aykırı nitelikteki herhangi bir afişi, herhangi bir sözü, herhangi bir fiili davranışı yayınlamaz. Yani bir futbol maçında meydana gelen, futbol maçında kullanılan kötü tezahürat veya bir afiş veya o afişin içerisinde karşı takımın taraftarlarını kışkırtan bir söz varsa o afiş bu kanunun bu maddesine göre yayınlanamaz. Canlı yayın halinde vuku bulan yasak sözler, fiiller biraz önce saydıklarım fiili davranışlar, haber amaçlı da olsa birden fazla yayınlanamaz. Basın ve yayın organları; söz, yazı veya davranışlarla spor kulüplerini, taraftarlarını, spor adamlarını şiddete, kulüpler arası husumete veya en azından suça teşvik edici beyan, eylem ve davranışlarda bulunamaz, eleştiri amacı dışında aşağılayıcı yorum veya haber herhangi bir biçimde yayınlamaz. Yasak fiiller olarak bakıldığı andan itibaren bu işlemlerin yapılması bu kanuna göre, müsabaka için seyircilerin alınmaya başladığı saat tarihten itibaren, müsabakanın sona ermesi, tahliye geçip, stat tamamıyla boşalana kadar ulusal ve uluslararası federasyonun öngördüğü görevli kişiler ve seyircinin her ne şekilde olursa olsun bir biçimde seyircinin müsabaka alanına girmesini önlemek zorundadırlar. Bu süre içerisinde kapılar kapatılacaktır, dışarıya kimse çıkmayacaktır. Girişler ve çıkışlar onlar tarafından özellikle önlenecektir ve bu süre içerisinde de spor ahlakına aykırı, tahrik edici, aşağılayıcı, dil, din, mezhep, ırk, cinsiyet, etnik ve siyasi ayrımcılığa yönelik herhangi bir söz sarf edilmeyecektir. Bütün bunlar yapılmaması gerekli olanlardır. Peki, yapılırsa ne olacaktır? Yapılırsa bu kanun hükümlerine bakıldığı andan itibaren, yapıldığı yerle ilgili olmak üzere dört ay süreyle herhangi bir şekilde o kişilerin, spor müsabakalarını seyirinin men'ine karar verilecektir. Ayrıca 750 milyon lira para cezası vardır, tekrarı halinde 8 ay süreyle spor müsabakalarını seyirden men ve 2 milyar 500 milyon lira idari para cezası verilir ve 6 ay süreyle de bu anlamda seyirden men edilen kişiler için 1 milyar lira para cezası hükmedilir ve fiilin tekrarı halinde de müsabakaları seyirden men ile 3 milyar lira para cezası verilmesi mümkündür. Yasaklı olmalarına rağmen müsabakalara katılırsa, bu kişilere bir aydan bir yıla kadar hapis cezası verilmektedir. Şimdi gelelim bilet kullanma ile ilgili para cezalarına...Bu cezalar 6 aydan 1 yıla kadar hapis cezasını gerektirmektedir ve kulübe de en azından o müsabakaya ait toplam seyirci hâsılatının %25'i oranında idari para cezası verilmektedir ve izdiham nedeniyle herhangi bir şekilde bir ölüm veya toplu yaralanma meydana gelirse bu kez kulübe verilecek olan para cezası o maçla veya o hâsılatla ilgili olmak üzere %50 oranında idari para cezasıdır. Yine bu anlamda yasak beyanatta bulunulursa, yani yasaklanmış bir açıklama yapılırsa 5 milyar liradan 50 milyar liraya kadar para cezası verilecektir. 3 aydan 6 aya kadar geçecek sürelerle de spor müsabakalarından men cezası verilmesi mümkündür ve bu para cezaları da en az 50 milyar liraya kadar çıkabilecek yüksekliktedir. Yayın yasağı ise biraz önce sözünü ettiğim gibi, herhangi bir biçimde yasaklanmış olan bu kanundaki yayın biçimi, bir şekilde yayınlanırsa sadece özel radyo ve televizyonlarla ilgili olan bir kanun ve o kanundan doğan bir müeyyideyi uygulamak değil ama her yayın için on milyar lira ve tüzel kişiler için ise elli milyar lira para cezasının verilmesi mümkündür. Bu yasa diğer maddelerinin üzerinde durmadan geçiyorum, kabul edildiği tarihten itibaren yani 3 yıl içinde acaba kaç kişiye uygulanmıştır. Bu kanunla ilgili olmak üzere sadece 287 kişi hakkında dava açılmıştır. Açılan bu davaların 3/4ü de doğrudan doğruya sadece seyircilerle ilgilidir.

Ortada 2007 yılında, 2004 yılında kabul edilmiş olan bir kanun bulunmasına rağmen uygulama ve caydırıcılık açısından uygulandıktan sonra ortaya çıkan sonuçlar bakımından ders alabileceğimiz bir yasa bana göre henüz yoktur. Bu kanun uygulandığı takdirde bu yasanın uygulanmasından ortaya çıkan müeyyidelerde Türk toplumu ya da Türkiye’de futbol seyircisi, taraftarlar üzerinde belki biraz etkili olabilir.

Peki, etkili olabilmesi için ne yapmak lazım? En iyi örnek Hollanda’dan geliyor. Yani şiddeti ve düzensizliği Hollanda nasıl önlemiş? Enteresan bir şey yapmışlar. 2000 Avrupa Şampiyonasında Belçika ve Hollanda ortaklaşa hareket etmiş ortaklaşa hareket ederken iki tane geçici mahkeme kurmuşlar. Bu iki geçici mahkeme aslında gezici mahkemeler olmuş. Nerede spor karşılaşması yapılıyorsa mahkeme gezici olarak o spor müsabakasının yapılacağı yere gitmiş. O stadyumun yanına kurulmuş. Yargıçlar 24 saat gözaltı süresini gerekirse bir haftaya kadar uzatma yetkisi ile donatılmış. Aslında 24 saat olan gözaltı süresi bu tür olaylar sırasında ya da bu karşılaşmalar sırasında öyle bir yetki tanınmış ki 24 saatlik gözaltı süresini gerekirse yargıç bir haftaya kadar uzatabilme hakkına sahip olmuş. Hollanda’da önemli maçlarda adliye otobüsü genellikle stadyumun yanına gidemiş ve stadyumun yanında bekler ve herhangi bir olay meydana geldiği andan itibaren o kişi doğrudan alınır oraya mahkemeye götürülür gezici mahkemede kararı verilmiş. Bu uygulama hâlihazırda da devam ediyor. Yine bununla ilgili olmak üzere Hollanda’da kurulmuş yani Polis Departmanında Futbol Vandallığı Bilgi Merkezi var. İşleri sadece futbol karşılaşmalarında herhangi biçimde bu anlamda birisi bu gezici mahkemelere gelirse burada hakkında bir suç isnadı ile bir yargılama yapılır hakkında bir hüküm verilirse Mili Bilgi Bankasında bir maçta ne kadar polis ne kadar özel güvenlik görevlisinin yer aldığı, sorumluların kimler olduğu eğer herhangi bir şekilde güvenlik için masraf yapılmışsa ne kadar masraf yapıldığı bu anlamda olay çıkaran kişilerin kimler olduğunu, bu hooliganların kimler olduğu, nerede oturduğu, hangi takımın taraftarı oldukları eğer herhangi bir şekilde bir olay çıkartmışlarsa çıkarttıkları olayın niteliği ve açık kimlikleri bu anlamdaki bu büroda tutulmakta ve bu bilgiler doğrudan futbol federasyonlarına ve buradaki Futbol Vandallığı Bilgi Merkezi tarafından gönderilmektedir. Spor kulüpleri de aynı şekilde bu kişilerle ilgili başka kayıtları varsa buraya göndermektedir ve otomatikman bu konuyla ilgili olmak üzere de gerçi en fazla olayın görüldüğü yer Hollanda olmasına rağmen hem gezici mahkemeler hem de bu anlamdaki taşkınlıklarla ilgili kurulan sistem bir hayli iyi işlemektedir.

Şimdi dünya başka bir şeyi tartışıyor ve Strausbourg’da kabul edilen Sportif Karşılaşmalarında ve Özellikle Futbol Maçları Seyircilerinin şiddet gösterileri ve taşkınlıklarına Dair Avrupa Sözleşmesine göre kabul edilmiş olan Sporda Şiddetin Önlenmesi el kitabı var. Bu el kitabı kıta Avrupa’sında dolaşüyor. Yani bu el kitabına göre üye devletler bu anlamdaki tedbirlerin neler olacağına ve bu tedbirleri nasıl uygulayacakları konusunda ulusal mevzuatlarını nasıl değiştireceklerine dair el kitabındaki verileri birlikte değerlendiriyorlar hatta ve hatta Belçika ve Hollanda kendi arasında nasıl bir işbirliği yapmışsa bu sözü edilen ve kabul edilen yeni el kitabındaki şiddetin önlenmesi konusundaki tedbirleri de ülkeler kendi aralarında bu şekilde değerlendirmeye özellikle tabi tutuyorlar Bence bizde en azından sporda şiddetin önlenmesiyle ilgili bütün bu verileri birlikte değerlendirerek en azından bu anlamda yapılması gerekli olanları bir an önce yapmak konumundayız. Bu kanunun nasıl uygulanacağı konusunda da bir yönetmelik vardır. Bu yönetmeliğe baktığınız zaman ve yasanın niteliğine baktığınız zaman her ilde kurulması gerekli olan İl spor güvenlik kurulları veya ilçe spor güvenlik kurullarında ve bu kurulların nasıl oluşacağı konusundaki yönetmeliklerde nasıl çalışması gerektiği de ayrı ayrı anlatılmaktadır.

Peki, dilimizde çokça söylenen, en son bunu da bilginize sunarak kapatayım, Fair Play nedir? Yani bu şekilde kullanılmasına rağmen nereden çıkmıştır? Bu fair play’in nereden çıktığı ve tarihine baktığınız zaman aslında tanım “tanrının sesini duymaktır” olarak tanımlanmaktadır. Peki, nereden

çıkıştır? Anglosakson terimidir, radyo ve televizyon gibi çıkmıştır. Peki, ilk fair play lafı nerede duyulmuştur? İlk fair play lafı Shakespeare'ın yazdığı bir romanda, Shakespeare'ın yazdığı oyunlarından birinde ortaya çıkmıştır. Kılıç dövüşünde geçen bir deyimdir ama daha sonra güzel oyun, daha efendice oyun olarak İngiltere'de kullanılmaya başlanmıştır ve sonra da Uluslar arası Olimpiyat Komitesi tarafından Uluslar arası Fair Play Konseyi kurulmuştur. 1994 yılında Avrupa Fair Play Birliği kurularak faaliyete geçmiştir. Burada kimler vardır? Burada sivil toplum kuruluşları vardır. Peki, bu fair play ne yapar? Yaptıkları işlerden bir tanesi şudur. Play Fair adıyla bir gazete yayınlamaktır. Ayrıca bunun bir web sayfası vardır. Nerede hazırlanmaktadır? Bu Türkiye'de hazırlanmaktadır ve İngilizce olarak hazırlanmaktadır. Yani fair playle ilgili bir gazete vardır. Fair Playle ilgili bir internet sitesi vardır. Hatta ve hatta bunun Türkiye'de hazırlanan bu web sayfası da Türkiye kaynaklı olarak bütün dünyaya yayılmaktadır. O halde en son söz, Fair Play ilkeleri nelerdir? Bu ilkeler şöyle belirlenmiştir: "Oyunu dürüst oynamaktır. Rakibine sportmence davranmaktır. Yarışmalara katılan: Kulüpler, Oyuncular, Hakemler, Teknik yöneticiler, Öğreticiler, Eğiticiler, Seyirciler, Oyun ve yarışma kurallarına riayet ederler. Karşı takım oyuncularına, yarışmayı yönetenlere yarışmayla ilgili diğer görevlilere, seyircilere, basın ve yayın temsilcilerine sportmence davranırlar bu konuda her türlü çabayı harcarlar. Yarışmalara katılan herkes yarışmadan önce, yarışma sırasında, yarışma sonrasında, yarışmanın sonucuna, yarışmayı yönetenlerin verdiği kararlara saygılı davranırlar." İşte aslında fair play ilkeleri de bundan ibarettir. Ben konuşmamı burada bitiriyorum. Hepinize dinlediğiniz için teşekkür ederim, ayrıca da bize hem Recep'e hem de bana soracağınız soru veya bu konuyla ilgili herhangi bir görüş açıklamanız varsa onları birlikte paylaşalım, sonra da son bölüme yani birlikte yapacağımız panel ve tartışmalara geçelim.

Adnan AVUKA: Biraz önce Sayın Yaşar Bey'in bahsettiği gibi gerçekten son zamanlarda bazı medyada çalışan arkadaşlarımızın çıkar ve menfaatleri özellikle reklam ajansı, şu, bu gayesiyle muhabirlik yapan arkadaşlarımız acaba bize anlattıklarınızın aynısını genel merkeze sunulmuş mu efendim? Bakın örnek vermek istiyorum ben. Bir iki hafta önce Mardin'de bir canlı yayın vardı. Bir ulusal televizyonun Mardin'de yaptığı yayın bütün gelişleri, dönüşleri, otelleri Mardin insanlarından temin edip bu yayını yaptılar. Nitekim de elimizde çok iyi bir belge var artı iki hafta önce Vali yardımcısı bir arkadaşımızın başkanlığında yapılan Uluslararası Artuklu Sempozyumu'nda ben de görev almaktayım. Vali yardımcımız dedi ki bu sempozyumu yaptığımız zaman bunu biz nasıl canlı yayın olarak yayınlatabiliriz? Maalesef üzülerek söylüyorum ulusal bir televizyonda çalışan bir muhabir arkadaşımız, efendim para verirsiniz ben getirtebilirim. Bizden bir şey aramayın. Bunu kesinlikle söylüyorum, çalışan arkadaşların hiç birisinin cebinde 100 milyon parası yok. Asıl olay yukarıdandır, bizden değil.

Bir katılımcı: Öncelikle siz Altay maçına değindiniz, siz çok iyi bir maça gitmişsiniz. Onun öncesinde Konya Endüstrispor maçı var ve ulusal medyada o maçı biraz espri konusu yaptılar. Bir gazetecimizin ağız burnu kırıldı o maçı. Ne Türkiye Gazeteciler Cemiyeti ne de Güneydoğu Gazeteciler Cemiyeti kınama mesajından öteye gitmedi. Ben bu konuda biraz sitemkârım, özellikle Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'ne. Şöyle ki, birkaç gün önce Diyarbakır'da bölgesel yayın yapan televizyonda, haber müdürü ve muhabir bir haberdan dolayı içeri atıldı. Şu anda cezaevindeler, sorarım size Sayın Yaşar, kınama mesajı çektiniz mi? Ya da gazetenin patronuna şunu söylediniz mi? Siz nasıl bu insanları kullanırsınız? İnsanları tehditvâri, şantajvari haberlere nasıl alet edersiniz? Neden bunu yapmadınız? Ya da şunu biliyor musunuz? Diyarbakır'da çalışan gazetecilerin kaç sigortalı? Kaçı ne kadar para alıyor? Nasıl çalışıyor? Valilik, siz, Güneydoğu Gazeteciler Cemiyeti, bunları sorgulamadan, bunları bilmeden, bunların üzerine gitmeden, muhabirden ne beklenebilir? Ben bunu haber müdürü olarak söylüyorum, yani benim yanımda da çalışan kameraman var, muhabir var. Maalesef bunları söylüyorum, aynı konuşmayı Radyo Televizyon Üst Kurulu'nun, geçen haftaki Antep'teki toplantısında söyledim. Seçim dönemi, belki biraz politik olacak ama bir yasak var. Diyor ki "Siyasi parti hiçbir televizyon kuruluşuna görüntülü reklam veremez, tanıtım veremez" ama orada bir boşluk bırakıyor, haberini yapabilirsiniz. Yani ben, bir siyasi parti seçmenlerine tanıtım cd'leri ile ulaşacak diyeceğim. Bunu 3 dakika, 5 dakika, 8 dakika yayınlayacağım, bu ne demek biliyor musunuz? Siyasi partilerin, haber merkezini satın alması demek. Benim patronum, benim genel yayın yönetmenim benim önüme o haberi bırakacak, ben gireceğim. Siz de ekrandan izleyeceksiniz, aa yalakaya bak diyeceksiniz. Şu partinin adamı diyeceksiniz. Bunlar önlenmeden muhabirin sorumluluğu ne olabilir? Haber müdürünün sorumluluğu ne olabilir? Ben size söyleyeyim mi ne olabilir? Seçim bitmeden benim de cezaevine gitmem olabilir, ya da işi bırakmam olabilir. Bunların farkında mısınız? Sadece bunu söyleyecektim.

Fikret İLKİZ: O zaman ben size hemen yanıt vereyim. Sondan başlayım müsaade ederseniz. Gerçekten söylediklerinizin farkındayım. Biz, söylediklerinizin farkındayız. Sözü etmiş olduğunuz tutuklama olayı, Türk Ceza Kanunu'nun 125. Maddesine muhalefetten dolayı ve muhalefet iddiası ile verilmiş olan bir tutuklama olayıdır. Bu tutuklama kararı verildiği zaman 5 dakika içerisinde ne yapılması gerektiği bana Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Hukuk Danışmanı olarak soruldu, ben ne

yapılması gerektiğini, burada gazetecilerle ilgili cemiyet başkanınıza sorun, o gazeteci arkadaşımıza anlattım. Bu benim için yeterli değildi. Yeterli olmadığı için döndüm, ne yapıldığını da özellikle sordum, olayın ayrıntılarını da sordum. Yani dolayısıyla burada olup bitenin ne olduğunu, geçen haftada da farkında olduğum gibi siz daha söylemeden biz elimizden geleni bu anlamda yapmaya çalıştık. Hatta dediğiniz gibi ben şeyi de bilmiyorum, yani ben maça falan gitmem. Ben anlamam da futboldan. Ama şimdi benim bulduğum mahalleye baktığım zaman gazetecilerin hak ve sorumlulukları bakımından bu kanunu öğrenmek zorundayım ve ben bu kanunu anlatmak zorundayım. Kaldı ki biz buraya sizlerle birlikte, sizin sorunlarınızın ne olduğunu öğrenmeye geldik. Yoksa burada olup bitenlerin ne olduğu konusu veya bu bölgede gazetecilik yapmanın ne anlama geldiğini bilen insanlardan birisi olarak söylüyorum. Beni her anlamda sorgulayabilirsiniz, benim bu anlamda buna herhangi bir itirazım olmaz ama asıl sorgulamanız gerekli olan kimselerle bunları konuşup paylaşmaktansa, buraya gelip, sizlerle bunları konuşmakta bizim tercihimizdir. Şimdi biz bu tercihlerde bulunduğumuz andan itibaren bir muhabirden neyi bekleyip neyi beklememek konusunda da bizim herhangi bir hakkımız olamaz zaten sadece en azından Türkiye’de gazetecilerin hak ve sorumluluklarının neler olduğunu anlatmaya kendimizi mecbur sayarız. Bunu da Türkiye Gazeteciler Cemiyeti olarak yaparız. O zaman böyle baktığımızda ki siz bu anlamda soru sormaya ve sorgulamaya da bana göre hak sahibisiniz. Sanıyorum 42 oldu. 42 eğitim seminerinden tutun, bölgede yapılan. İsterseniz biz size bunları anlatmayalım, kendi gazeteci arkadaşlarınıza, neler yaptığımızı siz sorun. Ama izin verirsiniz, buraya sizlerle bir takım şeyleri paylaşmaya geldiysek, sizin hakkınızdaki uygulananları değiştirmeye çalışıyorsak, herhalde sorumlusu ve suçlusu biz değiliz. Onun için hiç endişeniz olmasın, sizi tanımasak da başınızda olanların neler olduğunun inanın farkındayız. Daha başka bir şey yapmamızı istiyorsanız, biz onları da yaparız ayrıca. Yani bir kınamanın ötesinde, diyelim ki burada bir gazeteci, bir spor karşılaşması ya da futbol karşılaşmasında birisi tarafından dövüldüyse, diğer adamı dövmemizi istiyorsanız, haber verin gelelim, dövelim! Eğer bunu da istiyorsanız, biz bunu da yaparız. Ha sizin 212 sayılı kanunla ilgili olmak üzere daha çok haklarınızın sağlanması gerekiyorsa, 212 sayılı yasanın ne anlama geldiğini, gazetecilerin hangi haklardan yararlanması gerektiğini de yaparız, bunu da yerine getiririz ve asla bizim gelip, size burada bir şeyler anlatmamızı ne olur yanlış anlamayın, ukalalık falan da saymayın. Yani bir şeyleri size anlatmak için geldiğimiz zaman, biz de sizden çok şey öğreniyoruz. İsterseniz, bu eğitim çalışmalarını keselim, biz bunları yapmayalım ve bütün bu anlamda muhabirin konumunu sorgulamak, gazetecilerin haklarını daha çok artırabilmek için ne yapılması gerektiğini anlatalım. Buna siz karar verin, ama bizi böyle sorgulamayın.

Recep YAŞAR: Şimdi izin verirsiniz Fikret Bey... Farkın damıyız? Tabi ki farkındayız. Farkında olmasak zaten burada olmayız. Bizim bugün, buraya gelmemiz, kendimizden fedakârlık yaparak gelmemiz anlamında. Niye? Yani bunu sorumluluk sahibi hissettiğimiz için, meslek örgütü olarak sorumluluk hissettiğimiz için, bu mesleğin karşılaştığı sorunların ve sizlerin yaşadığı sıkıntıların, bizlerin yaşadığı sıkıntıların farkında olduğumuz için buradayız zaten. Bunları sorgulamak, paylaşmak için buradayız ama diğer taraftan şunu da soralım. Benim bu anlattıklarımın sadece muhabir olarak değil ben kendim de muhabirim, sadece muhabir için söylemiyorum ki bu bizim hepimizi bağlayan, muhabir için de geçerli, editör için de geçerli, yazı işleri müdürü, gazete sahibi için de geçerli. Başta gazetecilik evrenseldir diyoruz. Bunu Diyarbakır’da yapmakla, Amerika’da yapmakla, İstanbul’da yapmak arasında bir fark yok. Bu ilkeler, hepimiz için geçerli ilkelerdir. Hepimizi bunlara uyacağız ama bir taraftan çuvaldızı kendimize batıralım. Örneğin haber müdürü olarak, kendi çalışanlarının hakkını savunabiliyor musun? Benim muhabirim 212 sayılı yasaya tabi olacak, sen buna fikir işçisi olarak sözleşme yapacaksın ey patron. Yoksa biz hukuken gazeteci sayılmayız. Sen fiilen gazetecilik yapıyorsun ama hukuksal anlamda gazeteci olmak için senin 212

sayılı dediğimiz yasaya tabi olarak bir sözleşme yapman lazım. O sözleşme çerçevesinde sarı basın kartı için başvuruda bulunman lazım. Bir adım daha öteye gidiyoruz. Demokratik hassasiyetler ve çoğulculuktan söz ediyoruz. O zaman örgütlenme hakkını sen ne kadar kullanıyorsun? Sen kendi işyerinde ne kadar örgütlüsün? Hadi sendikadan vazgeçtim, kendi cemiyetine ne kadar sahip çıkıyorsun? Sen kendi yaşadığın sorunları, kendi meslek örgütüne ne kadar taşıyorsun? Bugüne kadar taşıdın mı? Eğer taşıdın da o zamanki yöneticiler buna sahip çıkmıyorsa o zaman demokratik tavrını ortaya koyacaksın ve genel kurulunda elini taşın altına koyup, yönetime geçip o sorunu sen üstleneceksin. Ama bunlar her şey bizde tepeden gelsin, cebimize konsun istiyorsan, olmaz. Gelmez de. Hele hele Türkiye gibi coğrafi konumu, stratejik konumu, ekonomik konumu, demografik yapısı, her şeyin çok karmaşık ve çok kılıç sırtında gittiği bir ülkede, başta da söyledim, suların mecrasında gitmediği koşullarda, hiçbir şey böyle armut piş ağzıma düş şekilde gelmez. Bunun mücadelesini zaten biz vermek zorundayız. Eğer biz doğru yolda gidersek zaten topluma da doğru mesajları veririz. Hiçbir şey yapmadan da bir yere gelme, bir sonuç alma gibi şansımız da yok maalesef. Ha bunlar, bu söylediklerim çok ütöpik de gelebilir. Bunların hangisini, hangimiz yapabilir? Bunları yaparsak gazetecilik yapamayız. Ama işin kuralı, doğrusu budur. O zaman yapmamamız gerekir ya da yapmak için doğrusunu yapmak için mücadele etmemiz gerekir. Eğer biz bu doğrulara kavuşamazsak o zaman toplumdaki bu bozulmanın bu dejenerasyonun, bu şiddetin şikâyetçisi de olmamız gerekiyor. Bu tele vole kültürünün bizi ekran başına mahkûm etmesinin sonuçlarından da şikâyetçi olmamız gerekiyor. Evet, kolay değil, hepimiz dişimizi, tırnağımızı yontarak bir yerlere geleceğiz. Adnan Ağabeyin dediklerinden tabi ki, yani dediğim bu sadece buradaki arkadaşlarımız için söylediğimiz bir şey değil. İstanbul'daki arkadaşlarımızın da, hepimizin sorumlu olduğu temel kurallar. Bu yanlış bir şey, yani bu parayla satılır mı ya? Haber gazetecinin namusudur. Bunun başka tanımı var mıdır? Bizim için bu satılabilecek bir şey midir? Var ne yapalım? Mesleğimizde çürükleri ayıklamak da bizim görevimiz bir anlamda.

Fikret İLKİZ: Şimdi anlattıklarına çok üzuldüm. İşin bir başka tarafı da tabi bir konu eksik kaldı. Üstat, sözünü ettiğiniz karar Yüksek Seçim Kurulu'nun 424 sayılı kararıdır. O, 424 sayılı kararın özü de özel radyo ve televizyonlarla ilgili olmak üzere, herhangi bir şekilde reklam yayınlanması yasaktır. Yani siyasi partiler anlamında reklam yayınlanması yasaktır. Şimdi bu doğru mudur? Bu önceki 92 yılından kalma bir Yüksek Seçim Kurulu kararının bu sene tekrarlanması ibaret. Yani radyolar ve televizyonlara yasaklayacaksınız, gazetelerde siyasi partilerin ilan vermesine evet diyecekseniz. Şimdi böyle bir yöntem ve böyle bir karar verdiğiniz andan itibaren ne yazık ki sizin yakındığınız konu örtülü bir biçimde böyle yapın diye sizin önünüze geliyor. O da sahibi olduğu için bunu sizden istiyor. Buna ne yapmak lazım? Siz şunu biliyor musunuz? Geçen dönem seçim sırasında da itiraz ettik, bu dönemde de itiraz ettik. Bunu kaldırın dedik. Ama sizi istediğiniz gibi Vay Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Ne Yapıyor? Diye biz bunu söylediğimiz, yaptığımız anda bile gazetelere haber olmuyoruz. Yani o kocaman gazetelere haber olmuyoruz. Ortak payda da sorun aynı. Ama şimdi.., bir ara Karadeniz'deki eğitim seminerleri sırasında da gene seçim vardı. Bize şöyle bir talep geldi, ortak bir taban fiyatı belirleyelim dedi gazeteciler. Gazeteciler istiyor, ortak taban fiyatlarından kasıtları şu; seçim zamanında üç ay süreyle, bir ay süreyle sizin televizyon kanalınızda sadece benim haberlerim verilecek karşılığında 10.000 dolar vereceğim. Bunun diyor, bir ortak tabanı olsun diyor, ona 10.000 dolar veriyor bize 5.000 dolar veriyor, böyle olmaz dedi. Siz Türkiye Gazeteciler Cemiyeti iseniz ortak taban fiyatı belirleyin dedi. Biz de buna uyalım dedi ve siz de bunu anlatın dedi. Şimdi bunu talep eden kişiyi, Cemiyet olarak ya da en azından bu işte olan bir insan olarak, bizim yargılamaya hakkımız yok. Yani o, bazı sorunlardan hareketle bulabileceği çözüm olarak bunu gündeme getiriyor. Şimdi ne diyeceksiniz adama? Şimdi bu gazetecilikle ne alakası var? Burada Adnan Bey'in söylediğine baktığınız zaman bu haberdır diyor. Acaba sesimizi nasıl duyurabiliriz? Ortak bir çıkarla

ilgili ya da ortak bir sorunla ilgili kendi arkadaşımız, bizim arkadaşımız veya işte öyle söyleyeyim gazeteci para verirsiniz yayınlarım diyor. Şimdi bu kadar geniş bir yelpazede bu sorunlar içerisinde ne yapalım? Birbirimizle kavga mı edelim? Yoksa ortak sorunları saptayıp ona göre mi hareket edelim? Bugün toplantı dışında Adnan Bey'le olan konuşmamızdan şunu yapmamız gerektiğine inanıyorum. Ben bunu yapamam ama ben bunu Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'ne götüreceğim, söz veriyorum. Anadolu'da gazetecilik yapanlar var. Gazeteci, yani sizin, bizim ortak bildiğimiz çerçevede gazetecilik yapanlar var. Bana göre birisi Adnan Avuka'dır, birisi Siirt'ten Cumhur Kılıçcıoğlu'dur. Yani bu anlamda kimdir diye sorduğunuzda mesela tek olarak akla gelen tek şey vardır. Gazetecidir derler. O halde en azından bu kişilerin, Anadolu'da gazetecilik yaptıkları konusunda onları onare eden bir şey yapmamız lazım. Basın Şeref Kartı nasıl veriliyorsa, belki onlara, Anadolu'da bu zor koşullarda gazetecilik yaptıklarından dolayı böyle bir şey yapmamız lazım. Hiç olmazsa böyle bir koruma sağlamamız lazım. Belki o zaman siz muhabirler için, ne yapıyorsunuz ki, diyorsunuz ya, belki bunu yapmamızın Adnan Avuka gibi Cumhur Ağabey gibi sonradan Anadolu'da gazetecilik yapan insanların arkasından gelecek olan gazetecileri yaratabiliriz. Ya da siz bir karar verini, bize deyin ki Umut Vakfı olarak bizimle uğraşmayın deyin, siz bu tür işleri yapmayın deyin. Siz daha olayın farkında değilsiniz... Böyle laflar edin, bunları söyleyin. Biz de o zaman düşünelim, yapalım mı, yapmayalım mı? O zaman sizi hakareten tutuklasınlar, bizi ne ilgilendirir? Ama ben eğer bu ülkede yaşıyorsam, Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin ne olduğunu biliyorsam, 125. maddeden gazeteci tutuklayamazsınız.

Mehmet GÖNENÇ: Kötü örnekler iyi örnekleri de götürüyor. Yani her seçim döneminde, bu gibi şeyler konuşuluyor. Size katılıyorum. Yani bütün bölgede bu oluyor. Aslında sıkıntı biraz da şu basın yasasından kaynaklanıyor. Şimdi ben Batman'da bir gazetenin yayın yönetmeniyim. Diyarbakır'da da yaptım 2,5 yıl. Batman'da 13–14 tane gazete var. 9 tane yerel günlük gazete var. Günlük gazete 9 taneyse bunların tek hedefi, resmi ilan. Tek gazete 3 tane gazete çıkarıyor. Dolayısıyla haberde kalite ya da başka bir şey aranmıyor. Ya da kaliteli yorum aranmıyor. Yani yerel basın önce iğneyi kendine batırarak, Siirt'te 20 tane yerel gazete var. Birçok doğu vilayetinde o kadar çok gazete var ki, herkes 18 yaşından gün almış olmak, sabıka kaydı olmamak gibi belli bazı şeylerle gidip gazete açabiliyorlar. Hatta bizim bir esprimiz var, 120 milyonu olan gazete sahibi olabiliyor. Bir gazete ilan veriyor, ilanın da diyor ki, "Deneyimli ve deneyimsiz elemanlara ihtiyacımız var." Haberde kullanacağı deneyimli ve deneyimsiz elemanlara ihtiyacı olduğunu söylüyor. Maalesef bölgemizde, özellikle kendi bölgem için konuşuyorum. Çok ciddi anlamda kaliteyi biz düşürdük, kendi elimizle düşürdük. Belki bugün sorunları konuşuyoruz ama benim kentimde bütün gazeteler, kesinlikle ayırım yapmadan, ben gazetenin yayın yönetmeniyim ama sahipleriyle ilgili ve büyük herkesle ilgili konuşuyorum, seçim döneminde mutlaka anlaşmalar yaparlar. Ya haber anlaşması yaparlar ya da başka bir şekilde ama mutlaka bu iş böyle döner. Bu sadece güneydoğuda değil, bütün bölgelerde böyle dönüyor. Bu çok çirkin, yani bunu Türkiye Gazeteciler Cemiyeti engelleyemez, ben zannetmiyorum. Çok zor çünkü bu vicdan işi, sizin biraz önce gazeteciliği anlatırken, Yaşar Bey anlattı. O anlatılanların hepsi o kadar güzel ki zaten onlar uygulansa, bugün biz bu bölgede bunları konuşmayacağız. Bu eğitim seminerinde çok farklı şeyleri konuşacağız. Ama arkadaşımın da veryansınları tabi biraz kendince haklı. Patronlar, müteahhit olunca, ihaleci olunca, çalışan gazetecilerden ne bekleyebilirsiniz? Çalışan gazeteci sigortasının hangi maddeden yatırıldığını dahi bilmiyor. Çalışan gazetecinin sigortası yok. Ama o kadar çok gazete var ki bakın ben bir örnek vereceğim, lütfen bu çok önemli. 1993–94–95 yıllarıydı. Her gün sokaklarda faili meçhuller vardı. Gece saat birde gazeteden ben eve döndüğümde inanılmaz sokakta sadece benim ayak seslerim vardı. Bir defa askerlerin yürüdüğünü gördüm, sağda ve solda. Bazen panzerler ama hiç kimse yoktu. Şimdi, Batmanda o zaman 8 kişi gazetecilik yapıyordu. Aradan geçen süre içerisinde şimdi Batman'da 60–70 tane gazeteci çıktı. Her

yerden gazeteler ve gazeteciler çıktı. Onun için biraz da iğneyi kendimize batırmamız gerektiğine inanan bir gazeteciyim. Bu yerel medya eğitim seminerlerin çok olumlu olduğuna inanıyorum, keşke sayısı biraz daha artsa, her ilde ayda bir de bile olsa yapılabilseydi. Çünkü bunu bölge cemiyetlerimizin, kentlerdeki cemiyetlerimizin yapması gereken faaliyetler. Ama maalesef bizim cemiyetlerimiz bunları yapmıyor. Ben bu anlamda sizlere teşekkür etmek istiyorum. Bugün gazetemizin başında olmamız gereken, gazetemizi çıkarmamız gereken bir gün ama bugün bu yerel medya eğitim seminerinden faydalanmak, düşüncülerinizi öğrenmek için buraya geldik. Ben teşekkür ediyorum, sizlere.

Fikret İLKİZ: Biz teşekkür ederiz tabi, bütün arkadaşlarım adına da teşekkür ederim. Batman'daki o dönemlere ilişkin olmak üzere hafızam beni yanıltmıyorsa birkaç kamu görevlisi bile gazete çıkartarak, köşe yazısı yazarak, gazetecilere hakaretler ve küfürler ederek, hatta gazetecileri yatak altına saklanmakla tehdit ederek, aşağılayarak köşe yazıları yazdığı zamanları hatırlarım. Ama sonradan aynı kamu görevlisinin de bazı silahlar nedeniyle ve bazı usulsüzlükler nedeniyle de mahkûm olduğunu da hatırlarım. Keşke o mahkûmiyetlere, o zaman yani cemiyet olarak karşı çıktığımız için söylüyorum, olmaz dediğim için söylüyorum. Dolayısıyla bölgedeki sorunları, ta başından beri izleyen bir insan olarak da kişisel olarak da bunların altını çizerek söylüyorum, keşke o yıllarda bölgede bulunan bütün gazeteciler bu anlamda karşı çıkabilseydi, tabi ki koşulları o kadar kolay değil, yani karşı çıkmakta o kadar kolay değildi ama bunlarda yaşandı. Ama mesela şimdi İstanbul, Ankara, İzmir gibi Asliye Ceza Mahkemeleri'nin vermekten çekindiği, veremediği, gerekçe yazamadığı kararlar, Batman Asliye Ceza Mahkemeleri Yargıçları tarafından, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne atıf yapılarak, o sözleşmeler gerekçe gösterilerek kararlar veriliyor. Dolayısıyla sıkıntılıların en yüksek olduğu yerde bazen en iyi sonuçlar da çıkabiliyor. O zaman siz karar vereceksiniz, isterseniz biz bu eğitim seminerlerine bu anlamda karşılıklı görüş alışverişi ile çözüm bulmak olarak devam edeceğiz veya yargılanmamız veya en azından bunları yapmamamız gerektiği, çünkü bizim anlamadığımız ifade edildiğinden dolayı keseceğiz. Dolayısıyla ben de ayrıca size teşekkür ederim.

Behvar ŞEREFHANOĞLU: Şimdi meslekteki bazı arkadaşlarımız, gazete sahiplerinin dahi bölgede kendilerini gazeteci olarak tanıttıklarını çok iyi bilirler. Oysaki onlar gazete sahibidirler, gazeteci değildirler. Gazeteci basında fikren ve bedenen çalışan insana denir. Bu da 212 sayılı yasa gereği Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkındaki Kanun ile işverenle sözleşme yapmış, sigortaları ödenen kişilere gazeteci denir. Bakın bu ister muhabir olsun ister mesul müdür olsun, ister yurt haberler müdürü olsun ister genel yayın yönetmeni olsun ne olursa olsun eğer onun sözleşmesi yoksa 212 sayılı yasa gereği işverenle onun yapmış olduğu sözleşmesi yoksa kaşeli muhabirden öteye gidemez. Resmi statüsü gazeteci olamaz. Ben geçen sene kışın, Bursa'ya gittim. Bursa'da bir toplantı vardı. Orada bir gazete sahibi denetim kurulu başkanlığı yapıyor. Oysaki yapamaz yasa gereği. Biz bunu kalktı söyledik, toplantıyı düzenleyen gazete sahibiymiş, adam bizi yiyecekti neredeyse. Şimdi arkadaşlar, bakın ben size bir şey söyleyeyim, her toplantıya geldiğimde ben bir şeyler daha öğreniyorum. Ben bilfiil 1971 yılından beri bu mesleğin içerisindeyim ama bir toplantıya gittiğimde mutlaka ve mutlaka bir şeyler öğreniyorum. Yani ben, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nden, Bitlis'in Ahlat ilçesi müsaittir, Van Gölü kıyılarında herhangi bir yerde daha düzenlemelerini talep edecektim. Yani bu konuda müteşekkirim olmamız gerekir. Sonra kaldı ki, yani Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Demokles'in kılıcı değil ki adamın tepesine insin. Yargı kararına karışamaz ki... Ama bir kınama olayı olur, bunu yapar. Eğer senin karşına bir gazete sahibi getirip bir yazı bırakıyorsa bunun mesuliyeti deruhte belgesini alır öyle yayınlarsın. Eğer o belgeye vermeden yayınlarsan da gidersen kodese, yatarsın ucuz kahraman olursun başka da

bir şey olmazsın. Önce gazetecilikle ilgili yönetmelikleri bilmemiz gerekir. Basın Yasasını bilmemiz gerekir. Basında cezai müeyyideleri bilmemiz gerekir. Hangimiz 19. maddenin ne olduğunu biliyoruz? En çok konuşulan maddedir. 19 madde nedir? Basında Cevap ve Düzeltme Hakkı'dır. Yani 20–30 maddelik bir kanunu alıp ezberimizde tutmuyoruz. Ondan sonra serzenişlerde ve şikâyetlerde bulunmaya gerçekten hakkımız yok. Bakın bu seminerler daha da gelişkin bir şekilde yapılsın daha fazla bir araya gelelim, bilmediklerimiz öğrenelim. Saygılarımla.

Fikret İLKİZ: İkinci bölüme geçtiğimiz için, arkadaşlarımı da çağırdım ki hani devam edelim. Belki hem Ragıp Bey'in hem hocamın hem de Ayhan Bey'in söyleyebilecekleri olabilir bu anlamda. Dolayısıyla onun için bir nevi ikinci bölüme de fiilen geçmiş olduk. Siz görüşünüzü söylediniz, olmasın diye bir şey demediniz. Peki, buyurun.

Bir Katılımcı: Bir kere peşinen söyleyim, ben seminerin olmaması gerektiği şeklinde bir beyan vermedim. Böyle bir şeyi söylemek akıl dışıdır galiba. Ama ben şunu istiyorum, O haberi yapmak evet suçtur ama yaptıranı da Türkiye Gazeteciler Cemiyeti uyarması gerekiyor. Bir patron vasfındadır, takdir edersiniz ki siz bir haber müdürü olarak patrona karşı koymanız farklıdır ama Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nden o vasıftan dayatma mı? Direktme mi? Ne dersiniz kınama mı? Uyarı mı? Gelmesi çok farklıdır. Diyarbakır'da beş tane televizyon var. Her birinin çizgisi bir yöndedir. Üniversitenin İntaniye servisinde bir tane hemşire yok şuanda. Yüz yirmiye yakın personel işten çıkarıldı. Hangi televizyon, ben dâhil olmak üzere, üniversitenin üzerine gidebiliyor? Neden gitmiyor biliyor musunuz? Çünkü X bir gazetenin patronu ihale alıyor. Personel işi bırakıyor, öbürü başka bir türlü yapıyor. Bir muhabir olarak bir çalışan olarak sizin karşı koymanız çok güçtür. Yani o siyasi parti ya da RTÜK örneğini vermemdeki amaçta buydu. Ben haber müdürü olarak, nasıl patronuma diyebilirim ki, yaptırım gücüm anlamında söylüyorum, hayır siz bu siyasi partinin haberini bana yaptıramazsınız. Yaptırarak. Yaptırınca para alacak. Ben bu anlamda söyledim yoksa seminer zararlıdır, bu seminerler olmasın, seminerlerin faydası yoktur. Siz bizden habersizsiniz, hiçbir şey yapmıyorsunuz, böyle şeyler akıl dışıdır. Bunu nasıl söyleyebilirim?

Fikret İLKİZ: Bunu herhalde siz söyleyemezsiniz.

Bir Katılımcı: Hayır öyle bir hakkımız yok. Öyle bir şeyi söylemek bir kere haberciliği hiç bilmemek gibi bir şey olur yani, mümkün değil.

Fikret İLKİZ: Düzeltmeniz veya söylemeniz anlamında bu sözlerinize hiçbir itirazım olamaz ama bölgeyi tanıyor musunuz? Derseniz. Ben, sözlerimi söylerim. İki ne yapıyorsunuz diye sorarsanız? Ne yazık ki yaptığımı söylemek zorunda kalırım. Siz olayı Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'ne bildirdiniz mi? Siz bildirdiniz mi? Ben ne deyim o zaman şimdi? Sizin bildirmedığınız bir olayla ilgili olmak üzere ben ne yapılması gerektiğini Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin Hukuk Danışmanı olarak yaptım. O halde, dün bölgeyi nasıl biliyorsam, bugün de ben öyle biliyorum. Benim bilmem yeterli değil. Burada kişni bilmesi yeterli değil. Örgütlü bir biçimde bilmek gerekir. Böyle bir söylem kullanır, sorarsanız, bunları söylerim. Bunun için sözlerim yanlış anlaşılmasın diye ben tekrarladım.

Ragıp DURAN: Bu bölgeyi bilmek, bilmemek çok tayin edici gelmiyor bana. Şu bakımdan, bizim bu bağımsız iletişim ağı bia çerçevesinde de bazı deneyimlerimiz oldu. Kaçınılmaz olarak, sabahki otumlardan birinde de söylendi, ulusal yaygın medyada çalışan arkadaşlarla veya psikaytr olarak çalışan arkadaşlarla Trabzon'da, Diyarbakır'da Türkiye'nin çeşitli kentlerinde bu tür toplantılar oluyor. Şerefhanoğlu her seferinde bir şey öğreniyorum dedi, katıldığı seminerlerden, çok açık ve

samimiyetle söyleyim ki ben de eğitimci olarak katıldığım her toplantıdan bir şeyler öğreniyorum. Yani burada herkesin bildiği bir takım şeyler var. Büyük ihtimalle ben ne kadar bilsem, bu bölgeyi sizin kadar bilemem. Dolayısıyla sizde, bu bölgeye has bizim de bilmemiz de yarar olan bir sürü şeyler var; somut bilgi olabilir, gelenek olabilir, okuyucunun profili olabilir vesaire. Keza bizde de yaptığımız iş nedeniyle farklı meslekler veya aynı mesleği farklı alanda yapmaktan doğan bizim bildiğimiz bir takım şeyler var. Bu eğitim seminerlerinin en önemli amaçlarından bir tanesi de karşılıklı olarak bizim bildiklerimizi sergilememiz, sizin bildiklerinizi de karşılıklı bir şekilde sergilemeniz ve oradan ortak bir takım şeyler çıkarılabilmesi. Demin Fikret çok somut olarak söyledi. Tamamen, tesadüfen basın şeref kartı alanlar biz kırk yıldır çalışıyoruz, bize bir şey yok dedi, Adnan haklı olarak. Buna hemen pat diye düşünce olarak buldu. Ben burayı çok iyi bilirim, sen hiçbir şey bilmezsin yaklaşımını burada kimsenin benimsediğini sanmıyorum. Bütün mesele eğer aynı mesleği yapıyorsak, Recep söyledi, dünyanın her yerinde radyo, televizyon, gazete, internet, yerel basın, bölgesel basın, ulusal basın, global basın sonuç olarak aynı mesleği yapıyoruz. Tabii ki, her mesleki ilke bire bir her yerde uygulanmıyor. Her yerin kendine has bir takım koşulları var ama genel ilkeler konusunda, hepimiz aynı ilkeleri, işte cemiyetin ilkeleri her yer için geçerli. Uygulama koşullarında kaçınılmaz olarak belirli esneklik lazım. Fikret, oturma başkanı olarak izin verirken aşağı yukarı biraz başladık, böyle bir şeyi sormakta sakınca yoktur inşallah. Biz normalde sona geliyoruz çünkü herhalde. Somut birkaç konu da tartışıldı. Bir arkadaşın söz alıp, bugün burada hep birlikte yaptığımız bu çalışma hakkındaki değerlendirmelerini açıkçası hem ben hem Fikret merak ediyoruz. Çok da somut bir örneği var çünkü Umut Vakfı olarak bu böyle bir vuruşluk bir çalışma değil, somut olarak Rize'nin de adı geçti. Bundan sonra Umut Vakfı Rize'de bir çalışma yapmayı düşünüyor. Her gittiğimiz yerde neyi iyi yapabildik? Ama lütfen hiç de çekinmeden ne eksikti? Ne olumsuzdu? Ne kötüydü? Herkes kendi mesleki bakış açısıyla kişisel olarak söylerse hem söz alan arkadaşlar için hem de bizim için çok yararlı olur. Benim hocalığım tuttu şimdi. Pembeli arkadaş sol taraftan, sıra ile başlayalım, buyurun. Genel bir değerlendirme bugünün çalışmalarını ile ilgili olumlu ama ne olur olumsuz bulduğunuz yanları da hiç çekinmeden söyleyin.

Bir Katılımcı: Ben ilk defa böyle bir seminere katılıyorum. Yaklaşık bir yıldır gazetecilik alanında çalışıyorum. Şimdi bence eksik olan boyutu şeydi. Kadın Gazetecilik üzerine de bir konu olabilirdi. Çünkü sürekli eksik bırakılan noktalar oluyor. Yani bölgede mesela birçok kadın bu alanda çalışma yürütüyor. Tabii ki kadın olmak da, hem gazeteci olmak ayrıca kadın olmanın da verdiği zorluklar var. Bunun üzerine bir konu olabilirdi. Yapılırsa daha iyi olur.

Ömer ŞENDİL: Gün TV'de ilk stajımı yapıyorum ilk stajım ve ben de ilk defa katılıyorum seminere. Çok güzeldi çok hoşuma gitti. Oldukça fazla bilgi aldım.

Ragıp DURAN: Eksik olarak ne gördün?

Ömer ŞENDİL: Eksik bilemiyorum ama tam olarak deneyimsizliğimden dolayı eksik pek bir yer bulamadım ama güzeldi.

Günay AKSOY: Ben de Gün TV'de muhabirlik yapıyorum. Daha önce dergide çalışıyordum yani dergicilik yapıyordum. Yani bilmiyorum, bölgede çalışmak, bölgede gazetecilik yapmak çok farklı bir şey. Bir anket verilmişti bize, onları okurken, mesleği isteyerek mi yapıyorsunuz, zorunlu mu yapıyorsunuz diye şıklar vardı. Ben her şeyden önce gazeteciliği, insanlara doğru bilgiyi yaymak için yapıyorum. Bilgiyi kendimde merkezileştirmemek için yapıyorum. Her şeyden önce insanların doğruyu bilerek yaşamaları gerektiğine inanıyorum. Ama gazetecilik özünde bu olduğu için yani

zaten bu bir gerekliliktir aynı zamanda. Fakat bir kadın olarak bölgede gazetecilik yapmak hiç de kolay değil, ne yazık ki. Sistemsel sorunlar bir tarafa, meslektaşlarımızdan kaynaklı yaşadığımız sıkıntılar var.

Ragıp DURAN: Erkek meslektaşlarınız mı?

Günay AKSOY: Evet erkek meslektaşlarımız ama kadın arkadaşlar da bayağı bir erkekleştiği için yani çok farklı değil yani aynı zamanda önemli olan kadın bakış açısıyla gazetecilik yapmak, haber yazmak. Az önce nasıl şiddet dilinden arındırmak, haberi o şekilde yazmak olduğunu söylediniz ya eğitimimizin amacını aynı şekilde bu şiddet dilinden arınan biraz daha bence kadın bakış açısına daha yakın bir dil olduğunu ve ona özdeşleştiğini düşünüyorum. Yani çok kaba yaklaşımlar var hakikaten, meslek olarak yapıyor, zorunluluktan yapıyor. Amacının tam olarak bu olduğunu düşünmüyorum, çoğu, bazıları demeyim çoğu deyim, çünkü gerçek gazetecilik yapmak bence olayları çarpıtmadan yazmaktır, yaygınlaştırmaktır. Ama burada çok basit bir örnek artık bizim için belki de sıradanlaşmış töre cinayetlerini bile, töre cinayetleri mi desek namus cinayetleri mi desek halen bunun arasında gidip geliyoruz. Ne yazık ki bu tür olayları bile çok erkekçe yazıp maalesef medyamızda yansıtıyoruz. Bunlar diğer olayları tetikliyor, artırıyor. Bir sürü kapılar açıyor yani bunu artık önüne geçemeyecek düzeye getiriyor. Yani ben burada dört arkadaş erkek bir bayan, keşke ortalama iki erkek iki bayan olsaydı.

Ragıp DURAN: Bende de bakış açısı vardır, yani dış görünüme aldanma.

Fikret İLKİZ: Bir kadın arkadaşımız gelemedi, o gelecekti aslında da ben onun sonra hesabını soracağım ona, burada söylüyorum ben ona onun hesabını ayrıca soracağım erkekçe soracağım ondan.

Günay AKSOY: Yani ama yine de o dil çok hakim değildi. Erkekçe dil hakim değildi.

Fikret İLKİZ: O bizim bozukluğumuzdan herhalde.

Günay AKSOY: Ama Ragıp Bey birkaç kadın örneklerinden verdi en azından bilim kadını dedi. Bu ada güzel bir şeydi, dinlerken hakikaten kulağıma hoş geldi, bilim adamı demediniz en azından. İşte Genç İş Adamları Derneği, İş Adamları Derneği gibi kavramlar bizim medyamızda çok kullanılıyor. Bence bunlar ayrıştırılmalı, artık bunlardan başlayalım yani genç insanlar diyelim, iş insanları diyelim, bir şeyler diyelim. Sonuçta biz öncü değil miyiz? Bilgi biz de değil midir? Bunları değiştirme gücümüzün olduğuna inanıyorum. Başka aslında söyleyecek çok şey var. Teşekkür ediyorum size.

Fikret İLKİZ: Başka bir eksiğimiz varsa söyleyin, onları da ifade edin.

Günay AKSOY: Eksiyiniz neydi bilemiyorum. Tabii ki çok güzeldi bir kere her şeyden önce yani ben, bölgede Diyarbakır'da gazeteci olarak ilk defa diğer gazeteci arkadaşlarla burada bir arada olduk. Onların düşüncesini anlamış oldum, yani. Onların hangi düşünceye sahip olduğunu anlamış oldum fakat ben gazetecilerin bağımsız olmasından yanayım ya hepimiz bunu biliyoruz fakat bazı gazeteci arkadaşlarımız da çok fazla bağımsız değil aslında. Hepimiz özünde bir yere bağlıyız ama bazıları çok fazla bağımlı yani işbirlikçi olmak gerekmiyor yani hani illa bir haber çıkartmak için birilerine bir şeyler feda etmek gerekmiyor. Yani gazeteci dediğiniz, hani etiyile tırnağı ile bir yerlere kazarak

gelmek zorundadır. Yoksa herkese masa başında gazetecilik yapar işte ne bileyim istihbarata göre gazetecilik yaparsa bu yanlış bir şeydir. Teşekkür ediyorum.

Fikret İLKİZ: Biz teşekkür ederiz.

Adnan AVUKA: Efendim biliyorsunuz ben şu anda yargılanıyorum. Kızıltepe 2. Sulh Mahkemesi'nde bir haberimden dolayı ben size arz etmemiştim bu konuyu size anlatınca Adnan Avuka ben sizin mahkemenize geliyorum dedi. Teşekkür ediyorum onun için. Yani bakın ağlamayan bebeğe meme verilmez, biz ağlarsak bize sahip çıkarlar.

Ragıp DURAN: Adnan, almışken mikrofonu eline bir genel değerlendirme de yapsana bugünle ilgili.

Adnan AVUKA: Bu toplantıyla mı ilgili efendim?

Ragıp DURAN: Evet

Adnan AVUKA: Bu toplantının gerçekten bir faydası vardır. Bazı bilmediğimiz şeyler değerlendirildi. Özellikle arkadaşlarla bir tanışma şeklinde bir toplantı yaptık. Güzel fikirlerinizden bilgiler edindik. Bundan daha güzel ne olabilir ki? Oturduk güzel bir yemek yedik. Ama siz Mardin'e gelseydiniz, ben size Kaburga yapardım.

Semih HOCAOĞLU: Benden önce fikirlerini beyan etmeye çalışan genç arkadaşların bir iki tanesi çok genç olduklarından dem vurdular. Ben 37 yıldır bu işle uğraşıyorum kendimi kompleksli hissetmeye başladım. Genç arkadaşlarım bağışlasınlar.

Şimdi "Türkiye'de Bireysel Silahlanma ve Şiddet" haberleriyle ilgili eğitim seminerinin haberini aldığımdan bu yana, bu günü sabırsızlıkla bekliyordum. İnanın, bu gün fırsat oldu ve bu etkinliği beraberce bitirme aşamasına geldik. Şimdi bir kere şiddet ve silahsızlanma temasının işleniyor olması bende ayrı bir memnuniyet uyandırdı. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin de Umut Vakfı'na destek veriyor olması beni ayrıca mütehasıs etti. Umut Vakfı'na da ayrıca teşekkür ediyorum.

Bu konu psikiyatrist (konuşmacılar ve uzmanlıkları) yönetim görevlileri tarafından tek tek kendi branşlarında ve çok güzel ifade edildi. Hepsi olumlu da ancak benim şahsen olumsuz olarak nitelendirdiğim bir tek şeye müşahade ettim. Sayın Yaşar'ın Gazetecilik İlkelerini izah etme faslını bu konuyla fazla bağdaşır bulmadım. Sanki ayrı bir seminer gerektiren bir şeymiş gibi geldi bana. Çok şeyler kaptım, çok öğrenmemiz gereken şeylerdi, çok teşekkür ediyoruz kendisine. Bir de bu güne münhasır bir konu değilmiş gibi geldi bana.

Teşekkür ediyorum, sağ olun.

Fevzi BUHAN: Bitlis Birlik Gazetesi'nden. Bu gibi eğitim seminerlerinin en az yılda 3-4 kez yapılmasında fayda vardır. Aynı Hz. Ali'nin dediği gibi "bana bir harf öğretenin kırk yıl kölesi olurum" kabilinden en azından bir harf öğrensek bize kardır. Madem bu mesleğin içindeyiz bu mesleğin en ince detaylarını, kanunlarını ve yönetmeliklerini öğrenip ona göre biz de hakkımızı savunma gereği duyacağız inşallah. Seminere katılan arkadaşların hepsine teşekkür ediyorum.

Behvar ŞEREFHANOĞLU: Ben öncelikle bayan arkadaşlara bir şey söyleyeyim. Meslekte gazetecinin erkeği dışı olmaz, yani aslanın erkeği dışı olmaz. Öyle bayan arkadaşlar var ki, Türkiye’de değil dünya çapında kendini kanıtlamış.

Bilal ÖZBEY: Haber 49 Gazetesi’nde muhabirlik yapıyorum. Daha meslekte yeniyim ama daha öğreneceğim çok şey var. Bu gibi seminerlere ilk defa katılıyorum. Ben çok şey öğrendim bu gün burada. Fazla bir şey bilmeyen insanın öğreneceği çok şey vardır ve Muş gibi dağ içi bir ovada gazetecilik yapmak çok zor ve çok cesaret isteyen bir meslek ve biz bunun bilincineyiz. Bu semineri düzenlediğiniz için hepinize teşekkür ediyorum.

Nail KADIRHAN: Hepinizin yüreğine sağlık, hepiniz hoş geldiniz. Ben Recep hocama bir şey söylemek istiyorum. Basın meslek ilkeleriyle ilgili aslına daha çok bu toplantının dışında gazete sahipleri, özellikle yerel gazete sahipleriyle böyle bir toplantı düzenlerse TGC, bence çok daha isabetli olur. Çünkü, günümüzde bir çok gazete sahibi, maalesef gazeteyi kendisine bir silah olarak kullanıyor. Gazeteyi kendisine çıkar aracı olarak kullanıyor. Müteahhittir kendisine gazete satın alıyor, başka bir şeydir gazete satın alıyor. Çalıştırdığı insanları, -ağabeylerimizin söylediği gibi- 350 milyon lira maaş, sigorta yok, 3 ayda bir maaş veriyor ve 350 milyona çalışıp 3 ay maaş alamayan ama atla eşeğin çarpışmasından arada giden semerler oluyor.

Ayrıca, Fikret hocama spor müsabakalarıyla ilgili söyleyeceğim bir şey vardı. Hocam, 5 yıldır Diyarbakır Dicle Üniversitesi Bayan Voleybol Takımı var ve bir üniversite takımı. Çok acı ama gerçek... Üniversitenin profesyonel takımının başında müsabakalarda olması gereken doktor yerine maalesef temizlikçi görev yapıyordu. Yüzlerce doktorun olduğu bir yerde temizlik işçisi müsabakalara doktor olarak çıkıyordu ve sporculara müdahale ediyordu. Ve ben bunu hasbelkader öğrenmiş oldum. Haber yaptıktan sonra maalesef ondan sonra doktorlar müsabakalardaydı. Yani burada sporcunun hayatı da hiçe sayılıyor, o 2003’te çıkan kanun da hiçe sayılıyor. Bununla ilgili Türkiye Spor Yazarları Derneği de Recep hocam bir şey yaparlarsa. Bölgede, bu tür sıkıntılar çok fazla. Cezalandırmaya geldiği zaman Diyarbakır Spor maçlarında maalesef görüntülerde tespit edilen bir yönetici futbolcu dövdüğü için men cezası alırken, seyircisiz oynanan bir maçta stada girebiliyor. Ama yarım akıyla sokakta sakız satmaya çalışan bir çocuk, hem para cezası hem de bir yıl hak maluliyeti cezası alıyor. Ve sadece sanırım bir emsal olarak; Diyarbakır’da da “biz ceza verdik... Tribünde fanatizm yapana ceza verdik” diyebilmek için sakız satıcısına bir yıl men cezası veriyor, futbolcu döven yönetici seyircisiz oynanan maçta statta yer alıyor.

Toplantıyı düzenlediğiniz ve buraya geldiğiniz için size teşekkür ediyorum.

Mehmet GÖNENÇ: Şimdi arkadaşlarımız Van’a ondan sonra birçok yere davet ettiler. Batman’a mutlaka yolunuz düşer. Ragıp Duran zaten sık geliyor onu biliyorum.

Ragıp Duran’ın çok güzel bir sözü var: “Şiddet sözün bittiği yerden başlar, medya aslında şiddeti överken kendi ayağına kurşun sıkıyor” demişti. Bu söz beni çok etkiledi. Neden? Çünkü biz bunu birçok haberde maalesef yaşıyoruz onu söyleyeyim. Yalnız bizim kentimizde ve bu bölgede en fazla yaşanan olaylardan bir tanesi de intiharlar. İntiharların çok fazla detaylı yazılmamasıyla ilgili bir şey söylendi. Haber yapılırken detaylarına inilmemesi gerektiği söylendi. Yüzde yüz katılıyorum. Yalnız diyelim ki, buradan muhabir haber göndermiş, mektup almış. Geçen hafta bu Batman’da yaşandı. Vekil öğretmenlik yapan bir kız intihar etti. İntihar Vatan Gazetesi’nde zannedersen tam sayfa işlendi. Aile gerçekten çok zor durumda kaldı. Yani haberi yapanlar belki de habercilik adına bir

şeyler yaptıklarını, intiharı bir haberle çözebildiklerini düşünüyorlar. Ama aslında böyle bir şey yok. Çok ciddi anlamda sıkıntı bırakıyor. Batman bu sıkıntıyı her zaman yaşayan illerden bir tanesi. Yerel medya eğitimlerinde eğer bu tip konular biraz daha işlenirs... En azından haber yazarken; çünkü maalesef artık işin en başına dönmek zorunda kalacağız. Yani “haber nedir” diye anlatmaya başlayacağız muhabire. Çünkü haberdan çok, fazla yorum katıyoruz ve detay vermeye başlıyoruz intiharlarla ilgili ya da töre cinayetleri ile ilgili -özür dilerim onun da nedenini söyleyeceğim- şimdi töre ve namus cinayeti dendi ve Ragıp Duran itiraz etti. Ben de itiraz ediyorum. Bu feodalite diyelim, buna töre ve namus demeyelim. Bunu dedikçe sanki sayı artıyormuş gibi geliyor bana. Bu da haberlerde çok fazla abartılarak, detaylandırarak... Ondan sonra biliyorsunuz dizilerde de geçti bu olay, bu da kötü. Yani cümleyi o şekilde bitireyim: Gerçekten medya bu gün kendi ayağına kurşunu sıkıyor.

Çok teşekkür ediyorum buraya geldiniz için.

Aydın ARSLAN: Konuşmacı ağabeylerimiz konuştular. Ben de bir iki kelime söyleme ihtiyacı hissettim.

Bundan yaklaşık bir yıl önce ben, Olay Gazetesi'nde çalışıyordum. Yanımdaki arkadaş da öyle. Kendisi O gazetenin Genel Yayın Yönetmeni'ydi. Fakat birilerinin suyuna gitmeyince dümeden çıkmış olduk ve hala da birileri ayaklarımıza basıyor ve o sıkıntıları yaşıyoruz.

Gazetede çalışan arkadaşlar kendi güçlerini basın meslek ilkelerinden almıyorsa, sadece işverenin gücünden faydalanıp kendisini öyle yönlendiriyorsa buna diyecek bir şey yok. Yine Türkiye gündeminde olan mafya-siyasetçi-işadamlığı üçgeninde kurulu zincirin kırılması lazım. Bu zincirin kırılması için de medyanın tekelleşerek, ekonomik tekellerle işbirliğine girmemesi lazım. Yapılacak ne var? Keşke buradaki toplantıyı Diyarbakır'ın sayısız kahvelerinde oturan işsiz kardeşlerimiz görseydi. Çünkü burada memleket sorunları konuşuluyor, burada bölge insanların sorunları konuşuluyor, burada basınla çalışan emirlikçi arkadaşların sorunları konuşuluyor. Buradaki hizip ortamını atmosferi keşke onlar da teneffüs edebilselerdi. Bu konuda da sizden bir isteğim var. Lütfen halkın içine ininiz. Bu ülkede siyaseti tüketen, demokrasi havariliğine soyunanlar, işin içinden çıkamayınca, tirajlara yüklenen siyasetçilerin sorun üretmeleri ve siyaseti bir etkileme sanatı olarak, çözüm üretme sanatı olarak kullanmadıklarını görüyoruz. Lütfen siz de Güneydoğu raporunuzu hazırlayınız. Basın yoluyla bu bölge insanların içinde bulunmuş olduğu dūçarlarına tercüman olunuz.

Böyle toplantılar yapmış olduğunuz için de teşekkür ediyorum. Keşke Diyarbakır'daki işsiz genç kardeşlerimiz de bu toplantıya şahit olsalardı, bu atmosferi teneffüs etmiş olsalardı. Değişik bir ufka kapılırlardı. İleriki çalışmalarınızda bekliyoruz. Teşekkür ediyorum sağ olun var olun...

Fikret İLKİZ: Efendim, tabii bu toplantıyı görev ve sorumluluk bilinci içinde gerçekleştirmeye çalıştığımızdan dolayı, bir sorumluluk ve görev bilinciyle hareket etmek zorundayız. Dolayısıyla görüşlerinizi aldığımız için çok teşekkür ederiz. Yani bu görüşler çerçevesinde değerlendirme yapacağız.

Özellikle TGC için söylediklerinizi biz iki kişi, burada bölge gazeteciler örgütünde yer aldığımız için, - yani biri sevgili Recep, biri benim- biz bu görüşleri TGC'ne iletacağız ama bizim çıkış noktamız Umud Vakfı olarak bunu yapmaktır. Umud Vakfı olarak ne yapabileceğimizi tartıştığımız zaman, kendi aramızda bir karara vardık. Vardığımız karar da şuydu: Kuşkusuz İstanbul, Ankara, İzmir'de bütün bunların tümü yapılabilir. Bütün bunlarla ilgili çeşitli konularda görüşlerimizi orada bize daha kolay

ulaşan akademisyenlerle veya konunun içinde bulunan insanlarla birlikte yapabiliriz. Ama başka bir şey yapalım, yapacağımız da şu olsun: Biz madem ki amaçlarımız çerçevesinde, örneğin bireysel silahsızlanma konusunda toplumda bir şeyler değiştirmeyi öneriyorsak; sorumlu ve bilinçli vatandaşların yetiştirilmesi konusunda özellikle kamuoyunu aydınlatmakta görevli olan ve özellikle sizin altını çizerek söylediğiniz “ulaşılabilir herhangi bir bilgi ve herhangi bir haber aslında kamuoyunun bilgisine sunulması gerekli olan bilgi ve haberdır”... Dolayısıyla bu haberi kamuoyuna yansıtan, en azından olup bitenler konusunda kamuoyunu aydınlatmakla kendiliklerinden kendilerini görevli sayan gazetecilerle sorunları paylaşalım. Yani biz bildiklerimizi onlara götürelim. Onlardan öğrendiklerimizi Türkiye genelinde, en azından bir yere gittiğimiz zaman gazetecilere taşıyalım. Ve böylelikle de toplumda Umut Vakfı olarak bir farkındalık yaratırsak, bu da önemli bir adımdır diye düşündük. O nedenle bu toplantıyı gerçekleştirdik. Diyarbakır’da yapmamızın temel nedeni de; gerçekten kendine özgü sorunları olduğunu düşündüğümüzden dolayı. Fark etmediğimiz, yaşamadığımız bu sorunları değerlendirirsek, Türkiye’nin diğer illerinde bu toplantıyı yaptığımız zaman gazetecilere neleri nasıl götürebileceğimizi daha rahat belirleyebiliriz diye düşündüğümüz için bunu başlattık. Ama görüyorum ki sonuç olarak; bizim bunlara devam etmemiz gerekiyor. Ve görüyorum ki, aslında “şiddet nedir?” diye başlayan veya en azından şiddetle bağlantılı haberlerin nasıl olması gerektiğini saptamaya başladığımızda; örneğin kadın bakış açısı olarak da kadın gazetecilik kavramı olarak da bunları taşımamız gerektiğini anlıyorum. Veya bu konulara da yer vermemiz gerektiğini anlıyorum.

İkincisi de, en önemli ortak payda, bunların yararlı olduğu fikri ortaya çıkıyor. Hiç bir şey olmasa bile aktarılan, konuşulan, tartışılan, paylaşılan bilgiler anlamında bir cümlemin akılda kalmasının dahi fayda getireceği sonucunu çıkarıyorum. Dolayısıyla biz bütün bunların hepsini Umut Vakfı Yönetim Kurulu olarak ve bizi destekleyen Hollanda Başkonsolosluğu’na da en azından bu konudaki bilgileri de ulaştırmak suretiyle devam edip, biraz daha geliştirmek konumundayız. Bunu sürdürmenin yararlı olduğunu görüyorum.

Burada sizin altını özellikle çizerek söylediklerinizi de TGC’ne özellikle götürerek, bu anlamdaki çalışmaların nasıl yapılması gerektiği konusunda anlatacağımıza emin olabilirsiniz. Şimdi son bölüm diyelim ve en azından sayın hocamdan başlamak üzere; arkadaşlarım size değerlendirmelerin sonuçlarını veya konuşmalarında eksik kalan, söylenmesi gerekli olduğunu düşündüklerini aktarırlarsa, herhalde toplantıyı kapatmış olacağım. Buyurun hocam...

Sevilay ÇELENK: Aslında benim son olarak bahsedeceğim şeyi zaten siz söylemiş oldunuz. Bu konuda konuşma yapmam istendiğinde başlığa baktım. Ben bir şiddet mevzusu önüme geldiğinde bunu bir kadın perspektifinden yapma gayreti içinde oluyorum. Bu sefer başlığa baktım hiç hani kadını araya sokuşturabileceğim bir şey çizmiyordu bana. Kendim de biraz bunu yapmaktan çekindim açıkçası. Her konuyu kadın sorununa, kadın meselesine bağlamak belki o kadar doğru olmayabilir diye düşünmüştüm. Ama sizden de böyle bir istek geldiğini duymak beni çok sevindirdi. Gerçekten de, bu toplantıda benim gördüğüm eksik de böyle bir şey.

Şiddet ya da işte militarist bir toplum yapısı, derin bir dünya görüşü nihai olarak en fazla kadına acı çektiren durumlar. Toplumda şiddet arttıkça, militarize oldukça toplum yapısı, medyada şiddet arttıkça bunlar bir şiddet kültürü ifşa ediyor. Karşılıklı olarak birbirini besleyen bir yapısı var. Bir şey daha var; hani Umut Vakfı bu toplantıları devam ettirmeyi düşünüyor diye bir öneride bulunmak istiyorum. Genellikle hep olumsuz örnekler üzerinden gidiyoruz şiddet veya bireysel silahsızlanma meselesinden konuşurken. Bir de; barışçı habercilik ya da barış gazeteciliği nasıl bir şeydir? Böyle bir şey koyabiliriz. Hani şiddetin ne yaptığını, karşımıza hangi biçimlerde çıktığını, sonuçlarının ne

olduğunu aşığı yukarı bir biçimde biliyoruz. Çok gördüğümüz bir şey bu. Ama bunun karşısında bir de pozitif bir şey yükselmeye başladı. Özellikle de alternatif medya içinde fikir üretkenler ya da işte pratik yapanlar bir de barış gazeteciliğı diye bir şeyin üzerinde duruyorlar. Tabii, bu daha vizyonu geniş, daha uluslararası ya da toplumsal düzeyde bir gazeteciliğın gereklerinin altını çizen kavram olmakla birlikte, eğer bu şiddet - medya seminerleri veya bireysel silahsızlanma gündeme geleceks ve hedef grup yerel medya olacaksa, bir de böyle bir örnek üzerinden tartışmak güzel olabilir diye düşündüm. Son olarak ben de yerel medyayla bir araya geldiğimiz her toplantıda hep şaşıyorum: Çoğu böyle sistematik bilgi birikiminden gelmeyen ya da çoğu iletişim fakültelerinde okumayan arkadaşlarımız, işte kırk yılını vermiş gazetecilerle karşılaşılıyor ya da genç yaşlı her kuşaktan gazetecilerle karşılaşılıyor. O, daha böyle meslekten öğrendikleri şeyi ifade etme biçimleri beni gerçekten şaşırtıyor. Bizim, öğrencilerimizde bazen hiç göremediğimiz perspektifi de bize taşımış oluyorsunuz. Yoksa böyle kapalı akademik yaşantılarımız içinde kalma riskimiz var. Bu anlamda deneyimlerinizi bizlerle paylaştığınız için ben de sizlere teşekkür ediyorum.

Recep YAŞAR: Şimdi, aslında bütün dünyada da şiddet ve cinsellik reytingi getiren temel unsurlardır. Özellikle de, televizyonda "reyting" dediğimiz şey, maalesef bizde de neo-liberal politikaların en acımasız bir şekilde uygulandığı bir mecra. Televizyon sayısı olması gerekenin çok çok üstünde Türkiye'de. Yani, frekans tahsisini bir türlü yapamadı siyasiler. Çünkü siyasal iktidarın bu konuda çok kararlı davranmadığını görüyoruz. Böylece, olması gerekenden çok daha fazla TV yapısı var. Ama bu televizyon yapısını ayakta tutacak olan şeyde -özel televizyonlardaki temel girdi- reklamlardır. Oysa yatırım maliyetlerine baktığınız zaman, yatırım maliyetini de düşünürseniz, işletme giderini de üzerine koyarsanız, aslında televizyon şirketleri kar etmiyor, zarar ediyorlar. Ona rağmen gereğinden fazla televizyon halen yayın yapıyor ve bu reklam pastasından da pay kapabilmek için, zararı en aza indirmek için reyting kavgasına giriyorlar.

Tabii burada sorulması gereken başka bir şey. Bu kadar televizyon zarar etmesine rağmen, bu kadar patron, bu kadar işletmeci niye bu alanda yer almak istiyor? Başka işletmelerinden pay aktaran televizyonlarını ayakta tutuyorlar. Bunun da sonucu olarak, yerel ölçekte de karşımıza çıkan medya dışı ilişkilerin, siyaset-medya-iktidar ilişkilerini güçlü bir şekilde tutmak. Medya dışı işletmelerine kredi kolaylığı, yatırım imkanları, düşük faizle krediler gibi bir sürü olanağı elinde tutabilmek amacıyla medyada durmaya devam ediyor. Bu durum reyting kaygısını daha da artırıyor ve bu reytingi getiren neden çok basittir. Dünyada da bunu çok tartışmaya gerek yok. Eğer siz cinselliğı ve şiddeti yoğun bir şekilde kullanırsanız, reytingi alırsınız. Bunu tekrar etmeye gerek yok. Bunun toplumdaki bozulmayı, toplumda yol açtığı yaraları görmek işimize gelmiyor işletme için. Bizim en büyük kaygımız o. Televizyon, radyo, medyada basın kamusal alan oldu. Bir kamusal hizmet yaptığımızın farkında olmadan ya da işimize gelmediğı için, bunu görmeden, sadece ticari bir işletme olarak gördüğümüz zaman, onun yarattığı dezenformasyon, onun yarattığı bozukluklar, toplumun her tarafını, maalesef değerler sistemini alt üst ediyor. Böylece, şiddeti meşrulaştıran, bütün sorunların çözümünü hukuk dışındaki zeminlerde arayan, yapamadıklarını bu yolla yapabilen bir sistemi meşrulaştırmış bir yapıya getiriyoruz. En büyük sıkıntımız bu. Ama bundan kurtulmanın temel yolundan biri de kamu hizmeti yayıncılığı dediğimiz -belki Türkiye'de bu misyon TRT'de- TRT'nin bunu ne kadar yaptığı tartışılması gereken bir şey. Dünyadaki en iyi modeli BBC. Örnek model olacak daha iyi modellerin ortaya çıkması lazım. Bu anlamda kamu hizmeti yayıncılığının gelmesi lazım. İdari mali ve özerk editöryal bağımsızlığı olan bir TRT.

Diğer taraftan özel televizyonların da kamusal bir hizmet yaptıkları bilinciyle ve gazetecilerin de kesinlikle etik değerlere bağlı bir şekilde editöryal bağımsızlıklarının olduğu, iş güvencelerinin

yaratıldığı bir ortam yaratırsa, eminim özel televizyonlarda da birçok şey rayına oturacaktır. Bu, benim bu konuda söyleyeceklerim.

Bir de sabah faili meçhuller konusunda arkadaşımızın bir saptaması vardı. Belki de bu bölge için, bireysel silahlanmaya teşvik edici unsurlardan biridir faili meçhuller. Gerçi Hocam faili meçhullerin önlenmesinde yine silah temininin güçleştirilmesinin önemli bir unsur olduğunu söyledi ama ben o konuda biraz farklı bakıyorum. Bu bölgede yaşanan faili meçhuller örgütlü bir yapının sonucudur. Yani yapılan bu cinayetlere baktığımız zaman bunların örgütlü bir yapının sonucu olmadığını söylemek çok zor. Örgütlü bir yapıda silah bulmak da o kadar zor değil. Bunlar bireysel cinayetler olmadığı için bunun yolu da sanırım bireysel silahsızlanma değil. Bu örgütü ortaya çıkarıp, hukuk sisteminin önünde yargılanmasından geçiyor. Dediğim gibi, aslında Türkiye'nin temel sorunu, suların mecrasında akmamasından kaynaklanıyor. Eğer Türkiye'de sular mecrasına aksaydı birçok sorunu yaşamamış olacaktık. Sabrınız için teşekkürler.

Fikret İLKİZ: biz teşekkür ederiz Recep bey. Buyurun Sayın Hocam.

Ragıp DURAN: Dört nokta. Bir, bu "faili meçhul"ün tanımı "faili meşhur"dur benim bildiğim. İkinci nokta; bu son bölümdeki değerlendirmeler eleştiriler bana çok olumlu geldi. Gerçekten iyi gözlem yapılmış. Üçüncü nokta: Semih'in söylediği... Dedi ki, Recep'in etikle ilgili söylediği şey sanki tam çerçeveye oturmadı, konu dışıydı. Fikret'in konuşmasında, o da dış görünüşte çok alakasızmış gibi gelebilir. Bilmiyorum çok emin değilim ama bir bütün oluşturması itibarıyla belki de konuşma sırası itibarıyla Recep öğleden sonra değil sabah olsaydı o çerçeve içine oturtulabilirdi.

Sevilay Hoca'nın söylediği gibi olumluluk örnekleri itibarıyla, bir de bu bizim anayasamız olması itibarıyla bana çok sırtımadı. Fikret'inki de somut bir şiddetin en fazla yaygın olduğu, sözüm ona çözüm bulunmuş, hiç olmazsa teorik olarak açıklaması iyi oldu. Son nokta: Ben de bir katılımcı, yani bu taraftan bir katılımcı gözüyle bir eleştiri yapacak olursam; bir ihtimal BİA toplantılarına katılanlar bilir, bana yoğun geldi. Bir günde, sabah 10:00'dan beri buradayız. Yorucu, yoğun. Onun için Umut Vakfı'na, bu tür şeyleri iki güne biraz daha yayarak, daha geniş, daha rahat bir ortamda yapmakta fayda var. İşte Sevilay Hoca dedi ki; 20 dakikada anlatamam ben o meseleyi dedi ki haklı. Bizdeki dersler 40 dakika en azından.

Salonun yahut katılımcıların daha fazla katılması için bir düzenleme gerekebilir diye düşünüyorum. Biz BİA'da yapıyoruz nispeten başarılı oluyor; yani ikinci gün olduğu gibi atölye çalışması şeklinde. Tamamen belirli bir takım somut neyse konumuz onun haberi yazısı üzerine gruplar oluşturup ve buradan böyle konferans şeklide değil de, belirli bir somut konu somut yazı haber yahut televizyon filmi, radyo programı üzerine onu yapan arkadaşlarla birlikte çalışma daha sanki yararlı olabilir gibi geliyor.

Ayhan AKCAN: Ben iki tane konuya açıklık getireyim:

Cinayetler konusu çok konuşuldu. Tabii burada faili meçhul veya faili meşhur neyse... Şimdi aslında bilimsel olarak cinayetler dört grupta işleniyor literatürde: Birincisi; anti-sosyallerin yaptığı, ki çoğunlukla öyledir. % 80, %90 psikopatların yaptığı cinayetler... İkincisi; akıl hastalarının daha çok yaptığı cinayetler. Üçüncüsü; hak kabul edilebilen veya nefsi müdafaa dediğimiz cinayetler. Dördüncü; grupta aslında kompleks değimiz cinayetler. Belki bu töre, namus, feodal cinayetler buraya girebilir, faili meçhuller de buraya girebilir.

Tabii, burada birçok boyut var... İşte, kültürel birçok tanımlamalar var. Ama sonuçta faili meçhul kavramı veya faili meşhur kavramı çok kompleks bir olay. Yani olaya sadece silah gözüyle bakmak veya farklı gözden bakmak mümkün değil, bütün dünyada da öyle. Bunun için, yani olayın özellikle sadece cinayetteki kullanılan alet bakımından bakarsanız -çünkü her cinayette bir suç aleti var- o anlamda silah kolaylaştırıcı. Bizim özellikle vurgulamak istediğimiz nokta bu. Yani, diğer konuları tabii konuşmak ve açmak ayrı bir konu. Onun için özellikle faili meçhul veya faili meşhur diye düşündüğünüz veya töre ettiğiniz, namus dediğiniz olaylarda, olaya bence suç aleti olarak, silah olarak bakmak gerekir. Özellikle Vakıf olarak üzerinde durduğumuz nokta bu. Tabii ki devletlerin silahlanması olayın kültürel yönü, feodal yönü, işte failliğinin bilinmesi bilinmemesi bunlar ayrı tartışma konuları.

Kadın gazeteciliğine gelince bence ayırım yapmamak lazım. Yani kadınla ilgili haberler veya kadın merkezli programlar her zaman ilgi çeker. Çünkü çoğunlukla televizyonu kadınlar izliyor. Dolaylı yoldan çocuk ve kadınla ilgili gazetecilik tabii farklı bir bakış açısı. İşte son zamanlarda televizyonlarda mutfakla ilgili programlar her gün yarım saat, bir saat çok fazla da reyting çekiyor. Bence ayırım yapmamak lazım. Çünkü gazetecilik mesleğinin içinde kadınların da artması lazım ve bu anlamda da teşvik edilmesi gerekir. Ben yaklaşık iki yıldır kadın programında iki saat canlı yayına çıkıyorum her gün hafta içi. Orda da kadınların çok ciddi problemler yaşadığını görüyorum, bu konuları çok dile getiriyoruz orada da... Yani ayrımcılık yapmak problemi çözmiyor. Teşekkürler...

Günay AKSOY: Şimdi yani bilmiyorum ne tür programlarda bulunuyorsunuz. Ama bence kadınlar sadece mutfakta değildir ya da sadece kadınlar psikolojik sorunlar yaşayan insanlar değildirler diye düşünüyorum. Elbette ki niye kadın diyoruz? Çünkü şu an toplumda dezavantajlı durumda olan insanlardır. Yani bizler kadınların bu meslekte yer almalarını istiyoruz. Çünkü bu meslekte, neredeyse gazeteci denildiğinde erkek akla geliyor, hakim denildiğinde erkek akla geliyor, doktor denildiğinde erkek akla geliyordu. Tabii ki, ama bu da geliyor, yani bunun da kadınların çabasıyla olduğunu görüyoruz. O yüzden, bence olması gerekiyor.

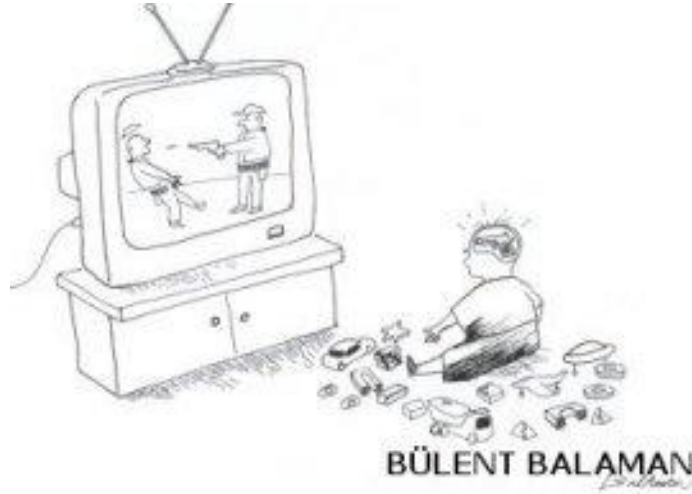
Hatta ben şunu önerecektim: Üniversitelerde eğitim veren eğitimcilere, kadın haberciliği verilmesi gerekiyor. Yani nasıl, mesela işte azınlıkta olan insanlar, mesela engellilerin haberi, mesela insanlar küçümsenerek haberler yazılıyor. İşte delidir, bilmem nedir... Bu tür şeylerin yanlış olduğunu düşünüyorum. Haberlerimizin değişmesi gerektiğini söyledim ya, bunlar içinde olan şeylerdir. Yani o yüzden, kadın haberciliği sadece işte güzel mankenler, yani bu şekilde olmaması lazım. Töreyle kurban giden kadınlar olarak görülmemesi gerektiğine inanıyorum... Başarılı kadınların hikayelerinin de medyada yer alması gerekiyor.

Fikret İLKİZ: Evet, katılanlara özellikle çok teşekkür ederiz. Sevgili arkadaşlarıma çok teşekkür ederiz ve tabii bunun düzenlenmesi konusuna gayret gösteren Umut Vakfı'ndaki arkadaşlara özellikle teşekkür ediyorum ve toplantıyı kapatıyorum.

Türkiye’de Bireysel Silahsızlanma ve Şiddet Haberleri

Yerel Medya

19 Ağustos 2007, Rize

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Nazire DEDEMAN

Değerli konuklarım,

Hepiniz hoşgeldiniz.

Şiddet, bireysel ve toplumsal hayatımızın neredeyse ayrılmaz, ayrılamaz bir parçası haline geldi. “Şiddet doğuştan mı vardır, yoksa içinde yaşadığımız çevre ve yaşam koşulları içinde sonradan öğrendiğimiz bir şey midir?” sorusu, sosyolojinin ve sosyal psikolojinin çok klasik bir sorusudur. Elbette, sosyal bilimlerin laboratuvar incelemesi yapmak gibi bir şansı olmadığı; toplumun ve toplumsal yaşamın kendisi bir laboratuvar olduğu için bunun gibi sorulara net, bilimsel yanıtlar bulabilmek doğal olarak çok uzun sürer.

“Şiddet doğuştan vardır” diyenler kadar, “şiddet sonradan öğrenilir”i savunanlar da çoktur. Benim şahsi kanaatim ise; canlının hayatta kalmak için doğaya ayak uydurma, uyumlaşma yeteneğine sahip olduğu gerçeğinden hareketle, insan-şiddet ilişkisinin doğuştan var olduğu ve toplumsal yaşamın bu ilişkiyi şekillendirdiği yönündedir. Yani şiddeti en aza indirmek de, tırmandırmak da topluma, toplumsal varoluş şeklimize, yetiştirilme sürecine ve yaşam içindeki sosyal ilişkilerin karakterine bağlıdır.

Bireysel silahlanma ise şiddetin en uç noktasıdır. Bir kültürel özellik olarak gördüğümüz, şanın, şeref, coşkunun, kızgınlığın, öfkenin, düşmanlığın ifadelendirilmesinde adeta sosyal bir iletişim aracı olarak gördüğümüz silah, aslında işlevsel olarak yalnızca insanı öldürür veya yaralar. Başka hiç bir işlevi yoktur. Yalnızca bu basit neden dahi bireysel silahlanmaya karşı olmamızı gerektiriyor. Fakat yalnızca karşı olmak yetmiyor, şiddetin artmaması için birlikte yaşadığımız insanları da bu konuda uyarmamız, bilgilendirmemiz gerekiyor.

Toplumsal değişimde ve toplumu bilinçlendirme konusunda en önemli itici güç, hiç kuşku yok ki medyadır. Siz gazetecilere, bu konuda çok önemli sorumluluk ve görev düşüyor.

3. sayfa haberleri neredeyse yalnızca şiddet haberlerinden oluşuyor. Belki de en fazla okunan, dikkat edilen bu haberler gündelik yaşamın bir parçası olarak, medya izleyicisine türlü yaşamsal tecrübeler, insan hikayeleri anlatıyor. Peki bu haberlerin ve olayların tanıkları olan gazeteci arkadaşlarımız, bir tür hikaye anlatıcısı olarak, toplumsal kanaat ve davranışları şekillendirdiklerinin farkında mıdır? Anlatıcı olarak gazeteciler, taşıdıkları sorumluluğun bilincinde midirler?

Bu sorular, bugünkü eğitim programımızın temelini teşkil ediyor. Bu nedenle, ülkemizdeki en önemli iletişimsel ve değişimci güç olan medyanın, özellikle de yerel medyanın, şiddet ve bireysel silahlanma konusundaki olayları topluma yansıtarken, objektif ve meslek gereklerine uygun bakış açısını sağlamak amacıyla Türkiye’de Bireysel Silahsızlanma ve Şiddet Haberleri Yerel Medya Eğitim Projesinin 2. Seminerini gerçekleştirmek üzere bugün burada toplandık.

Biraz sonra başlayacak olan 1. Oturum’a Rize Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Sayın Faik Bakoğlu başkanlık edecek. Umut Vakfı Onursal Mütevelliisi Sayın Nail Güreli “Şiddetin İçselleşmesi”, Umut Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi - Psikiyatrist Dr. Ayhan Akcan “Bireysel Silahlanmada Türkiye: Sosyal Açından Hangi Durumdayız? Medyanın Sorumluluğu?” ve Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Nurçay Türkoğlu “Medya Okuryazarlığı Gazetecilere de Gerekli: Şiddet

İçeren Haberlere Nasıl Bakmalı?" konusunu işleyecek. Birinci oturum sonunda, eğitime katılan siz gazetecilerden, yönelteceğiniz sorular ve görüşlerinize katkıda bulunmanızı bekliyoruz.

Eğitimin öğle yemeğinden sonra yapılacak 2. oturumuna ise Trabzon Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Sayın Ahmet Şefik Mollamehmetoğlu başkanlık edecek. Bu oturumda Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Görevlisi Barış Günaydın "Spor Haberleri Açısından : Sporda Şiddet ve Kanunu" ve Prof. Dr. Nurçay Türkoğlu "Şiddet Haberlerinde Toplumsal Cinsiyet Roller: Töre Cinayetlerine Kadın ve Erkek Gazetecilerin Bakışı" konusunda bilgi verecekler.

Seminerimizin Sayın Nail Güreli'nin yöneteceği son bölümünde ise, sayın eğitimcilerimiz, oturum başkanlarımız ve siz gazeteci arkadaşlarımız "Yerel Medya'nın Şiddet Haberciliğine Bakışı" konusundaki karşılıklı tartışma oturumunda birarada olacağız. Bu oturum, karşılıklı olarak konuya bakış açımızı ortaya koyacağı için son derece önemlidir. Bu nedenle son oturuma katılmanızı, fikirlerinizi, sorularınızı ve değerlendirmelerinizi bizlerle paylaşmanızı rica ediyoruz. Ve bunu takiben de sizlere sertifikalarınızı takdim edeceğiz.

Bu vesileyle Sayın Valimiz Kasım Esen'e, Sn. Nail Güreli'ye, Sn. Dr. Ayhan Akcan'a, Sn. Prof. Dr. Nurçay Türkoğlu'na, Sn. Barış Günaydın'a, Sn. Ahmet Şefik Mollamehmetoğlu'na ve Sn. Faik Bakoğlu'na sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayrıca da bu toplantıyı gerçekleştirmemizde maddi katkıda bulunan Hollanda İstanbul Başkonsolosluğu'na da teşekkür ediyorum.

Sözlerimi sonladırırken Sayın Vali Kasım Esen'i kürsüye davet ediyor; tekrar hepinize hoşgeldiniz diyorum. Ve verimli, eğlenceli, katılımcılığın yüksek olduğu bir çalışma diliyorum.

Umut dolu yarınlara...

Umut Vakfı'nın Saygıdeğer Başkanı, değerli gazeteci arkadaşlarım,

Bugün Umut Vakfı'nca burada düzenlenen törene katılan sizlere ve yetkililere huzurlarınızda teşekkür ediyorum. Yapılacak seminerimizin hayırlı, uğurlu olmasını diliyorum. Dünyanın gitgide bir şiddet sarmalına girdiği bir ortamda, toplumsal şiddeti asgariye indirerek, yaşanılabilir bir ülkeye zemin hazırlamak için çalışan herkes takdire şayandır ve desteklenmesi gerekir.

Şiddet,, kriminolojide “fiziksel şiddet” ve “manevi cebir” olarak iki kategoride ele aldığımızda, biz genelde “fiziksel şiddet” üzerinde duruyoruz. Manevi cebir ikinci planda kalıyor. Şiddetin tarihçesine baktığımızda; doğuştan mı başladığı, Hazreti Âdem'den itibaren mi var olduğu, sonradan mı geliştiği konusunda tam fikrimiz olmamakla beraber, eski dinsel vesikalarda Habil ve Kabil olayına dayandırılıyor. Kabil'in Habil'i öldürmesi ile, bir kıskançlık sebebiyle buradan başlatılıyor. Daha sonra insanoğlu avcılık, toplayıcılık konumuna geçiyor. Yani hayvanları avlayarak, öldürerek varlığını devam ettiriyor. Bundan sonra insanoğlu en önemli değişimini avcılık toplumundan tarım toplumuna geçmekte buluyor. Tarım toplumunu da şöyle düşünün: Ekin, ekin ayında ekiyorsunuz, Ağustos ayında biçiyorsunuz... Ondan sonra ekmek yetmiyor, biçmek yetmiyor, harman yapacaksınız. Taneyi çıkaracaksınız, ondan sonra değirmene götürüp un yapacaksınız, ondan da ekmek yapacaksınız. İnsanoğlunun en önemli değişim süreçlerinden birinin bu olduğu anlatılır. Uzun yıllar tarım toplumunda tam ferahlayacağız, şiddet toplumunu kaybettik derken, bu defa tarım toplumuna dayalı olarak İmparatorluklar ortaya çıkıyor. Başka ülkeleri fethetmek, oraları malın haline getirmek ve eli silah tutan bütün erkeklerin kılıçtan geçirilmesi, karşı tarafın kadın ve çocuklarının ise cariye veya köle olarak alınması gündeme geliyor.

Rönesans ve Reform ile beraber sanayi devrimi oluşmaya başlıyor, buharlı gemiler bulunuyor. İnsanoğlu sanayi devrimi ile bu defa kavga etmeyecek, rahat olacak derken sanayi devrimi daha büyük silahları ortaya çıkarıyor; kılıç gidiyor, ok gidiyor yerine yeni silahlar geliyor. Fakat, bu arada da Adam Smith “Milletlerin Zenginliği” ile bir felsefeyi geliştiriyor. Felsefenin özü şu: İnsan tüketecek, tükettikçe üretecek. İşte bu aşırı tüketim, dünyanın bütün enerji kaynaklarına, dünyanın çok önemli kaynaklarına hâkim olmayı başında getiriyor. Bugün belki burada konuşacağımız, dünyadaki şiddet kültürünün temelini bu tüketim kültürünün beslemesidir. Çılgınca bir tüketim, ihtiyaçları karşılayamama, ihtiyaçlarını karşılayamayınca da değişik örgütlere başvurma, yer altı örgütleri, yer üstü örgütleri gibi uluslararası bu silahlanmaları beraberinde getiriyor. Büyük silah fabrikaları oluşuyor. Silah fabrikaları oluştuğça, bu fabrikaların varlığını devam ettirebilmeleri için düşmana ihtiyaç oluyor. Düşmanınız yoksa da düşman yaratmanız gerekiyor bu tüketim toplumunda ve siz düşman oluşturuyorsunuz ve kendi düşmanınızı da kendiniz dizayn ediyorsunuz, tasarımını kendiniz yapıyorsunuz. Sürekli olarak şiddeti besleyen bir dünya sarmalına gidiyor. İşte böyle bir ortamda da dünya yeni bir çağ atlatacak iletişim değişimine uğruyor. Bilgi toplumu değişimine uğruyor. En ufak bir şey dünyanın diğer tarafından hissediliyor. Hissedildikçe, işte bizim Doğu ve Güneydoğu'da, Bodrum'u seyrettikçe oradaki fakir insanların kapıldığı psikolojik duygu, bunun kendi kendilerine duygusal tasarımları ve şiddet ekseninde bölünen, parçalanmış kalpler, yürekler, toplumsal yapılar ve dünya haritası bize bu algılamayı getiriyor.

Peki, bütün bu gelişmiş ülkelerdeki tüketim anlayışı şiddeti besliyorsa, biz pes mi edeceğiz? Dünya kurulduğundan beri şairin ifadesiyle “oluklar çift / birinden nur, sevgi, barış akar / diğerinden kir, savaş ve insanları yok etme kültürü akar”. Bu şekilde gelmiş ama bugüne kadar çok istisnai durumlar hariç, kısa periyotlar hariç şiddet kültürü dünyaya egemen olmuş. Ama bu düzeni biz değiştirebiliriz.

Değiştirebilmemizin en önemli sebebi, bizim bu iletişimde herkesin bu imkândan yararlanabilir duruma gelmesi, televizyonlar, gazeteler, internet siteleri eğer şiddet kültürünü pompalamazlarsa, şiddet haberlerini insanlık yararına verilerse, insan olmanın temeli ile hareket ederlerse ve yöneticiler bunun farkında olurlarsa biz bunu başarabiliriz.

Buraya kadar ben genel ifadelerle anlattım. İdareci olarak da, yönetmekte bizim çektiğimiz en önemli zorluklardan bir tanesi; kanunlar bir konuyu suç sayıyor, insanoğlu da böyle evrensel hukuk anlamında suç sayıyor, fakat o konu yerel halkın vicdanlarında suç değilse siz ne yaparsanız yapın başarılı olamıyorsunuz. İşte İstanbul'da bazı mahalleler vardır. Hırsızlık oralarda yoğundur... Halk, o bölgede oturanlar onu suç saymazlar. Siz o mahalleyi dağıtmayı veya gençlerini yeni bir kültürle yetiştirmeyi göze almamışsanız başarılı olamazsınız. Veyahut da bizim Türkiyemiz'in bazı bölgelerinde silah tutkusu suç sayılmaz. Devletin kanunları suç sayar. Ama siz halkın suç saymadığı, kanunların suç saydığı bir fiille çok üst düzeyde bir mücadeleye giriştiğinizde kaybeden devamlı yönetici olur. Önemli olan nokta, halkın vicdanlarına, en azından gelecek nesillerin vicdanlarına yapılan bu işin suç olduğunu işleyebilmektir. Bunu medya ile belki başarabiliriz.

Diğer bir nokta insanlar neden böyle bireysel silahsızlanmayı tercih etmiyor? Ben iki tane anımı anlatayım sizlere:

Ben 1991'li yıllarda Şırnak / İdil Kaymakamı'ydım. Orada Suriye sınırına yakın bir köy, Kamışlı köyü var. O yıllarda terör örgütü köylere baskın yapıyor, her köyden terörist dağlara çıkarıyor. Terörist vermeyen köyleri, yakıp yıkıyor. Hatta harmanlarını, ekinlerini yakıyor. Böyle bir ortam. Şimdi o yıllarda o Kamışlı köyünün önde gelenlerinden Abdurahman Ay... Bir gün, İpek Yolu kenarında elektrik direğine asmışlar boynunda ipele, ağzına da bir tomar para koymuşlar. Üzerine de terör örgütü kendi adını yazmış; "Paraya tamah edenlerin sonu budur" gibi bir cümle ifade etmiş, şu anda aklımda tam olarak yok. Sonra babası Osman Ay geldi: "Sayın Kaymakamım, bize derhal silah vereceksiniz" dedi. Şimdi burada biz idareci olarak bir açmaza giriyoruz. O zaman köylüleri korucu yapıp, silah veriyorduk. Silah verdiğimiz zaman, biz biliyoruz ki, bunun PKK yanlısı olduğu söylenen köylere karşı kullanılma ihtimali de büyük. Vermediğiniz zaman terör örgütünün kucağına iteceksin. Yani, bir intikam için hem silah verme konumunda kalacaksın, öbür taraftan da kendisini koruması noktasında silah verme durumundasın. Biz düşündük, taşındık... Sonra onları korucu yapmaya karar verdik, silahlarını verdik. Devlet denetlesin. En kolay iş budur; yani devlet denetlesin, kontrol etsin, suç işlerse yakasına yapışsın. Tamam, doğru ama bu pratikte o kadar kolay gerçekleşecek bir olay değil. Biz bütün köyün eli silah tutan hemen hemen tüm erkeklerine silah verdik. Bir kere siz bu köye topluca silah verdiğiniz andan itibaren o köyde bir silah kültürü oluşuyor, vermediğiniz zaman terör örgütünün kucağına itmiş oluyorsunuz.

Diğer önemli bir nokta; yine bu korucu köyler için, anlamanız için söylüyorum. İdil'in başka bir köyü daha var. Bu köy korucu köyü. Terör örgütü köye baskın yapmış, köyde insanlar yaralanmış, bir kısmı ölmüş. Bir tane yaralı var. Beni akşam üzeri aradılar... Bu yaralıyı hastaneye götürmemiz lazım, şayet hastaneye götürürsek kurtulma ihtimali var. Şimdi korucu köyü olduğu için ambulansla götürüremiyorsunuz. Çünkü ambulansa yolda terör örgütü pusu atıp, korucuyu öldürme ihtimali yanında ambulans şoförü ile onu götüren kişilere de yöneliyor. Yani sağlık hizmeti veren kişiler şayet korucu köylerine yöneliyorsa buna da eylem düzenliyorlar. Biz o zaman VTR'ler var, jandarmanın o zırhlı araçlardan aldık bir tane, hastaneye sordum doktor var mı? Dediler ki cerrah yoktur, Cizre Devlet Hastanesi'nde. O zaman bizim Doç. Dr. Hasan Acar var, Ankara'da hastanede çalışıyor. Hasan Bey de bizde misafirdi. Toplu sünnet töreni için gelmişti. "Hasan Bey" dedim, "Siz bunu ameliyat yapacaksınız. Cizre Devlet Hastanesi'nin ameliyathanesi var, her şeyi var, tek eksiği doktor. Siz de hazır doktorsunuz". "Ama" dedi "Ben Cizre'ye gidersem..." işte çekincelerini söyledi nasıl

gideriz diye. “Zırhlı araçla sizi kendim götüreceğim” dedim. Gitmekten korkuyor, gece karanlığında. Çünkü karanlıkta yola çıkmak yiğitlik işi. Ben VTR’ye bindim, doktoru yanıma aldım, jandarmalarla beraber hastaneye gittik, kişiyi ameliyat ettirdik. Diyarbakır’a sevk ettik ama bizim korucumuz öldü. Şimdi bu şiddet ortamında yani böyle bir şiddet ortamında, bireysel silahsızlanmada başarılı olma şansınız yok. Terör örgütünü, bir şekilde devlet olarak, millet olarak negatif bir hale getirmemiz lazım, ortadan kaldırmanız lazım ki, böyle bir konu varsa insanlar ister yasal ister gayri yasal silah alıyorlar. Yani devlet verirse devletten alıyor, devlet vermezse kaçak olarak Irak’ın kuzeyinden getiriyor. Yasa dışı silah alıyor. Hatta bizim kısmen Karadeniz için de geçerlidir. Herkesin mutlaka ruhsatsız bir silahı vardır. Bu, Güneydoğu’da da böyle.

O halde bu silahlanmaya iten faktörleri bizim iyi irdelememiz lazım. Yani kültürel ve sosyal yapımızı iyi bilmemiz lazım, ekonomik düzenimizi iyi bilmemiz lazım... Bir de küçük suçların cezalandırılmaması, küçük suçların büyük suçları tetiklemesi olayı var. Eğer size hakaret eden, küfreden kişiler cezasını almıyorsa bir bakıyorsunuz -aynı bardağın dolması gibi, bardak doluyor sonunda taşıyor- bu iş cinayete kadar gidiyor. Bizim gibi gelişmekte olan ülkeler, yıllarca küçük suçları görmezden geldi ve sosyal yapıdaki çok hızlı değişim sonucu, geçmişte insanlar arasında arabuluculuğu sağlayan, sosyal barışı sağlayan kanaat önderleri ortadan kalktı.

Burada, bizim sosyal yapımızla batıdaki sosyal yapı arasında şöyle bir fark var: Batıda, demokratik rejimler tabandan tavana doğru gitti; yani kraldan haklar söke söke alındı. Bu alındığı için kişiler birey haline geldi. Bireyler daha sonra, dernekler, cemiyetler, vakıflar gibi örgütler kurdular. Bu örgütler aracılığıyla var oldular. Bizde zaten yapı şuydu: Ordu ve millet bir bütün. Hatta Yahya Kemal “Ordu, milletlerin en çok dövüşeni, en çok sarbı” diyor. Orada “ordu” dediği, milletin ordulaşmış hali... Yani, bunu kast ediyor. Hatta, Süleymaniye’de Türk askerinin şahsında bütün Türk milletini görür Yahya Kemal. Yani cemaatçi bir yapı var. Bu cemaatçi yapıda istişare kanalları ve devlette bütünleşmiş sivil toplum örgütleri var ve her şey devlet için. Devletin varlığı varsa, siz varsınız ve bizde demokrasi yukarıdan aşağıya doğru indi... Yani, o bireyselleşmeyi biz sağlayamadık. Sağlayamadığımız için, Türkiye bugün sosyal yapıda bir geçişkenliktedir. Yani hem bireyselleşmiş insanlar vardır -ki ben Kadıköy Kaymakam’lığı da yaptım; orada net görürsünüz bu tabloyu- hem de bir cemaatçi yapı vardır. Yani bir cemaatle birlikte yaşayan, onunla beraber duyan, kalpleri onunla birlikte atan bir yapı vardır ve bu yapı içerisinde biz toplumsal düzenimizi götürmeye çalışmaktayız. Tabii, bu kendi içerisinde hem olumlu hem de olumsuz faktörleri içeren bir yapıdır.

Diğer taraftan ise hukukun amaçlarından birisi adaleti temin etmektir. Hukukun idelerinin en önemlisi adaletin temin edilmesidir. Şayet hukuk kanalıyla insanlar haklarını alamadıklarına inanıyorlarsa, alamayacaklarına inanıyorlarsa bireysel şiddete başvuruyorlar. Bugün organize suç örgütlerinin en temel noktası budur. Sizin senediniz zamanında ödenmediğinde, mahkemelerde hakkınızı alamayacağınıza inandığınızda, bu bireysel şiddet noktasında bir zemin hazırlıyor.

Türkiye’deki bir diğer önemli yapı bizim Rize için de geçerlidir. İnsanların ve toplumların varlıklarını sürdürmesi... 1877’de Türkiye 93 Harbi’ni kaybettiği andan itibaren Artvin, Ardahan, Kars’i kaybetmiştir. Rize serhat şehri oldu. Osmanlı İmparatorluğu “Rize de Ruslar tarafından işgal edilebilir” diyerek, Ruslar’ın düzenli ordusuna karşı, “cephe gerisi örgütlenmesi” dediğimiz gerilla örgütlenmesini bu topraklarda örgütledi ve halka silah dağıttık biz. Halkı silahlandırdık, çünkü “topraklarımız işgal edilmesin, bu bir vatan savunmasıdır” dedik.

Aynı şeyi, Gazi Mustafa Kemal Atatürk, biz Güney Cephesi’nde İngilizler’e karşı savaşı kaybettiğimizde Mondros Mütarekesi imzalandı. Osmanlı ordusunun silahlarına el konulması kararına imza attı. Fakat, Atatürk Güney Cephesi’nde silahları dağıtmadı; Maraş halkına dağıttı, Antep halkına dağıttı. Daha sonra Fransızlar’a karşı verilen o şanlı mücadelelerde bu halka dağıtılan silahların

büyük bir örgütlenmesi oldu. Böyle bir tarihten geliyoruz biz. O sebeple bizim insanlarımızda bir silah sevgisi var. Şimdi bu silah sevgisinin vatan savunmasında kalması gerekir ki, daha ileri noktalara taşınmaması lazım. Çünkü, bugün düğünlerde maganda kurşunuyla veya spor müsabakalarından sonra sevinç gösterilerinde ölen insan sayımız bizim yıllık 500 civarında. Küçük silah olaylarıyla dünyada ölen insan sayısı ise 500 bin civarında. Yani, bulunduğumuz noktadan farklı noktalara doğru ilerliyoruz.

Spor, barışta en önemli unsurdur. Bugün biz sporda bakıyoruz, işte sahalarımızda şiddet oluyor... Yani bizim Valilik projelerimizden bir tanesi toplumsal şiddetin sporla, kültür ve sanatla yenilmesi. Ama bizatihi sporda şiddeti önleyemezseniz, bu konu medya tarafından da -özellikle yorumcular tarafından- yanlış aksettirildiğinde, bir bakıyorsunuz bulaşıcı hastalık gibi şiddet kültürü, şiddet duygusu yayılıyor ve bizdeki işte o 500 kişi ölüyor.

Diğer taraftan, bizim silah ruhsatlarında önemli noktamız, Karadeniz'de işlenen suçlar yönünden baktığınızda, hem mala karşı hem de şahsa karşı işlenen suçların toplamında Türkiye ortalamasının altındadır. Trabzon da altındadır. Rize de altındadır. Kesin elimizde rakamlar yok. Ruhsatlı ve ruhsatsız silah sayısının bu bölgede yoğun olduğunu biz düşünüyoruz. Bunun bilim adamlarınca incelenmesi lazım; yani, silahtaki dehşet dengesine, ki biz dehşet dengesine taraftar olan bir millet değiliz. Böyle bir bilim anlayışımız da yok ama diğer taraftan da gelenek mi, kültür mü, insanların birbirine karşı tutumu mu, bu suçların az olmasını bizim irdelememiz gerekiyor. Fakat, işlenen suçların Rize de dâhil büyük bir bölümü ruhsatsız silahlarla işleniyor.

Diğer taraftan olay mahallinde Makine Kimya Endüstrisi'nin kovanlarını bulabiliyoruz. Orada bizim önerimiz; kovanlara da seri numarası verilmesi ve kimlere bu kovanların satıldığının tespit edilmesi lazım. Orada çok başarılı değiliz; ancak Jandarma büyük silah atölyeleri ortaya çıkardı. Küçük çaplı silah fabrikası olabilecek silah atölyesini çıkardık, fakat hiçbir mermi atölyesi ortaya çıkaramadık, rakamlarımızda sıfır gözüküyor. Yani silahı yapan yeri buluyoruz, mermiyi yapan yer nerede? Bunu irdelememiz gerekiyor bizim. Bölge olarak irdeliyoruz biz ama burada düşündüğümüz nokta, bunun yasal biçimde temin edilen mermilerin yasa dışı yollara bulaşmasından kaynaklanıyor. Bu da belki toplumsal şiddetle mücadelede strateji... Vakıf'a ve gazeteci arkadaşlara done olur diye düşünüyorum.

Diğer bir şekil de; biz can güvenliğinden dolayı silah ruhsatı veriyoruz. Fakat, can güvenliğinden dolayı verdiğimiz ruhsatlar "double action", yani çift hareketli. Çift hareketli silah, polis ve jandarmanın operasyonel silahıdır. Bizim muhakkak "single action", tek hareketli ve belki hanımlar için daha küçük çaplı ihtiyaca göre dizayn edilmiş ruhsatlı silah vermemiz lazım. Yani, kişiye gidip "sen istediğin marka, istediğin nitelikte silah alabilirsin" demememiz lazım. Bunu, mevzuat düzenlemesinde bir eksiklik olarak görüyoruz. Rize Valiliği olarak bunu önerdik. İçişleri Bakanlığı'na dedik ki; can güvenliğinden, isteyen istediği silahı alsın. Sebebi şu: Ruhsatlı silahlarla suç işlenmiyor. O halde ne istiyorlar? Toplumda bir sosyal statü, bir konum meselesi olarak ele alıyorlar. Yani, silah ruhsatı almış oluyorsunuz ama silah ruhsatı almak yeterli değil, bir de silahınız güzel olacak. Böyle gösterdiğiniz zaman altın süslemeli, gümüş süslemeli, herkes tarafından beğenilen bir silah olacak. Böyle olunca, insanlar o silahı bir de seviyor. Şimdi silah, sevgiden dolayı değil, ihtiyaçtan dolayı alınmak zorunda. Bunu oturtmamız lazım. Şimdi, bu mevcut sistem psikolojik yönden ve ihtiyaç yönünden iyi düzenlenmemiş ama Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde mevcut yasa çalışmaları var. Bu o şekliyle devam ediyor.

Bizim diğer bir noktamız, Rize Valiliği olarak silahta muhakkak ruhsat alan kişilerin eğitimden geçirilmesi şartını koştuk. Fakat, şu anda sadece teorik eğitim verebiliyoruz; çünkü silah atışı yaptırabileceğimiz poligonumuz yıkıldı bizim karayolu vesilesiyle. Poligondan sonra bu atış

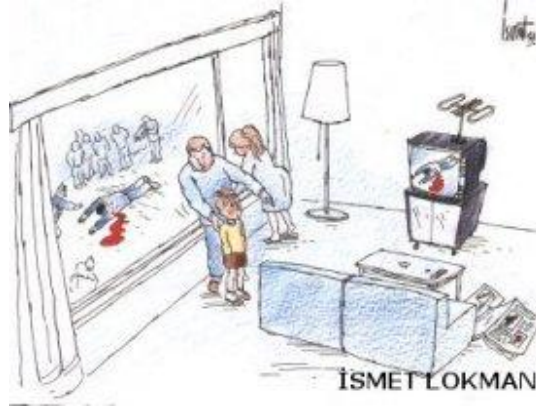
eğitimlerinin ve psikolojik eğitimlerinin orada yaptırılması gerekiyor. Silaha siz hâkim olamazsanız, silah size hâkim olur. Ben askerde de gördüm, atış yaparken bazı üniversite mezunu olanlardan, iki gözünü kapayarak ateş eden asker gördüm ben. Bizim muhtemelen ruhsat alanlardan da iki gözünü kapayanlar vardır ama toplumsal statü gereği bunu alıyor, alabilir. Bu sebeple bizim atış eğitimlerini yaptırmamız lazım.

Silah %50 dost, %50 düşmandır. Eğer silaha hâkim olamıyorsanız %100 düşmandır. Yani sizin çoluğunuz var çocuğunuz var. Evde korumasını bilmiyorsanız silahı, çelik kasanız yoksa, ortalıkta geziyorsa, yastığının altında uyuyorsanız silah sizin düşmanınızdır. Basın açısından ise arkadaşlar şunu söyleyebilirim: Kalem mi kılıçtan keskindir? Kılıç mı kalemden keskindir? Zaman zaman bunun tartışmaları yapılmış. Bilgi toplumunda Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün çağdaş Cumhuriyeti'nde kuşkusuz kalem kılıçtan keskindir. Bunun bir istisnası var: Kalemler silaha dönüştüğünde, kılıç kalemden keskindir. Hiçbir kalem kılıçla fiziki mücadeleyi yapamaz. Onun için kalemler, insanlığın bize namus olarak emanetidir. Bütün insanlık ve gelmiş geçmiş bütün insanlar, bu kalemi, kutsal olarak bize emanet etmişlerdir ve biz vicdanımızın sesini ve insanlığın sesini dinleyerek bu kalemleri kullanmamız lazım. Yoksa kılıçlar devamlı yenecektir, dünya devamlı şiddet toplumunda devam edecektir. Bunu böyle algılamamız lazım. Yani şunu dedirtmek istemiyoruz -önemli bir yazarımızın ifadeleri-: "Salnameleri kanla yazılıdır medeniyetin, müesseseleri yalan üzerine müessis." Bunu dedirtmememiz lazım bizim. Bu medeniyetin müesseseleri mürekkeple yazılı olmalı. Bilimin ışığında bir yerlere gelebilmeliyiz... Yani, Türkiye Cumhuriyeti devletini Atatürk bir bilim devleti olarak kurmuştur, bir akıl devleti olarak kurmuştur ve insanlığın ortak sesini de bize rehber etmiştir. Bunda görev size düşüyor, bütün bu toplumu şiddete karşı uyarmak size düşüyor. Sizler artık birer meslek değilsiniz, toplumu aydınlatan her biriniz birer rehber, birer mürşitsiniz. Gazetecilik artık bu hale geldi. Biz gazetecilikte onun için birçok şehitler verdik. Önce bizde Hüseyin Cahit Yalçın'a İttihat ve Terakki döneminde saldırı düzenlendi ve yine Jön Türkler döneminde Abdulkadir'in infazı ile ilk gazeteci şehidimizi verdik. Ahmet Emin Yalman'a suikastı yaşadık ve daha sonra biz bir sürü gazeteci kardeşimizi şehit verdik. Ne için? Doğruları yazdıkları için. Bundan vazgeçmemiz lazım bizim. Karnımız bir şekilde doyar arkadaşlar. Ben onun için sizlere başarılar diliyorum. Bu kursu tertip eden Umut Vakfı Başkanı'na da teşekkür ediyorum.

Umut ediyorum, şiddetsiz bir dünyaya doğru gideriz. Şiddetli bir dünyaya gittiğimiz zaman bu dünya zaten bize zindan olacaktır. İranlı bir karikatüristin karikatürünü biz Kadıköy'de Caddebostan Kültür Merkezi'nde sergilemiştik. Dünya tarihini şöyle yapıyor: Kalın bir kitap üstünde insanlık tarihi yazıyor. İçersinde bir asker resmi... Ve kan akıyor... Ve kitabın ismi "İnsanlık Tarihi"... Tek cümle bu.

İnsanlık tarihinin böyle kan akan, barut kokan bir şekilde olmasını değil, kardeşçe olmasını, sevgiye dayanmasını istiyorsak, bu insanlık borcumuz bizim. Ben size başarılar diliyorum, biz her zaman destekçiniz olacağız. Saygılarımla selamlıyorum.

I. BÖLÜM

I.BÖLÜM

Oturum Başkanı: Faik Bakoğlu, *Rize Gazeteciler Cemiyeti Başkanı*

Şiddetin İçselleşmesi

Nail Güreli

Umut Vakfı Onursal Mütevelli, Milliyet Gazetesi Köşe Yazarı

Bireysel Silahlanmada Türkiye: Sosyal Açıdan Hangi Durumdayız? Medyanın Sorumluluğu

Dr. Ayhan Akcan

Psikiyatrist, Umut Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi

Medya Okuryazarlığı Gazetecilere de Gerekli: Şiddet İçeren Haberlere Nasıl Bakmalı?

Prof. Dr. Nurçay Türkoğlu

Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi

Faik BAKOĞLU: Kısa ismi Umut Vakfı olan, 1993'te kurulan bu değerli Vakf'ın organize ettiği seminerde, siz değerli meslektaşlarımız ve evre illerden gelen arkadaşlarımızla yeniden bir arada olma fırsatını bulduğumuz için mutluyuz. Hepinize ayrı ayrı hoşgeldiniz diyor, saygı ve sevgilerimi sunuyorum. Ayrıca oturumda beraber olduğumuz değerli konuşmacılara da başarılar diliyorum. Konuşmalarını yapan Nazire Dedeman hanımefendiye ve Sayın Valimiz Kasım Esen'e de yaptıkları anlamlı konuşmalardan dolayı teşekkürlerimi, şahsım adına ve meslektaşlarım adına ifade etmek isterim. şimdi ilk olarak konuşmalarını yapmak üzere Sayın Nail Güreli'ye söz vermek istiyorum. Umut Vakfı Onursal Mütevellisi, Milliyet Gazetesi Köşe Yazarı ve ayrıca Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin de uzun dönem başkanlığını yapan değerli bir üstadımız. Nail Bey öncelikle hoş geldiniz Rize'ye... Buyurun.

Nail GÜRELİ

Teşekkür ederim Sayın Başkan ve Sayın Vali, değerli meslektaşlarım.

Sayın Vali çok değerli, bilgilendirici bir konuşma yaptı, başlı başına bir seminer konuşması niteliğindedir. Kendisine çok teşekkür ediyoruz, çok yararlandık. Bu bağlamda da benim konuşmamın yer yer bazı bölümleri Sayın Valinin paralelinde olacak ama konunun önemi nedeniyle söylenenleri yinelemekte fayda var. Ayrıca konuşmama başlamadan önce kavramlar konusunda da açıklama yapmak istiyorum. Bireysel silahlanmaya karşı mücadele dediğimizde yer yer görüyoruz ki bu, tamamen silahın yok edilmesi için yapılan mücadele gibi... Hâlbuki, işte tarihten bu yana görülmüştür ve kanıtlanmıştır ki silahı tamamen ortadan kaldırmak mümkün değil. Bireysel kullanımının denetimsiz, bilgisizce, kontrolsüzce kullanılmasını önlemektir, zararlı bir şekilde kullanılmasını önlemektir amaç. Benim konuşmamda bireysel silahsızlanma kavramını bu anlamda değerlendirmenizi hatırlatmak istiyorum.

Şiddet yalnız Türkiye'nin değil, pek çok ülkenin sorunu. Şiddet insanlığın tarih boyunca sürüp gelen bir olgusu. Şiddet bir dünya sorunu.

Bu yarım saatlik konuşmada, dışa vurumuyla gördüğümüz görüntüleriyle zaman zaman korkuya kapıldığımız, yer yer dehşete düştüğümüz şiddetin kaynaklarına bakmaya, bir başka deyişle şiddetin içselleşmesini irdelemeye çalışacağız. Konuyu beş bölümde ele alacağız.

1. Bireyde şiddetin içselleşmesi,
2. Ailede şiddetin içselleşmesi,
3. Toplumda şiddetin içselleşmesi,
4. Siyasette şiddetin içselleşmesi,
5. Ve bütün bunların aynası olan medyada şiddetin içselleşmesi

Şiddetin varlığı ve ortaya çıkışı, insanlık tarihi boyunca araştırma ve inceleme konusu olmuş, üzerinde kafa yorulmuştur. Şiddet ve öfkenin, onların karşıtı olan sevgi ve barışla birlikte tabiatın ve insanın doğasında var olduğunu söyleyebiliriz. Karınlıkla aydınlığın, ateş ile suyun, üzüntüyle sevincin, sıcak ile soğğun, dostluk ile düşmanlığın, iyimserlikle karamsarlığın, kıtlıkla bolluğun, kısaca zıtlıkların ve çelişkilerin evrende birlikte var oluşu gibi.

İnsanoğlu da evrenin bir parçası ve evrenin zıtlıklarını, çelişkilerini bir arada doğasında barındırıyor. Öyle ki, kimi zaman doğadaki zenginlikler bereket oluyor, kimi zaman afet. Öyle ki, insanın içindeki manevi zenginlikler kimi zaman sevgi, dostluk ve barış olarak, kimi zaman düşmanlık ve şiddet olarak dışa vuruyor. Hatta öyle ki, insan arkadaşlığını, dostluğunu, sevgisini, sevinci, coşkusunu yaşarken, farkında olmadan bunu şiddet şeklinde ifade etmiş oluyor.

John Steinbeck'in bir romanını anımsıyorum. Romanın kahramanı iri yarı adam, ince narin sevgilisini, aşkla öyle bir coşkuyla kucaklayıp sıkır ki, kızcağız ezilerek ölür. Örneğin, zekanın, çalışkanlığın, üretkenliğin, dostluğun, arkadaşlığın, güvenilirliğin... Ve de sevginin ve coşkunun deposu olan Karadeniz insanı bu çelişkiyi zaman zaman yaşıyor.

Maçlarda galibiyetin coşkusunu, düğünlerde mutluluğun sevincini yaşarken, bunu ifade aracı olarak silahını kullanıyor. İstemeyerek, hatta farkında olmadan, bilmeden bu silahın kazalara, ölümlere, derin acılara neden olduğunu görüyoruz.

Bu gerçekler yalnız Karadeniz'de değil tüm Anadolu'da, büyük kentlerimizde de yaşanıyor. İşte, Sayın Nazire Dedeman Hanımefendi'nin kurup önderliğini yaptığı UMUT Vakfı'nın Rize'de düzenlediği bu toplantı bence büyük önem taşıyor ve çok güzel bir anlam ifade ediyor.

Aslında bireyin elinde iyi niyetle bulundurduğu silah, dikkatsiz ve kontrolsüz kullanıldığında kötü sonuçlar veriyor. Güven sigortası olarak taşınan silah aslında bir güvensizliğin ifadesi oluyor.

Bizim insanımızın gelenek ve göreneklerimizden gelen bir alışkanlıkla bir statü belirleyicisi olarak evinde bulundurduğu ya da yanında taşıdığı silah, bireysel bir şiddet aracına dönüşüyor; yine vurguluyorum, dikkatsiz ve kontrolsüz kullanıldığında...

Aslında silah salt bir şiddet aracı. UMUT Vakfı'nın yıllardır hukuksal, toplumsal ve kültürel alanlarda sürdürdüğü Bireysel Silahsızlanma kampanyası gelecek günlerimiz için, huzurumuz ve mutluluğumuz için herkesin sahip çıkması gereken bir umut çiçeğidir.

Sonuçta, genel kabul gören şu gerçeğin altını çizmeliyiz: Her alanda olduğu gibi, şiddetin önlenmesinin yolu eğitimden geçiyor.

Bu genel girişten sonra, silahı bir yana bırakıp, şiddetin kökenlerine kısaca bakalım.

Şiddet nereden geliyor? Bireyde, ailede, toplumda, siyasette, medyada şiddetin içselleşmesinin derinliklerinde neler var?

İnsanın şiddet ve silahla ilişkisi konusunun yüzyıllardır tartışıla gelmesi, bu sorunun tüm boyutlarıyla çözümlenemediğinin bir göstergesi.

Tıbbın babası sayılan, M.Ö. VII. V. yüzyıllarda yaşamış İstanköylü Hippokrates, insanın ruhsal yapısını içinde yaşadığı çevrenin ve doğal koşulların etkilediğini, hatta biçimlendirdiğini söyler. Ona göre, dağlarda, yüksek yerlerde sert iklim ve doğa koşullarında doğup yaşayan insanlar daha çalışkan, atılgan, cesurdur.

Hippokrates'ın bu görüşü, yine Milattan Önce'sinin önemli düşünürlerinden Platon ve Cicero, Milattan Sonrası 16. ve 17 yüzyılın düşünürleri Montaigne ve Montesquieu tarafından da paylaşılageldi.

Shakespeare'in yapıtlarında insanla rüzgarın etkileşiminin esintileri görülür. Shakespeare, sert rüzgarların ve fırtınanın insanları şiddet eylemlerine sürüklediği görüşünü savunur. "Ben sadece rüzgarlar Kuzey'den estiğinde deliyim" diyen, Shakespeare'in Hamlet'idir.

Yakın çağlardan günümüze kadar pek çok düşünür ve edebiyatçı, doğa koşullarının insanın ruh dünyası üzerindeki etkilerini incelemiştir.

İnsanoğlunun başlangıçta beslenmesi ve yaşaması için doğaya ve hayvanlara karşı kullandığı silah, giderek insandan insana yönelen bir şiddet aracı oldu. İşte, kullanım amacının önemi burada öne çıkıyor.

Bu gidişi durdurmanın yolu bireysel silahlanmayı önlemekten geçiyor. Bireysel silahsızlanma, aslında insanı korumanın en kestirme yolu. Bu yol da (kaç kez söylene azdır) eğitimden geçiyor.

Evet, silah bir şiddet aracı. Onu bireysel olarak kullanımını önlemek ya da en aza indirmek önemli. Ama bakın, 19. yüzyılın önemli kuramcısı ve düşün insanı Engels, şiddetin daima araçlara muhtaç

olduğunu ve araçlarını yarattığını söylüyor. Nitekim, taştan baltaya, delikli demirden, günümüzde medyaya varıncaya kadar şiddetin, kendine yeni araçlar yarattığını görüyoruz.

Medya derken gazeteleri dergileriyle, radyoları televizyonlarıyla, sinemaları tiyatrolarıyla, caddelerdeki afişleri billboardlarıyla, elektronik siteleriyle tüm kitle iletişim araçlarını kastediyoruz. Bu noktada bile, Engels'in 160 yıl önce söylediğini anımsamalıyız. Bu saydığımız kitle iletişim araçlarının bireysel silahlanmayı ve şiddeti içsileştirmeyi önlediğini var saysak bile, Engels'in 160 yıl önce söylediğini anımsamalıyız: Şiddet her zaman araçlara muhtaçtır ve araçlarını bulur.

Bütün bunlara karşın, yılgınlığa ve umutsuzluğa kapılmaksızın sevgi ve barış düşüncesine inançla bağlı kalarak, bireysel silahsızlanma için çaba harcamak gerekiyor.

Bireysel silahlanma tutkusunun toplum yapımızın tarihinden gelen çeşitli nedenleri elbette var.

Bunlar bilim insanlarının çalışma alanına giriyor. Biz burada bilinen ya da bir başka deyişle, popüler olan birkaçını anımsatmakla yetineceğiz.

Günlük yaşamımızda geçerli özdeyişler:

At binenin kılıç kuşananın...

At, avrat silah.

Dayak cennetten çıkmadır.

Kadının karnını sıpasız, sırtını sopasız bırakmayacaksın.

Bu sözler bir yana, toplumumuzda silah, insanın kimliğini kanıtlama araçlarından biri olarak görülür. Nasıl ki, ergenlik çağına gelen kimi gençler için sigara içmek de kimliğini kanıtlama, kabul ettirme aracıysa, silah da, kimlik edinme aracıdır.

Şiddetin ve silahın (zamana ve mekana bağlı olarak) nelerin aracı olduğu üzerine pek çok benzetme yapılabilir. Örneğin; İyimser bir söylemle, silah ziynete benzer. Böyleyse, bir ziynet gibi özenle saklanmalı, kullanılmamalı.

Silah, dolayısıyla şiddet, güç gösterme aracıdır.

Silah, ya da şiddet, özgüvensizliği örtme / saklama aracıdır.

Silah, dolayısıyla şiddet, bir eksikliği giderme aracıdır.

Silah, dolayısıyla şiddet, işlevini yap(a)mayan hukukun yerine ikame edilen bir araçtır.

Bireysel kullanıma açık iki olguyu dikkate alalım:

Şiddet ve müzik...

Şiddetin enstrümanları çeşitli cinste silahlar. Müziğin ise, ise kemandan kemençeye, gitardan kaval ya da flüte kadar pek çok enstrümanı var. Birinin ortaya koyduğu "eser" (!) felaket; ötekinkinki saadet.

Şu söylemi kulağımıza küpe yapmakta yarar var:

"Müzik ruhun gıdasıdır" denir ya, doğrudur.

Ama şunu da unutmayalım; müzik şiddetin içselleştirilmesinin panzehiridir.

Son söz: Silah yerine müzik kasetleri ve CD'leriyle dost olalım. Önemli olan, bu zıtlıklar içinde iyi olanı, barışçıl olanı egemen ve etkin kılmak. Bunun yolu da öncelikle eğitimden geçiyor.

Çocukta Şiddetin İçselleştirilmesi

Bireyden sonra, yine bireylerden oluşan ailede ve toplumda şiddetin içselleşmesine geçebiliriz.

Elbet bireydeki içselleşme ailede de toplumda da kendini gösteriyor. Ya da toplumdaki şiddetin içselleşmesi aileye, ailedeki içselleşme de bireye yansıyor.

Bu söylem, "Yumurta mı tavuktan tavuk mu yumurtadan çıkar?" tekerlemesini çağırabilir. Tekerlemeyi bir yana bırakıp, ailenin ve öncelikle ailede çocuğun durumuna göz atalım. Bakalım çocuk ailede nasıl bir şiddet bombardımanı altında ve şiddetle nasıl bütünleşiyor? Şiddet çocukta nasıl içselleşiyor?

Dıştan gelen her türlü yönlendirmeye, etkilenmeye açık olan çocuğun şiddetle tanışması başlıca iki kanaldan olur: Birincisi aile içindeki şiddet ortamı, ikincisi ise televizyon ekranlarındaki şiddet.

Eşlerinden şiddet gören kadınların yüksek oranlarının zaman zaman basına yansıdığını biliyoruz. Bu şiddet dayak şeklinde oluyor, silahla yaralama ve öldürme biçiminde kendini gösteriyor.

Ayrıca, töre cinayetlerini anımsayalım.

Bunları satır başlarıyla geçiyorum.

Çoğu ailede annenin babanın çocuğa yönelik hitabı şiddet içerir:

"Yapma onu! Öldüreceğim seni!"

Sokakta oynarken geciken çocuğunu anne çağırıyor:

"Geberesice gel buraya! Kafanı kıracağım seni!"

Söz dinlemeyen yaramaz çocuğa tehdit:

"Babana söylerim, öldürür seni!"

Mahallede çocuklarının kavgasına giren aile büyüklerinin yaklaşımı da bir uzlaşmayı, yatıştırma değil, şiddeti içerir. Anneler ya da babalar, barışçıl ve dostane bir tavırla araya girip çocuklarını yatıştırmak ve özeleştirme yapmak yerine, haklı mı haksız mı olduğuna bakmaksızın körü körüne çocuklarının yanını tutarlar. Çocukların kavgası aile kavgasına dönüşür. Hele ellerinin altında silah varsa, ortalığın şiddet alanına dönüşmesi, kan dökülmesi işten değildir.

Namus anlayışından kaynaklanan töre cinayetleri, şiddetin içselleşmesinin bir başka yönü. Bunlar, şiddet uygulayan tarafından da şiddet gören tarafından da şiddet olarak algılanmıyor, normal karşılıyor. İşte, bir anlamda şiddetin içselleşmesi bu!

Elbet bunları genelleyerek söylemiyorum. Ama Türkiye'nin şiddet bağlamındaki gerçekleri bunlar.

Burada şu noktayı da belirtmeliyiz: Ailede çocuk sayısı arttıkça bir yandan çocukların eğitim şansı azalıyor, öte yandan aile için şiddet artıyor.

Şunu da eklemek gerekir; (çok kısaca söylüyorum) alt yapısı olmayan çarpık hızlı kentleşme ve işsizlik de şiddeti besleyen öğeler.

Evde kocası tarafından kadına uygulanan şiddetin, açıkçası kadınlar tarafından da çoğunlukla sineye çekilen koca dayağının çeşitli nedenleri olabilir. Ama önemli bir nedenin de şu olduğu kabul edilmelidir: Erkek, evin dışında horlanmasının, ezilmesinin, hayata yenik düşmesinin, günlük hayattaki güçsüzlüğünün acısını evde çaresiz, savunmasız durumda olan kadından çıkarmaktadır. Güç içgüdüsünü ancak bu yolla tatmin edebilmektedir.

Televizyonda gösterilen şiddeti ele alırsak, bundan en çok çocukların etkilendiğini söyleyebiliriz. Çocuk, seyrettiğinin gerçek hayatta olduğuna inanır. Kahramanın yaptıklarını doğru bulur ve onu iyi, güçlü insan olarak model alır. Televizyon gerçeğini yadsıyamayacağımıza göre; çocukları TV'nin kötü / olumsuz etkilerinden koruyacak önlemler alınmalı, eğitime önem verilmeli.

Şunu kabul etmeliyiz ki; bilgi çağı denilen günümüzde bir televizyon ve ardından bir internet nesli oluşmuştur ya da oluşmaktadır. Çocukların televizyonda en çok çizgi filmlerden etkilendiğini belirtelim ve eğitimcilerin, pedagogların şu önerisini not edelim: Çocuklar için zararlı görülen yayınların anne baba tarafından katı bir yasakçı yaklaşımla engellenmesi yoluna gidilmemelidir. Bu tür filmler çocukla birlikte seyredilip, neyin yanlış ve kötü, neyin doğru ve iyi olduğu film boyunca çocuğun anlayacağı bir dille anlatılmalıdır.

İngiltere'de Nottingham Üniversitesi'nde, şiddet öğeleri içeren filmlerin çocuklar ve gençler üzerindeki etkilerini inceleyen bir çalışma yapılmıştı. Çocuk psikolojisi üzerine araştırmalarıyla tanınan Prof. Dr. Elizabeth Newson'un başkanlığında bir kurul tarafından bu konuda bundan 10 yıl kadar önce bir rapor hazırlandı. Raporun günümüzde de geçerliliğini koruduğunu söyleyebiliriz.

Raporda, şiddet içeren filmlerle çocuk ve gençlerin işlediği suçlar arasında doğrudan bir ilişki olduğu belirtiliyor. Günümüzde de basına yansıyan kimi olaylarda bu etkinin örneklerini görüyoruz. Söz konusu raporda çocuk ve şiddet konusunda yapılan değerlendirmelerden birini aktarmakla yetinelim:

Çocuk, seyrettiği yaralama, cinayet, soygun, tecavüz gibi şiddet sahnelerini gerçek hayatta yaşanan bir eğlence türü olarak algılamaya başlıyor.

Toplumun Şiddetle İçselleşmesi:

Toplum yalnızca bireyleriyle değil, kurumlarıyla da, şiddet ile giderek içselleşiyor.

Toplum, bireyleriyle, kurumlarıyla ve mevzuatıyla yani yasalarıyla, yani günlük yaşamı düzenleyen kurallarıyla da, şiddet ile bütünleşiyor / içselleşiyor.

Mevzuatın, yasaların da şiddetle içselleştiğini söyleyince tereddüte mi düştünüz? Acaba mı dediniz?

İşte, yasalardan bir cümlelik bir örnek: Mevzuatımızın bireysel silahlanmayı zorlaştırması gerekirken, tam tersine kolaylaştırıyor. Bırakın kolaylaştırmayı, adeta özendiriyor. Üstelik, Sayın Vali'nin belirttiği gibi, ancak güvenlik güçlerine operasyon için verilen tek hareketli silahlar halka da veriliyor. Kuru sıkı denilen tabancalar vitrinleri süslüyor ve bunların mermi atan gerçek tabancaya kolaylıkla çevrildiği biliniyor. Ruhsat almak ise, çok kolay.

Yargı çok yavaş işliyor. Geç gelen adalet, adalet olmaktan çıkıyor. Yargının verdiği kararlar çoğu zaman kamu vicdanını tatmin etmekten uzak kalıyor. Böylece, hak aramak ve almak için yasa dışı örgütler oluşuyor.

Yargıdan, hukukun üstünlüğünden, hukuk devletinin etkinliğinden umudunu kesen yurttaşların çoğu silahla hakkını aramaya, suçlu gördüğünün cezasını vermeye kalkışıyor.

Bu tür olayların başlıca üç nedeni var:

1. Yargı geç işliyor, kamu vicdanını tatmin etmiyor.
2. Bireysel silahlanma çok kolay.
3. Toplumun çoğunluğu eğitimsiz.

Bu durumda eğitimsiz bireyler hakkını almak adına silaha sarılıyor. Canı yanan, haksızlığa uğrayan, hukuka inandığı halde hukuka güveni sarsılan, çaresiz kalan eğitilmiş bireyler ise ne yapıyor, ne yapmalı?

Bir yandan hukukun üstünlüğünü sağlamak, hukuk anlayışını yerleştirmek, toplumu bu yönde bilinçlendirmek, barışçıl düşünceyi yaymak için; bir yandan da bireysel silahlanmanın tehlikelerini, kötülüklerini anlatmak, bireysel silahlanmayı önlemek için çaba harcamak üzere, yasal örgütler kurup sivil toplum mücadelesi veriyor. Örnek: Umut Vakfı...

Büyük bir yanılla toplum şiddetle içselleşmişken, bir bölümü de şiddete ve bireysel silahlanmaya karşı mücadele ederken, toplumda huzuru sağlamakla görevli polis de yer yer şiddetle içselleştiğini görüyoruz.

Toplumsal olaylarda, eylemlerde polisin eylemcilere karşı nasıl şiddetle davrandığını TV ekranlarında izliyoruz. Yere düşen etkisiz kalan eylemciyi bir polis sürükleyerek götürürken, bir başka polis eylemcinin kafasına, sırtına tekmeyle vuruyor.

Toplumla şiddetin içselleşmesinden söz ederken, son bir ayın gazete haberlerinden yalnızca iki örnek vermek istiyorum.

Yirmi günlük evli, 16 yaşında bir kadın, kocasıyla birlikte gittiği bir alışveriş merkezinde kaçırılıyor. Kadını kaçıran adam olaydan iki gün sonra yakalanıyor; "adam kaçırma, zorla alıkoyma, cinsel taciz ve tecavüz girişimi" suçlamasıyla mahkemeye veriliyor. Mahkeme, sanığı tutuksuz yargılanmasına karar vererek salıveriyor. Serbest kalan sanık, kızın evine giderek kızını geri istiyor. O sırada kadının sofrada içki içen babası, adamı konuşmak üzere içeri alıyor, Birkaç kadeh daha içen baba, silahını çekip adamı vurarak öldürüyor.

İşte, şiddetle içselleşen toplumdaki ibret verici bir kesit bu.

Bir başka gazete haberi, geçen haftaki gazetelerden aktarıyorum:

Bir siyasi partinin bir il örgütü tarafından bir ilimizin bir yaylasında düzenlenen bir şenliğe giden gruplar, jandarmanın tarafından durdurularak aramadan geçiriliyor. Arama sonucunda kişilerin üzerinde bulunan 50 silaha şenlik sonuna kadar el konuluyor. Dönüşlerinde sahiplerine veriliyor. Çünkü, belli ki, şenliğin coşkusuyla bir kaza çıkabilir. İşte, silah böylesine tehlikeli bir şey.

Siyasetin Şiddetle İçselleşmesi:

Sözün burasında siyasetin şiddetle içselleşmesine geçebiliriz.

Hemen aklınıza bu ayın başında Bakanlar Kurulu üyelerine birer tabanca armağan eden Milli Savunma Bakanı (Vecdi Gönül) geliyor, değil mi?

Toplumda örnek olma konumundaki kişilerin böylesi davranışları gelenek ve görenekle, kişisel tavır olarak açıklanamaz. Bunlar, sade vatandaş Ahmet ya da Mehmet'in tavırları değil, sorumlu bir Bakan'ın tavrı.

Bu davranışlar, toplumda silahlanmayı özendirceği için, can güvenliği açısından da tehlikeler taşır. Bu silah armağanı işini bakanlar düzeyi ile sınırlı görmemeli. Bunun toplumun eğitimsiz bireylerine yansımalarının yaratacağı tehlikeler düşünülmeli.

Bakanı bu davranışına UMUT Vakfı Kurucu Başkanı Sayın Nazire Dedeman'ın anında gösterdiği tepki, olayın ciddi boyutlarını ortaya koydu. Sivil toplumun duyarlılığı bakımından umut verdi.

Ama gönül isterdi ki, sivil toplumun öteki kesimleri de, örneğin öncelikle hukukun üstünlüğünü savunmakla yükümlü barolar ve hukuk dernekleri, insan yaşamının kutsallığına kendini adanmış hekimlerin örgütü tabip odaları, çeşitli meslek kuruluşları ve sivil toplum örgütleri de tepki gösterebilir.

Gösterebilirsin ki, Sayın Dedeman'ın şu soruları, toplum vicdanını tatmin edici yanıtı bulabilirsin:

- “Bakanlara yapılan silah ikramının, toplum nezdinde silah sevmeyi pekiştiren bir örnek teşkil etmesine nasıl engel olunacaktır?”

- “Böylesine tehlikeli bir ikramda bulunan ve bunu kabul eden herkes, silahın bu denli sevildiği ülkemizde, yalnızca rakamlardan ibaret olmayan ölümlerden, yaralanmalardan ve kaybolan hayatlardan dolayı sorumluluk duymayacak mıdır?”

Prof. Türker Alkan, yumuşak bir yaklaşımla, “Bana öyle geliyor ki, bakanların silaha bu kadar düşkün olması, silahın ‘iktidar simgesi’ olmasından kaynaklanıyor” diyor.

Biz de siyasetin sert, hatta şiddete açık bir yaklaşım içinde yapıldığına son seçim sürecinde de tanık olduk. Buna karşılık seçmenin verdiği tepki, toplum yapımızda güce, şiddete itaat anlayışının yıllar ötesinden geldiğini düşündürüyor.

Sporda Şiddetin İçselleşmesi:

Sporda şiddet konusu seminerin başka bir oturumunda enine boyuna yetkin uzman arkadaşımız Barış Günaydın tarafından ele alınacak. Biz burada birleşik kaplar kuramına vurgu yapmak üzere, bireyde, ailede, toplumda, siyasette şiddetin içselleşmesine koşut olarak, sporda da şiddetin içselleştiğine kısaca değinip geçeceğiz.

Dışarıda ezilen, toplum içinde yenik bir yaşam süren erkeğin, evde karısını döverek gücünü kanıtlamaya çalıştığını biliyoruz. Toplumda güç ve hatta ün sahibi kişilerin de gerek kadına karşı, gerek çevrelerine karşı şiddet uyguladıkları da zaman zaman görülüyor. Bunun altında da geçmişinden gelen bir ezikliğin, bir aşağılık duygusunun uzantıları vardır. Bu uzantılar o kişiyi şiddetle içselleştirir.

Yanlış ve çarpık biçimde, bir güç ve iktidar manivelası olarak kabul edilen siyaset de aynı şekilde insanları şiddetle içselleştiriyor.

Ne yazık ki, sevgi içinde bir dostluk aracı ve barış ortamı olması gereken sporda da iktidar tutkusunun egemen oluşuna ve bunun şiddet yoluyla ortaya çıkışına giderek daha sık biçimde tanık oluyoruz.

Sporda şiddetin içselleşmesinde, sporla ilgili her kesimin payı var. Yığınların izlediği kitle sporlarında, özellikle ve öncelikle futbolda, kulüp yöneticilerinden başlayarak, futbolcularıyla ve seyircileriyle (yine genelleme yapmadan söyleyelim) ve medyasıyla şiddetin içselleştiğini görüyoruz.

Konuyla ilgili birkaç örneği medya bölümüne bırakarak, burada noktayı koyalım.

Medyada Şiddetin İçselleşmesi:

Hemen spor, daha doğrusu futbol medyasından çok taze iki örnek verelim:

Beşiktaş 8 Ağustos'ta Şampiyonlar Ligi ön eleme maçında Moldava'nın Sheriff takımını 3 - 0 yendi ya, ertesi gün bir spor gazetesinin boydan boya kocaman harflerle manşeti:

“Sheriff'e üç kurşun”

Bir gazetenin spor sayfasındaki başlık:

“Dan... Dan... Dan...Sheriff'e son kurşunu Koray sıktı.”

İşte, buyurun; medyanın şiddetle içselleşmesi bu...

Büyük bir gazetemizin okur temsilcisine geçen ay gelen bir okur mektubundaki tepkiden üç cümle aktaralım:

“Pazar günü spor sayfasında FB'nin kazanması haberi 'Silahlar patladı' başlığı ile verildi. Spor ile silahı bir araya getirmek, benzetmelerde silah kullanmak ve övmek çok şanssız olmuş. Bu konu üzerine sayfalar dolusu yorum yapmak mümkün de, bu başlık zaten söze gerek bırakmıyor.”

Adını açıklamakta sakınca yok, bir doktor olan Gündüz Tezmen adlı okurdan gelen bu tepki, umut verici. Bu tepkilerin artmasını dileriz. Hemen belirtmeliyiz ki, Türkiye Spor Yazarları Derneği'nin de çeşitli etkinlikleri ve çabalarıyla, spor medyasında şiddetle içselleşmenin hızı tamamen kesilmese de, giderek azalıyor. Geçmiş yıllara bakarsak, medyada şiddete yaklaşımın olumlu yönde azaldığını söyleyebiliriz.

Bu alanda yerel medyada çalışan Karadenizli meslektaşlarımıza da önemli görevler düştüğünü ve onların sorumluluklarının bilincinde olduğunu anımsatmak isterim.

Bireysel silahlanmaya ve şiddete karşı çeşitli etkinliklerle çaba harcayan UMUT Vakfı, 1999 yılında “Toplumumuzda Şiddet ve Bireysel Silahlanma” konulu bir inceleme yarışması açmıştı. Bu yarışmaya gelen yazılar da umut vericiydi. Medya ile ilgili olarak, bunlardan birinde kısa bir alıntı yapmak istiyorum.

Giresun Kapalı Cezaevi'nden katılan (iznini almadığım için adını vermiyorum) bir yarışmacı, ödüle değer görülen yazısının bir yerinde şöyle diyordu:

“Şiddeti körükleyecek tüm hareketlerden kaçınmalıyız.

Kısa bir süre önce bir televizyon kanalının haber programı sırasında henüz 5 – 6 yaşında olan bir çocuğa, sunucu tarafından sorulan bir soru akıllara zarar vermektedir.

Sunucu soruyor:

- Senin babanı öldüren insanı sana verseler ne yaparsın?

Çocuğa daha önceden bu öğretildiği için, çocuk hiç düşünmeden ve ne dediğini bilmeden o masum ve temiz yüzüyle, aynen şu cevabı veriyor:

- Onu ben öldüreceğim.

Ve bu televizyon kanalı bu haberi günlerce çok iş yapıyormuşçasına ekrana getiriyordu.

Sözde çok iyi eğitim almış bu kişiler ve kuruluşlar böyle yaparsa gerisini siz düşünün.”

Cezaevindeki belki bir kader kurbanı, gözlemlerine, birikimlerine dayanarak bunları söylüyor. Bu yarışmacımız, bu kuruluş ve kişilerin çok iyi eğitim almış kişiler olduğunu iyi niyetiyle söylüyor, ama aslında bu kişi ve kuruluşların eğitiminin sorgulanması gerekiyor. O ne menem bir eğitimidir ki, insanı bu şekilde şiddetle içselleştirir ve toplumu da şiddetle içselleştirmeye yönlendirir.

Televizyonun toplum üzerindeki etkisi tartışılmaz. Bu etkinin olumlu yönde kullanılması için sorumluluk gerekiyor. Bu sorumluluk yalnızca TV yöneticileriyle sınırlı değil. Büyük iş dünyasının da sorumluluğu var. Nasıl var?

Medya dünyasında “reklam verenler” diye anılan büyük firmalar gazetelerin yanı sıra televizyonlara da reklam verirler. İzleyici kitlesi daha fazla olduğu için de televizyonları yeğlerler. Televizyonlarda da reytingi, yani izlenme oranı yüksek olan programlara yoğunlaşırlar. Bu programlar ise, ne yazık ki, şiddet içeren ve paparazzi denilen programlardır.

Bir yönüyle ticari kuruluş olan TV’lerin yaşamı büyük ölçüde reklam gelirlerine bağlı olduğu için, bu tür programlara en çok izlenen saatlerde bol bol yer verirler.

Bu dünyanın doğası, ne yazık ki, budur.

Televizyon dünyasına üç ayaklı bir sacayak koyarsak, bunun bir ayağında TV Yönetimi ve sermayesi, bir ayağında izleyici kitlesi, öbür ayağında da reklam verenler denilen büyük iş dünyası vardır. Yine bir örnek verelim:

Bundan yaklaşık 10 yıl kadar önce, Nazire Hanım anımsayacaktır, UMUT Vakfı uluslararası bir seminer düzenlemişti. TV’lerde şiddet içeren programlara karşı ne yapılabilir konusu tartışılırken, büyük bir Alman deterjan firmasının temsilcisi anlatmıştı:

Almanya’da da bu sorun yaşanıyordu. Soruna çözüm bulmak üzere, reklam veren firmaların temsilcileri bir araya gelmiş ve TV’lerde şiddet içeren programların kuşağına reklam vermemeyi kararlaştırmışlardı. Ve bu uygulamadan olumlu sonuç alınmış, TV’lerde şiddet içerikli film ve programlar azalmıştı.

Bir ara bizde de bazı TV kanallarının yöneticileri ilkeli ve sorumlu yayıncılık yapmak savıyla şiddet içerikli ve paparazzi denilen programlara sınır getirmişti. Bu uygulamayla reytingler düşünce, ilk tepki TV’nin patronundan gelmişti:

“Kardeşim, rakip kanallar ilke milke dinlemiyor, reytingleri aldı başını gidiyor. Biz buraya para yatırdık; sizin ilkeli yayıncılığınızın yüzünden paramızı batıracak halimiz yok!”

TV yayınlarından örnekleri çoğaltabiliriz, ama bunları sizler de zaten biliyorsunuz.

Şunu da göz önünde tutalım; medya yalnızca TV’den oluşmuyor. Medyanın içinde gazete, dergi, radyo, sinema, tiyatro, afiş ve billboard ve son olarak elektronik iletişim dünyası da yer alıyor. Olaya genel olarak baktığımızda, beylik bir genel geçer kural olan arz – talep kuramını hesaba katmak gerekiyor.

Toplumun giderek şiddeti içselleştirdiğini görüyoruz. Şiddet, silah kullanımı normal kabul edilir duruma geliyor. Bu durumdan eğitim sistemimiz, dolayısıyla ülkeyi yöneten siyasetler ve bürokratlar önemli ölçüde sorumlu. Böylesine bir ortamda şiddet, meydanı boş bulmuş, sorumsuzca ve pervasızca at koşturuyor.

Örnekleri çok...

TV’lerde şiddet içeren görüntülerin ard arda sayısız ölçüde kullanılması, bilinç altına mesaj vererek, insanın günlük yaşamdaki davranış kodlarını bozuyor. Günlük yaşamda, en azından küfür edecekken yumurta atıyor. Yumruk atıyor, silah çekmeye kadar gidiyor.

Filmlerde “iyi adam”ın şiddet uygulaması, olumsuz yönde daha etkin ve örnek oluşturması olasılığı yüksek. “Kötü adam”ın şiddet uygulaması ise, o kadar etkin değil.

TV’nin etkisi konusunda şu bulguya göz atmakta yarar var:

Amerika’da başlangıçta TV cihazları pahalı olduğu için, siyahlar beyazlardan beş yıl sonra TV alma olanağına kavuşuyor. Beyaz Amerikalılarda TV’lerin yaygınlaştığı 1958 yılında beyazların cinayet

oranında artış görülüyor. Beş yıl sonra siyahlar da yaygın biçimde TV sahibi oldukça onların arasında da cinayet oranı yükseliyor.

Genelde TV'lerde günde iki cinayet filmi izlendiğini ekleyelim.

TV'ye bağımlılığın nedenlerinden biri de okuma alışkanlığının olmayışı. Bizim medyanın Amerikan kaynaklı filmlere bağımlı oluşu da işin tecimsel yönü bakımından üzerinde düşünölmeye değer.

Medyada, özellikle TV'lerde kullanılan dildeki şiddet izleri giderek yaygınlaşıyor. Bir cinayet haberi verilirken, zanlıya takılan sıfatlar "canavar baba, canavar evlat, canavar damat v.b. Daha suçlu kesinleşmemiş zanlı ille de canavar olacak.

Maçlardaki coşku da öfke de şiddet sözleriyle ve hatta eylemleriyle ifade ediliyor. Günlük yaşamımızdaki uyarı bile, "Trafik Canavarı" diye ünlendiriliyor.

Örnekleri ve sözü fazla uzatmadan, bağlayalım.

Medyadaki ve daha geniş anlamıyla kitle iletişim araçlarındaki gelişmelerin bilgi dolaşımını hızlandırması (ki bu gerçekleşmiş sayılır ama...) insanlar arasında bilgiye dayalı uygarca, barışçıl iletişimi kurması beklenirken, bugün geldiğimiz noktada insanlık tam tersi bir tabloyla karşı karşıya kalmış durumda değil mi?

Böyle bir tabloda toplumda şiddetin normal karşılandığı, bir başka deyişle toplumun şiddetle işselleştiği görülüyor.

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Sonuçta çözüm önerilerine gelirse, genel olarak, geniş açıdan ve köklü olarak baktığımızda, satır başlarıyla şunları sıralayabiliriz.

1. Öncelikle hukukun üstünlüğünü sağlayacak, hukuk devletini tüm kurumlarıyla hayata geçirecek bir yargı reformu ve idarî reform yapılmalı.
2. İnsan haklarına dayalı, demokrasiyi ve çok sesliliği özümseyen, araştıran, eleştiren, tartışan çağdaş insanı yetiştirecek bir eğitim reformu gerçekleştirilmeli.
3. Yargı, eğitim ve idare reformlarının öngördüğü uygulamaların kâğıt üzerinde kalmayıp yöneticilerin kafasında yer etmesi ve hayata geçirilmesi için sivil toplum örgütleri, sürdürülebilir bir dayanışma anlayışıyla etkin bir çalışma içinde olmalı. Kimi yöneticilerden başlayarak, toplumdaki hukuk tanımazlık anlayışını mutlaka gidermek için çaba harcanmalı.
4. Bireysel silahlanmaya ve şiddete karşı, geniş kapsamlı bir kurultay toplanmasına öncülük edilmeli.
5. Şiddetin içselleştirildiği bir alan olan cezaevleri ıslah edilmeli.

Medya yani kitle iletişim araçlarıyla ilgili önerileri belli bir çerçeveye sığdırmak olanaksız gibi. O kadar çok öneri var ki...

Radyo Televizyon Üst Kurulu'nun (RTÜK) birkaç yıl önce 1.836 kişi arasında yaptığı "Televizyon Yayınları / Şiddet ve Çocuk" konulu araştırmaya genel istemler dışında tam 70 farklı öneri gelmişti. TV'lerin durumuna bakarsak, bu sayı bugün her halde katlanmıştır.

Bunları bir yana bırakarak, medya için özetle şunları söyleyebiliriz:

Ülke düzeyinde dağıtımı yapılan gazetelerle, yine ülke düzeyinde yayınları izlenen TV ve radyolardan oluşan yaygın medyanın yanı sıra bölgesel ve yerel medyanın (gazete, radyo ve TV'lerin) önemi ve

sorumluluğu büyüktür. Bakın, ulusal medya demiyorum, yaygın medya diyorum. Çünkü, İstanbul'da yayınlanıp yurt düzeyinde dağıtımı yapılan 25-30 gazeteye ulusal basın demek yanlış. Yaygın medya ile bölgesel ve yerel medyanın toplamı Türkiye'yi temsil eden ulusal medyadır.

Özellikle yerel medyanın önemini altını çizerim. Çünkü onlar kendi çevrelerinde yönetimlerle ve halkla her gün yakın ilişki içindedir.

Medya ile ilgili somut önerilere gelince, bu konuda Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin 1998 yılında geniş bir katılımla hazırlayıp ilan ettiği Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'nin bir rehber olduğunu söylemek isterim. Bu bildirgenin hazırlanmasında büyük emeği geçen, ki bildirgenin mimarı odur, Umut Talu arkadaşımızı teşekkürle anarım.

Bu bildirden birkaç madde aktaralım.

- “Gazeteci, her türden şiddeti haklı gösteren, özendiren, kışkırtan yayın yapamaz.”
- “Çocuklarla ilgili suçlarda ve cinsel saldırılarda sanık, tanık ya da mağdur (maktul/ öldürülen) olsun, 18 yaşından küçüklerin açık isimleri ve fotoğrafları yayınlanmamalıdır.
- “Cinsel saldırı mağdurlarının fotoğrafları, görüntüleri ve kimlikleri, açık kamu yararı olmadıkça yayınlanmamalıdır.”

Bildirge dışında da bazı önerileri sıralamak isteriz.

- Yayın kuruluşlarının okur temsilcilikleri şiddete, bireysel silahlanmaya karşı daha duyarlı ve etkin davranmalı.
- Çocukları suç işlemeye itebilecek şiddet sahneleri içeren filmlerin gösterimine ilişkin yasal düzenleme titizlikle yapılmalı.
- RTÜK'ün trafik, sanat müziği, belgesel gibi bazı yayınlar için koyduğu yükümlülüklerden hareketle, şiddet içeren filmlere bir sınırlama getirilebilir ve gösterim saatleri buna göre belirlenebilir.
- TV'lerde popüler programların arasında ılımlı ve uygun biçimde barış ve dostluk mesajları verilebilir.
- Yine içe dönük, daha doğrusu içten gelmesi gereken bir davranış kuralını da yayıncıların dikkate alması dileğiyle yineleyebiliriz: Şiddet görüntülerini tekrar tekrar göstermekten kaçınmalı.
- Sivil toplum örgütleri de bu konuda daha aktif izleyici olmalı, şiddete ve şiddete prim veren davranışlara yayınlara ve tepki göstermeli.

Ve son söz... Bütün sözlerin özü, ortak aklın sesi bizce şudur:

Toplumda oluşan şiddet kültürünün yerini barış kültürü almalıdır. Barış kültürünü içselleştirmedikçe, şiddetin yerini barışın alması zor görünüyor.

Şiddetsiz, silahsız, barışçıl günler dileğiyle Sevgilerimi, saygılarımı sunuyorum, beni sabırla dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

Faik BAKOĞLU: Sevgili arkadaşlar, tam 45 dakika Sayın Nail Bey'i dinledik. Yaptığı anlamlı ve özverili konuşma için kendisine bir kez daha teşekkür ederiz.

Şimdi arkadaşlar iki konuşmacımız daha var. Ardından soru cevap bölümü var. Hemen onun ardından da öğle yemeğine geçeceğiz.

Şimdi değerli konuşmacımız Dr. Ayhan Akcan, Psikiyatrist aynı zamanda Umut Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi.

Dr. Ayhan AKCAN

Sayın Valim, Sayın Valinin Eşi ve Değerli basın mensupları,

Öncelikle tabii, Karadeniz bölgesinde, Rize bölgesinde silahla ilgili bir yirmi dakika da olsa, yarım saat de olsa hem Türkiye gerçeği hem de dünyadaki bilimsel gerçeği sunmaya çalışacağım.

Daha önce biz bu tür bir toplantıyı Diyarbakır'da yapmıştık. Orada da aşağı yukarı birçok tartışma konuları oldu. Burada da aslında tartışmaya açık birçok konu olduğunu biliyorum.

Türkiye'de şu anda iki tane bireysel silahlanmayla ilgili odaklanmış konuyla girmek istiyorum. Birinci konu şu: -Sayın Valim de aslında anlattı- Terörle Bireysel Silahlanmayı yan yana getirmek var, bunu biraz daha genelleştirirseniz hassas bir nokta olduğu için Türkiye'de özellikle Türk-Kürt meselesinde de özellikle silahlanmayı yan yana getiren bir anlayış var. İkincisi de; son beş yıldır Türkiye'de suçların artmasıyla beraber bireysel güvenliğin ve özellikle konutlardaki güvenliğin silahlanmayla çözüleceği tarzında bir görüş söz konusudur.

Türkiye'de en başta bu anlamda sorumluluğu olan kabine üyelerine silah hediye edilmesinden tutun, kutlamalarda özellikle mağanda veya serseri kurşunuyla yaz sezonunda ayda neredeyse 10 kişinin ölmesi gibi silah konusunu güncel tutmakta ve hassas hale getirmektedir.

Bir kere şunu özellikle vurgulamakta fayda var: Eğer biz bir hukuk devletiysek, bizim bireysel olarak güvenliğimizi kendimiz mi sağlayacağız yoksa bu ülkenin kolluk kuvvetleri mi sağlayacak? Aslında ana konu bu. Terör konusunda da, suç konusunda da ana konu bu; yani bir ülkede eğer bireysel güvenliği vatandaşın kendisinin silahlanmasıyla sağlanacaksa o zaman bu ülkedeki hukuk, nizam veya kolluk kuvvetleri ile ilgili asayişle ilgili problemleri sürekli hale getirirsiniz. Belki güvenlik konusunda veya ülkenin kolluk kuvvetlerine güven konusunda ciddi problemlerinizi olabilir. Özellikle Karadeniz bölgesinde olduğu gibi; yani coğrafi yerleşimde belki evde silah bulundurma kültürel olarak, ana alt yapı oluşturmuş olabilir, Doğu ya da Güneydoğu Anadolu'daki terörle beraber insanların, özellikle kolluk kuvvetlerinin silahlanmasını normal karşılayabilirsiniz. Ama bu problemi çözümü, çünkü aynı konu, hem yasal düzenlemede, hem de Türkiye'de karar verici durumda problem olarak ortaya çıkıyor.

İşte birçok terminoloji var, dünyada bir çok bu anlamda yapılmış çalışmalar var. Küçük silah, hafif silah, bireysel silah, silah mülkiyeti, silah denetimi, silah şiddeti. Bu konular başlı başına birçok tartışma konuları. Türkiye'deki polis sorumluluk alanının bölgesinde, Emniyet Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre taşıma, bulundurma ve toplam silah sayısındaki artış da bunu gösteriyor. Son iki, üç yıl içerisinde %7'lik %8'lik bir talep artışı var. Bu Jandarma bölgeleri baktığınızda da yine ortalama iki milyon civarında Türkiye'de ruhsatlı silah olduğu düşünülüyor. Ruhsatsız silah bakıldığında da, burada da belki tartışma konusu ama iki katı veya üç katı olduğu düşünülüyor. Kısacası Türkiye'de 2005 yılında toplam ruhsatlı silah sayısı 2.316.318 gözüküyor. Bu oran ne anlama geliyor? Belki bizim için normal ama Dünya geneliyle, diğer ülkelerle karşılaştırdığınız zaman burada iki tabloda da meslek grupları ve özellikle silahların nerelerde artış olduğunu gösteren bir tablo var.

Sonuçta şöyle bir oran var, bilimsel olarak yani siz sivil toplumdaki silah sayısının o toplumdaki kolluk kuvvetlerindeki silah sayısına oranı o ülkedeki bireysel silahların sosyal anlamda problem olup olmadığını gösterir. Bu oran eğer 1'in üstündeyse dolaylı yoldan silahla ilgili suçların ve silahın sosyal anlamda problem oluşturup oluşturmadığını gösteriyor. 1'in üstündeyse bu problem, Amerika Birleşik

Devletleri'nde 10 kat, Güney Afrika'da 6, Kolombiya'da 5, Brezilya'da 3 gözüküyor. Bizde ise yaklaşık bu 4,5 kat civarında. Şimdi bu kadar yaygın olan bireysel silahlanma için dünya ölçeğine baktığımızda da 640 milyon silah var, bunların %60'ı sivil. Öldürülen veya kurbanlar da siviller. Yaklaşık burada 270 bin kişi sadece bireysel silahlarla ölüyor ve 4 silahla cinayete karşılık 1 intihar gerçekleşiyor ve bunların çoğunluğu erkekler ve kadın kurbanlar.

Silahların, genellikle de en çok tartışma konusu yaratan konulardan birisi de kontrolsüz grup dediğimiz gençlerin eline geçtiği zaman ne tür durumlara yol açabileceği tarzında da tartışma konuları var. Aslında mekanizma belli, yani silahlanma şiddeti artırıyor, korkuyu ateşliyor ve daha fazla da silahlanmaya neden oluyor. Yasal olarak silah temin etmeyi zorlaştırmak gerekiyor özellikle önceden tasarlanmamış olaylar için.

Aslında Türkiye'deki silahla işlenen suçlarda en çok atlanılan veya hiç görmezlikten gelinen ana tartışma konularından birisi bu. Yani devletin veya ruhsatlı silahın yaygın olması önceden tasarlanmamış cinayetleri ya da olayları engellemiyor. Türkiye'deki silahla işlenen suçlara baktığımızda örneğin "cinayetlerin ne kadarı önceden tasarlanmamış" diye düşündüğümüzde bu oran %90 civarında, şöyle bir yanılığ var: "Türkiye'de silahlanma yaygın ama ruhsatlı silahlı olanlar genellikle suç işlemiyor genellikle suçlar ruhsatsız silahlarla işleniyor. Bunun için mümkün olduğu kadar ruhsatsız silahları ruhsatlı hale getirmek lazım, kontrol altına almak lazım dolaylı yoldan da silahla ilgili suçlarda azaltma yapılabilir" bu şekilde bir düşünce son derece yanılı.

Çünkü önemli olan konu şu önceden tasarlanmamış olay nedir? Karısı ile kavga ediyor veya en basit biçimde alacak verecek ilişkisi oluyor. Nail Bey'in de anlattığı gibi Türkiye'deki cinayetlerin neredeyse %22'sine yakınında alkollü ortam var... Yani silah kullanan veya mağdur olan ya da maktul olan kişinin aynı alkolle ilgili bir problemi olduğu düşünülüyor ve dolaylı yoldan önceden tasarlanmamış olaylarda, ortamda silah bulunduğundan dolayı sonuç elde edici bir ortam ortaya çıkıyor. Uyarıcı kullanımı ilişkisi ve alkol meselesi var. Özellikle yurt dışında çok fazla bildiğimiz kadarıyla kokainle özellikle de extacy haplarıyla ilgili ortamda silah varsa çok ciddi düzeyde kullanımı da var.

Bizim ülkemizde de artmaya başladı... Özellikle büyük metropollerde gençlerin uyarıcı madde kullanım oranı arttı. Şu anda Türkiye'de 20 gençten birinde silah var. Bunu da bilimsel olarak biliyoruz... Bu oran giderek artmaya başladı; yani önümüzde günlerde on yıllık bir süreç içinde eğer biz bireysel silahsızlanmayla ilgili çözüm yolu üretmezsek, uyarıcı kullanan gençlerde silah olduğunda onun kullanımı ve ciddi düzeyde suç işleme potansiyeli olduğunu bilmemiz gerekiyor.

Meşru müdafaa ve silah mülkiyeti ilişkisi var. Tabi, bu can güvenliğinden dolayı silah başvurusu yapanların gerekçesi. Bu gerekli midir veya bu nasıl düzenlenmelidir? Her can güvenliği talebinde bulunan taşıma veya bulundurma ruhsatı almalı mıdır? Aslında orda da tartışma konusu şudur: Arjantin'de buna benzer bir tartışma vardı, orada şöyle bir sonuç elde edildi: Can güvenliğinden veya meşru müdafaa talebinde bulunan bir kişinin o talebini sadece iddia değil, ispat etmesi gerektiği yasal olarak ortaya konuldu. İspat etme sisteminin o devletin hâkimi ya da savcısı görevlendirildi ve can güvenliği talebinde silah ruhsatı almak isteyenlerde %17 oranında bir azalma olduğu açıklandı.

Tabi evde silah bulundurmanın birçok sonuçları var. Daha çok intihar, kaza, aile içi şiddet ve evde şiddet olarak karşımıza çıkıyor. Türkiye'de de bu oran %60 civarında... Neredeyse her 3 evden 1'inde silah var ve bu silahlar daha çok karşımıza aile içerisindeki cinayetler ve şiddette karşımıza çıkıyor.

Tabi en önemli yaklaşımlardan birisi de silah kontrolü ile ilgili yaklaşımlar. Örneğin kontrolü hiç olmayan ülkeler var. Bunlar Irak, Afganistan, Afrika gibi ülkeler. Neredeyse burada bire bir; yani her insanda silah var. Bireysel güvenliği bu ülkelerde kendileri sağlıyorlar.

Gevşek kontrollü ülkeler var, Türkiye de bu gruba giriyor.

Ciddi reform gerçekleştiren ülkeler var, Avustralya, Brezilya, Kamboçya, Kanada, Sierra Leone, Güney Afrika, İngiltere gibi. Yasak ülkeler de var, Japonya, Hong Kong, İskoçya, Güney Kore, Singapur, Kuzey İrlanda, Rusya, İsviçre, İngiltere ve Yeni Zelanda, İrlanda gibi. Bunları özellikle veriyorum; çünkü en azından bu konuda dünyadaki yaklaşımların ne boyutta olduğunu fikir edininiz diye... Çünkü biraz sonra bunlarla ilgili silahla ve suçlarla ilgili bilgiler vereceğim. Burada da bir fikir edinmek için önemli.

Cinayet türlerine baktığımız zaman faili meçhul cinayetlerle ilgili bir gerçeği söylemekte fayda var: Bilimsel olarak, dünyanın neresine giderseniz gidin, faili meçhul cinayetlerin tamamında silah kullanılmıştır. Bizim ülkemizde de faili meçhul cinayetlerde silah kullanma oranı da neredeyse %100'dür. Şöyle bir oran vardır. Almanya'da ya da Belçika'da faili meçhul cinayet oranı ne dersiniz? %8 ve %12 civarında. Bizim ülkemizde bu oran 10 yıl önce %14, %15 civarında idi. Maalesef son yıllarda bu oran %35'lere çıkmak üzere; yani Türkiye'de silahla işlenen cinayetlerin 1/3'ünün faili bulunamıyor. Bunu şunun için söylüyorum; sosyal problem veya ciddi düzeyde yaşamı tehdit ediyorsa bireysel silahlar, o ülkedeki faili meçhul cinayetlerin oranının artırmakta ve dolaylı yoldan da hem devletin bu anlamda faili bulamaması, hem de hukukun işlememesi, hem de toplum vicdanında rahatlama sağlayamaması anlamında da çok önemli... Çünkü bu konu zaman zaman neredeyse her gün medyada yer almakta.

Tabi silahla ilgili birçok suç var, bunlar; kazara ile ölümler, belirlenmemiş kazara ölümler, belirtilmemiş ya da bilinmeyen silahla ölüm, kanuni müdahale ile ilgili silahla ölüm, meşru müdafaa hakkı ile ilgili silahla ölüm. Bunlar aslında hep birer tartışma konuları.

Soygun meselesi var. Özellikle silahla ilgili soygun. Bizim ülkemizde bu henüz yaygın değil idi ama büyük metropollerde bu artmaya başladı. Şöyle bir oran vermek lazım, kuru sıkı ile ilgili soygunla gerçek silahla yapılan soygun arasında ne kadar fark var diye. ABD'de bu oran yılda 10 milyon civarında bir çok gelişmiş ülkede silahla soygun milyon düzeyinde. Bizim ülkemizde çok yaygın değil ama bireysel silahların yaygınlaşmasıyla beraber özellikle ekonomik derinleşmenin artması ile beraber silahla soygunlar artmaya başlayacak ve burada da kullanılan silah türü kuru sıkı ile olan silahlı soygun çok artmaya başladı. Neredeyse 2 milyon civarında Türkiye'de kuru sıkı olduğu düşünülüyor ve bu kuru sıkıların da %10 civarı kontrolsüz suç işleme amaçlı olarak kuru sıkı aldığını da biliyoruz...

Böyle verilerimiz var ama hem yasal anlamda, hem kanuni anlamda, hem de muhataplar anlamında çok ciddi boyutta sıkıntılar yaşıyoruz. Yani kuru sıkının muhatapları veya yasal karşılığı yok. Bununla ilgili bir çalışma başlattık vakıf olarak. Önümüzdeki Kasım ayında bunu Türkiye'de yayınlayacağız. En azından bunların muhataplarının elde edilmesi, bu konuda ciddi bir yasal düzenlemenin yapılması konusunda çalışmalarımız var. Çünkü biliyoruz ki, özellikle kuru sıkı ile ilgili soygunlarda yaş grubunu baktığımızda 25 yaş altı gençler çok artmaya başladı. Bunun basit bir markete gidip para almaktan, sokaktaki insanı sıkıştırıp para almaya kadar birçok boyutu var.

Silahla intihar henüz bizim ülkemizde çok ciddi boyutta değil gibi gözükse de, 1990 yılında 5. sıradayken maalesef silahın yaygınlaşmasıyla beraber bu birinci sırada ası yoluyla intihar var, ikinci sırada silahla intihar söz konusu. Özellikle gençlerde intiharda birinci sıklıkta silah kullanılıyor, yaş gruplarına baktığımızda yaşlılarda özellikle silahla intihar son zamanlarda yaygınlaşmaya başladı. Bu oran İskandinav ülkelerinde neredeyse bire birdir; yani silahla işlenen cinayetle silahla yapılan intihar oranı bire birdir. Bizim ülkemizde bu oran altıya bir gibidir. Ortalamada dünyada dörde birdir; yani, dört cinayete karşılık bir kişi silahla intihar eder. Bu oranda artma başladı hem hızlı bir kentleşme

sürecinin yaşanması hem de özellikle genç nüfusun çok ciddi düzeyde hem fiziki hem de ruhsal anlamda problemler yaşamasına bağlı olarak intihar artmaya başladı.

Silah imhası konusu çok ciddi bir konudur. Dünyadaki çok ciddi konulardan bir tanesidir. Silah imal edersiniz, satarsınız, kullanır veya bulundurur, kaybeder silah hareketi diye bir olay vardır, yer değiştirir. Belli bir dönem kolluk kuvvetinin eline geçer, kolluk kuvvetinden çıkar tekrar döner ama imha edilmesi çok zor bir alandır. Bunun için bunla ilgili düzenlemeler yapmak hakikaten çok önemlidir ama silahla ilgili özellikle sosyal problemlerin çözümü arandığında eğer imha veya kampanya sözleri başladığı zamanda o ülkede silahla ilgili en azından bir toplumsal bilinç edindiğini de fikir olarak ortaya koyar.

Tabi silahla cinayetin bilimsel olarak değerlendirilmesi var. Yüz bin kişiye düşen silahla cinayet oranı o ülkenin silahla ilgili ne boyutta olduğunu gösterir. Burada bazı ülkelerle ilgili veriler var. Kolombiya, Brezilya, Ekvator, Meksika gibi... Japonya'da da bu oran yüz binde 0.05'tir. Bu oranın anlamı şu: 130 milyon nüfuslu Japonya'da bir yıl içinde toplam silahla işlenen cinayet sayısı sadece 29. 2002 yılı verisidir bu, bir yıl boyunca 130 milyonluk Japonya'da silahla işlenen cinayet sayı olarak 29. Bizim ülkemizde bu oran %5.58 civarında. Bu rakam yüksek bir rakam ve bu oranı düşürmemiz lazım. Bu oranı düşürmemizin de birçok boyutu var hem bireysel silahlanmayla ilgili ciddi kanuni düzenlemeler yapmak, talebi azaltmak, mümkünse silahla ilgili cinayetler ve yaralamaların cezai müeyyidelerini artırmak. Bunlarla ilgili çalışmalar var. Geçtiğimiz dönemde Meclis'te de bu anlamda birçok yaklaşımlar oldu. Her ne kadar sonuç elde edilmese de. 17'ye yakın kanun teklifi var silahlanmayla ilgili ve ruhsatlandırmayla ilgili. O en azından hem yasa koyucular anlamında da belli bir mesafede yol kat edildiğini gösteriyor. Umarım önümüzdeki dönem içerisinde biz vakıf olarak, hem de medyanın duyarlılığı ile birlikte belli bir yol kat edileceğini düşünüyorum.

Veriler var, hepimiz biliyoruz ki bu oran Aytekin Sevindikle birlikte İstanbul'daki cinayet vakalarını taramıştık biz. Orada Türkiye'deki cinayetlerin yarısı silahla işlenmektedir... Bu oran maalesef 2002 yılında %50 civarındaydı, şu anda %60'a çıktı; yani beş yıllık bir süreçte %10'luk bir artış var.

Yine İstanbul'daki kadın mahkûmlar üzerinde yaptığımız bir çalışma var. 2001 yılında, orada da aile içi şiddetten kocalarını öldüren kadınların neredeyse %40'ı kocalarının silahıyla eşlerinin öldürdüğünü tespit ettik. Bu da tabi yani evde masum anlamda bulunan silahın, erkeğin silahının belli bir noktadan sonra neye dönüştüğünü göstermesi bakımından da önemli bir veri.

Yaş grupları bakımından Türkiye'deki, özellikle ruhsatlandırma bakımından yaş sınırı 21 yaş, bunu 28 yaşa çekilmesi konusunda bir acil tedbir önerimiz var. Bunun bir anlamı var çünkü biz biliyoruz ki hem intihar etme oranı bu yaş grubunda çok yüksek.

Bir de Türkiye'deki silahla işlenen cinayetlerin neredeyse %50'ye yakını 28 yaş altı erkekler. Eğer biz 21 yaşını 28 yaşına çekebilirsek ruhsatlandırmada en azından o konuda da Türkiye'deki silahla işlenen cinayetler anlamında. Bu aslında literatür anlamında yani hem silah konusunda hem trafik konusunda hem de şiddet konusunda bütün dünyada böyle yaş grubu olarak, ergenlik döneminden erişkinlik dönemine geçen 28 yaş altı çok ciddi düzeyde bir risk grubu oluşturduğunu gösteriyor. Bu anlamda da 28 yaş önemli bir tanımlama.

Tabi bu verileri hepimiz biliyoruz. Türkiye'de silah sayısı neredeyse son 10 yıldır 10 kat arttı. Cinayet olgularının yarısı silahla işleniyor. Yılda 3 bin kişi silahla ölüyor, yaklaşık 10-12 bin kişi yaralanıyor. Bunların 500'ü mağanda kurşunu dediğimiz, serseri kurşun dediğimiz, nereden geldiği belli olmayan kurşunlarla ölüyor.

İntiharlarda maalesef 2. sırada silah kullanılıyor. Eş öldürmelerinin %35'i silahla gerçekleşiyor. Türkiye'deki suçların çoğunluğunda da 3. sırada 6136'a muhalefet dediğimiz silahla ilgili suç söz

konusu. Bu yaptığımız çalışmalarla ilgili örnekler İstanbul'daki Cinayet Büro Amirliği'nden temin ettiğimiz veriler üzerinden yine vurgulamakta fayda var... Çünkü tartışma konularından biri de bu.

Acaba bu cinayetlerin ne kadarında ruhsatlı silah ne kadarında ruhsatsız silah kullanılıyor diye bir tartışma var. Burada şunu vurgulamakta fayda var. Türkiye'deki cinayetlerin %25'inde ruhsatlı silah kullanılıyor. Bu, Emniyet Genel Müdürlüğü'nün verileridir yani biz ruhsatlı silahlarla ilgili düzenleme yapılırken özellikle zorlaştırıcı tedbirlerin alınması gerektiğini, hatta çok hassasiyetle üzerinde durulması gerektiğini kişilere ruhsatlı silah verirken, elde edilen kişi hakkındaki bilgilerin, raporlandırmanın özellikle sağlık muayenesinin ve silah verildikten sonra izleme gruplarının özellikle Sayın Vali'nin de belirttiği gibi mermi ile ilgili, mermi istihkakı ile ilgili veya mermi kontrolü ile ilgili düzenlemelerin yapılması gerektiğini. Son derece haklı, çünkü yurt dışında yaptığımız çalışmalarında benzer uygulamaları var. Yani ruhsatlı silahı verdikten sonra silahın izlenmesi çok hassas bir konu. Hem evde saklanması, nerede saklandığının tespit edilmesi, mermilerinin kontrolü bir özellikle atış poligonuna üye olup orada bunun kullanıp kullanmadığını tespiti, bunla ilgili raporlandırılması... Ruhsat alırken sertifikalandırma programı, özellikle eğitim anlamında hem teorik hem pratik eğitimin verilmesi. Özellikle riskli gruplar dediğimiz; yani ailesinde silahla intihar eden, akıl hastası olan veya hayatın belli bir döneminde sosyal anlamda ciddi problem yaşayan mesela iflas gibi, suç işleme gibi veya depresyon gibi veya bunalım gibi o tür insanların silahlarının hemen adli kolluğa iade edilmesi veya ruhsatlarının iptal edilmesi veya belli bir süre alıkonulması ki, bu uygulamanın Emniyet Genel Müdürlüğü'ndeki polisler üzerinde yapıldığını biliyoruz.

Polis hizmeti veren bir polisin herhangi bir problem yaşadığında veya silahla görev yapıp yapamayacağı konusunda ne kadar hassasiyet gösterdiğini biz biliyoruz. Aslında aynı hassasiyetin, aynı düzenlemenin silah ruhsatlandırılmasında da getirebileceğini düşünüyoruz... Çünkü bu yapılabilir, çok zor değil yeter ki bu konuda öncelikle ortak veri tabanı oluşturulsun... Yani hem jandarmanın hem polisin alanına giren veri tabanı oluşturulsun. İkinci bir şey de silah ruhsatlarında verilen o kimlik kartının manyetik olması çok önemli. Yani kredi kartlarındaki gibi o manyetik olduğunda hem raporlandırma, hem ikametgâh, hem silahın tipi, temin yeri, faturasından tutun her türlü bilginin her an ulaşılabilir şekilde olması. Bunu özellikle vurgulamakta fayda var; 2006 yılında İstanbul'da rastgele polisin yaptığı aramalarda, araçları durdurup yaptığı aramalarda 6000'e yakın silah, 3000'e yakın da kuru sıkı silahın ele geçirildiğini görüyoruz. O konuda yani polisin de çok rahat çalışabilmesi için yani ortak veri tabanı ve bu kontrol sisteminde her an yapılabilir olmasının çok önemli olduğunu... Çünkü araç kullanmayla ilgili yani hem hızlı araç kullanmayla ilgili hem de alkolü araç kullanmayla ilgili çok ciddi düzeyde emniyetin çalışma yaptığını biliyoruz... Aynı uygulamanın aslında silah ruhsatlandırmasında yapılabileceğini düşünüyoruz; çünkü bu anlamda da alt yapı kuruldu. Yeter ki, siyasi irade bu konuda silahın bir sosyal yara olduğunu, sosyal bir problem olduğunu artık Türkiye'de kontrol edilmesi gereken bir alan olduğunu düşünerek bu anlamda ciddi düzenlemeler yapsın.

İşte en önemli noktalardan birisi ölenle öldüren arasındaki illiyet bağı... %80'i tanıdık bildik, kardeş, karı-koca, evlat, anne-baba, yakın akraba, birinci derece akraba, ikinci derece akraba, damat... Yani %45'i, %50'si Adli Tıp Kurumu'nda yaptığımız bir çalışmadan aldığımız, yani cinayet işlenmiş dosya, Adli Tıp'a gelmiş cinayet işleyen kişinin cinayet işlenmesi sırasında hukuki ehliyet anlamında herhangi bir akıl hastalığının olup olmadığı sorgulanan bir durum. Burada %45 civarında çıkıyor. Bu oran çok yüksek. Onun için özellikle silahlanmayla ilgili eğitim ve sertifika programının ve ruhsatlı silah verildikten sonra izleme programlarının, ev ziyaretlerinin, özellikle bu ev ziyaretlerinde silah ve silahla ilgili mermilerin ayrı kasalarda bulundurulmasıyla ilgili çok önemli düzenlemeler yapılması lazım.

Bir de şunu vurgulamakta fayda var: Şu anda Türkiye’de bulunan silahların %80’i her an kullanılabilir düzeyde yaklaşık %15’i taşıyor. Neredeyse %6’sı arabada bulunduruluyor. Bunun anlamı da şu: Şu anda Türkiye’de, hareket hakkındaki en az 300 bin araçta aynı zamanda silah var demek. Bundan dolayı, mesela özellikle trafikte cinayeti çok sık görüyoruz Türkiye’de. Çok çabuk silahların çekilip, adam öldürmeye kadar da gittiğini çok net görüyoruz. Yani, bunun için özellikle bu anlamda düzenlemelerin yapılması son derece önemli. Ruhsatlı silahların cinayetlerdeki oranına baktığımızda, tabi en çok tartışma konularından birisi de bu...

Yanî biz Vakıf olarak özellikle TBMM’de silahla ilgili kanun teklifi aşamasında komisyona bilirkişi anlamında bilgi veriyoruz. Orada da ana yaklaşım mümkün olduğu kadar Türkiye’deki silahların ruhsat altına alınması ama bu problemi çözümüyor. Çünkü biliyoruz ki, Türkiye’de acaba ne kadar ruhsatlı ne kadar ruhsatsız silah var? Ruhsatlıyı biliyoruz, ruhsatsız silahlarla ilgili tartışma konusu var. Kimisi diyor ki 5 kat. Aslında ruhsatsız silahları sayarak bulamazsınız, ama suç verilerinden giderek Türkiye’de ne kadar ruhsatsız silah olduğunu bulursunuz. Bunun anlamı şu: 3 tane alan var. Birincisi cinayette silah kullanılmışsa, Adli Tıp morgunda ateşli mermi çekirdeğinin üzerinde ne kadarının ruhsatlı olup olmadığının tespiti. Bu oran %30 civarında ruhsatlı silahlarla işlendiğini gösteriyor. İkinci bir alan cinayet işleyen kişinin mahkeme aşamasında cinayeti psikolojik probleminden dolayı işlediğini iddia etmesiyle beraber, 46 veya 47 dediğimiz eski yasa tabiriyle hukuki ehliyeti amacıyla gelenlerde yapılan bir çalışma var. Orada da %30 civarında. Dolaylı yoldan Türkiye’de ruhsatsız, ruhsatlı silah sayısı üçe bir. Bunun anlamı 7 milyon 8 milyon civarında Türkiye’de silah var demek. Bunun anlamı 3 evden 1’inde silah var demek. Bunun anlamı neredeyse 20 yaş ile 60 yaş arasındaki 2 erişkinden 1’inde silah var demek. Dolaylı yoldan tabi bu artık ciddi düzeyde de sosyal anlamda problem olduğunu göstermesi demek.

Bilimsel olarak anlatacağım birçok konu var ama sonuç olarak birkaç cümle yapıp konuşmamı bitireceğim.

Bu bölgedeki silahla ilgili suçların ne boyutta olduğunu göstermesi bakımından aslında iki dönem önce Rize Milletvekili olan Sayın Mehmet Bekaroğlu’nun yaptığı bir çalışma var. Kendisinin Psikiyatri Profesörü olduğunu biliyoruz, bizim meslektaşımız. Trabzon’da Tıp Fakültesi’nde Psikiyatri Ana Bilim Dalı Başkanlığı’nı yaparken, özellikle hem Adli Tıp anlamında yani silahla işlenen suçlar anlamında ve diğer konularda yaptığı çalışmalar var. Buradaki, özellikle Adli Tıp’taki çalışmalarda Türkiye genelinde karşılaştırma yapıldığında yüksek bulunuyor ama buradaki ruhsatlı ya da ruhsatsız oranını bilemiyoruz. Ama hakikaten bu bölgede işlenen suçların birçoğunda silah kullanıldığını biliyoruz. Coğrafi olarak dağınık olması, yerleşim olarak dağınık olması ve kültürel olarak silaha karşı hemen hemen toplumun tamamına yakınının silahlı olduğunu da biliyoruz. Bu anlamda burada görev yapan hem Valilerin hem de diğer bürokratların çok ciddi problemler yaşadığını da biliyoruz.

Sonuç olarak şöyle vurgulamakta fayda var: Aslında bu konu lokal bir konu değil, bu konu tamamen siyasi iradeyi ilgilendiren bir konu. Bütün dünyada da bu böyle olmuş. Vatandaşın tercihine bıraktığınız zaman, yani kişilerin tercihine bıraktığınız zaman silah edinmek ya da silahla kendi güvenliğini sağlaması kadar doğal bir şey yok. İnsanoğlu karnı doyduğunda, temel ihtiyaçlarını giderdiğinde hemen ikinci aşamaya geçtiğinde hemen kendini emniyette hissetmek istiyor. Dolaylı yoldan da en ilkel metot hemen beline bir silah almak ya da evine silah almak kendini korumak ya da o anlamda kendini cesaretlendirmek. Ama bu problemi çözümüyor. Biliyoruz ki silah ne insanı ne de malını korumuyor. Sonuçta o ülkede insanın canını ve malını koruyacak o ülkenin sistemi, hukuku, adaleti ve o ülkenin sistemi yani bir düşünce boyutunda onu algılamazsak veya düşünce boyutunda sürekli halde bunu önemsemesek dolaylı yoldan da sıkıntıya gireriz. Onun için bu konuda da karar

verici olan yasa koyucu olarak TBMM... Umarım bu dönem bu konuda çözüm üretirler en azından kuru sıklıkla başlamak kaydıyla...

Çünkü biz hem vakıf olarak hem de Türkiye'de silah karşıtı grup olarak şunu çok önemsiyoruz: Yani eğer insanların yaşamına hak tanıyacaksanız, vazgeçilmez temel hak ve özgürlüklerde yaşama hakkı birinci kutsal haksa, o zaman benim yaşamımı tehdit eden bir düzenlemeyle ilgili de yasa koyucular düzenlemeler getirmek zorunda... Yani silah konusunda çözüm üretmek zorunda. Bunun için bu konunun muhatabı TBMM'dir. Her ne kadar tartışmaya açık olsa da... Çünkü biliyoruz ki biraz önce örnek verdim Japonya örneği gibi veya Avustralya örneğinde olduğu gibi veya İskoçya örneğindeki gibi; bu ülkelerde nasıl suç verileri sıfırlara yaklaşmaktaysa ki -bir örnek daha vereyim- İskoçya'da 2000 yılında silahla işlenen suç sayısı 0... Yani demek ki böyle bir noktaya gelinebiliyor... Belki bizim lokal veya coğrafi konumumuz bu konuda tartışmaya açık olabilir ama bir başlangıç olması lazım. Bu aşamada da 24 gelişmiş ülkedeki yüz bindeki cinayet oranları Japonya'dan bakın ABD'ye kadar ne kadar yüksek. Biz burada belli bir noktada çözüm üretebiliriz. Onun için siyasi iradenin en azından bu konuda çözüm üretmesi lazım.

Ama politik olarak bakmamaları lazım bu konuya. Biliyoruz ki, hem seçim zamanı hem seçim sonrası nedense Doğu, Güneydoğu Anadolu ve Karadeniz'deki milletvekillerinin en çok uğraştığı konu silah ruhsatlandırmasında özellikle taşıma konusundaki taleplere cevap vermek. Bence bu konuyu artık rafa kaldırmaları lazım, çünkü verdikleri her ruhsat veya kolaylık anlamında sağladıkları her silahın belli bir noktadan sonra o insanların karısını öldürdüğünü, çocuğunu öldürdüğünü biliyoruz. O aşamada en azından siyasi konu olmasından çıkarmaları lazım.

Burada bir örnek var işte İngiltere'deki bir lisedeki bir katliamdan sonra silahla ilgili her türlü yasaklamayı koydu ve silahla işlenen suç verileri beş yıllık bir süreç içinde azaldı. Burada yine Avustralya'da benzer örnek yaşandı. 1988 yılında yapılan düzenlemeyle beraber silah ruhsatlarının yasaklanmasıyla birlikte silahla işlenen suçlar azalmaya başladı. Sonuç olarak silah ne şahsı ne de evi koruyor ve bu konuda da en önemli merci siyasi irade. Bizim en azından bunu siyasi iradeden talep etmemiz lazım. Biz zaman zaman yapıyoruz, kınıyoruz, ediyoruz, bilimsel olarak da yaklaşımlarımızı yapıyoruz ama en azından siz de Karadeniz bölgesi olarak bu konuda hassasiyet gösterirseniz en azından silahla ilgili haber verirken veya haber yaparken dikkatli olmasında fayda vardır.

Bugün yerel gazetenin birinde okudum Trabzonsporlu futbolcunun birisi silah talebinde bulunmuş ve bu haber olarak ortaya çıkıyor tabii bu bence hoş bir şey değil... Çünkü biliyoruz ki, onun gibi olmak isteyen binlerce genç var Karadeniz'de... Eğer o silah alıyorsa, o binlerce genç de silah alır anlamına geliyor. Onun için bu konuda biraz hassas olunmasında fayda var diye düşünüyorum. Teşekkür ediyorum beni dinlediğiniz için.

Faik BAKOĞLU: Sevgili arkadaşlar, değerli konuklar şimdiki konuşmacımız da tam 45 dakika konuştu... Yani 90 dakikalık bir maçı tamamlamış bulunuyoruz. Şimdi birinci oturumun üçüncü ve son konuşmacısı olarak Prof. Dr. Nurçay Türkoğlu, Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi. Hocam, buyurun.

Prof. Dr. Nurçay TÜRKOĞLU

Teşekkür ederim, ben 45 dakika konuşmamaya çalışacağım, baştan onu söyleyeyim. Çünkü öğle yemeğinden önce biraz ağır akademik konuşma yorar.

Ben aslında iletişim ve medya konularıyla akademik olarak ilgilenmek nasıl bir şey biraz ondan söz etmek ve bu konuda karşılaştığımız sorunlar nelerdir, biraz birlikte tartışalım istiyorum. Belki soru cevap bölümünde tartışırız...

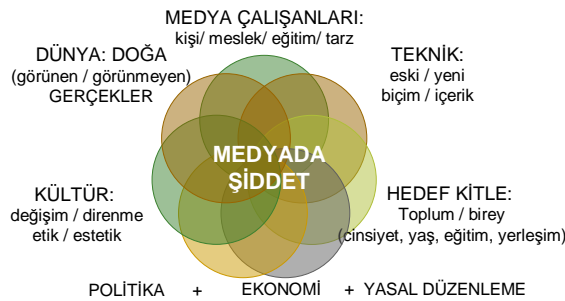
Çok sıklıkla karşılaştığımız şöyle bir şey vardır: Gazetecilere, medyada şiddet görüntülerinin veya şiddetle ilgili haberlerin yer alması konusunda bir eleştiri getirildiği zaman hemen savunmaya geçerler ve derler ki “ama bu dünyada var, şiddet yaşadığımız hayatın kendisinde var. Yani siz bizden yaşadığımız hayatı göstermememizi mi istiyorsunuz? Bu var ki biz gösteriyoruz veya yazıyoruz üstelik halk bundan çok hoşlanıyor, bayılıyorlar yani halk özellikle televizyonda işte böyle kanlı, şiddetli haberler görmekten çok hoşlanıyor ratingler de bunu gösteriyor”.

Bu durumda bir de biraz çekingen evebeynler veya iletişim öğrencileri bize gelip diyorlar ki “Peki, hocam yani 20. yüzyılın başından beri sosyal bilimler denen bir şey var, çalışmalar yapılıyor, araştırmalar yapılıyor. Hakikaten medya şiddeti körüklüyor mu? Yoksa sadece var olanı, hayatı mı yansıtıyor?”

Bu öyle bir ikilem ki, gerçekten hemen tek kelime ile söylenmesi, bir cevap verilmesi mümkün değil. Yani, medya şiddeti etkiliyor ya da etkilemiyor dememiz hemen mümkün değil. Şimdi, ben konuşmamda neden böyle diyemiyoruz ama buna rağmen ne yapabiliriz? Yani bir şeyler de dememiz lazım herhalde... Neler yapabiliriz? Biraz ondan konuşacağım. Girişte verdiğim tartışmanın odağında şu çekici olma meselesi var: Şiddetin çekiciliği nerden kaynaklanıyor? Medyadaki şiddetin çekiciliği nereden kaynaklanıyor ve bu şiddet nasıl seyirlik bir hale geliyor? Bunu tartışmak istiyorum ve de hayatımıza yeni giren bir terim olan medya okuryazarlığını biraz tartışmak istiyorum.

Şimdi, demin söylediğim “medya şiddeti yansıtıyor mu yoksa ona yol mu açıyor” sorusuna yalın bir cevap neden veremiyoruz, bunu göstermek için hazırladım bu şemayı:

MEDYADA ŞİDDET

Bir kere burada göreceğiniz gibi medyada şiddet konusunu odak noktasına bir sosyal sorun olarak ele alırsak, bakmamız gereken unsurları çok kabaca, yalın başlıklar halinde şöyle sıralayabilirim. Bir

kere medya bir insan yapımı olduğuna göre burada çalışanlara yani medya çalışanlarına bakmak lazım. Kişisel tarihine bakılabilir, medya çalışanlarının eğitim süreçlerine bakmak lazım ve mesleğin nasıl uygulandığına bakmak lazım. Bir de “kişisel tarz ve inisiyatif” dediğimiz, her meslekte profesyonelin kendi işini uygularken ortaya koyduğu inisiyatife de bakmamız lazım. Bir örnek verecek olursam, Sayın Başkanımız Nail Güreli'nin gösterdiği Türkiye Gazeteciler Hak ve Sorumluluklar Bildirgesi gerçekten son derece akademik bir zihniyetle hazırlanmış, son derece katıldığım bir bildirgedir. Ama bir gazeteci -gerçekten de cep boyutundadır- cebinde bunu saklayıp, “bir dakika karşılaştığım şu trafik haberini nasıl vermem konusunda bir bakayım” diyerek açıp bakacak hali yoktur. Bunu ancak içten benimsemesi gerekir. Kılavuzlar vardır, ancak bu kılavuzlar açıp bakıp da uygulayacağınız şeyler değildir. Onun için her profesyonel kendi yaşam gerçeğinde bire bir karşılaştığı durumu nasıl değerlendireceğine işte kendi kişisel tarihiyle, meslek anlayışıyla, eğitim süreciyle, vicdani hesaplaşmasıyla, bilişsel hesaplaşmasıyla karar verecektir ve öyle yapar.

Sonra, medyada kullanılan tekniğe bakmamız gerekir. Teknik dediğim eski ve yeni teknik. Eski teknik işte kalem belki, sözle anlatma tarzları, yıllar içinde bir mesleğin oluşmasında ustalaşmış kalemlerden örnek alınan anlatım tarzları var. Bir de kullanılan yeni araçlar var, elektronik araçlar ve bunların, bu araçların biçimine ve içeriğine de birlikte bakabilmemiz gerekir.

Yani 1980'lerden sonra söylenildiği gibi her eve televizyon girdiği için herkes ayrılaşmadı. Aslında herkes o televizyon programlarını farklı bir gözle izliyor ya da dijital kameramız var diye hepimiz iyi kameraman olamıyoruz ya da bilgisayar kullanıyoruz diye üstün niteliklere sahip olmuyoruz. Beş yaşındaki çocuk da kullanabiliyor bilgisayarı ya da cep telefonu ile fotoğraf çekebiliyor. Önemli olan, o teknolojiyle neyi anlattığınızdır yani içeriktir. Yani biçim ve içeriğin birbirinden ayrılamaz olduğunu hesaba katmamız gerekir. Kırmızı bir renk olduğu için mi kanlı görüntü dikkatimizi çeker, yoksa bu bir insan haykırışı olduğu için mi insani bir empatiyle yaklaşıyoruz? Bu konulara dikkatinizi çekmek istiyorum.

Medyada şiddet konusunu ele aldığımızda yine hedef kitleye de tabii ki bakmamız gerekiyor. Yani o bildik savunma “halk böyle istiyor, halk bayılıyor!” savunmasına karşı “bu halk kimdir?”, “toplumsal yapımız nasıldır?”, “bu toplum içindeki bireysel özelliklerimiz nasıldır?”... Toplum ve birey ilişkisini birlikte düşünmek gerekir ama “canım herkes kendi istediği gibi algılar, herkes farklıdır” deyip de geçemeyeceğimiz bazı kategorilendirmeler vardır dikkate almamız gereken... Cinsiyet, yaş, eğitim, yerleşim düzeyine bakarak aslında insanların birbirlerini de benzedikleri, ortak algıladıkları, ortak tepki verdikleri durumları düşünmemiz, buna göre hareket etmemiz gerekir.

Bu ortaklıklardan söz ettiğimizde de karşımıza kültür meselesi çıkmaktadır. Kültür dediğimiz aslında farkında olmadan -Nail Bey'in söylediği gibi içselleştirme dediğimiz-, adını koymadan, bazen neden olduğu sorulduğunda cevap veremediğimiz ama başka türlü yapmayı da düşünemediğimiz alışkanlıklarımızdır; daha doğrusu ben böyle bir şey anlıyorum kültürden, böyle demek daha doğru geliyor bana. Peki, o zaman alışkanlıklarsa, yani çünkü adını koymadan öyle gördüğümüz için öyle devam ettirdiğimiz şeylerse, kültürde değişimden nasıl oluyor da söz edebiliyoruz? Yani bunlar nasıl oluyor da değişiyorlar, nasıl modernleşme süreci diye bir şeyden söz ediyoruz? İlkellikten ve modernlikten söz edebiliyoruz? Evet, ediyoruz çünkü alışkanlıklarımız içinde yaşadığımız günün koşullarına karşı inisiyatifimizi kullanmamızı engelleyemeyebiliyor. Az önce gösterdiğim hedef kitledeki cinsiyet, yaş, eğitim ve yerleşim koşullarına göre değişmeyi gerektirebiliyor.

Ama bu olurken, her değişimin karşısında sosyal bir direnme noktası mutlaka vardır. Hepiniz anımsayacaksınız, özellikle televizyonlardaki kadın programlarında yine de çok bize özgü, tuhaf bir, aslında kültürümüzde var olmayan itiraflar, itiraf tarzı bir format gelişmişti. Özellikle aile içi enest meselesi veya kan davası gibi konular konuşmaya çok alışık olmadığımız, daha çok mahrem kabul

ettiğimiz mevzuları işte peruk takılarak, maske takılarak ama yine de kimliği az çok yani o tanıyan kişiler tarafından bilinen mağdurlar tarafından itiraf formatında alenen açık edilmesi şeklinde gelişen bir format. Bu bizim kültürümüze uygun bir format değil fakat programcılar gerçekten çok değişik ve yeni bir format bulduklarını düşünerek, bu formatın üzerine gittiler. Kültürün serbest bıraktığı bir kadına konuşma şansı veren bir tarafı var ama bir direniş noktası da var. O direniş noktası gün geldi -sanıyorum iki ya da üç, yani bildiklerimiz o kadar, daha da fazla olabilir- konuşan kadının öldürülmesine yol açtı. “Neden ailemizi rezil ediyorsun televizyon karşısında” diye. Demek ki bu, oradaki cinayete varan tepki, aslında kültürün kadının konuşmasına karşı direniş noktasında geldiği bir noktaydı. O zaman direnme ile karşılaştığında kültürel değişme ne olur? Biraz geri çekilir, biraz sonra onu tekrar denemeye çalışır. Biraz geri çekilir, tekrar denemeye çalışır; belki başka formatlar bulmaya çalışır. İşte o “Biri Bizi Gözetliyor” tarzı programlarda da gelin adayı ile kaynana adayının aynı eve konması, bize özgü bir kültürel direnişin bir sonucu. Çünkü, asıl formatta aday kızlarla erkekler bir arada yaşarken, bu bizim kültürümüze göre uygun olmadığı için, bizde kızlarla erkekler aynı evde gözetlenemeyeceği için değiştirildi, bize uyarlandı. Ama bu hiç olmayacak demiyorum, belki bir gün aynen uygulanabilir format. Bir direnişle ertelendi ama daha sonra aynı evde yatabilirler de. Evet, yani o kültürel çekince erkek yerine kaynana adayını koyuyor. Fakat yine de gerçek hayatımızdan izler taşıyor, hamamda kız beğenme gibi bir şey yapıyor kaynana adayı, gelin adayını izliyor.

Kültürel değişim içinde olmamızda Türk televizyonlarının, Türk toplumunda özgü magazinleşmenin çok önemli, sosyal değişime yönelik bir etkisi olduğunu biliyoruz. Bu değiştirmenin her zaman olumlu olmadığını da tabi ki biliyoruz ve magazinleşme / magazinelleşme, sansasyonel magazin haberciliği sadece Türk medyası için değil, dünya için de geçerli. Tabi, ama bu da bizi ortak insani kültürel değerlere getiriyor. Yani, lokal kültürel alışkanlıklarımızla dünyanın bire bir fiziksel olarak karşılaşmadığımız diğer toplumlarındaki kültürel özelliklerine de artık yaklaştığını görüyoruz.

Global televizyon kültüründen söz ediyoruz. Mesela global televizyon kültüründeki özelliklerden birisi, yeni bir star sisteminin doğmasıdır. 80’lerden önceki star sisteminde gerçek profesyonel starlar gündemdeyken, bugün sıradan insanın starlaştığını, çok çabuk tüketilen, fazla masrafa gerek kalmadan olunan şöhretlerden söz ediyoruz ve onlarla karşılaşıyoruz. İşsizlik, yoksulluk, yolsuzluk karşısında da kolay yoldan şöhret olmanın bir kapısı olarak görüldüğünü biliyoruz televizyonda görünmenin.

Ama şöyle bir şey var: bilinmeyen bir şeyler işleri bozuyor, orada biraz sonra değineceğim medya okuryazarlığı devreye giriyor. O profesyonel starların bir tane hayatları yok. Yani başlarına kötü bir şey geliyor, kocası aldatıyor ondan sonra annesine bir şey oluyor, babasına bir şey oluyor filan veya trafik kazası geçiriyor birilerini öldürebiliyor, hapse girip çıkıyor. Yeniden başlıyor... Bir tane daha hayatı var, magazindeki gerçek profesyonel starlar, tıpkı çizgi filmlerdeki üzerinden silindir geçip de sonra yeniden canlanan miki-fareler gibi adeta. Yıkılıyor, yeniden kalkıyor çünkü menajerleri var, parası var. O şöhretin getirdiği ilişkileri var ama biz gerçek insanların bir tanecik hayatımız var. Bizim hayatımız bir tane, bir kere yere düştüğümüz zaman, bir kere öldüğümüz zaman ayağa kalkamayız... Yok oluyoruz... İşte o stüdyo programlarında “Türk milleti size sesleniyorum, bu kocama ceza verin” diye bağırdıktan sonra öldürülen kadıncağızın bir tanecik hayatı vardı, o da orda gitti...

Ya da “Biri Bizi Gözetliyor” yarışmasındaki yarışmacılardan bir tanesi gerçekten öldü. Bunun gibi kendi kültürel değerlerimize ait unsurları hesaba katarken, bir yandan da buradaki sarmalda gösterdiğim diğer unsurlar da gerçekten de global televizyon kültürü denen özellikleri de hesaba katmamız gerekir. Yani “Bizim Türk aile yapısında böyle şeyler olmaz” ya da “bize bir şey olmaz”

demekle, birtakım global kültür özelliklerini taşıyamıyorsunuz, olumsuz sonuçlarını ortadan kaldıramıyorsunuz.

“Global” sözünü çok fazla sevmiyorum ama mecburuz herhalde. “Dünya” demek daha iyi, çünkü “global” deyince aslında bir Fransız kuramcı Mattelart çok karşı çıkıyor. Diyor ki “globe bir coğrafi terimdir” yani küre, “küreselleşme” dediğiniz de, yapılacak başka bir şey yok zaten yuvarlanarak gidiyoruz, yani coğrafi terim olarak... Oysa “Dünyasallaşma” dememiz lazım. “Dünyasallaşma” evrensel insanlık birikimini, insanlık tarihini yeni baştan göreve çağıran bir terimdir. Belki onun için “dünya” sözcüğünü daha çok kullanmamız lazım. Çünkü dünyayı insansız düşünmüyoruz ama globalleşme sanki insanın dışında kendi başına böyle karşı konulmaz bir tabiat kuralı gibi gidiyor.

Evet, bu sadece bir girişti ama çok fazla konuştum herhalde... İnsan eliyle oluşturulan dünya ve tabiat arasındaki ilişkiye de bakmamız lazım. Bu tabiat ve insan eliyle yapılan şeylerden söz etmek zorunda kalıyoruz şiddetten söz ettiğimizde, okuryazarlıktan ve gerçeklerin algılanmasından söz ettiğimizde... Çünkü “şiddet” sözcüğü ne zaman bir tartışma konusu olsa “canım insanın doğasındadır ya da değildir” tartışması hemen karşımıza çıkıyor. Başta Nazire Hanım’ın konuşmasında da olduğu gibi, hepimiz ister istemez doğallık yani asıl insan doğası nedir ve bu konuda şiddetin yeri nedir gibi bir soruyla karşı karşıya kalıyoruz, daha doğrusu sormak zorunda kalıyoruz belki... Ama şundan da eminiz: Davranış dediğimiz şey toplumsaldır. İnsanın doğasında olduğunu düşünmemiz, bazı davranışların sanki o davranışın düzeltilemeyeceği gibi bir vehme kapıldığımızı gösterir. Hâlbuki, biz akademik çalışmalarda da bu vehimden hep uzak dururuz ve insanın en doğal gibi görünen davranışının dahi toplumsal olduğuna inanırız daha çok. Çünkü biliyoruz ki, medeniyet dediğimiz, uygarlık dediğimiz şey insan yapımıdır ve doğal olan her zaman da iyi değildir. Peki, yapay olan iyi midir? Yani insan yapımı olan her zaman iyi midir ya da “iyi” nedir? Burada etik tartışmalara giriyoruz.

Şimdi bu çekicilik konusuna gelirsek... Şiddet dikkat çekiyor. Peki, kabul. Neden dikkat çekiyor? Bunun araştırmasını antropologlara başvurarak yapmak gerekiyor. Bir kere şiddetin dikkat çekmesindeki en belirgin özellik, “belirsiz” olmasıdır. Önceden kestiremiyorsunuz. Birdenbire olan bir şey, yani kimin, neyi, ne zaman, nasıl yapacağını bilemediğiniz bir şey tabi ki dikkatinizi çekiyor ve şiddetin o belirsizliğinin getirdiği çatışma insanda heyecan uyandırıyor. Bu heyecan duyma halimiz, hepimizin psikopat olduğu anlamına gelmez. Burada psikaytr varken böyle şeyler söylemek uygun mu bilmiyorum ama. Yani psikopat olduğumuz için ilgimizi çekmiyor. Öncelikle kendi “*hayatımızı koruma*” içgüdüleriyle, yaşam içgüdüleriyle refleks verdiğimiz için ilgimizi çekiyor. Eğer bir de seyirlik konumdaysak, yani medyanın karşısında izleyici konumunda ya da okuyucu konumdaysak, mesela polisiye roman okumak da çok heyecan veriyor bazı insanlara çünkü güvenli bir yerde ve güvenli bir konumdayız, bu ikinci temel özellik. Ama beni en çok heyecanlandıran şiddetle ilgili olarak, şu üçüncü temel özellik: Şiddet, insanın *eylemde bulunma yeteneğine* ilişkindir.

Burada tartıştığımız silaha duyulan sevgi, işte silahın iktidar simgesi olması meselesi daha çok bu seyirlik şiddetin çekiciliği tanımlarında herhalde yerini buluyor çünkü hakikaten, eylemde bulunulmayan bir şiddeti söz konusu etmiyoruz. Şiddetten söz ettiğimizde, eylem var, bir aksiyon var. İnsanın gerçekleştirdiği bir aksiyon insanın hâlâ bazı yeteneklerini kullanabildiğini gösteriyor ve hakikaten de çaresiz durumda olduğu için şiddete başvuran insandan söz ettiğimizde buna bakılması, orada hâlâ bir hayat olduğunu gösteren bir işaret oluyor adeta. Çok tehlikeli bir durum çünkü “şiddet nedir?”, “hangi eylem şiddettir” diye soracak olursak, burada üç farklı toplumsal rolden, aktör-kurban-tanık rollerinden bahsetmemiz gerekiyor.

Bir şiddet eyleminde bulunan aktör için o eylem, olumlu ve meşru bir eylemdir. O şahıs öldürülmeyi ya da tokat atılmayı hak etmiştir de onun için onu yapmıştır. Daha sonradan pişman olsa da kendini haklı görür şiddet eyleminde bulunan kişi. Kurban ise herhalde haklı görmez, ama her zaman değil.

Bazı durumlar vardır ki kültürel olarak, yani işte kadın kocasından dayak yer, “ne yapayım erimdir, döver de sever de” der. Tanık için ise, işte dayak atılan kadının annesi, geleneksel akrabaları falan ise “tabi yavrum, kızım, o senin kocandır. Döver de sever de” diyerek haklı gösterebilir. Demek ki şiddet aktör için, yani eylemde bulunan için haktır, meşrudur. Kendisine şiddet uygulanan için meşru olmayan, tanıklar için ise bazen meşru bazen meşru olmayan eylem biçimi.

Bütün bunları biz medyada gördüğümüz zaman hakikaten dünyanın çok tehlikeli bir yer olduğunu duyumsuyoruz. Medyanın kendi akışkan tabiatına çok uygun bir şey şiddet. Eylem var içinde, çatışma var, heyecan var... Çok uygun, bunun için medya vazgeçemiyor şiddetten.

Peki, ama sürekli şiddetle ilgili görüntülerle karşı karşıya gelen, özellikle televizyon karşısında kalan izleyiciler nasıl bir karaktere sahip oluyorlar? Nasıl bir değişime sahip oluyorlar? Bir kere pasif, kaygılı, korku dolu oluyorlar. Bu söylediklerim, benim spekülasyon değerlendirmelerim değil. Gerçekten ben de katılıyorum böyle olduğuna ama 1930’lardan beri Amerika’da ve Avrupa’da yüzlerce alan araştırması yapılıyor ve bütün bunlardan çıkan sonuçlar, bugün de artık iletişim teorisyenleri tarafından kabul edilen sonuçlar bunlar. Bir kere sürekli bu görüntülerle ve haberlerle karşılaşan kişi kendisinin de her an şiddet kurbanı olacağı duygusuna kapılıyor. Demin söz ettiğim aktör, kurban-tanık ilişkisinde yerini değiştirebiliyor sadece izleyici olması gereken konumundan çıkıp, eylemde bulunan kişi konumuna geçebiliyor ya da kendisini mağdur hissedebiliyor. Komşularına güvenmiyor çünkü başına bir şey gelirse bunun kendi suçu olabileceğini, kimsenin kendisine yardımcı olmayacağını düşünüyor. Kendisine şiddet uygulananlar arasında bir dayanışmaya izin vermiyor, çevremizde gördüğümüz, medyada gördüğümüz sürekli bombardıman altında tutulduğumuz bu şiddet. Çünkü tek tek kişilere şiddet uygulandığını görüyoruz ya da işte kitlesel savaş görüntüleriyle karşı karşıya kalsak da, orada mağdurla bir empati, mağdurla bir dayanışma içinde kalmamıza fırsat vermiyor bu haberlerin ve görüntülerin söylemi. Hakikaten dünyanın çok tehlikeli ve çok kötü bir yer olduğunu düşünüp, suç oranlarının hep arttığını düşünüyorlar. Her ne kadar bilim adamları işte araştırmalar yapsalar, yüzdeler verseler, dalgalanmaları verseler de sürekli bu tür görüntüleri izleyerek, giderek her şeyin daha kötü, daha kötü, daha kötü olduğunu düşünüyoruz.

Evet, tekrar şemamızı düşünecek olursak, buraya bir ekleme yaparak durumu biraz daha netleştirmeye çalışacağım şimdi. Medya okuryazarlığını hatırlatacağım size, aslında hepimizin bildiği bir şey. Okuryazarlık biliyorsunuz İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Birleşmiş Milletler tarafından bütün ülkelerde okuryazarlığın yaygınlaşması bir zorunluluk haline getiriliyor. O zaman okuryazarlığın ölçütü insanın tanıdığı bir kişiye bir mektup yazabilmesi olarak kabul ediliyor ve zaman içinde işte uluslararası çalışmalarda az gelişmiş ülkelerle ilgili yapılan çalışmalarda falan okullarda eğitimin içine okuryazarlığı artırıcı bir faktör olacağı düşünülerek gazeteler okullara gönderiliyor, gazete sınıfta yer alıyor. “Okulda medya” projesi Unesco’nun kalkınma projelerinde 1950’li yıllardan beri yer alıyor aslında ve şöyle düşünülüyor; Afrika’nın bir köyünde elinde bir Fransız gazetesi okuyan kişi dünyadan haberdar oluyor. Belki Fransız sömürgesi olduğunu sevinerek kabul ediyor ama dünyadan haberdar oluyor ve olumlu bir iş yapıyor. Fakat günümüzde gelinen noktada, adeta bu sefer okuyucuların yani yurttaşların medyadan korunması gereği tartışılmaya başlandı. Yani medya her zaman olumlu, yurttaşa yardımcı, gelişime yardımcı bir faktör olmak durumundayken artık yurttaşlık kavramını bozucu, sosyal dayanışmayı çözen ondan sonra yozlaşmayı oluşturan hep olumsuz faktörlerin yüklendiği bir konuma geçti medya. O zaman medyadan yurttaşı nasıl koruyabiliriz meselesini tartışmaya başladılar uluslararası platformlarda. Medyadan, yurttaşı ancak medya okuryazarlığı eliyle koruyabiliriz gibi bir sonuca doğru gidiliyor. Çünkü yurttaşlık teriminin yeniden hatırlatılması gerekiyor, medya okuryazarlığı eğitiminin küçük yaşlarda başlatılması gerekiyor ve kurumsal olarak da desteklenmesi gerekiyor.

Çok kısaca temel ilkelere bakalım, nedir medya okuryazarlığı? Aslında hepimizin bildiği az önce bir okullu genç arkadaşı da gördüm elinde fotoğraf makinesi fotoğraf çekiyordu. Merak ettim, okul gazetesi için mi yaptı bunu yoksa gerçekten yerel gazetelerin birinde mi çalışıyor? Hepimiz ilkokulda, okul gazetesinde bir şeyler yapmışızdır veya bir okur mektubu göndermişizdir ya da bir şekilde aktif hale gelmişizdir. Bunu yaptığımız zaman şunu fark ederiz aslında: Kendimiz okuyucu ya da izleyici olarak aktif hale geldiğimizde, medya iletilerinin hepsinin kurgusal olduğunu, kurgulanmış olduğunu fark ederiz. Bunu fark ettiğinizde gördüğünüz her şeyin gerçek olmadığını, ille de gerçek olmadığını, olmayabileceğini fark ederseniz. Bu medya iletilerinin kurgulanmasını belli kurallar çerçevesinde profesyoneller tarafından yani medya çalışanları tarafından oluşturulduğunu da bilirsiniz. Medya profesyoneli bunu zaten bilir. Fakat belki kelimeyle dile getirmemez... Demin söylediğim gibi o da onun kültürü haline gelmiştir, içselleşmiştir, refleks olarak yapıyordur. Ama reflekslerimizin de üzerine gidebilmemiz gerekiyor bazen. Farklı algılanma kalıplarına dikkat etmemiz gerekiyor, kodlamalara yani şifrelemelere dikkat etmemiz gerekiyor. Çünkü hiçbir zaman medyada değerler açıkça kendini ifade etmez... Örtüktür anlamlar, örtüktür bakış açıları... Bunların şifrelerinin çözülmesi, kırılması gereklidir; çünkü biçim ve içerik arasındaki ilişki, bu şifrelemeyi sağlamaktadır ve mutlaka unutmamamız gereken bir başka unsur: ekonomi-politik.

Medyanın iletilerinin iktidar ilişkileri ile, ticari kazançla çok yakından ilişkisi vardır. Evet, böylece medya okuryazarlığı, tüm iletilere erişmek, bu iletileri analitik bir çözümlmeye tabi tutmak ve bunu yapabilmek için yeterli bilgi birikimine sahip olmak ama sadece bunları yapmakla kalmamak, yani sadece medya okuru olmak değil, aynı zamanda medyanın yazarı da olabilmek. Medya okuryazarı olabilmek için okuyucularının, izleyicilerin de iletiler üretip, iletebilme kapasitesine sahip olması gerekir. Böylece “dünya çok tehlikeli bir yer, her an her şey olabilir” bir yer iken; “dünya yaşanacak bir yer, işte bilgelik, yiğitlik, azim, dürüstlük falan gibi ortak değerler bütün insanlığın değerleri” diyebiliriz...

Çok kısa bir örnek, futbolda şiddetle ilgili neler yapılabilir. Şiddeti, şiddet göstererek eleştirmeye ben inanmıyorum. Peki, göstermeden bir şeyin yanlışlığını nasıl söyleyebilirsiniz, nasıl verebilirsiniz? İşte onun bir örneği olarak Bilgi Üniversitesi'nde Öğretim Üyesi, Yönetmen Ethem Özgüven'in “futbolda şiddete hayır” fair play sosyal reklamlarından bazı örnekler vermek istiyorum. Üç dakika falan çok kısa. Teşekkür ediyorum.

Faik BAKOĞLU: Arkadaşlar, şimdi soru - cevap bölümünü ikinci oturuma bırakmak istiyoruz eğer uygun görürseniz. Hemen yemek olayını gerçekleştirip, ardından 13.30'da ikinci bölümün başlaması gerekiyor. Teşekkür ederiz, sabırla dinlediğiniz için.

II. BÖLÜM

II. BÖLÜM

Oturum Başkanı: Ahmet Şefik Mollamehmetoğlu, *Trabzon Gazeteciler Cemiyeti Başkanı*

Spor Haberleri Açısından: Sporda Şiddet ve Kanunu

Araş. Gör. Barış Günaydın

Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Araştırma Görevlisi

Şiddet Haberlerinde Toplumsal Cinsiyet Rollerine Töre Cinayetlerine Kadın ve Erkek Gazetecilerin Bakışı

Prof. Dr. Nurçay Türkoğlu

Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi

Tartışma: Yerel Medya'nın Şiddet Haberciliğine Bakışı

Moderatör: Nail Güreli

EK: Sonuç Bildirgesi

Ahmet Şefik MOLLAMEHMETOĞLU: Merhaba Arkadaşlar.

Öncelikle Nazire Hanım'ı tanımak çok güzel. Kendisi ile ilk kez karşı karşıya geldik. Çok değerli bir insan, tanıştığımıza çok memnun olduğumu söylemek istiyorum. Ayrıca, bu tür toplumsal içeriği olan önemli olaylara verdikleri destekten dolayı da bir kez daha teşekkür ediyorum.

Nail Hocamla yine bir araya gelmek çok güzeldi ve çok değerli hocalarımı burada tanıdım, çok memnun oldum. Benim için özel bir durumu da var bu toplantının çok değerli hocamla (*Prof. Dr. Nurçay Türkoğlu'nu kastediyor.. -yay. haz..*) biz aynı okuldan mezun olduk ve bir tiyatro oyununda beraberdik, yıllar sonra kendisini görmek çok güzel.

Sevgili arkadaşlar şöyle bir yöntem izlemeyi düşünüyorum. Ben hem bu oturumun başkanı hem de konuşmacısıyım ama çok fazla konuşmayı düşünmüyorum. Bazı temel şeylerden ve ana başlıklardan söz edeceğim. Belki bunun bir kısmı oturumun sonuna sarkabilir. Daha sonra tartışma bölümüne geçeceğiz ve önemli olan bu oturumlardan sonra, sizlerin de katılımıyla bir tartışma ortamının burada oluşması. Esas buna zaman ayrılması gerektiğini düşünüyorum, daha yararlı bir eğitim olacak.

İki üzüntümü belirtmekle başlamak istiyorum. Birincisi bu organizasyonunun sponsorlarına ilişkin... Hollanda Başkonsolusluğu'nun böyle bir olayda sponsor olmasını üzüntü ile karşılıyorum. Şundan üzüntü ile karşılıyorum; tabii, teşekkür ediyoruz kendilerine ama böylesine önemli ve duyarlı bir konuda herhalde daha yerli kaynaklardan bu desteğin gelmesi çok daha önemliydi. Herhalde hepimizin bu konuda kendisini sorgulaması gerekiyor. İkinci üzüntüyle karşıladığım şeyse; kamunun, kamu adına hareket edenlerin, kamu gücünü elinde bulunduranların bu olaylara yaklaşım biçimleriyle ilgili. Biraz önce bir örneğini de gördük ne yazık ki... Şiddet olgusu, silahsızlanma ve benzeri olaylarla toplumumuz sürekli karşı karşıya... Aslında, bu sadece bizim sorunumuz değil kuşkusuz. Bütün insanlığın, bütün dünyanın sorunu ama tabii, biz kendimize bakmak zorundayız. Böyle diyerek, işi sulandırmamalıyız ama burada kamu otoritesinin, devletin, devleti yönetenlerin bu olaya yaklaşımı çok önemli; çünkü birçok şey orada gelip düğümleniyor. Bizim kişisel çabalarımız, toplumsal çabalarımız, örgütlü çabalarımız çok fazla sonuç vermiyor eğer kamu iradesi, devlet ve siyaset bunu gereği gibi sahiplenmezse ve ciddi adımlar atmazsa. Gerçekten üzüntü ile karşıladım, bir kamu yetkilisi arkadaşımız keşke burada olsaydı belki bir tartışma ortamı yaratabilirdik. Yani, çok cicili bicili silahlar yerine, insanların ihtiyaçlarına yönelik silahlanmayı savunacak kadar bu işi sıradan normal bir şeymiş gibi gören bir kamusal anlayış var. Bizim asıl mücadele etmemiz gereken anlayış bence bu.

Burada bireysel silahsızlanmaya karşı bir toplantı yapılıyor. O burada işte kullanılacak silahın gümüşüyle, altınıyla, takısıyla ilgileniyor ama neden böyle bir şeye ihtiyaç duyulduğu yeterince sorgulanmıyor. Genel olarak, ne yazık ki bakış tarzı bu... Kamu adına hareket edenlerin böyle bir şey söylememesi lazım. Eğer onlar, bir ihtiyaca göre biz insanlara silah sağlamalıyız diyecek noktadalarsa, bizim durumumuz çok vahim arkadaşlar. Türkiye'nin durumu onun için çok vahim; çünkü önemli olan bu ihtiyacı ortadan kaldırmak, buna uygun bir mevzuat, bir yasal ortam hazırlamak, bir toplumsal ortam hazırlamak, bir kültürel ortam hazırlamak, bir anlayış değişikliğini hayata geçirmeye çalışmak... Onların görevi bu, onlar bunun için varlar. Ama bir kamu görevlisi, eğer burada diyorsa ki; işte "biz kadınlara daha uygun bir silah üretmeliyiz" diyebiliyorsa, "onların elleri parmakları daha küçüktür, onlara uygun silah üretelim, daha ortopedik silahlar", böyle bir anlayış

içinde olaya yaklaşıyorsa gerçekten mücadele etmemiz gereken çok şey var. Biraz belki karamsar baktık ama ne yazık ki durum böyle.

Şimdi arkadaşlar ben daha çok kuşkusuz bir gazeteci olarak, medyanın bütün bu süreçteki bütün bu şiddete yaklaşımı, silaha yaklaşımı konusunda verdiği haberlerdeki yaklaşım tarzı konusunda bir şeyler söylemek istiyorum... Ama şunu unutmamalıyız ki, asıl sorgulamamız gereken şeyi bir kez daha hatırlamamız gerekiyor. İnsanlar neden silahlanmaya ihtiyaç duyuyorlar? Bunun çeşitli nedenleri olabilir; aklımıza gelen iki tane neden bence çok önemli. Birincisi; bir egemenlik ve güç gösterisi olarak... Bu sadece bireylerle ilgili bir şey değil, devletlerle de ilgili bir şey... Daha büyük kurumsal yapılarla da ilgili bir şey. Bir egemen güç olma ya da gücünü ifade etmenin bir aracı olarak silah ya da şiddet, diğeri ise bir savunma anlayışı içerisinde bir savunmanın aracı olarak ya da kendini korumanın amacı olarak şiddet ve silah. Bu iki unsuru da çok iyi sorgulamamız gerekiyor. Biri ötekini yaratıyor çünkü.

Burada bazı temel kavramlar var. Kuşkusuz ki, eğer insanlar kendi güvenliklerini kendileri sağlama noktasına gelmişlerse, burada bizim bireylerle uğraşmamızın bir yararı yok. Biz bireylerle uğraşarak bir yere varamayız. İnsanlara, işte silahı neden kullandığını, neden kullanmaması gerektiğini anlatmakla bir yere varamayız. Bizim esas olarak sistemi tartışmamız gerekir. İnsanların kendilerini daha güven içerisinde, daha huzurlu, daha barış içerisinde hissedebildikleri ve haklarını arayabilecekleri bir ortamı yaratabildiğimiz ölçüde, bunu sağlayabildiğimiz ölçüde biz yol alabiliriz diye düşünüyorum. Dolayısıyla asıl dikkatimizi bu noktaya toplamamız gerekiyor.

Burada, yine demin ifade ettiğim gibi, kamu otoritesi ve siyasetin çok önemli rolü var. Asıl oralarda ciddi bir baskı yaratabilecek bir mücadele tarzı geliştirmek gerekiyor ve bu konuda onları uyarıcı bazı çalışmalar yapmak gerekiyor. Burada dikkatinizi çekmek istediğim bir nokta var. Biz, kendimizi tartışma konusunda da bir zafiyet içerisindeyiz. Kendimizi tartışmaktan korkuyoruz; anlayışlarımızı, geleneklerimizi, kültürümüzü, ideolojimizi, bizlerde var olan olumsuz bazı şeyleri tartışmaktan kaçınıyoruz. Bence toplumsal olarak, kültürel olarak bizde var olan linç kültürünü ve linç anlayışını tartışmadan ve bunu sorgulamadan da bir yere varamayız. Çünkü, toplumumuzda var olan şiddet olgusunun en önemli unsurlarından, dayanaklarından bir tanesi bu. Bunun zaman zaman çok acı örnekleriyle karşı karşıya kalıyoruz.

Kuşkusuz, burada tartışmamız gereken çok önemli bir olay daha var. O sadece bizi ilgilendirmiyor belki, bütün insanlığı ilgilendiriyor. Şiddet olaylarının arka planına baktığımızda, dar anlamda değil ama geniş anlamda mülkiyet ilişkilerinden kaynaklandığını görüyoruz. Bunu da sorgulamadan bir yere varamayız. Yani, bu devletler düzeyinde de böyle, bireysel düzeyde de böyle, toplumsal düzeyde de böyle, siyasal düzeyde de böyle. Müthiş bir mülkiyet karmaşası ve o mülkiyet karmaşasının ürettiği bir sonuç olarak, o çıkar mücadelesinin, o mülkiyet mücadelesinin sonucu olarak ortaya çıkan suç. Bunu da sorgulamak zorundayız. Sonuçlarla ilgilenmekten daha çok, bunun kaynaklarına gitmek ve orada olup biteni anlamak zorundayız diye düşünüyorum.

Bizler gazeteci olarak, suçla şiddetle mücadele konusunda ya da suçu ve şiddeti yansıtmada konusunda çok özel reçetelere ihtiyaç yok arkadaşlar. Gazeteciliğin temel ilkelerinde, gazetecilik etiğinde bunun hepsi var. Gazetecinin taraf olduğu yerler var. Biz hangi konuda tarafız? Biz, barış konusunda tarafız. Biz insan hakları konusunda, demokrasi konusunda tarafız. Biz hukuk devleti, hukuk ilkeleri konusunda tarafız. Bizim taraf olduğumuz konular işte bütün bunların, medyada şiddetin, kışkırtmanın, bu linç kültürünün sürdürülmesine karşı biz kendi meslek etiğimiz içinde kalarak olaylara bakabilirsek o zaman herhalde bu konuların daha tutarlı, daha gerçeğe yakın biçimde ortaya çıkmasını sağlayabiliriz diye düşünüyorum. Yani meslek etiği ve meslek ilkeleri

içerisinde kaldığımız oranda, aslında bu konudaki şikâyetler, bu konudaki olumsuzluklar büyük ölçüde ortadan kalkacaktır.

Bir iki konuda da bir şeyler söyledikten sonra arkadaşlarıma vereceğim sözü. Yine sevgili Nail Hocam ifade etti Engels'ten bir alıntı yaparak. Kuşkusuz ki, nedenler var olduğu sürece, o nedenler sonucunda birileri bir araç bularak bir şeyler yapacaktır. Yani, araç mutlaka bulunacaktır. Önemli olan nedenleri ortadan kaldırmak. Biz eğer nedenlerin üzerine yoğunlaşabilirsek, nedenler üzerine bir çalışma yapabilirsek, o zaman daha somut, daha gerçekleşebilir sonuçlara ulaşabiliriz. Bu kuşkusuz sadece bireysel silahlanma için değil, şiddet olgusunu genel olarak ele almak ve onunla mücadele konusunda neler yapabileceğimizi bütün toplumsal güçler olarak, kamu iradesi olarak, siyaset olarak, toplumun bütün kesimleri ile ortak bir mücadele stratejisi geliştirmek zorundayız. Çünkü, o nedenler bir biçimde var ve varlığını sürdürüyor ve toplumumuzda suç giderek artıyor, toplumuzda hoşnutsuzluk giderek artıyor, dünyanın başka yerlerinde olduğu gibi bizde de artıyor. Adaletsizlikler arttıkça, eşitsizlikler arttıkça suç da artıyor ve artan suça karşı biz kendimizi çok güçsüz, güvencesiz hissediyoruz. O güvenceyi oluşturmak zorundayız.

Burada devletin yapması gerekenler var, bireyler olarak bizlerin yapması gerekenler var; yani herkese düşen görevler var. Eğer, herkes uyum içinde ortak bir stratejinin parçası olarak bir şeyler yapabilirse, kuşkusuz buradan bir sonuca ulaşabiliriz. Burada medyanın inanılmaz bir rolü var ama unutmamalım ki, biz medya çalışanları olarak değil belki ama medyayı elinde bulunduran güçlerle bugün yaşanan ve hepimizin rahatsız olduğu ortam arasında da bir uyum var, bir anlayış beraberliği var. Bir ortak ideolojinin, ortak anlayışın bir parçası olarak ortalıkta duruyor bu medya organları ve o popüler kültürü belki zaman zaman kendisi oluşturarak, zaman zaman da onun bir sözcüsü olarak, onun propagandasını yapar, onu bir hayat tarzı olarak sunan medyanın burada çok ciddi rolleri var. Bizler, çalışanlar olarak neler yapabiliriz? Bunu da, kendi mesleki şartlarımız içinde konuşmamız gerekir.

Tabii, burada iki unsur var karşımıza çıkan: Birisi, geleneksel ve toplumsal yapımızdan gelen, toplumsal kültürümüzden ve arka planımızdan gelen anlayış. Şiddete yatkınlık şu ya da bu düzeyde önemli değil ama o yatkınlık bugün içinde yaşadığımız modern yaşam tarzının ortaya çıkardığı davranış biçimi. Biz aslında bunun ikisinin bir sentezini görüyoruz. Bunun bir tarafını ön plana koyduğumuzda, bir tarafıyla olaya baktığımızda eksik bakıyoruz ve bir türlü çözümler üretmiyoruz. Bence, hem geçmişi sorgulayarak hem de bugünkü şartların, yaşam tarzının ortaya çıkardığı davranış biçimlerini bunlarla birleştirerek belki olayı daha iyi anlayabiliriz ve oradan bir şey yapabiliriz. Tabii, burada bireyselleşme ve toplumsallaşma kavramlarının açıklamasının da akademik düzeyde yapılması gerekir. Bireysel davranış biçimi ile ya da modernleşmenin getirdiği insan tipiyle toplumsallaşma arasındaki ilişki ve bu ilişkinin yol açtığı ya da bunun birinin fazla ya da eksik olmasının yol açtığı sonuçlarını yaşıyoruz.

Ben oturumun sonunda mesleki olarak bazı katkılar yapmak için sözü çok değerli arkadaşşıma bırakmak istiyorum. Spor haberleri açısından sporda şiddet ve kanunu konusunda Sayın Barış Günaydın... Buyurunuz.

Bariş GÜNAYDIN

Teşekkür ederim, Sayın başkan. Öncelikle bende Karadeniz'in bu güzel kenti Rize'de sizlerle birlikte olmaktan mutluluk duyduğumu ifade etmek istiyorum. Öğle yemeğinin ardından hafif da ağırlık çökmüşken, biraz yasadan, hukuktan bahsetmek de bana düştü. Spor karşılaşmalarında ve özellikle futbol maçlarında statların içinde ya da dışında yakınında ya da uzağında şiddet olayları ile karşılaşılması bütün dünyada olduğu gibi maalesef ülkemizde de acı deneyimlerle tanık oluyoruz. Bunlardan ilk akla gelenler 1967 yılında Kayseri'de 40 kişinin ölümü 600 kişinin yaralanması ile sonuçlanan olaylar. İstanbul'da 2 Leeds taraftarının öldürülmesi ve yine en Beşiktaş-Rizespor maçında Cihat Aktaş'ın öldürülmesi... Peki, sporda ve özellikle futbolda ortaya çıkan şiddetin nedenleri neler? Acaba medyanın ortaya çıkan şiddet konusunda sorumluluğu var mı? Acaba şiddete yol açan kişileri maçların olacağı günlerde iki gün gözetim altında tutmak sorunu çözer mi? Acaba fair play ne demek? Bu anlamda Sporda şiddet, seyirci fanatizmi, holiganizm üzerine birçok dilde yayınlanmış onlarca sosyolojik, psikolojik, hukuki eser yer almaktadır. Bu konu ile ilgili birçok bilimsel toplantı da yapılmıştır. Ben de futbol ve şiddet kavramlarını biraz açmakla başlamak istiyorum. Toplumun büyük bir bölümünü saran ve günümüzde büyük kitlelerin ilgi odağı olan futbol oyununun, ilk olarak nerede ve hangi tarihte oynandığı kesin olarak bilinmemektedir. Zamanımıza kadar uzanan bazı tarihi buluntulardan çıkarılan sonuçlara göre, futbolun geçmişi M.Ö.2500 yıllarına kadar dayanır. Çin'de imparator Huang-Ti döneminde askerlerin savaşa hazırlık niteliğinde iki direk arasından topa geçme şeklinde çeviklikle ilgili antrenman olarak "Tsu-Chu" adıyla bir tür futbol oynadıkları, yazılı belgelerden anlaşılmaktadır. Kaşgarlı Mahmud, 1072-1074 tarihleri arasında yazdığı "Divan-ı Lügat-i Türk" de eski Türk boylarının Orta Asya'da "Tepük" adıyla bir tür ayak topu oyunu oynadıklarından bahsetmektedir. Ortaçağda köylülerin top diye adlandırılan şişirilmiş bir işkembeyle vurmak suretiyle, iki direk arasında ve belli bir sahada oynadıkları söylenir. Futbol giderek köyler ve kasabalar arasında büyük bir rekabete ve bu rekabet, çatışmalara neden olmaya başlayınca 1314 yılında Kral II. Edward, yayınladığı bir fermanla İngiltere'de futbol oynanmasını yasaklamıştır. İlginçtir ki bugünkü oynandığı anlamda futbol yine ilk kez İngiltere'de başlamıştır. İlk futbol kulübü 1857 yılında kurulmuş olan Sheffield'dir. Modern futbolun doğum tarihi ise İngiliz Futbol Birliği'nin kurulduğu 26 Ekim 1863 yılıdır. Bugün futbol en çok izlenen bir spor dalıdır.

Peki, şiddet nedir? Şiddet sözcüğü genel anlamda, aşırı duygu durumunu bir olgunun yoğunluğunu, sertliğini kaba ve sert davranışı, eylemi nitelendirir. Şiddet özel olarak, saldırgan davranışları, kaba kuvveti, beden gücünün kötüye kullanılmasını, yakan, yıkan, yok eden eylemleri taşlı, sopalı, silahlı, bıçaklı saldırganları, bireye ve topluma zarar eylemlerini kapsar.

Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu'na göre şiddet olaylarının doğuş nedenlerini şunlar oluşturmaktadır:

- 1.Coğrafi, sınıfsal, dinsel, ırkçı, ekonomik ve sosyal nedenleri etkileri,
- 2.Seyircinin, futbol kuralları konusunda eğitimsiz ve bilgisiz oluşu,
- 3.Müsabaka hakeminin hatalı olarak nitelenen bir kararı sonucu, seyircilerin etkilenmesi ve aşırı tepkiler göstererek bunu anlatmaya çalışması,
- 4.Müsabaka sırasında bazı futbolcuların hakemlere karşı aşırı saygısız ve saldırgan olmaları, hakem kararının yanlış olduğunu ve maçın gidişatını etkilediği şeklinde abartılı hareket ve davranışları,

- 5.Yine bazı futbolcuların, maç sırasında kendisine yapılan bir faulü aşırı jest ve hareketlerle ortaya koymaları, seyircinin tepkisini hakeme yöneltmeleri,
- 6.Yöneticilerin müsabaka öncesi ve sonrası yaptıkları olumsuz, bilgisiz ve bilinçsiz açıklamaları,
- 7.Bazı basın mensuplarının tarafsızlığını yitirmiş olmaları, devamlı olarak sempati duydukları kulübün lehine görüş belirtmeleri, yorum yapmaları ve seyircileri rakip takım aleyhine yönlendirmeleri,
- 8.Emniyet kuvvetlerinin doğru zamanda, gereken müdahaleyi yapmakta gecikmeleri, sorumluluk yüklenmekten kaçınmaları ve olay çıktıktan sonra müdahale etmeleri,
- 9.Ev sahibi kulübün güvenlikten sorumlu olduğunun bilincinde olmaması, maç öncesi ve maç sonrasında güvenlik güçleri ile yeterince organize olmaması ve tribünlerin maç öncesinde titiz ve dikkatli şekilde aranmaması,
10. Bazı TV programlarında yapılan yorum ve eleştiriler sonucu çok kısa sürede kararını vermek zorunda olan hakemin kararının, defalarca görüntü getirilerek tartışılması ve sonuçta o hakeme yönelik şiddet duygularının tetiklenmesi ve ilk fırsatta seyircinin o hakeme sözlü ve eylemli saldırı yapabilme noktasına getirilmesi.

Sporda şiddet olayları ile ilgili olmak üzere uluslararası bir düzenleme de var. Avrupa Konseyi'nin 1985 tarihli "Spor Karşılaşmalarında ve Özellikle Futbol Maçlarında Seyircinin Şiddet Gösterilerine ve Taşkınlıklarına Dair Avrupa Sözleşmesi" yer almaktadır. 19 Ağustos 1985 tarihinde Strausbourg'da Avrupa Konseyi üye devletlerince imzaya açılan bu sözleşme özetle spor karşılaşmalarında şiddeti önlemek ve şiddetin yol açacağı problemleri ve seyircilerin kötü davranışlarını kontrol altına alma konusunda üye devletlerin işbirliğine çağırmaktadır. Sözleşme zorunlu hallerde polis güçleri ile yakın işbirliği yapılması, bilet satışlarının sıkı şartlara bağlanması, alkollü içki satışlarında sınırlandırmalar, kalabalığın güvenliğini ve kontrolünü sağlayacak şekilde tasarlanmış fiziksel koşullara sahip uygun statların sağlanması gibi başlıklarla üye devletlerin ulusal düzenlemeler yapması konusunda bazı tedbirleri içermektedir.

Anılan bu sözleşmede şiddet olaylarına ilişkin bir saptama yapılmıştır. Buna göre güncel bir sosyal olgu niteliği taşıyan ve geniş etkileri olan şiddet hareketlerinin genellikle spor dışından kaynaklandığını ve sporun sık sık şiddet hareketlerinin çıkmasına sahne olduğu tespit edilmiştir. Şiddet hareketlerinin kaynağı herhangi bir biçimde o spor müsabakasının içinden değil aksine spor dışından kaynaklanmaktadır. O halde herhangi bir ülkenin ya da Türkiye'nin bu anlamdaki durumuna baktığımızda bazı verilerin ana hatları ile altı çizerek tekrar gündeme getirmekte fayda var. Örneğin, Türkiye Aile İçi Şiddet sıralamasında Pakistan, İran, Hindistan'dan sonra dördüncü sırada gelmektedir. Dünya genelinde her dört kadından 1'i ve her 6 erkekten 1'i yaşamlarının bir döneminde aile içi şiddete uğramaktadır. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun yaptığı araştırma sonuçlarına göre aile içi şiddet ülkemizde de yaygındır. Fiziksel şiddete ailelerin % 34'ünde, sözlü şiddete ise % 53'ünde rastlanmaktadır. Çocuklara yönelik fiziksel şiddete rastlanma oranı da % 46'dır.

Tabi, sabahki oturumda Sayın Nail Güreli çok önemli bir konuya değindi, şiddetin içselleştirilmesi kavramı ile ilgili olmak üzere medyadan verdiği örnekler çok çarpıcıydı. Ben de internette küçük bir arama ile birçok habere ulaştım ve gördüm ki bu haberlerde akıl almaz biçimde milliyetçi, ideolojik söylemin yer aldığı görülmektedir. Hatta spor sayfalarında savaş metaforları kullanılmaktadır. Örneğin Sayın Nail Güreli'nin Beşiktaş maçı ile ilgili olarak "üç kurşun" dan sonra bir başka başlık. "Sheriff'i Hakladık 3:0", "Kartal Sherrifi Bozguna Uğrattı. Bir başka örnek "Gaziantep Timsah'ı evinde ezdi". Yine ilginç bir örnek bir hoşgörü turnuvası düzenlenmiş futbol takımları arasında, acaba bir hoşgörü turnuvasının açılış maçına ilişkin başlığı siz nasıl atarsınız? Sivasspor Ankaragücü'nü

yenmiş bu maçta. Kullanılan başlık, “Yiğido Ankaragücü’nü Devirdi”. Bir başlıkta basketbol haberine ilişkin “2007 Avrupa Bayanlar Basketbol Şampiyonası Elemeleri’nde B Grubu’nda yer alan Türkiye, gruptaki 4. maçında Ukrayna’yı 85-75 yenerek, yenilgisiz liderliğini sürdürdü.” haberinin başlığı: “Potanın Perileri Zafer Kazandı” şeklindedir. Hatta Türk takımı yabancı bir ülke ile maç yapıyorsa o zaman galibiyet sonucu için “tarih” ya da “destan” yazdığımız belirtilmektedir. Herhangi biçimde beğenilmeyen, sevilmeyen ya da taraftarı olunmayan bir kulübün maçı öncesinde büyük gazetelerin başlıklarında örneğin “Falanca seyirci Kadıköy’e yürümeye hazırlanıyor.” görmek mümkündür. Bir basketbol ya da futbol maçının olacağı gün yayınlanan haberlerde “Vur, Kır, Parçala, Bu Maçı Kazan” şeklinde başlıklara da rastlanmaktadır. Ya da Bir teknik direktörün oyuncularını için kurduğu planla ilgili bir haber için “X teknik direktörünün imha planı” başlığı da atılabilmektedir. Bu başlıklara bakıldığında ve değerlendirildiğinde özellikle uluslararası maçlar bakımından diğer ülkelerin yani rakip takımın düşman ülke olarak adlandırıldığı ve milliyetçilik öğeleriyle yaklaşım açısından ırkçılık noktasına varabilen bazı söylemlere de rastlandığı gözlemlenmektedir. Burada hemen Türkiye Gazeteciler Cemiyeti’nin Hak ve Sorumluluk Bildirgesinde yer alan Gazetecinin Temel Görevleri ve İlkeleri başlığı altında yer verilen “ Gazeteci; başta barış, demokrasi ve insan hakları olmak üzere, insanlığın evrensel değerlerini, çok sesliliği, farklılıklara saygıyı savunur. Milliyet, ırk, etnisite, cinsiyet, dil, din, sınıf ve felsefi inanç ayrımcılığı yapmadan tüm ulusların, tüm halkların ve tüm bireylerin haklarını ve saygınlığını tanır. İnsanlar, topluluklar ve uluslar arasında nefreti, düşmanlığı körükleyici yayından kaçınır. Bir ulusun, bir topluluğun ve bireylerin kültürel değerlerini ve inançlarını (veya inançsızlığını) doğrudan saldırı konusu yapamaz. Gazeteci; her türden şiddet haklı gösterici, özendirici ve kışkırtan yayın yapamaz.” ilkesini hatırlamakta fayda vardır. Gazeteciler bu ödev ve sorumluluk bilinci ile hareket etmelidirler. 2007-2008 Türkiye Süper Ligi saha olayları ve şiddet ile başlamıştır. Trabzonspor ile Sivasspor arasındaki birinci hafta maçı, ikinci uzatma dakikasınca seyircilerin sahaya girmesi üzerine hakem Bülent Demirek tarafından tatil edilmiştir. Bu yaşanan olayların sahalardan uzak tutulmak istenen ırkçılık tehlikesinin ulaşabileceği boyutlarını göstermektedir. Yine Almanya’da Fenerbahçe ile Beşiktaş arasında oynanan Süper Kupa maçından sonra Kezman’a yaptığı hareket nedeniyle İbrahim Üzülmez’in 3 maç ceza alması nedeniyle Kezman’ın çirkef olduğunu ve bunu da milliyetine bağlaması düşündürücüdür. Peki, bunların önlenmesi için neler yapılabilir? FIFA 16-17 Mart 2006 tarihinde yaptığı bir değişiklikle Disiplin Talimatı’nın 55. Maddesine İrkçılığa Ağır Ceza verilebilecek şekilde bir değişiklik getirmiştir. Buna göre “Her kim alenen bir kimseyi, ırkı, rengi, dili, dini veya etnik kökeni nedeniyle insan onurunu zedeleyecek şekilde aşağılar, ayırma tabi tutar, karalarsa yahut başkasına karşı ayrımcı ya da insanlık dışı davranışta bulunursa 5 maç oynamama cezasına çarptırılır. Ayrıca stada girişin yasaklanmasına ve en az 20.000 İsviçre Frangı para cezasına hüküm olunur.” Türkiye Futbol Federasyonu Disiplin Talimatı’nın 31. Maddesinde de benzer biçimde bir değişiklik yapılarak ırkçı söylemlerin cezalandırılması yoluna gidilmiştir.

Türkiye’de de futbol ve şiddet üzerine yapılmış bazı araştırmalar vardır. Bunlardan İliki Murat Şahin tarafından “ Gaziantep spor Futbol Takımı Taraftarlarının Şiddet ve Saldırganlık Olaylarına Bakış Açılarının Sosyolojik ve Psikolojik Boyutu Üzerine ” bir araştırmadır. Bu araştırmada Gaziantep Kamil Ocak Stadyumunda 517 taraftara anket uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; maçlara en çok 21-30 yaş grubu taraftar gelmektedir. Taraftarların %23,3’ü seyirci, taraftar, fanatik ve holigan kavramları arasındaki farkı ayırt edememektedir. Ankete katılanların %11,6’sı herhangi bir sebeple psikolojik rahatsızlık geçirmiş olup, bunlardan bir kısmı tedavi görürken bir kısmı da tedavi görmemiştir. Taraftarın %51,1’i hakemin yanlış ve taraflı olduğuna inandığı tutumu karşısında tahrik olmakta ve saldırgan davranışlara geçmektedir. Taraftarı olduğu takım yenilince küfür edenlerin veya kavga çıkaranların oranı %21,7’dir. Hakemin verdiği her yanlış kararda küfür edenlerin ve oturma koltuklarını kıranların oranı %44,9’dur. Taraftarın %83’ü amigoların kitle psikolojisi ve eğitimi almaları

gerektiğini ifade etmektedir. alanda bir başka bilimsel çalışma ise Hakan Salim Çağlayan ve İ.Bülent Fişekcioğlu tarafından yapılmıştır. 2002-2003 futbol sezonunda 2. Lig A Kategorisinde 23. Haftada 23.02.2003 tarihinde Konya Atatürk Stadyumunda oynanan Konyaspor-Akçaabat Sebatspor futbol takımlarının müsabakasını izleyen taraftarlara 685 adet anket uygulanmıştır. Değerlendirilmeye alınan 524 anketi yanıtlayan taraftarların oturma konumları ise şöyledir. Kapalı tribün 121, kale arkası tribünü 107, kale arkası (skorboard) tribünü 114, maraton tribünü 117, numaraları tribün 65 kişidir. Yapılan bu çalışmada, yaş grupları incelendiğinde seyircilerin büyük çoğunluğunun 15-25 yaş grupları arasında yoğunlaştığı (%49,1) görülmektedir. 524 kişiye uygulan bu anketin sonuçlarından biri gerçekten önemlidir. Yaş grupları ile tuttıkları takımın mağlubiyeti sonrası etkilenme durumlarında anlamlı bir ilişki saptamışlardır. Gerçekten de maçı izledikten sonra yaşamları bu durumdan nasıl etkilenmektedir? Seyircilerden %34,9'unda takımın mağlubiyetleri sonrasında, bir hafta boyunca bu mağlubiyeti günlük yaşantılarında düşünecekleri şeklinde bir sonuç bulunmuştur. Seyircilerin büyük bölümünün mağlubiyetten, sosyal hayatlarını etkileyebilecek düzeyde etkilendikleri görülmüştür. Araştırmada bir başka sonuç ise müsabaka esnasında küfrün nasıl bir davranış olduğu konusunda ise eğitim durumlarına göre bir ilişki saptanmıştır. Buna göre küfür etmenin hatalı bir davranış olduğunu düşünenlerin oranı ise %56,9'dur. Bütün bu sosyolojik verileri sorunları da ortaya koymaktadır. Peki, ne yapılmalı? Yasa yapmak bu işi çözer mi? Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun 28 Nisan 2004 tarihinde kabul edilen 5149 sayılı yasa 7 Mayıs 2004 tarihli ve 25455 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanunun adından da anlaşılacağı üzere ortaya çıkacak düzensizlik ve şiddetin önlenmesi amaçlanmaktadır. "Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun"un birinci maddesine göre yasanın amacı "Spor müsabakalarının yapıldığı alanlar ile bunların çevresinde müsabaka öncesinde, müsabaka esnasında veya sonrasında, patlayıcı, parlayıcı, yanıcı, yakıcı, kesici veya delici maddelerin kullanılmasının, şiddet ve düzensizliğin, kişilik haklarına, ailevi veya manevi değerlere yönelik küfür ve aşağılayıcı sloganların yer aldığı, sporun ruhuna, ilke ve kurallarına uymayan kötü tezahüratın önlenmesi suretiyle; huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığı ve kamu düzeninin sağlanmasına yönelik olarak alınacak önlemler ve uygulanacak yaptırımlarla ilgili usul ve esasları düzenlemektir. "

Yasanın kapsamında yer alanları şu başlıklar altında toplamak mümkündür:Spor müsabakalarının yapılacağı alanlarda uygulanacak güvenlik önlemleri,2.Yasak fiil ve davranışları ve bunlara uygulanacak yaptırımları, spor kulüplerinin, taraftarlarının, taraftar derneklerinin, taraftar temsilcilerinin, spor federasyonlarının, yayın kuruluşları ile diğer ilgili kişi ve kurumların spor müsabakalarında şiddet ve düzensizliğin önlenmesine ilişkin hususlardaki göreve sorumluluklarıdır. Kanunda "spor müsabakalarında şiddet ve düzensizliğe ilişkin fiiller" başlıklı bölümde yer verilen fiillerin başında "spor alanlarında; her türlü silâh, kesici veya delici alet, sis bombası, ses bombası veya maytap gibi patlayıcı, parlayıcı, yanıcı, yakıcı maddeler ile taş, metal gibi fırlatılabilecek veya yaralayıcı nitelikte sert cisim veya tehlike arz edebilecek veya müsabaka düzenini bozabilecek diğer maddeler ile alkollü içecekler ve çevreyi kirliletecek nitelikte konfeti ve benzeri cisimler bulundurulamaz ve satılamaz." hükmüne yer verilmiştir.

Bu eylemlerin gerçekleşmesi halinde uygulanacak cezai hükümler nelerdir? Spor müsabakalarında kullanılması ve taşınması yasak olan maddeleri kullanma halinde bu kişilere 6ay süreyle müsabakaları seyirden men ve bir milyar lira para cezası, filin tekrarı halinde ise bir yıl süre ile men ve 3 milyar lira para idari para cezası söz konusudur.

Kanunun 12. Maddesine göre "Müsabakanın yapılacağı yerde veya yakın çevresindeki yollarda, meydanlarda, caddelerde veya benzeri yerlerde, toplu taşıma araçlarında, umuma açık diğer mekânlarda ferdî veya toplu olarak, rakip takım ile taraftarlarını, kulüp başkan ve yöneticilerini,

antrenörünü ve sporcularını, hakemleri ve federasyon yöneticilerini, müsabakada görev yapan diğer kişileri, söz veya hareketlerle aşağılayıcı, tahrik ve taciz edici kötü söz niteliğinde slogan atılması ve çirkin tezahüratta bulunulması yasaktır.”

14. madde usulsüz bilet satışına ilişkindir. “Spor müsabakalarının yapıldığı alanlar çevresinde bilet satışı için ayrılmış yerler ile ilgili federasyon veya kulüp tarafından uygun görülen yerler ve görevliler dışında kimse bilet satamaz. Spor müsabakalarında her ne suretle olursa olsun, toplu veya organize biçimde rayiç bedelin altında veya üstünde, müsabaka biletinin altında veya üstünde, müsabaka biletin temini, dağıtımı, biletle yazılı bedelin üstünde satılması ve kapasitenin üstünde seyirci alınması veya bu yerlere biletsiz seyirci alınması yasaktır.” Bu tür eylemlerin gerçekleşmesi durumunda diğer kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla bu yasaklara uymayanlar ile sahte, kullanılmış, tahrif edilmiş veya benzer şekilde hazırlanmış müsabaka biletini satan, satılmasına aracılık eden, bu biletleri basan veya satışa hazırlayan kimselere altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ve her bilet için 250 milyon ağır para cezası verilir. Eğer seyir alanına kapasitesinden fazla veya biletin üzerinde yazandan daha yüksek bedelle bilet satışı yapılmışsa kulübe müsabakaya ait toplam seyirci hasılatın %25’i oranında idari para cezası verilir.

Kanunun 15. Maddesine göre de “Spor kulübü başkan ve yöneticileri, idarî veya teknik personeli veya sporcuları ile spor kulüplerinin taraftarlarınca kurulan derneklerin başkan ve yönetim kurulu üyeleri ve taraftar temsilcileri, yazılı veya görsel medyaya; kendi taraftarlarını kışkırtıcı, hakemleri, rakiplerini veya taraftarlarını tahrik edici veya aşağılayıcı şekilde beyan veya demeç veremezler. Bu maddeye aykırı biçimde beyanat veren teknik personel ve sporculara beş milyar liradan elli milyar liraya kadar idari para cezası, diğerleri için ise ilk seferde üç aydan altı aya kadar spor müsabakalarını seyirden men ve beş milyardan otuz milyar liraya kadar idari para cezası verilir.

16. maddenin başlığı ise “Yayın Yasağıdır”. Maddeye göre “Spor müsabakalarını canlı olarak yayınlayan yayın kuruluşu ile diğer yazılı ve görsel yayın kuruluşları, bu Kanunun amacına aykırı nitelikteki afiş, pankart, söz, fiil ve davranışları yayınlamaz. Canlı yayın halinde vuku bulan yasak söz, fiil ve davranışlar, haber amaçlı da olsa birden fazla yayınlanamaz.

Basın ve yayın organları; söz, yazı veya davranışlarla spor kulüplerini, taraftarlarını, spor adamlarını şiddete, kulüpler arası husumete veya suça teşvik edici eylem ve davranışlarda bulunamaz, eleştiri amacı dışında aşağılayıcı yorum veya haber yayınlamaz.” Yayının gerçekleşmesi halinde her yayın için on milyar lira, tüzel kişilere ise elli milyar lira para cezası verilir.

Bu yasa kabul edildiği tarihten ibaren 287 kişi aleyhinde dava açılmıştır. Açılan bu davaların 3/4’ü de doğrudan doğruya seyircilerle ilgilidir. Bu yasa uygulandığı takdirde ve uygulanmasından ortaya çıkan müeyyidelere Türk toplumu ya da Türkiye’de futbol seyircisi taraftarlar karşılaştığı andan itibaren etkili olabileceği düşünülebilir.

Sporda şiddet olayları sadece Türkiye'ye özgü bir sorun değildir. Uzun yıllar İsviçre'de holigan şiddetinin daha çok, şehirlerin ve bölgelerin erkek egemen halkından kaynaklandığı düşünülmekteydi. 2000'li yılların başında ise statlardaki şiddet olaylarında gözle görülür bir artışın olması bir çalışma grubunu kurmayı zorunlu kılmıştır. 2000 yılının Eylül ayında kamuya açıklanan ve Bakanlıkların birlikte hazırladığı "Aşırı Sağcı" üzerine yapılan çalışma grubunun raporuna göre iki olgu tespit edilmiştir. Bunlardan ilki holiganizm üzerine veri tabanının oluşturulması ve holiganizm üzerine çalışan merkezi büro ile buz hokeyi ve futbol federasyonlarının ve devletin güvenlik güçlerinin işbirliği içinde çalışmasını sağlamaktır. Holiganizme karşı mücadele İsviçre'deki olaylar açısından önemli ve gerekli olduğu kadar, İsviçre'nin ev sahipliği yapacağı Uluslar arası karşılaşmalar için de büyük önem taşımaktadır. İsviçre Avrupa Futbol 2008 organizasyonu için seçilmiştir. İsviçre'de spor özel hukuka bağlı bir alan olması sebebiyle devlet spora ikinci derecede müdahale edebilir. Bunun sonucu olarak da, sportif karşılaşmaların yapıldığı alanlarda güvenliğin sağlanması açısından sorumluluğu ilk etapta spor dernekleri ve ulusal federasyonlar sağlamakla yükümlüdür. Şiddet olaylarının spor karşılaşmalarının yapıldığı alanların dışına taşması durumunda ve yaşam bedensel bütünlük veya refah gibi hukuksal koruma gerektiren bir durum söz konusu olduğunda, devlet müdahale eder.

Şiddet olaylarının önlenmesi konusunda iyi bir örnek ise Hollanda'dır. 2000 Avrupa Şampiyonasında Belçika ve Hollanda ortaklaşa hareket ederek iki tane geçici mahkeme kurmuşlardır. Nerede spor karşılaşması yapılıyorsa mahkeme gezici olarak o spor müsabakasının o stadyumun yanına kurulmaktadır. Yargıçlar 24 saat gözaltı süresini gerekirse bir haftaya kadar uzatma yetkisi ile donatılmıştır. Hollanda da önemli maçlarda Adliye Otobüsü genellikle stadyumun yanına gidip ve stadyumun yanında bekler ve herhangi bir olay meydana geldiği andan itibaren o kişi doğrudan alınır ve mahkemeye götürülür gezici mahkemede kararı verilmektedir. Bu uygulama hâlihazırda da devam etmektedir. Yine bununla ilgili olmak üzere Hollanda'da Polis Departmanında kurulmuş Futbol Vandallığı Bilgi Merkezi vardır. İşleri sadece futbol karşılaşmalarında herhangi biçimde birisi bu gezici mahkemelere gelirse burada hakkına bir suç isnadı ile yargılama yapılır hakkında bir hüküm verilirse Mili Bilgi Bankasında bir maçta ne kadar polis ne kadar özel güvenlik görevlisinin yer aldığı sorumluların kimler olduğu eğer herhangi bir şekilde güvenlik için masraf yapılmışsa ne kadar masraf yapıldığı bu anlamda olay çıkaran kişilerin kimler olduğunu bu holiganların kimle olduğu hangi takımın taraftarı oldukları eğer herhangi bir şekilde olay çıkartmışlarsa çıkarttıkları olayın niteliği ve açık kimlikleri bu anlamdaki bu büroda tutulmakta ve bu bilgiler doğrudan futbol federasyonlarına ve buradaki Futbol Vandallığı Bilgi Merkezi tarafından gönderilmektedir. Spor kulüpleri de aynı şekilde bu kişilerle ilgili başka kayıtları varsa buraya göndermektedir.

Bir yanı ile rekabet, geçme ve yarışma, yenme gibi öğeleri ve hedefleri bulunan spor olgusu, diğer yanı ile kişiye ve topluma centilmenlik, yapıcılık, dayanışma, disiplin ve hoşgörü gibi karakterleri de aşıl原因 bir uğraştır. Sporun amacının her ne pahasına olursa olsun kazanmak değil, "Fair Play" kuralları içerisinde toplumda barış ve dostluğun, kardeşliğin yerleşmesine ve gelişmesine hizmet etmek olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Fair Play'in tanımı tanrının sesini duymaktır, bir Anglosakson terimidir. Dürüst oyun, dürüst davranış anlamını taşır. Fair Play'in tam anlamı ise: Etik üstü davranıştır. Etik davranış her konuda kuralları dürüstlük ve saygı ile uygulamak demektir. Fair Play ise tüm bunların üstünde kişisel çıkarları ve hırsı bastırarak yaşamda üstün insan ruhunu ortaya koymaktır. Sevgi, dostluk, kardeşlik anlayışı olan Fair Play'in sınırı yoktur.

Fiar Play ilkeleri ise şunlardan ibarettir: "Fair play Oyunu dürüst oynamaktır. Rakibine sportmence davranmaktır. Yarışmalara katılan: Kulüpler, Oyuncular, Hakemler, Teknik yöneticiler, Öğreticiler, Eğiticiler, Seyirciler, Oyun ve yarışma kurallarına riayet ederler. Karşı takım oyuncularına, yarışmayı yönetenlere yarışmayla ilgili diğer görevlilere, seyircilere, basın yayın temsilcilerine sportmence

davranırlar bu konuda her türlü çabayı harcarlar. Yarışmalara katılan herkes yarışmadan önce, yarışma sırasında, yarışma sonrasında, yarışmanın sonucuna, yarışmayı yönetenlerin verdiği kararlara saygılı davranırlar.”

Spor alanları kişilerin ve takımların, bir şölen havasında, centilmence yarıştıkları, yöneticisi, sporcusu, görevlisi ve seyircisi ile karşılıklı sevgi ve saygının egemen olduğu alanlar olmalıdır. Spor alanlarında şiddet olayları önlenmez ise zaman zaman Türkiye’de ve dünyada yaşayan çok büyük felaketslere hatta yaşam kayıplarını yol açan “Vandalizm” statlara egemen olur ve statlar bir şölen alanı olmaktan çıkıp, savaş arenalarına dönüşürler. Bunu önlemek için başta Futbol Federasyonu Teşkilatı olmak üzere, hakemlere, kulüp yöneticilerine, sporculara, sözlü ve yazılı basınının spor faaliyetleri ile ilgili tüm kişilerinin yanı sıra kulüp taraftarı olan seyircileri de büyük görev ve sorumluluk düşmektedir. Futbolu ya da daha doğru bir ifade ile sporu “Şiddet”le görmek istemiyoruz.

Sabrınız için teşekkür ederim, Saygılarımla.

Ahmet Şefik MOLLAMEHMETOĞLU: Barış Günaydın’a teşekkür ediyoruz. Şimdi Sevgili hocama, Nurçay Hanıma tekrar veriyorum sözü, cinsiyet, toplumsal cinsiyet rolleri bakımından erkek ve kadın gazetecilerin olaya yaklaşım biçimini sorgulayacak ondan sonra da hep birlikte tartışma oturumuna gireceğiz.

Şiddet haberlerinde toplumsal cinsiyet rolleri:

Töre cinayetlerine kadın ve erkek gazetecilerin bakışı

Prof. Dr. Nurçay TÜRKOĞLU

Teşekkür ederim, Sayın Başkan. Şimdi, öncelikle bir şeyi izah etmem gerekiyor. Buradaki konuşmamın başlığı “Şiddet Haberlerinde Toplumsal Cinsiyet Rollerini Töre Cinayetlerine Kadın Ve Erkek Gazetecilerin Bakışı”...

Aslında töre cinayetlerinin medyada yer alışı ile ilgili bir çalışma yapmış olan, belli bir araştırma yapmış olan bilet kadın haberleri editörünün bugün aramızda olması bekleniyordu. Ama sağlık sorunları nedeniyle gelemedi. Biz de, içimiz elvermedi ... Dedik ki, kadın konusunu dışarıda bırakmayalım mutlaka kadın konusu kalsın. Onun üzerine ben böyle bir görev aldım üstüme. Tabii bunun içinde töre cinayetlerinden de söz ederiz ama biraz etikten söz edeceğim... Kadın haberleri, kadınla ilgili haberlerde etik...

Şöyle bir anekdotla başlamak istiyorum: 6 yaşlarında iki çocuk evcilik oynuyorlarmış. Biri öbürüne demiş ki “Ya biliyor musun, ben yeni bir şey öğrendim”. “Ne öğrendin?” “Bebekler çıplak doğuyorlarmış”. “Yok ya” demiş diğeri, “Peki, kız mı erkek mi olduklarını nasıl anlıyorlarmış o zaman?”...

Çocuklar çıplak doğuyorlarsa kız ya da erkek oldukları anlaşılabilir 5-6 yaşındaki bir çocuk için, çünkü onlara göre kız olmak ya da erkek olmak giysilerimize ait bir şeydir. Aslında toplumsal cinsiyeti çok güzel ifade eden bir anekdot olduğunu düşünüyorum ben bunun; çünkü hakikaten biz daha çok, toplumun bize giydirdikleriyle toplumsal cinsiyetimizi ediniyoruz. Tabii ki, biyolojik cinsiyetimizin dışında ya da onun bazen hakikaten çok dışında oluyor. Bazen destekliyor, bazen köstekliyor. Şimdi, toplumsal cinsiyet dediğim şeyin sabahki konuşmamda söylediğim kültürle ve etikle ne kadar bağlantılı olduğunu sunmaya çalışacağım.

Çok da uzatmayacağım... Kısa bir sosyal reklam var yine size göstermek istediğim. Kadın bedeninin nasıl farklı kullanılabileceğine dair daha etik nasıl olunabilir? Buna dair bir şey var. Şimdi töre sözcüğünden başlayalım isterseniz. Biraz önce Barış arkadaşım hukuktan söz etti bize, hukuksal düzenlemelerden söz etti. Töre ise daha çok geleneksel ahlâki doğrulara, kurallara yönelik şeyler değil midir? Doğrudur. Aslında töreler yani töre, gelenek, görenek, hukuk, ahlâk, etik, bunların hepsi toplumsal yaşantımızda, zihniyetimize de sinmiş olan doğru ve yanlışlardan söz eder. Bize bazı şeyleri yapmamızın iyi olduğunu bazı şeyleri yapmamızın da kötü olduğunu, doğru ya da yanlış olduğunu söyler. Fakat doğruyu ya da yanlışlığı belirleyen kaynağı konusunda fark var. Doğru ve yanlışın kaynağı açısından çok ciddi fark var töre, gelenek, hukuk ve etik arasında. Nasıl ki hukuk, hukuktaki düzenleme, hukuktaki doğruluk ve yanlışlık devlet tarafından belirleniyorsa, modern devlet tarafından belirleniyorsa, ahlâktaki doğru ve yanlış da gelenek ve görenekler tarafından belirleniyor. Aslında etik tartışmalarda günümüzde geldiğimiz nokta her ne kadar böyle sağduyulu ve soğuk bir doğru yanlış davranışı ise de, mesela meslek etiğinden söz ediyoruz. İşte bir gazeteci etiğinden, bir medya etiğinden söz ediyoruz. Medya etiğinde bir gazetecinin doğru ve yanlış davranışından söz ediyoruz. Türkiye Gazetecileri Cemiyeti'nin “Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi”ndeki doğru ve yanlışlar gazetecilik etiğinin kurallarını veriyor. Ama sabah da söylemiştim; gerçek bir olayla karşı karşıya geldiği zaman gazeteci, o kılavuzu açıp bakmıyor, bakamaz da. İçselleştirdiği, benimsediği kurallar o anda bilinç düzeyine çıkar ve buna göre davranır.

Aslında kelime kökeni olarak, gerçekte etik kavramı hiç de öyle yazılması gereken kurallarla ilgili değildi. Etik, genel olarak benimsenen, toplu olarak kabul edilen ve uygulanan, görüldüğü zaman

hemen tanınan, aşına gelen doğru ve yanlışların bir bütünüdür. “Ethos” eski Yunanca, Grekçe. Şimdi toplumun ruhu, yani “Türkler şöyledir” dediğiniz zaman veya “Spartalılar şöyledir” dediğiniz zaman Spartalıların Ethos’undan söz ediyorsunuz, ruhundan veya Türklerin karakterinden söz ediyorsunuz.

Aslında “etik” denen şey, bir ortamda bulunan herkesin, toplu halde üzerinde uzlaştığı doğrular ve yanlışlar. Tabi etik, zamanla kendi yerini töreye, geleneklere bırakmış. Töre dediğimiz şey peki nasıl oluyor da büyük dramalara yol açıp, “töre cinayeti” dediğimiz ve böyle ortaçağa ait, bir türlü kurtulamadığımız, ilacını bulamadığımız bir hastalık gibi çıkıyor karşımıza? Adeta bir hastalık gibi, öyle değil mi? Madem hep birlikte toplum olarak kabul ettiğimiz, o toplumun bir bireyi olmanın karakteristiğini belirten bir özelliği “töre”... Nasıl oluyor da, bir türlü hâlâ yok edemediğimiz eski dönemlere ait bir hastalık gibi karşımıza çıkıyor ve bunun medyada yer almasını tartışıyoruz? Tabi ki tartışmamız gerekiyor.

Şimdi, bu etik sözcüğünün içeriği zaman içinde demek ki bir değişim gösterdi. En başta da söylediğim gibi, doğru ve yanlışların kaynağı belki de ortada kalmadı. Ne tür bir davranışın doğru olduğuna karar verenin kim olduğunu ve bunun gerçek sebebinin ne olduğunu, o doğru davranışın meşruluğunu söyleyebilecek, anlatabilecek, kelimelerle ifade edebilecek insanlar da kalmadı. Çünkü kentleşmeyle beraber, hızlı mobiliteyle beraber insanların dünyadan haberdar olmasıyla beraber kaynaklar, kökenler yerinden oynadı herhalde. Ama yine de vazgeçilemeyen bir alışkanlık gibi adeta kültürel bir direniş noktası töre cinayeti, erkek için. Kadın için ise, daha çok töre cinayetinde öldürülen kadın olduğuna göre, kadın içinse işte sabah söz ettiğimiz şiddet eylemindeki kurban. Peki, bu kurbanın haberi, yani kendisi için meşru olmayan, eyleme maruz kalan ve bazı tanıklar için meşru ama aktör için de mutlaka yapılması gereken doğru bir davranış olan bu cinayet biçimi medyada nasıl yer alıyor ve medya okuyucusu olarak biz tanıkların doğru ya da yanlış değerlendirmesi acaba nasıl oluyor?

Şimdi doğrusu son yıllarda pek çok yüksek lisans ve doktora öğrencisi, İletişim Fakültelerinde, gerek Ankara’da gerek benim bulunduğum Marmara Üniversitesi’nde kadın haberleri ile ilgili araştırmalar yapıyorlar. Bir doktora öğrencim 1980 öncesi ve sonrası kadının medyada duruşu ile ilgili bir çalışma yapmıştı. Şu anda tez tabi yanımda yok ama hatırladığım kadarıyla aktarayım.

Aslında medyanın söyleminin ne kadar ekonomi-politikle bağlantılı olduğunu gösteren bir tez oluyor o çalışma. ‘80 öncesi kadın hareketleri manşete çıkmazken veya küçükbaşlıklarla “Bu kadınlar da artık çok azıttı, bunlar şaşırı, nereye kadar yürüyecekler” falan gibi sokak hareketlerine katılan kadınları “ipini koparmış şaşkınlar” gibi ele alan başlıkların, aslında zaman içinde kadın hareketlerinin örgütlenmesi, Meclis’de çalışma gruplarının oluşması, kadın örgütlerinin daha aktif hale gelmesiyle, bu başlıklara tepkilerin olmasıyla, artık böyle kadınları aşağılayan, kadınların hareketlerini aşağılayan manşetlere pek fazla rastlamıyoruz. Tam tersi, kadın hareketlerini önemseyen başlıklar da yer alabiliyor basınımızda. Öte taraftan genel olarak haberlere, özel olarak da üçüncü sayfa haberlerine baktığımız zaman, daha çok kadınlarla ilgili haberler karşımıza çıkıyor. Bunların büyük çoğunluğu aslında daha çok eğlence/ magazin türü haberler. Çünkü, yer olarak da, daha çok yer alıyorlar; bedeninin daha çok bütünü göstermek açısından, fotoğraf daha geniş yer aldığı için ve daha çok fotoğraflı olduğu için kadın haberleri ve genellikle 30 yaş altı genç kadınların haberleri fotoğraflı olarak yer aldığı için cinsellik, eğlence ve magazin ağırlıklı olarak kadın haberlerinin olduğunu görüyoruz.

Yine Ankara Üniversitesi’nden medya ve toplumsal katılım projesinin bir ayağı olarak Doçent Mine Gencel Bek arkadaşımızın hazırladığı bir araştırma var. Burada da 18.000 kusura haber incelenmiş. Bu haberlerin 13.000 kusurunun kadınlarla ilgili olduğu belirlenmiş ve bunları, kadın haberlerini de çocuklar izliyormuş. Kadınlar ünlüler kategorisinde erkeklerden daha çok bulunuyorlarmış ve

ünlülerle ilgili haberler de hep birinci sayfalarda veriliyormuş. Cinsel içerikli haberler diğer haberlerden 15 kat daha fazlaymış ve cinsellikle ilgili haberlerde de kadın hep ilk sıradaymış. Kadın bedeninin teşhir edildiğini bu haberlerde görüyoruz. Gerçekte, içerik olarak cinsellikle ilgili olmasa bile... Yani bir sağlık haberi veya bir siyaset haberi, bir yere kadın valinin atanması ya da kadınlığın vurgulandığını ya da işte geçenlerde olduğu gibi iki kadın gazeteci yazarın polemige girmesini kadınlar savaşı olarak ele almaları gibi haberler. Kadının bedeni ile cinsellik objesi olduğu gerçeği hepimiz tarafından malum. Ama ben şu etik ve töre meselesine tekrar dönmek istiyorum.

Eğer benim içinde bulunduğum toplumun bir parçası olduğumu gösteren bir özellik olsa, töre beni öldürmez, öldürmemesi gerekir. Nasıl bir ideal iletişim ortamında yer alabilmeliyim ki, benim özelliğim bana karşı kullanılmasın? Yani kadın olma özelliğim bana karşı kullanılmasın, bana zarar verici biçimde kullanılmasın veya o bölgede doğmuş olma özelliğim bana karşı kullanılmasın veya yaşam veya eğitimim bana karşı kullanılmasın... Erkeklerin daha çok yaptıkları eylemlerle, kadınların ise duruşları ile haber olduklarını görüyoruz. Kadın ve erkek olmanın toplumsal cinsiyet tartışmasının, modernleşme süreci içinde hâlâ devam eden bir tartışma olduğunu da biliyoruz. Burada aslında biraz dağınık oldu konuşmam ama şöyle toparlamaya çalışayım: Jurgen Habermas adında, modernleşmenin henüz bitmediğini ve devam etmekte olan bir proje olduğunu ileri süren Alman bir profesör var. Belki biliyorsunuz, Habermas'ın "ideal iletişim ortamı" tanımı vardır ve biz iletişim eğitiminde bu tanıma çok önem veririz.

Bu ortam tanımlamasına göre Habermas diyor ki "Söz söyleyebilen ve eylemde bulunabilen herkes istediği iletişim ortamına girebilmelidir." Bu çok önemli bir şey... Söz söyleyebilen ve eylemde bulunabilenler iletişim ortamında yer alabilmeli... Hemen burada eleştirisi de geliyor Habermas'ın çünkü herkes söz söyleme ve eylemde bulunma yeteneğine sahip değil. Tıpkı işte o töre cinayetlerinde öldürülenler gibi, kurbanlar gibi ya da doğuda, kayınbabasının yanında konuşmayan gelinler gibi. İşte büyük şehirlerde, üniversite mezunu olsa da, kamu dairelerinde çalışsa da örtük kodlarla kendisine sırasını beklemesi gerektiği söylenenlerin suskun, terbiye ya da masumiyet olarak kabul edilen sessizliği gibi herkes söz söyleyemiyor ve eylemde bulunamıyor. Önce söz söyleme ve eylemde bulunma becerisinin de herkes tarafından paylaşılması gerektiğine inanıyorum ben.

İkinci özellik, Habermas'tan devam edecek olursak, içine katıldığımız, girdiğimiz ortamın kurallarını, doğru ve yanlışlarını tartışabilmesi, insanların ideal bir ortama geçmesine yardımcı olabilir. Bu ortamdaki doğru ve yanlışları tartışırken, yeni öneriler de getirebilmeli o ortama giren insanlar... Bütün bunları yaparken de, en önemlisi, içsel ya da dışsal bir baskı altında hissetmemeli kendisini. Bu çok çok önemli bir şey... Yani, belki fark ettiniz veya sizler de bulduğunuz, katıldığınız panellerde görmüşsünüzdür, genellikle şöyle bir alışkanlık olur: Biz konuşmacılar önce ne hakkında konuşacağımızı söyleriz, sonra yavaş yavaş başlıklara geçeriz. Sorunlardan söz ederiz, ondan sonra da çözüm önerilerine geçeriz. Bu biraz da şundan kaynaklanıyor: Eğer dinleyiciler ve konuşan olarak ayrılmışsak, bizim biraz daha bilgili olmamız beklenir, biraz daha otorite olmamız beklenir, uzman olmamız beklenir. Eğer uzmansak, çözüm önerisi de getirebiliriz... Oysa, demin söylediğim modern teorideki ideal iletişim ortamına göre, herkesin sorunlardan söz edebilmesi ve herkesin çözüm önerileri getirebilmesi gerek. Şimdi, bütün bunlarla kendi içimizde çok hesaplaşmamız gerekiyor. Daha doğrusu hiç unutmamamız gerekiyor ve attığımız her adımda bunları tartışmamız gerekiyor.

Sabah futbolla ilgili reklamlarını gösterdiğim arkadaşım Ethem Özgüven "Kadına Şiddete Hayır" kampanyası içinde de yer almıştı. Onun şimdi izletmek istediğim küçük bir filmi daha var. Bu kez, kadın bedeninin sergilendiğini görüyoruz ama alternatif bir biçimde sergilendiğini görüyoruz. Göreceksiniz, eleştirdiğimiz şeyin kendisini açıkça görmüyoruz; çünkü eleştirdiğini göstererek, onu yok edemezsin... Sadece yeniden üretirsin, ben buna inanıyorum. İyisini, alternatifini, yerine

koyabileceğinizi göstermeniz gerekiyor. En etkileyici tutum değiştirme yolu da budur; çünkü siz eğer bir zihniyet değişikliğinden söz ediyorsanız, ki bizim de şu anda burada bulunuşumuzun bir sebebi de budur. Bir zihniyet değişikliği arayışı içindeyiz, silaha karşı bir zihniyet değişimi, bir kamuoyu oluşturma çabası içinde olan insanlarız. Barıştan yana insanlarız... O zaman iyiyi düşünmeliyiz ya da üretmeliyiz. Böyle bir örnek şimdi size göstereceğimiz, filmin adı "F".

Teşekkürler.

Ahmet şefik MOLLAMEHMETOğLU: Biz de çok teşekkür ediyoruz. Sevgili dostlar, sadece sosyal ve ekonomik ortamı sadece kùltürü, gelenekleri ve benzeri şeyleri şiddetin nedeni olarak görmek yanlış olur, eksik olur. Bizim de medya olarak, gazeteci olarak bu konuda oynadığımız roller var. Bu konuda bizim haberleri yansıtış biçimimiz, seçimimiz, seçimlerimiz gerek görüntü olarak gerek görsel olarak olaylara yaklaşım biçimimiz ne yazık ki bugün var olan şiddeti besleyen en önemli etkenlerden bir tanesi. Bunlardan bir örnek geliyor aklıma mesela "Cani anne" çok sık rastlıyorsunuz işte bir çocuk bırakılmıştır bir yere ya da bir biçimde çocuk yaşamını yitirmiştir. "Cani anne" diye başlık atar yani orada birimizin eline geçse herhalde o anne hepimiz onu boğarız. Bir şiddete, gayri insaniliğe karşı bizi gayri insani davranmaya iten bir yaklaşım biçimi, bir zihniyet. Geçenlerde Trabzon'da bir cinayet olmuştu. Bazı gazetelerimiz "Değer mi?" diye bir başlık attılar. Neydi bu? Bir arsa, arazi mülkiyet kavgasından kaynaklanan bir kavga ve cinayetti. Ne yazık ki son dönemlerde bu tür cinayetleri sıkça görüyoruz. şimdi aslında "değer mi" başlığını atarken hepimizin "değer mi" sorusunu önce kendimize sorup sorgulamamız gerekiyor. Belki gazeteciler olarak en eksik taraflarımızdan bir tanesi gazeteciliğin bugün geldiği boyut ve anlayışla ilgili ne yazık ki belki bireysel seçim değildir ama bizden böyle gazetecilik yapmamız istenmektedir. Değer mi? Sorusunu ciddi biçimde sorabilirsek belki oradan müthiş dersler çıkacak o haberi okuyanlar için. Yani gerçekten de aslında değer, o cinayet işlenmeye değer. Neden değer? Çünkü bugün bize sunulan değerlerin, bugün insan ilişkilerinin geldiği boyut değer. Çünkü her şey mal için, her şey çıkar için, her şey güç için, her şey iktidar için. Böyle bir mantalitede, böyle bir yaşam tarzında, böyle bir ideolojik yapılanma ve yönlendirilmede elbette değer yani kardeşini bile öldürebilirsin ama gerçekten değer mi sorusunu biz ciddi biçimde araştırıp oraya koyabilirsek yani bunun gerçekten ekonomik ve sosyal boyutlarını, bunun nedenlerini, neden iki kardeşin birbirini öldürmek zorunda kaldığını, arsa yüzünden küçük bir toprak parçası yüzünden ya da bir ev yüzünden neden kendini öldürmek zorunda kaldığını sorgulayabilirsek yani o haberin hikâyesini ortaya koyabilirsek onu uzmanları ile tartışarak bütün boyutları ile ortaya koyabilirsek yani gerçek bir haber yapabilirsek arkadaşlar ve bize gerçekten bu haberi yapma fırsatı verilebilse o zaman işte o değer mi sorusunu sormaya hak kazanırız diye düşünüyorum yoksa o değer mi sorusunu sormamamız lazım. O soruyu sorduktan sonra onun altını doldurmamız gerekiyor diye düşünüyorum. Çok bu tür başlıklar görüyoruz, özellikle futbol maçlarında mesela "Hesap günü" , "Hesap kesilecek" adam oraya hesap kesmeye gidiyor. Adam oraya olay çıkarmaya gidiyor, vurmuş, kırmış, saldırmış. Niye saldıırıyorsun? Niye olay çıkartıyorsun? demeye hakkımız var mı? Yok. Hesap görmeye, hesap kesmeye gidiyor oraya. Dolayısıyla bu tür örnekleri artırmak mümkün. Medya gerçekten basın etiği ve ilkeleri açasından kendisini çok ciddi sorgulamak zorunda. Bizler de çalışanlar olarak ve gazetelerin genel yayın politikaları olarak. Bazen gazeteler doğrudan hedef bile yapabiliyor insanları yani şiddetin ve cinayetin hedefi haline dönüştürebiliyor. Bunun bir çok örneğini biliyorsunuz, işte sözgelimi bundan on kùsur gün önce öldürölen Gümüşhane Baro Başkanı, işte Danıştay'a yapılan saldırı. Ahmet Taner Kışlalı'nın öldürölmesi bunlardan birkaç tane örnek, bu insanlar hedef gösterilmiştir ve sonrasında yani doğrudan hedef bile gösterebiliyor medya, sonuçta bu insanları kaybettik, bazen medya haberleriyle o medyayı yöneten güçlerin siyasal, ekonomik, kùltürel anlayışının ve seçimimin bir somut görüntüsü olarak karşımıza çıkıyor. Tabi, bizler

belirlemiyoruz ne yazık ki bunu medya çalışanları olarak. Gazetelerimizdeki, televizyonlarımızdaki o haberleri esas olarak yapan ve onda son kararı verenler bunu belirliyorlar. Bazen inanılmaz ajite edici haberler görüyoruz ve bu çok ciddi toplumsal ve siyasal olayların oluşmasına neden oluyor ve toplumdaki şiddet ve şiddetle çözüm arama yaklaşımını şiddetle çözüm arama unsurunu giderek güçlendiren bir etken olarak karşımıza çıkıyor. Son birkaç bir şey söylemek istiyorum. Kuşkusuz basın tarafsız olmalıdır ama bu tarafsızlığı sağlama sadece salt tartışma ile olacak bir şey değildir. Bunun mutlaka hem etik açıdan bir toplumsal kınama unsuruna dönüştürülmesi lazım hem de bunun yasal önlemlerinin yani bu açıdan yasal önlemlerinin alınması lazım ne yazık ki basın yasaları, basın özgürlüğü söz konusu olduğunda, ifade özgürlüğü söz konusu olduğunda daha çok bu gerekçe gösterilerek gazetecinin işini yapmasını engelleyen, toplumun gerçekleri öğrenme hakkına zaaf getirebilecek, engelleyebilecek türde bazı düzenlemeler yapılıyor aslında işte esas olarak buna ilişkin yani gazetelerin, yayın kuruluşlarının suçu teşvik eden, suçu meşru gösteren yaklaşımlarına ve tavırlarına, haberlerine ciddi yaptırımlar getirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bunun zorunlu olduğunu düşünüyorum, burada şunu da unutmamalım her şeyi yapsak bile bu şeyin esas kaynaklarına yani şiddeti ve suçu yaratan asıl etkenlere yüklenmemiz gerekiyor ve onun temel kaynaklarına yaklaşmamız gerekiyor. Bu bir hesaplaşma işidir. Bunu yayın kuruluşlarını yapacağı kanısında değilim ben çünkü yayın kuruluşları dar anlamda söylemiyorum ne olur öyle anlamayın, geniş anlamda iktidar mekanizmalarıyla çatışabilecek onla çatışmayı göze alabilecek bir durumda değil ne yazık ki. Aynı şekilde geleneksel ve kültürel yaşamdan gelen toplumsal yanlışlıklarımızla hesaplaşacak onlarla mücadele edecek bir güç ve tavır içerisinde görmüyorum çünkü burada popülizm daha önemli halk dalkavukluğu yapmak. Toplumun ve geleneksel kültürün yanlışları ile onlara, mücadele etmek yerine uzlaşmak daha kolaylarına geliyor çünkü ticari bir meta olarak düşünüldüğünden dolayı yayın kuruluşları, onun temel toplumsal sorumlulukları unutulmuş sadece ticari bir meta olarak görüldüğü için dolayısıyla belki yayın kuruluşları göze alamıyor bu mücadeleyi ama biz çalışanlar olarak en azından yaptığımız haberlerle olaya yaklaşım biçimiyle yapacağımız haber ve araştırmalarla bu durumu özellikle vurgulamak gerektiğini düşünüyorum. Efendim bu oturumu kapatıyorum. Şimdi sorumluluğumu vermek için yeni oturumun, tartışma bölümünün başkanını Sayın Nail Güreli'yi buraya davet ediyorum. Bundan sonra söz Nail Güreli'de bana katlandığınız için teşekkür ederim.

Nail GÜRELİ: Evet şimdi programa bakarsak; 15.50'de sertifika törenine geçmemiz gerekiyor. Yani 35 dakika vaktimiz var. Bizler, konuşmacılar olarak söyleyeceklerimizi söyledik. Burada asıl sizlerin, salonda bulunan arkadaşlarımızın katılımlarını bekliyoruz. Arkadaşlarım da uygun görürse daha önce de söylemiştim: Burada ortaya atılan görüşleri, önerileri, -Nurçay Hocam belki yadırgayacak ama önerileri diyorum yine; çünkü birçok konuşmacı, başta hatta Valimiz olmak üzere, bazı önerilerde bulundu- topluca, vakfın bir sonuç bildirgesi olarak açıklayalım. Umut Vakfı'ndan rica edelim. Salondan gelecek katılımcı arkadaşlarımızın görüşleri, önerileri de birer istem olarak, bu toplantının istemi olarak bu anonim bildirin içinde yer alsın. Evet söz isteyen arkadaşlarımız, soldan başlayalım. Sırayla gideceğiz.

Hayati AKÇAN: Öncelikle böyle bir semineri düzenlemiş olan Umut Vakfı'na çok teşekkür ediyorum. Siz değerli hocalarımız, bizi aydınlattığınız için de teşekkürlerimi size ayrıca sunmak istiyorum. Tabii, Karadeniz insanı biraz hırçındır, enerjisini boşaltmak için değişik yollara başvurur. Bunun için de, ben özellikle Karadeniz Bölgesi'ndeki poligonların eksik olduğunu, hemen hemen Karadeniz Bölgesi'ndeki illerde poligonların bulunmadığını araştırdım ve buldum diyebilirim. Sabahki oturumda da Sayın Valimiz buna değindi aslında, poligonlara değindi ama konuyu da fazla açmadığını düşünüyorum. Karadeniz insanının bu hırçınlığını, bu heyecanını boşaltabilmesi ilimizde ve Karadeniz Bölgesi'ndeki illerde poligon sayısının artırılması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü, bir Karadeniz insanı olarak, aslında Karadeniz olarak değerlendirmek gerekmiyor, insanlar olarak enerjimizi bir nevi olarak boşaltmamız gerekiyor. Bunu, işte özellikle poligonlarda bunu bir şekilde aşmamız gerekiyor. Bölgemizde poligonlar yapılmalı mı? Öncelikle buna değinmek istiyorum ben.

Nail GÜRELİ: Diğer arkadaşlarımıza da söz vereceğiz. Şöyle bir yöntem izleyelim uygun görürseniz: Her arkadaşımız üçer-dörder dakika içinde, Hayati arkadaşımızın yaptığı gibi, konuşursa daha çok arkadaşımıza söz tanıma olanağı olur. O arkadaşlarımızdan sonra da, son on dakikayı katılımcı arkadaşlarımıza bırakalım. Bu öneriler karşısında ilave edecekleri görüş varsa, onları alalım ikişer dakikalık konuşmalar halinde. Bu çevrede sözü Burçin Eren arkadaşımıza veriyorum.

Burçin EREN: Teşekkür ederim, her şeyden önce. Ordu Ünye Hizmet Televizyonu Haber Müdürüyüm. Ben kendi fikirlerimi aktarmak istiyorum, burada kısaca not aldım. Türkiye'de bireysel silahsızlanma tabii önemli bir konu ama sanıyorum bunun temelinde, en başında şiddet var. Bu yüzden, Türkiye'de bireysel şiddetsizlenme gibi bir kampanya yürütmek lazım; çünkü eğer bir insan gerçekten şiddete yöneliyorsa, bunun için birini öldürmesi için mutlaka herhangi bir silaha ihtiyacı olmayabilir. O yüzden şiddetin önüne geçilmesinin birinci unsur olduğunu düşünüyorum.

Günümüz en büyük hastalığı tabii hepinizin de kabul edeceği gibi stres ve yaşam kaygısı. Herkes, bir sonraki günü parasal, maddi açıdan düşünmekten gününü yaşayamıyor. Burada medya, hayatı daha da karamsar hale getiriyor. Biz de bir medya çalışanı olarak, özellikle yaygın medyada, yerelde çok fazla değil ama çok sesli medya doğal bir rekabet ortamı doğurdu. Son yıllarda ise reyting kaygısı yayın içeriklerini aksiyona doğru kaydırıldı. Yani bir ekranda ne kadar çok aksiyon varsa, o kadar çok reytinginiz var oldu. Aksiyon da şiddetle eş değer tutuldu, doğal olarak medyaya eleştiri yöneltildiğinde halk bunu istiyor diyor. Oysa, ben zannetmiyorum ki hiç kimse ekranda kan ve vahşet

görüntüsü izlemekten zevk alsın. Zaten, zevk alan varsa da ciddi psikolojik sorunları var demektir. Şunu unutmamalıyız ki bu izleyici kitlesini bizler oluşturduk, yani medya oluşturdu. Medya bu izleyici kitlesini oluşturdu... Şimdi medya diyor ki, yani bizler diyoruz ki; “ne yapalım halk bunu istiyor”... Oysa, şunu uzun vadeye yaymak gerekirse, medya bu tansiyonu günden güne düşürerek devam ederse, bir süre sonra aksiyondan ya da şiddetten hoşlanmayacak hale gelecektir. Olay vermek medyanın görevi, ancak burada konu olan nasıl vermek gerektiği ile ilgilidir. Biz bir maganda kurşunu ile ölünen bir olayda en çarpıcı ve şiddet dolu metin yazmayı başarılı gazetecilik olarak sayıyoruz. Bazen çok fazla gereksiz ayrıntı veriyoruz, olayı çirkinleştiriyoruz. Bunda, herkese reyting kaygısı gütmekten bir sorumluluk düşüyor.

Bir konu daha: Herkes çok kolay basın mensubu olabiliyor. Ben bu konuya biraz değinmek istiyorum; çünkü artık son dönemde şöyle bir olgu oluştu, yani hiçbir şey olamazsan basın mensubu olursun. Ben çok görüyorum yerel medyada özellikle yaz döneminde üniversiteyi kazanamayan öğrenciler basın kuruluşunda çalışıyorlar. Kış dönemi geldiğinde üniversiteye hazırlanmak için ayrılıyorlar ama böyle geçici çalışma yeri haline geldi medya. Gerçekten, yerel medya için söylüyorum çok kalifiye eleman sıkıntısı ki doğal olarak haberlere ve içeriklerine yansıyor. Şunu artık kabul etmek gerekiyor ki, hep söz ederler medya dördüncü kuvvet, dördüncü güç diye. Ben artık şuna inanıyorum son dönemde; artık medya birinci kuvvet, o yüzden yani medya bir insanı hedef haline getirebiliyor. Gerektiğinde -bazı ülkeler için söylüyorum- hükümetleri devirebiliyor, yani her şeyi yapabiliyor. Yargıyı etkileyebiliyor, yargı sürecini... O yüzden, medya birinci kuvvet halinde bence, sorumluluğu da o denli artıyor.

Teşekkür ederim.

Nail GÜRELİ: Teşekkür ederim, güzel görüşler geliyor. Devam edelim.

Ali ÖZTÜRK: Efendim iyi günler. İlk önce Umut Vakfı'na, dolayısıyla da Nazire Hanım'a bizi böyle bir etkinliğe davet ettiği için teşekkür ediyorum. Ben de silahsızlanmaya ve şiddet haberlerine hayır diyorum. Bunun için bir örnek vermek istiyorum gazetemde: Benim ilçemde şiddet haberleri ortaya çıktığı zaman, onları gazetemde iç sayfalarında küçük puntolarla vermeye çalışıyorum. Doğal olarak hiç vermem diyemezsiniz, çünkü gazetecisiniz sonuçta, bunu iletmek haberi sunmak zorundasınız. Gazetemde bir de internet sayfası var. Burada haberlerin okuyucu profilini görmek için sayaçlar koydum. Hangi haber ne kadar okunuyor? En çok hangi haber ilgi görüyor diye. Hep bakıyoruz: Her sayıda şiddet haberleri hep bir numara olmuş. Bu çok enteresan bir şey.

Bugün yine bir şaşkınlık yaşıyorum. Şöyle ki akşam, Sayın Valimizle akşam yemeğindeyken, silahsızlanma ve şiddet haberleri ile ilgili medya eğitim semineri var yarın, şu anda olduğu gibi. Sayın Valimiz saldırma silahlarına hayır ama savunma silahlarına evet diye bir tabir de kullandı. İstmeden kulak misafiri oldum. Tabii ki şaşırdım, orada basın olarak duymazdan geldim bir yemekte özel bir konuşmadır diye ama burada o fikrini yenileyince, “ben burada silahsızlanmayla ilgili nasıl bir haber yaparım, şiddet haberlerini sunmamak için nasıl bir haber sunarım” diye düşünürken aklıma şöyle bir haber geldi: “Vali saldırı silahlarına Hayır dedi, savunma silahlarına Evet dedi.”

Nail GÜRELİ: Bir dakika.

Ali ÖZTÜRK: Bu konuda Trabzon Gazeteciler Cemiyeti Başkanı'na teşekkür ediyorum böyle bir serzenişte bulunduğu için bu ikinci şeydi. Üçüncüsü çok kısa geçmek istiyorum.

Nail GÜRELİ: Tabii, lütfen...

Ali ÖZTÜRK: Sizin gibi ünlüleri karşımızda görünce de heyecanlanıyoruz doğal olarak...

Nail GÜRELİ: Rahat olun, rahat olun...

Ali ÖZTÜRK: Türk aile yapısına uygun olmayan programlar dedi, Sayın Nurçay Türkoğlu. Bu programlar reyting alan programlar ama. Türk aile yapısına uymayan bu programları acaba Türkiye’de kimler izliyor? Bunu da merak ediyorum. Burada medyanın suçu ne? Şimdilik bu kadar, teşekkür ederim.

Nail GÜRELİ: Teşekkür ederiz. Ali arkadaşımızın duyarlılığına bir açıklama getirmek istiyorum daha rahat etmesi için. Sayın Vali konuşmasında, benim anladığım kadarıyla, “operasyon silahları sivillere veriliyor, verilmemesi gerekir” dedi. Çünkü, tek hareketli çift hareketli silah örneğini de verdi. Operasyon silahı çocuk tarafından tek hareketle kullanılabilen bir silah. Hâlbuki, savunma silahı, yani sivillere verilmemesi gereken, kolay kullanılmayan, yani biraz kontrol ve denetim gerektiren silahlar. Bizler de söyledik, herkes söylüyor. Tamamen silahı yok edemeyiz dünya yüzeyinden. Önemli olan kontrollü, bilinçli, zararsız olarak kullanılması. Özellikle Karadeniz’de bu gerçeği reddedemeyiz. Sayın Vali’nin söylediği oydu, yani sizin bahsettiğiniz gibi, tümünden silahın verilmesi, savunma silahı verilsin demek değildi. Teşekkür ediyorum tekrar.

Şimdi el kaldıran arkadaşların isimlerini yazayım tekrar. Ön sıradan başlayarak... Bayan arkadaşlarımız yok mu? Türkay Gümüş arkadaşımız buyurun. Epey arkadaşımız var. Süreyi aşmamak için üç dakikayı geçmemenizi rica ediyoruz.

Türkay GÜMÜŞ: Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli konuşmacı arkadaşların vermiş olduğu değerli bilgilerden dolayı ayrıca teşekkür ediyorum ve özellikle Sayın Nazire Hanım’ın bu ulvi mücadelesine gerçekten çok gönülden teşekkür ediyorum.

Eğitimimizin başlığı “Türkiye’de Bireysel Silahsızlanma ve Şiddet Haberleri”... Yani, Türkiye ile ilgili bir meseleden bahsediyoruz. Esasen, bu konuyu spesifik olarak çok mikro bazda alarak bir yere varabileceğimiz ne derece isabetli olur diye düşündüğümüz zaman, Türkiye’de genel manada bir dejenerasyon var. Her tarafta, yani devlet kademelerindeki işleyişten medyaya kadar ve bir şekilde uyuşturucu kullanımının, ilkokullara kadar indiğini dikkate alırsak, ciddi manada ayrı bir program dahilinde bu sorunun çözülmesi gerektiği düşüncesi var bende. Buradan da aile içindeki eğitime gelmek istiyorum. Yani kırmızı ışıkta geçen bir çocuk ya da herhangi bir vatandaşla, silahı bir güç gösterisi ya da toplumsal sıkıntıya sebebiyet verecek bir noktada kullanan kişi arasında esasen ben çok fark görmüyorum. İki de kanunlara aykırı davranıyor. Belki bir tanesi, kırmızı ışık, çok basit gibi görünüyor ama sonuçta onun sonucu felaket olabiliyor. Dolayısıyla aile içi eğitim, toplumsal hassasiyet ve birlikte yaşamının ortak kurallarını dikkate alarak özellikle yani bu eğitimleri getirip çocukların küçük yaştan itibaren toplumun temel taşı olan aile içerisindeki eğitimini çok ön plana çıkarmak gerekiyor diye düşünüyorum. Belli bir yaşın üzerindeki insanların ne derece eğitilebileceğinin de ayrıca bir tartışma konusu olduğunu düşünerek, ben şöyle bir örnekle beraber sözlerimi bitirmek istiyorum: Toplumsal hassasiyeti, birlikte yaşamının ortak değerlerini ortaya çıkartmak... İngiltere’de on tane suçun dokuz tanesi vatandaşın ihbarı ile beraber çözülüyor. Türkiye’de ise bunun tamamen tersi, yani on suçun bir tanesi ancak vatandaşın ihbarı ile çözülüyor. Dolayısıyla bu bilinci aşlamak için bana göre aile içi ve özellikle okullarda bu değerleri çocuklarımıza aktarılacak gerekiyor diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

Nail GÜRELİ: Teşekkür ediyoruz. Şimdi söz Ahmet Kürekçi arkadaşımızda.

Ahmet KÜREKÇİ: Teşekkür ederim, Trabzon İlk Haber Gazetesi Genel Müdürüyüm. Ben de tüm katılımcılara çok teşekkür ediyorum vermiş oldukları bilgilerden dolayı. Buraya gelirken Nail Hocam, Çaykara’daki cinayetten örnek vermek istiyorum. Türkiye’nin gündemini gerdi, beş kişinin ölümüyle sonuçlandı. Ne yazık ki, bölgemizde çok sık meydana gelen olaylardan bir tanesi olarak görüyoruz.

Fakat bu olay karşısında hem yerel basının hem de yaygın medyanın takındığı tavırda fark yok. Aynı tavır gösterdik, aynı tavrıla işliyoruz. Sizin de bağlı bulunmuş olduğunuz Doğan Medya Grubu da, aşağı yukarı bizimle beraber aynı mantaliteyle veriyor, bir değişiklik yok. Türkiye'ye hakim olmuş, Türkiye'nin büyük bir bölümünde tiraj yapmış bir grubun içerisinde yer alan bir insan olarak, acaba yerelden değil de yaygından başlasak bu işe daha doğru olmaz mı? Çünkü sizin bulunduğunuz Milliyet, Hürriyet, Posta Türkiye'de en çok tiraj yapan gazeteler ve en çok şiddet haberlerini veren gazeteler. Her türlü cinayet haberleri, her türlü gasp haberleri, değil üçüncü sayfadan ana sayfadan giriyor. Bence Türkiye'ye hakim olmuş. Türkiye'de artık alternatif bırakmadınız, medyada tek güç oldunuz. Bence sizin, sizin grubunuzun bu işin önderliğini yapması gerekiyor. Eğer şiddet medyada engellenecekse, bunun sorumlusu da suyun başındakiler diye düşünüyorum.

Nail GÜRELİ: Teşekkür ederim. Bana yönelttiğin soruyu, ben de, masaya tanıdığımız üçer dakikalık süre içinde yanıtlamaya çalışacağım. Şimdi söz, Sertaç Kot arkadaşımızda.

Sertaç KOT: Teşekkür ediyorum. Çay TV'den program sunucusu Sertaç Kot. Öncelikle, bireysel silahlanmaya karşı çalışmalarından dolayı Umut Vakfı'na ve Sayın Nazire Dedeman'a Çay TV ailesi olarak teşekkürlerimi sunuyorum. Yine bu kapsamda emeği geçenlere teşekkürlerimi sunuyorum. Tabii ki birkaç konu var, bireysel silahlanmaya karşı belli çalışmalara imza atılıyor hem Türkiye'de hem de dünya genelinde. Fakat, öbür taraftan da, devletlerin ve kendilerini güç diye tabir eden bazı kurumların da silahlanma çerçevesinde kendi aralarında bir rekabeti var. Bu durumda toplumun korkmasına, kendine karşı bir güvensizliğine, geleceğe güvenememesine kendini koruma amaçlı silahlanmaya yönelmesine, bireysel silahlanmasına neden oluyor. Bu bir gerçek...

Bir başka konu da, yine benim kendi düşüncem, bilimin, nükleer ve biyolojik silahlanma alanındaki çalışmalara alet olması da üzücü bir durum. Yine az önce, benden önce konuşan arkadaşımızın dediği gibi, hakim medyanın şu anda Türkiye'de büyük bir önderliği var. Yerel medya alanında da hakim medya şu an daha fazla izleniyor. Büyük bir reyting onların elinde ve yayınlarına baktığımızda genelde özendirici, kolay zenginliğe özendirici yayınları var. Yine haberlerine baktığımızda, tabii ki bizden daha fazla kapkaç olaylarına daha yakın. Bunların da bence aslında yapmaları gereken görev daha büyük.

Yine Türkiye geneline baktığımızda; bir medya kuruluşunda işte Kuvayı Milliye diye bir derneğin kurulduğu, Türk Bayrağı'nın, Kuran-ı Kerim'in üzerine, silahın üzerine yeminle bir liste hazırladıkları, bir ölüm listesi hazırladıkları... Bu gibi olayların insanları korkuya ittiğini, güvensizliğe ittiğini, kendilerinin de bireysel silahsızlanmaya karşı bir şekilde çalışmalara girdiğini düşünüyorum.

Ben son olarak; şiddeti doğuran unsurları ortadan kaldırmak bence en uygunu ve Sayın Dr. Ayhan Akcan'a da bir sorum olacak: İnsanların şu anda Türkiye'de psikolojik durumu nasıl? Bu gibi olayların içerisinde kalan insanların, Türk vatandaşlarının psikolojik durumu nasıldır? diye soruyorum.

Teşekkür ediyorum.

Nail GÜRELİ: Teşekkür ediyoruz, efendim söz Zafer Çalatlı arkadaşımızda.

Zafer ÇALATLI: Teşekkür ediyorum. Ben de, Giresun-Bulancak'tan Gazete Işık adına katılıyorum. Ben Umut Vakfı'na öncelikle böyle bir etkinlik düzenlediği için çok teşekkür ediyorum.

Şu tespitlerim var benim: Türkiye'de artık bir şeye sahip olmanın çok kolay olduğunu görüyorum. Silahlanma da, yani silah sahibi olmak da artık Türkiye'de çok kolay ve insan silah sahibi olmak istediği zaman, yasal yollarla da olsa, çok rahat bir şekilde buna ulaşabiliyor. Eğer engeller çıkartılırsa, bürokratik engeller çıkartılırsa da torpili devreye sokuyor ve torpille birlikte bu silahın yine sahibi olabiliyor. Toplum olarak biz, hâlihazırda günümüz Türkiye'si, erkek egemen bir toplumuz. At, avrat, silah üçlemesi üç kutsal yontu olarak da beynimize kazınmış durumda. Yani, bir erkek, at, artık

günümüzde karşılığı belki arabadır. Avrat, eşi artık burada kadın olarak öngörüyoruz ve silah, silahın boyutları değişiyor. Bir de, özendiriliyoruz... Bu özentiye ortadan kaldırmamız lazım. Basın kuruluşları olarak belki bu özentiye dışı vuracak, yani özenti haline getirmekten çıkaracak davranışlarda bulunmalıyız. Silahı bu şekilde görürsek, eğer silahla ilgili yapılan haberleri, şiddetle ilgili yapılan haberleri biz farklı açıdan iyi değerlendirirsek, silahı gurur duyulacak, övünç duyulacak bir alet, bir araç olarak görmekten çıkartabilirsek başarılı olabiliriz diye de düşünüyorum.

Nail GÜRELİ: Teşekkür ederiz. Sedat Kahya arkadaşımız, buyurun.

Sedat KAHYA: Teşekkür ederim. Ben Rize'nin Ardeşen İlçesi'nde, Ardeşen İlçesi Gazetesi sahibiyim. Bu kaçak silah imalatının, belki başlangıç yeri Ardeşen olarak kabul edilmektedir. Ben bir yönüyle de değinmek istiyorum, bu da bir nevi geçim kaynağı olarak daha fazla faaliyet gösterilmektedir. Ekonomik durumdan kaynaklanıyor, diyorum. Bu konudaki görüşleriniz neler olur? İkincisi ben de katılıyorum, basında bir formasyon gerektiğine inanıyorum, bir eğitimden geçmesi. Bir nevi ruhsata bağlanması gibi bir durumun olması gerekiyor. Bu konudaki görüşlerinizi almak istiyorum, teşekkür ederim.

Nail GÜRELİ: Teşekkür ediyoruz. Şimdi de Akif Öztürk arkadaşımız, buyurun.

Akif ÖZTÜRK: Sayın Başkan, önceki konuşmacılar söyleyeceklerimi dile getirdiler.

Nail GÜRELİ: Teşekkür ederiz, sağolun. Yılmaz Bibi arkadaşımız.

Yılmaz BIBİ: Teşekkür ediyorum. Ben de bu organizasyonu düzenleyen tüm katılımcılara teşekkür ediyorum. Ordu'dan geliyorum. İlçesinden, Korgan Ses Gazetesi'nin Sahibi ve Yazı İşleri Müdürüyüm.

Aslında benim çok dikkatimi çeken bir konu var. Sizlerle de paylaşmak istiyorum çok kısaca. Şimdi ben de silah kültürü ile büyümüş gençlerden biriyim, Karadeniz'de. Bu benim suçum değil. Bunu kimlere sormam gerektiğini bazen soruyorum; beni bu kültürle kimler büyüttü diye. Diğer taraftan 6 yaşındaki yeğenim silaha özenirken, bu çocuğu silaha kimler özendirdi diye araştırdığımda suçlu kendimde buldum. Kendimin bu çocuğu teşvik ettiğini öğrendim. Okula giderken yeğenime verdiğim 1-2 YTL harçlıkla, bu yeğenimin okul çıkışında sürekli internet kafelere gidip Amerikan oyunları dediğimiz high-life oyunlarla yetiştiğini gördüm. Araştırdım, aslında temel burada, burada başlayan aslında biz aile olarak, aile bireyleri olarak çocuklarımıza sahip çıkmalıyız. Şimdi yetişkin bir insanın elinden silahı almak zordur. Artık Karadeniz kültüründe bu özdeşleşmiş, beline yerleşmiş. Bunu almak çok zor, ne yaparsak bunu başaramayacağız ama biraz daha köküne inerek çocuklarımıza inerek, bu problemi biraz daha olsun kaldıracığımızı inanıyorum. Çok teşekkür ediyorum.

Nail GÜRELİ: Biz de teşekkür ediyoruz alkışlarla. Evet, Nurgül Günaydın arkadaşımız, bir hanım arkadaşımız, memnuniyetle dinliyoruz.

Nurgül GÜNAYDIN: Öncelikle emeği geçen herkese ben de teşekkür ediyorum bize bu fırsatı tanıdıkları için. Çok yararlı olduğuna da inanıyorum. Ben 11 yıldır muhabirlik yapıyorum. Şöyle bir kısa değerlendirme yaptığım zaman işe ilk başladığım gün gazetenin birinci sayfasında daha çok siyasi içerikli haberler, genelde öyle bir şey zihnimde. Daha sonra, işte bu Sarp sınır kapısının açılmasından dolayı yaşanan malum olaylar ama son üç - dört yıla baktığım zaman yine muhabir olarak devam edeyim; ülkemizdeki işsizliğe paralel olarak, Trabzon'da, işte bölgemizde de işsizlik sorunu... Bu her zaman da söylenmiştir, dile getirilmiştir ancak bu konuyla ilgili hiçbir siyasi partinin, gelenin gidenin köklü bir çözümü olmamıştır. Ben burada bu gerçeğin göz ardı edildiğine inanıyorum, yani işsizlikle beraber, işte insanların aile içi şiddetin çeşitli şekillerde nüksettiği görülecektir. Cinnet geçirme, eşe dayak atma. Bunların kökeninde işsizliğin yattığına inanıyorum ve geçtiğimiz yıllarda Trabzon adının karıştığı cinayet olaylarında da iki gencin ilk profillerine bakıldığı zaman bunların işsiz

gençler olduğu ortaya çıkarılmıştır. Yani ilk bunlar dile getirildi. İşsiz bir ailenin çocukları olması, kendilerinin işsiz olması, yapacakları hiçbir şey yok ve kolaylıkla silah kullanan insanlar olarak bu anlamda bu profil bölgemizde de öne çıktığı için, kimsenin bu konuya çok fazla değinmediğini burada da gözlemledim.

Az önce Rize Valimiz konuşurken, işte silah ruhsatı vermeye çok taraf değiliz dedi ama ruhsat verdiğimiz kişileri eğitmemiz gerektiğine inanıyorum dedi. Yani, bu eğitim ne amaçlı olmalı? Yani silah verilen kişinin eğitimi? Ne amaçla eğitilmelidir? Ben bunu anlayamadım. Bir de Akcan hocama sormak istiyorum: İşte, bu işsizliğin getirdiği sorunlar ve insan psikolojisi hakkında bizi biraz bilgilendirirse çok teşekkür ederiz.

Nail GÜRELİ: Çok güzel, teşekkür ederiz. On bir yıllık muhabirliğiniz için de kutluyorum ayrıca. Şimdi söz yine bir bayan arkadaşımızda, Neriman Koç.

Neriman KOÇ: Öncelikle Umut Vakfı'na ve Sayın Nazire Dedeman Hanımefendi'ye çok teşekkür ediyorum bu güzel seminerden dolayı ve aynı zamanda yaptığı çalışmalarını gönülden destekliyor ve katılıyorum. Ben bir gazeteci ve eğitimci olarak girmek istiyorum konuya. Öncelikle eğitimci olarak, çocuk eğitiminden bahsedildiğinde, çocuk gelişimi ve özel eğitimi uzmanıyım. Dolayısıyla katılıyorum arkadaşlara öncelikle ailede başlayan ve çocuğun eğitimi ile başlayan bu tür yaklaşım ve eğitimle ileride toplumun daha da düzeleceğine inanıyorum. Neden? Çünkü, biz küçük erkek çocuğumuza öncelikle oyuncak olarak silah alıyoruz, kız çocuğumuza da bebek alıyoruz. Dolayısıyla biz o erkek çocuğumuza istemeden şiddete yönlendiriyoruz, oyuncak silahlarla ya da daha farklı şeylerle ya da çocuğu televizyonun karşısında oturtuyoruz: Yaygın medya, TV medyası olarak, çocuk şiddete yönelik çizgi filmler izliyor ve oradaki kişileri taklit ederek şiddete yavaş yavaş yöneliyor. Burada bize düşen, birçoğunuz belki anne-babasınız, bilemiyorum ama burada bize düşen çocukların eğitiminde, çocukların oyuncuğundan tutun da, sizin anne baba olarak yaptığınız davranışları çocuk bire bir yansıtaacağı için, çocuk sizin aynanız olduğu için; dolayısıyla da sizin tavır ve davranışlarınızı tamamıyla kontrol altına almanız ve ona göre çocuğu yönlendirmeniz gerekiyor. Yani, siz o çocuğun örneğisiniz. Evde anne baba, okulda öğretmeni, arkadaşları, çevrede akrabası ya da o arkadaşlarının anne babası, yani bütün çocuğun ailesi, çevresi, okulu, gelişimini etkiliyor ve dolayısıyla da çok umutlu bir birey olarak yetişiyor ya da sorunlu bir birey olarak yetişiyor. Kısaca özeti bu. Dolayısıyla da bizim de, öncelikle bir devlet eğitim politikası olarak ailede eğitimle başlamamız gerekiyor. Arkasından da, bu eğitimi yaygınlaştırıp, büyük bir yelpaze haline dönüştürmemiz gerekiyor. Dünya çapında da gücü elinde bulunduran devletlerin çaktırmadan dünyaya, daha doğrusu herkesin bildiği bir şey, silah pazarladığını biliyoruz biz. Siz de ulusal ve -Nail Hocamın tabiriyle- yaygın medya olarak bunun üzerine gitmeniz gerektiğini düşünüyorum. Ahmet arkadaşımızın dediği gibi öncelikle suyun başındaki sizlerin suyu kesmesi gerekiyor ki sel olmasın, bizi de boğmasın. Teşekkür ediyorum.

Nail GÜRELİ: Teşekkürler, teşekkür ederiz ve son olarak söz Genççağa Karafazlı arkadaşımızda.

Genççağa KARAFAZLI: Evet Hocam, Genççağa Karafazlı... Show TV ve Birgün Gazetesi'nden. Ben öncelikle Dedeman ailesine ve tüm katılımcılara teşekkür ederek başlamak istiyorum. Açıkçası çok önemli bir sorumluluk üstlendiler. Gerçekten bu sorun sadece Türkiye'de değil. Bu arada ben işitmede problemim var o nedenle yüksek sesle konuşuyor olabilirim o nedenle katılımcılardan bu konuda özür diliyorum.

Böyle önemli bir sorumluluğu gerçekten üstlenmek ve bununla ilgili çalışma yapmak hele böylesi savaşların olduğu bir dönemde, hele hele bölgemizde yakın bir alan olarak savaşların olduğu bir yerde, böyle bir sorumluluk üstlenmek gerçekten çok önemli. O nedenle, tüm katılımcılara ben, teşekkür ediyorum. Bu programı sunan arkadaşlara da teşekkür ediyorum ama bunun sonuçlarının

gerçekten Umut Vakfı'nın istediği gibi bir sonuç elde edilip edilmediğinin takdiri onların olacak. Birçok bölgeden arkadaşların gelip katılması gerçekten gazeteci arkadaşların duyarlılığını gösteriyor. Keşke Rize'deki arkadaşlarımızın, üç arkadaşımız dışında kimse yok burada, açıkçası bu da bizi üzdü. Her ne olursa olsun burada olmalıydılar ve tartışılmalıydı.

Bence şu an tartıştığımız konu Hocam, silahı Ardeşen'deki ağabeyimizin dediği gibi, silahı burada üretip de Irak'taki insanları öldürmüyoruz ki. Biz gelinen son noktayı tartıştığımızı düşünüyorum burada. Biz, burada hiçbir sonuç elde edeceğimizi de düşünmüyoruz ama buna rağmen tartışmak zorunda olduğumuzu da düşünüyorum. Neden? Bu silahları biz üretmiyoruz ki, Irak'taki insanları öldürmek için. Birazdan Dedeman'daki düğünden sonra duyacağız giderken insanlarımızın silah atışlarını. Hep silahların içinde yetişiyoruz, kan davalı olanlar, silahla beraber burada yürüyorlar. Demek ki, burada silah birileri tarafından üretiliyor ve insanlarımıza pazarlanıyor bu. Pazarlanırken de, insanlarımızın birbirlerini öldürmeleri için bir sistem oluşturuyorlar, bir düzen oluşturuyorlar.

Sayın Şefik'in, Sayın Hocamın dikkat çektiği konular çok önemliydi. Biz gerçekten bu toplumların değişimi konusunda projeler durumunda isek, sonuçları değil, nereden başladık, nereye geldik, nereye doğru gidiyoruz ve neler yapmalıyız konusunda çok iyi projeler üretmek zorundayız. Benim bu söylediğim şeyleri, tüm masadaki arkadaşlara söylüyorum, hocalarımıza söylüyorum. Üzerine alınması gereken, bu söyleyeceklerimden kim alınacaksa alınsın, akademik olarak doğru, çok güzel tespitleriniz var. Sonuç ne? Bunları tespit ediyorsunuz, hepimiz görüyoruz bunları, bizden çok daha iyi bunu akademik olarak zaten tespit ediyorsunuz. Sizin alanınız bu. Peki, bizim zaten Sayın Gürel Hocamız, medyanın durumunu bizden çok iyi biliyor. Yerel medya da, ulusal medyanın yavrusu haline geldi. Artık ulusala çıkmayan bir yerel haberi, bölgemizde haber saymıyorlar: Aman Show'un, aman Kanal D'nin, aman şunun bunun burasında çıksın daha etkili olur. Aslında burada daha etkili olabileceğinin farkında değiller.

Şimdi, bu silahları biz üretmiyoruz bu insanları biz öldürmüyoruz. Demek ki, birileri bize bunları pazarlıyor, biz bu silah üretimine karşı, silahların veya silahlara yapılan yatırıma karşı neler yapmalıyız? Örneğin, bakın ülkemizin başbakanı Sayın Erdoğan'ın bu konuyla ilgili çok ilginç bir açıklaması var. Başbakan, dünyada 900 milyar dolar harcama yapıyor ve dikkat edin şurada vereceğim rakama, Avrupa'da dördüncüyüz silahlarda yatırım konusunda ve İran'ın 30 katı yatırım yapmışız ve şimdi geleceğiz biz burada silahsızlanmayı savunacağız. Peki, aynı şekilde insana, sağlığa, çevreye, doğaya, geleceğimize yatırım var mı? Bunun üçte biri dahi yok ve Başbakan'a soruyorlar, hiç denilecek kadar azdır diyor. Peki, terör diyoruz. Nereden çıkıyor bu terör o zaman? Biz insana yatırım yapmadığımız sürece, yatırımımızı, yani bu paralarımızı daha iyi bir gelecek oluşturmak için yapmazsak, biz silaha yaparsak. Biz bu tür programları, bu tür projeleri daha da yapmak durumunda kalacağız. Yani eğitmek; şurada, şu an eğitim aldık, doğru... Hepimiz birçok alanda belki çok farklı şeyler öğrendik hocalarımızdan, gazeteci ağabeylerimizden ama sonuç karşımızda... Çıkıyor devletin Valisi, gümüş silah vereceğim diyor. Sayın Vali, seçim sürecinde iki aylık süre içinde yüzlerce silah verdi politik amaçlı sizler de eleştirdiniz bunu. Onun için bence eğitim deyip, savaşa karşı çıkmak lazım, silaha karşı çıkmak lazım, silah üretimine karşı çıkmak lazım. Yatırımları bence insana, insanlığın geleceğine yapmak lazım diye düşünüyorum. Çok teşekkür ederim.

Nail GÜRELİ: Çok teşekkür ediyoruz, çok teşekkürler. Çok güzel oldu, bütün arkadaşlarımızın katılımları için teşekkür ediyorum. 13 arkadaşımız salondan katıldılar, değerli fikirler söylediler. Şimdi masada üçer dakika ile sınırlı kalmak koşuluyla, normal süreyi 10-15 dakika aşmış olarak sertifika törenine geçebileceğiz. İlk sözü Nurçay Hocamıza veriyorum. Nurçay Türkoğlu, buyurun.

Nurçay TÜRKOĞLU: Çok teşekkür ederim Sayın Başkan. Önce somut bir şey söyleyeyim. Genççağa Bey'in, son konuşan arkadaşım çok güzel ifade etti, söylediklerini. Yani, biz buradaysak, aslında doğru bir yerde, aslında şu anda hep beraber yani birbirimizi suçlamak için burada değiliz. Biz üstümüze düşen vazifeyi yapıyoruz, siz belki daha eğlenceli bir haber peşinde koşmak varken ya da ailenizle birlikte tatil yapmak varken buraya geliyorsunuz. Biz de evimizde dinlenmek varken, biz buradayız falan... Yani biz iyiyiz de, -bu konuda hemfikiriz- kötüler dışarıda. Siz de onu güzel söylüyorsunuz tabî... Yani, biz biliyoruz da sonuç ne?

Biz kendi üstümüze düşeni yapalım da, bir şey olur herhalde... Biz fena değiliz bence, yine de ben burada geçirdiğim günden ve zamandan memnunum. Bir de şöyle bir şey var herhalde; bunu lütfen söylememe izin verin: Bu gündelik hayatın koşturmacası, şu popüler kültür dediğimiz medyadaki magazinleşmenin buna katkısı çok büyük. İşte o popüler kültür bize diyor ki; yani sen elinden geleni yapıyorsun, fena olmayabilirsin ama dünya kötü. Yapılacak bir şey yok, başka bir dünya yok. Başka türlü yaşayamazsın... "Dünya böyle" diyor bize popüler kültür. Yani, en azından biz bu duygudan kendimizi kurtarabiliriz ve kendi mesleğimizi uygularken başka bir dünyanın mümkün olabileceğini sürekli hatırlatabiliriz insanlara. Evet, bazen bunu kendi kendimize hatırlatmak için de gücümüz kalmayabilir ama bize bunu genel geçer otorite, genel geçer iktidar ve popüler kültür söyletiyor... "Dünya böyle işte" veya "burası Türkiye" diyerek bitirdiğinizde cümleyi değiştirecek hiçbir şey yok, yapacak hiçbir şey yok noktasına ve çaresizliğe geliyor insan. Oysa biz biliyoruz... Neden biliyoruz; çünkü biz iyi insanlarız, akıllıyız, eğitimliyiz onun için biliyoruz başka türlü de olabileceğini... Ama, en azından bunu dile getirmek için fırsat verdiğiniz için teşekkür ediyorum. Çok kısaca bir şey daha, özür dilerim Sayın Başkan...

Nail GÜRELİ: Biliyorum, zamanı aşmayacağınızı da biliyorum.

Nurçay TÜRKOĞLU: Ali Öztürk dedi ki; "madem Türk aile yapısına uygun olmayan formatta programlar var, bu ratingler neden? Bunları kim izliyor?" dedi. Şimdi Türkiye hakikaten çok çelişkilerle dolu bir ülke. Burası Türkiye demiyorum. Biliyorsunuz ama öyle... Hakikaten Türkiye çok hızlı değişen bir ülke ve yöreler arasındaki geleneksel farklılıklar da çok, mobilite de çok yüksek ama bu açıklanamayacak bir durum değil. Evet; geleneksel Türk aile, örf yapısına uygun değil kadınla erkeğin aynı evde gözetlenme formatında bulunulması... Onun için, kaynana konu dedik... Ama kaynana aslında o değişmekte olan ve kısa bir süre sonra da yok olacak olan tutucu tarafın bir direnç noktası. Yani tuhaf gibi gelen, birbirine uygun olmayan şeylerin bir arada bulunduğu yerde, aslında bir değişim olduğunu da fark etmeliyiz... Gerçekten Türk aile yapısı çok ciddi değişim içinde ve öyle bir tane Türk aile yapısı da yok. Bunu kabul etmeliyiz yani; yöresel farklılıklar var, şehirleşme var, çok hızlı bir değişim var. İşte o çelişki gibi görünen yerde aslında bir değişim var. Bu değişim iyi olur, kötü olur yargılamıyorum... Ama orada bir değişimin olduğunu gösteriyor... Ayrıca, reyting sistemine de ben güvenmiyorum, güvenmenizi de tavsiye etmiyorum. Benden daha iyi biliyorsunuzdur. Gerçek bir bilimsel temsil kabiliyeti olduğuna inanmıyorum Türkiye'deki reyting sisteminin. Çok teşekkür ederim.

Nail GÜRELİ: Teşekkürler Sayın Türkoğlu ve Sevgili Başkanımız Ahmet Şefik buyursun.

Ahmet Şefik MOLLAMEHMETOĞLU: Bir arkadaşımız medyanın birinci güç olduğunu söyledi. Aslında, güçler medyayı kullanıyor. Güçlerin medyası var ve medya bir işgal altında. Medya ne zaman kendi görev alanına, sorumluluk alanına dönerse; belki o zaman, yani döndüğü an, o koşullar olduğu an Türkiye'de birçok sorun da çözülmüş olacak diye düşünüyorum. "Haberi vermemek mi gerekiyor" dedi bir arkadaşımız. Yani şiddet haberlerini vermeyelim mi? Tabii ki bazı özel haberler var; işte ceset fotoğrafları, intihar haberleri gibi bunlara çok önem vermek lazım... Belki vermemek gerekir. Belki sansürlü vermek gerekir ama haberi vereceğiz. Haberi veriş biçimimiz önemli burada.

Haberi verip vermemek değil. Haberi mutlaka vereceğiz ama haberi doğru vereceğiz, hikâyesi ile vereceğiz. Onun toplumsal sonuçları ile vereceğiz, onun toplumsal psikolojik sonuçlarıyla vereceğiz. Öyle bir vereceğiz ki, o haberi okuduğu zaman insanlar sadece bir hikâye okumayacaklar; oradan çok güzel bir yaşam dersi alacaklar. Eğer böyle haberler yapabilirsek, bu konuda çok ciddi katkılar sağlarız.

Vali ne dedi? Vali şunu dedi arkadaşlar: Bir sürü insan süslü püslü, işte gümüş mümüş, süslü silahlar alıp saklıyorlar. Biz bunu istemiyoruz dedi, ihtiyacı olana verelim. Ben de diyorum ki, tam tersine bence süs için alsın bu insanlar, ihtiyaç hissetmesinler. Devlet, kamu, hukuk sistemi o ihtiyacı hissettirmesin insanlara. İnsanlar süs için asınlara silahlarını duvarlara, yani Vali'nin tersini söylüyorum.

Şimdi bir şeyi tartışamadık yeterince; çünkü zaman da yok, birçok tartışılacak şey vardı. Türkiye'de bir terör sorunu var, bir bölünme korkusu var. Dışımızda çok ciddi olaylar var. Bu tür olayların olduğu bir ortamda, siyasi iktidarlar ve devlet aslında silahlanmayı teşvik ediyor arkadaşlar. Yani bu bir devlet politikasıdır. Devletin ve siyasetin onun için çok önemli görevi var burada. Devlet ve siyaset bu işi çok ciddi biçimde ele almak zorundadır. Bu silahlanma anlayışını, silahlanma politikasını değiştirmesi lazım. Savunma başka bir şeydir, halkın savunmaya hazırlıklı olması, toplumun demokratik bilinci bunlar farklı şeylerdir. Ama siz insanları silahlandırarak bir tehdide karşı hazırlarsanız, yarın öyle birisi bir kıvılcım patlattığında bütün toplumu birbirine sokarsanız. Bu tür riskleri taşımaktadır. Yani, olay sadece bir bireysel silahlanma olayı değildir arkadaşlar. Aslında Türkiye'nin barışına, birliğine, bütünlüğüne ve kardeşliğine yönelik de bir tehdit içermektedir. Buna dikkatinizi çekmek istedim. Teşekkür ediyorum.

Nail GÜRELİ: Teşekkürler. Evet, Barış Günaydın.

Barış GÜNAYDIN: Teşekkür ederim. Ben de birkaç cümle ilave etmek istiyorum Sayın Başkan. Şimdi benim bu seminerde konum spor olduğu için, spor karşılaşmalarında hukuktan ve şiddetin önlenmesine dair yasadaki bahsettik. Tabi bazen hukuk her şeyi çözemiyor. Nurçay Hocamda aslında biraz değindi etik konusuna. İletişim Hukuku ve İletişim Etiği kesişen alanlar. Her şeyi yasalardan, hukuktan beklememek gerekiyor. Bu anlamda onurlu bir meslek olan gazetecilik mesleği için Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Hak ve Sorumluluk Bildirgesi aslında etik kuralları ve gazetecinin doğru davranış kuralarını ortaya koymuş. Onu tekrar hatırlatmakta fayda görüyorum. Yani ödev ve sorumluluk bilinciyle yapılması gereken bu mesleğin rehber ilkelerini hayata geçirmek için bildirgeyi içselleştirerek meslek pratiklerinde bunun uygulanmasını sağlamanın gerekli olduğunu söylemek istiyorum. Özellikle spor haberleri açısından kabul edilmiş olan fair play ilkesinden hareketle, yapacağınız haberlerdeki söylemde de bu noktayı göz ardı edilmemesi gerektiğini, spora bir oyun, bir yarışma şeklinde bakıp haberi yazarken başlığı atarken bir kez daha düşünmek gerektiğine inanıyorum. Teşekkürler.

Nail GÜRELİ: Teşekkürler ve Sayın Ayhan Akcan'a geçiyoruz. Ben en son konuşacağım.

Ayhan AKCAN: Hayati bey, poligonlar artırılmalıdır diye bir yaklaşımda bulundu. Daha çok bunları halkın stresini boşaltmasına bağladı. Aslında kayıt altına almak veya çeki düzen vermek bakımından doğru ama insanların stresini boşaltmak anlamında tabi doğru değil.

Burçin Bey; "daha çok toplumu şiddetten arındırmada ne kadar başarılısınız? Halk bunu istiyor biz de bunu yapıyoruz, yaptığımız doğru mu" diye kendisini sorguluyor, doğru. Zaten asıl problemlerden biri de bu.

Ali Bey, silah üretimiyle ilgili, Vali Bey'in söylediği saldırı silahları ve savunma silahları diye... Aslında Vali Bey'in kaygısı şuydu: Burada bir silah üretiminin olduğu ve bu silahların bu bahsettiğimiz

anlamda talep görmediğini, talep görmesi için de bu tür bir düzenlemenin yapılabileceği düşüncesinden hareketle bu ifadeyi kullandı.

Türkey Bey, “siz bu işlerle uğraşıyorsunuz ama başarıma oranınız ne kadar, genel anlamda zaten toplumda dejenerasyon var. Umutlu musunuz?” diye sorguladı. Doğrudur, evet yaklaşık on yıldır bu işlerle uğraşıyoruz, geldiğimiz nokta hakikaten bizce iyi. Şöyle söylemekte fayda var. En azından şu anda Türkiye’de halkın %30’u silah karşıtı, belki bu yörede çok fazla değil ama bu rakamı verebiliriz. İkinci bir şey Türkiye’de silah ruhsatlandırmasının ciddi yapılması konusunda özellikle bizim çok büyük katkımız var. Üçüncüsü, kanun teklifi aşamasında hem Vakıf olarak hem de bu anlamda, barolar olarak bize de bilgi sunuluyor. Dördüncüsü, en önemli nokta şu; eğer bireysel silahsızlanma ana argümana, o zaman ortak toplumsal bilinç oluşturmada medya ile beraber bizim çok büyük bir başarımız var. Karamsar olmamak lazım, ben defalarca söyledim medyada da: Yani 550 milletvekilinin olduğu bir Meclis’de 3000’e yakın kayıtlı silah varsa bu Meclis’den silahla ilgili kanun çıkar mı? Çıkabilir, umutlu olmak lazım.

Ahmet Kürekçi ve Serdar Kot, tabii Nail Bey’e sorusunu yöneltti ama orada çok tartışma içeren konu var. Özellikle değinilen nokta şu: “Yaygın medyadan çok, hakim medya acaba şiddetten sorumlu mudur?” diye bir soru çıktı, bence çok ciddi bir sorun.

Zafer Çamaltı, “silahın yerine ne koymak lazım? At, avrat, silahta” diye bir soru yöneltti. Bu yine bir televizyon programında sorulmuştu. Evet, at yerine araba, avrat yerine düzenli bir aile, silah yerine de biz her zaman söylüyoruz, barış ve uzlaşma kültürü. Zaten en zor olanı da o. Avukat Sedat Bey, özellikle Ardeşen’den katıldığını, orada bir silah üretiminin olduğunu ve bununla ilgili bir ruhsatlandırmanın veya kanuni düzenlemenin acilen yapılması gerektiğini söyledi. Biz de söylüyoruz. Yılmaz Bey ve Nurgül Hanım da daha çok çocuk ve silah konusuna dikkat çektiler. Çok önemli bir konu... Özellikle Türkiye’de bu çok ciddi bir problem olmaya başladı. Şöyle algılamakta fayda var: Lise cinayetlerinde eğer silah kullanılmaya başlanmışsa, bu ülkede silahla ilgili suçlarda en son noktaya geldiğiniz anlamına geliyor. Verilere bakıldığında, okul çevresi ve gençlerdeki silah oranı yaygınlaşıyor. Bir şeyler yapmak lazım. Bizim de bu anlamda bir çalışmamız var.

Neriman Hanım’a da gelince... Bence Neriman Hanım çok şanslı, çünkü gazetecilikte uzmanlaşma dediğimiz bir alana kayabilir. Çünkü hem eğitimci hem çocuk gelişimcisi hem de gazeteci. Bu üç vasfı bir araya getirdiğiniz zaman, nasıl Türkiye’de sporun, magazin dâhında diğer uzmanlaşmış gazeteciler ön plana çıkıyorsa; yani bir eğitim, bir şiddet, bir trafik, bir aile, bir tarihçiler ne kadar çok, parmakla sayılır düzeyde ise bence eğitimci ve gazeteci olarak o kimliğini ön plana çıkarması lazım, bir şeyler yazması lazım, bu çok önemli.

Gençağa’ya gelince de; “istediğiniz sonucu elde ettiniz mi” diye bize sitemde bulundu. Bence olumsuz bakmamak lazım olaya. Olayı tabii ki küresel boyutuyla, devletin silahlanma boyutu, işte Türkiye’nin konjonktür yapısı buna uygun... Ama biz özellikle bunu vurgulamakta fayda var diyoruz. Yani ülkenin ya da devletin silahlanmasıyla, bireysel silahlanmayı karıştırmamak lazım. Belki, belli noktalarda beraber gidiyor ama bireysel silahlanma sonuçta insanları yakıyor; yani beraber yaşadığınız insanları yakıyor. İnsanların ciddi düzeyde sonunu getiriyor. Onun için bu konuda da bireysel silahlanmayla ülkelerin silahlanmalarını yan yana getirmemek lazım, getirdiğimizde en azından bu bahsettiğimiz iyi ivmeyi de kazanamayız diye düşünüyorum. Teşekkür ediyorum.

Nail GÜRELİ: Biz de teşekkür ediyoruz Sayın Akcan’a. Şimdi sondan bir önceki söz, Rize Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Faik Bakoğlu’nda.

Faik BAKOĞLU: Şimdi öncelikle şunu vurgulamak isterim. Bugün burada bulunan arkadaşlarımız yedi saat süreyle ilgi gösterdiler, görüyoruz. Geçmiş dönemlerdeki toplantıları hep biliyoruz.

Gittiğimizde programlara, ilk açılışta yoğun bir kalabalığın olduğunu, sonra bilhassa öğleden sonra, ikinci bölümlerden sonra, yemek faslından sonra çok arkadaşın ayrılıp gittiğini biliyoruz. Ama bugün burada bu oluşum yok, artı yönde olumlu bir gelişme var.

Bir de Rizeli bazı arkadaşlarımızın katılmadığını ifade ettiler. Şimdi spor yazarları bölümünden Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş, Trabzon maçları olduğunda, gazetecilik olarak spor işleri yapmayan arkadaşlarımızın bile bu maçlara ilgi gösterdiğini biliyoruz. Ama sıradan bir küçük takım geldiğinde, o maçlara o arkadaşlarımızın ilgi göstermediğini de ifade etmek isterim. Eğer spor muhabirliği yapacaksa arkadaşımız, her maça olduğu gibi o maça da aynı duyarlılığı gösterilmesi gerektiği inancındayım. Umut Vakfı'nın yetkililerinin ifade ettiğine göre burada görev yapan arkadaşlarımız eğer maddi katkı sağlarsanız bu programınızı canlı olarak ve görüntülü olarak ve yazılı olarak... Bu da madalyonunun diğer yüzü: Buradaki arkadaşlar demek gazeteciliği tam tarafsız ve objektif yapan arkadaşlarımız ve meslektaşlarımızdır.

Şimdi Sayın Valimiz yok burada. Vali'yi savunmak bana düşmez ama arkasından konuşuldu. Biz dün akşam da konuştuk. Sayın Vali dedi ki, ben görevde yaklaşık bir yıldır varım dedi, doksan küsur silah ruhsatı imzaladım dedi. Bugün Türkiye'de 81 tane aktif Vali var, Merkez Valiler hariç. Ruhsatları imzalamayan Valiler ne oluyor arkadaşlar? Görevden alınıyor. Örneğin bizim eski Valimiz ruhsatları imzalamadı, şikâyet oldu, görevden alındı. Rahmetli İsmet Gürbüz Civelek, Trabzon'da Valilik yaptı, ruhsatları imzalamayınca hep şikâyet edildi. Kimse de o tatlı koltuğu bırakmak istemiyor, ruhsatları da imzalıyor. Bu aşikâr ve ortada... Ama bu dozajı ayarlamak lazım. Sayın Kâhya burada, avukat aynı zamanda gazeteci arkadaşımız Ardeşen'de silah fabrikası var imalat yapan Trabzon'da olduğu gibi. Sayın Valimiz o fabrikanın konumu itibarıyla ev sahibi yani hem işveren hem de işçi konumunda. Tabi o kendine göre yorumlar yapıyor. O da onun görüşüdür tabi böyle bir program olduğu için giyabında tanıdığımız arkadaşları burada yakından tanıma fırsatı bulduk ve herkes kendi fikirlerini söyledi. Herkesin fikirlerine saygı duymak lazım. Kendine göre haklı tarafları vardır. Bizim de görüşlerimiz bu konudadır. Böyle bir oluşumda sizlerle beraber olduğumuz için ve bizleri sabırla dinlediğiniz için tekrar teşekkür ediyorum ve saygı ve sevgiler sunuyorum.

Nail GÜRELİ: Çok teşekkür ediyoruz Sayın Bakoğlu'na da ve sıra geldi bana. Önce yine üç dakikalık süre içinde kalmaya uyararak, çok kısa bana yöneltilen sorularla başlamak istiyorum kişisel olarak.

Öncelikle şunu belirtmem gerekiyor ki; bahsedilen Doğan Grubu'nun yayınlarından ben sorumlu değilim. Orada bir çalışmam... Çalışan olmakla beraber eleştiri bekliyorsanız eleştiriyorum, çok eleştirdim, halen de eleştiriyorum. Eleştirilerimi topladığım iki yüz sayfaya yakın kitap var "Şu Bizim Medya" diye, ki buradaki arkadaşlarımla dile getirdiği eleştirilerin on misli o kitapta var. Tekelleşmeden tutun da siyaset, medya, ticaret şeytan üçgeni dediğim olaylara kadar, tekelleşmeye kadar. Özeleştiri yaptık, yapmaktayız da cemiyet olarak da. Ama suyun başında değiliz, suyun başında değiliz. "Nasıl düzelir? Yerelden mi düzelir, genelden mi düzelir?" diye sordunuz. Aslında yaygından da düzelir, yerelden de düzelir. Yerel bence daha önemli... Konuşmamda da değindim; ekonomik olarak yaygınlar kıyaslanmayacak şekilde güçlü. Ama nihayet birçok haber Türkiye düzeyinden geliyor, yaygın medyaya da. O haberlerde etik kurallara, sizlerin yerelde çalışan arkadaşlarımızın sadakat göstermesi, bağlı kalması önemli. Tabi biliyorsunuz, hemen söyleyebilirsiniz, merkezde İstanbul'da haberlere bizim tabirimizle takla attırıldığı oluyor. İşte örnekleri de verildi; çok haberle uyumsuz başlıklar, şiddet içeren başlıklar atıldığı oluyor. Burada arkadaşlarımızın bu yanlışlara karşı tavır almaları gerekir.

Yereldeki cemiyetlere de görev düştüğü düşüncesindeyim ben. Onlar da yerelde çalışan arkadaşlarımızla, yani üyelerimizle daha sık temas içinde olmalı. Özellikle bu konularda elbette ki sıkı temas içindeler ama daha sık temas içinde günlük gidişatı takip ederek, merkezi uyarabilirler,

uyarmalılar. Böyle böyle bir şeyler düzelir diye düşünüyorum. Konuşmamda da örnek verdim kısaca yineleyim: Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi bir ütopya olarak görüldü başlangıçta ama o bildirgeye dayanarak Doğan Grubu'nun büyük bir gazetesinin Genel Yayın Müdürü'nü eleştirdik, terörle ilgili bir arşiv resmini güncelmiş gibi kullandığı için eleştirdik, bildiri yayınlayarak. Kendisi itiraf etti; "Biz bu cezayı hak etmiştik" dedi. Demek ki bakın, bir yerden bir yerlere geliniyor. On beş yıl önce bunlar düşünülmezdi. Onun için dayanışma içinde, kendimizden sorumlu olarak önce, doğru bildiğimizi yapmalıyız ve olanaklar çerçevesinde, yüzde yüz demiyorum... Çünkü bugün medyanın çarpık yapısı, bireysel kahramanlıklara olanak vermiyor, ama örgütlü olarak -örgütlü olmak önemli- örgütlü olarak ve dayanışma içinde, örgütlü olsak da olmasak da ayrışmadan mücadele etmeliyiz. En büyük zaafımız da ayrışmamız, bir örgütün içinde tek yumruk olarak buluşmamamız. Bu da bizim toplumumuzun zaafı... Bunu aşarak daha kuvvetli mücadele edebiliriz. Doğrulara daha sağlam, kolay varabiliriz.

Ayhan Hocamızın da önemseydiği, altını çizdiği bir soru var: Şiddetten yaygın medya mı daha çok, yerel medya mı daha çok sorumlu? Aslında hocam da buna yanıt verebilir, ama bana bıraktı. Bana göre şiddetten sorumluluk yayın organlarının gücü ile doğru orantılıdır. Yerel medyanın gücü malum, yaygın medyanın gücü malum. Yaygın medyanın gücü, izlenme, okunma olanakları daha fazla olduğu için onlar daha çok sorumlu bence şiddetin yaygınlaşmasından.

Bu sorular düzeyindeki kısa yanıtlardan sonra, genel görüşme var gündemde. Bir on beş dakika sarkmış bulunuyoruz. Aslında genel değerlendirmeyi çok güzel bir şekilde topluca yaptık. Bütün arkadaşlarımız katıldılar, bütün bu söylenenler bence bir genel değerlendirme niteliğindedir. Şunu tekrar altını çizerek yinelemek gerekir ki; -Faik Başkan da söyledi- gerçekten bu seminerler sonuna doğru bir katılımcı kaybına uğrarlardı, ama burada hiçbir kayba uğramadığımızı, bilakis ilginin bir Pazar gününde son anına kadar artarak devam ettiğini memnuniyetle gördüm ve gerçekten umutlandım. Rize'deki arkadaşlarımı kutluyorum. Tabi, Umut Vakfı'nı da, Nazire Hanım başta olmak üzere, bu sosyal sorumluluk örneği olan bu etkinlik kutluyorum. Sizleri de kutluyorum; katıldınız, görüşlerinizi bildirdiniz. Nurçay Hocamızın dediği gibi biz iyiyiz, iyi olmaya çalışacağız. Bu iyiliği yayacağız. Gazeteciliğin ana unsuru insan; insanla ilgili haberler. Gazeteci için insan sevgisi şart. İnsanları severek, her şeye rağmen hoşgörü ile dürüstlüğe, düzgünlüğe bağlı kalarak çalışırsak her şey daha iyi olur.

Belki biraz uzattım ama bir nokta daha söyleyeyim gazetecilik mesleği ile ilgili olarak. Ben Cemiyet Başkanlığı'nı yürütürken işte Üniversitelerin, İletişim Fakülteleri'nin diploma törenlerine giderdim, orada yeni mezunlara yaptığım konuşmada şunu söyledim kısaca. Derdim ki; dünyada her meslek kutsal, her mesleğin önemli işlevi var. Ama dört meslek var ki doğru ve dürüst biçimde yaptığınız takdirde dünyanın en erdemli meslekleridir: 1. Tıp. İnsan sağlığıyla doğrudan ilgili. 2. Hukuk. İnsanın hakkı ile ilgili. 3. Eğitim. İlkokuldan üniversiteye kadar, öğretmenlik, dünyanın en erdemli mesleğidir ve altını çizerek tekrarlıyorum: Doğru ve dürüst yaptığınız takdirde... Ve 4. meslek gazetecilik: Yine doğru ve dürüst yaparsanız, dünyanın en erdemli mesleklerinden biri... Size iyi günler diliyorum.

Umut Vakfı'nın seminerinde silah ruhsatının 28 yaşın üzerinelere verilmesi ve ruhsatların manyetik kart haline getirilmesi istendi...

Umut Vakfı tarafından Rize'de düzenlenen "Türkiye'de Bireysel Silahsızlanma ve Şiddet Haberleri" konulu seminerde toplumdaki şiddet olayları ve bireysel silahlanma sorunu çeşitli boyutlarıyla tartışıldı. Rize, Trabzon, Ordu, Artvin ve Giresun illerinden katılan basın mensuplarının dile getirdiği istem ve çözüm önerilerinin bir sonuç bildirgesiyle kamuoyuna duyurulmasına karar verildi. Bu istemlerin başlıcaları şöyle:

- Ruhsatsız silahların imhası konusunda yasal düzenlemeler yapılmalı, kuru sıkı silahların satışı da yasal düzenlemeye bağlanmalı.
- Silah ruhsatı alabilmek için yaş sınırı 21'den 28'e çekilmeli.
- Mermi ve mermilerin kullanımının kontrolü için her merminin seri numarası olmalı.
- Jandarma ve Polis için ortak veri tabanı oluşturmalı.
- Silah ruhsatı manyetik kart halinde olmalı.
- Silah ruhsatı verilen kişiler mutlaka eğitilmeli.
- Futbol maçlarının öncesinde ve sonrasında alınan güvenlik önlemleri daha etkin duruma getirilmeli.
- Televizyon kanalları, hakemlerin şiddet çağrıştıran hatalarını tekrar tekrar yayınlamamalı.
- Gazeteciler mesleklerini ödev ve sorumluluk bilinciyle yerine getirirken, TGC tarafından imzaya açılan Gazeteci Hak ve Sorumluluklar Bildirgesi'ndeki "gazeteci; her türden şiddeti haklı gösterici, özendirici ve kışkırtan yayın yapamaz." ilkesini benimsemeli.
- Spor haberlerinin verilmesinde sporun bir oyun ve yarışma olduğu unutulmamalı ve bu haberde fair play ilkeleri dikkate alınmalı.
- Spor müsabakalarında şiddetin önlenmesi hakkındaki kanun, günümüz koşullarına göre gözden geçirilmeli.
- Güvenlik güçlerince operasyonlarda kullanılan çift hareketli silahlar halka verilmemeli.
- Öncelikle hukukun üstünlüğünü sağlayacak, hukuk devletini tüm kurumlarıyla hayata geçirecek bir yargı reformu, idari reform yapılmalı.
- İnsan haklarına dayalı, demokrasiyi ve çok sesliliği özümseyen, araştıran, eleştiren, tartışan çağdaş insanı yetiştirecek bir eğitim reformu gerçekleştirilmeli.
- Yargı, eğitim ve yönetim reformlarının öngördüğü uygulamaların kağıt üzerinde kalmayıp, yöneticilerin kafasında yer etmesi ve hayata geçirilmesi için sivil toplum örgütleri, sürdürülebilir bir dayanışma anlayışıyla etkin bir çalışma içinde olmalı. Kimi yöneticilerden başlayarak, toplumdaki hukuk tanımazlık anlayışını mutlaka gidermek için çaba harcanmalı.
- Bireysel silahlanmaya ve şiddete karşı, geniş kapsamlı bir kurultay toplanmasına öncülük edilmeli.
- Şiddetin içselleştirildiği bir alan olan cezaevleri ıslah edilmeli.

UMUT
VAKFI
1 9 9 3
UMUT
FOUNDATION

Yıldız Posta Cad. No:52 Esentepe - İstanbul

Tel: (212) 337 29 93

Fax: (212) 288 66 75

e-mail: vakif@umut.org.tr

<http://www.umut.org.tr>